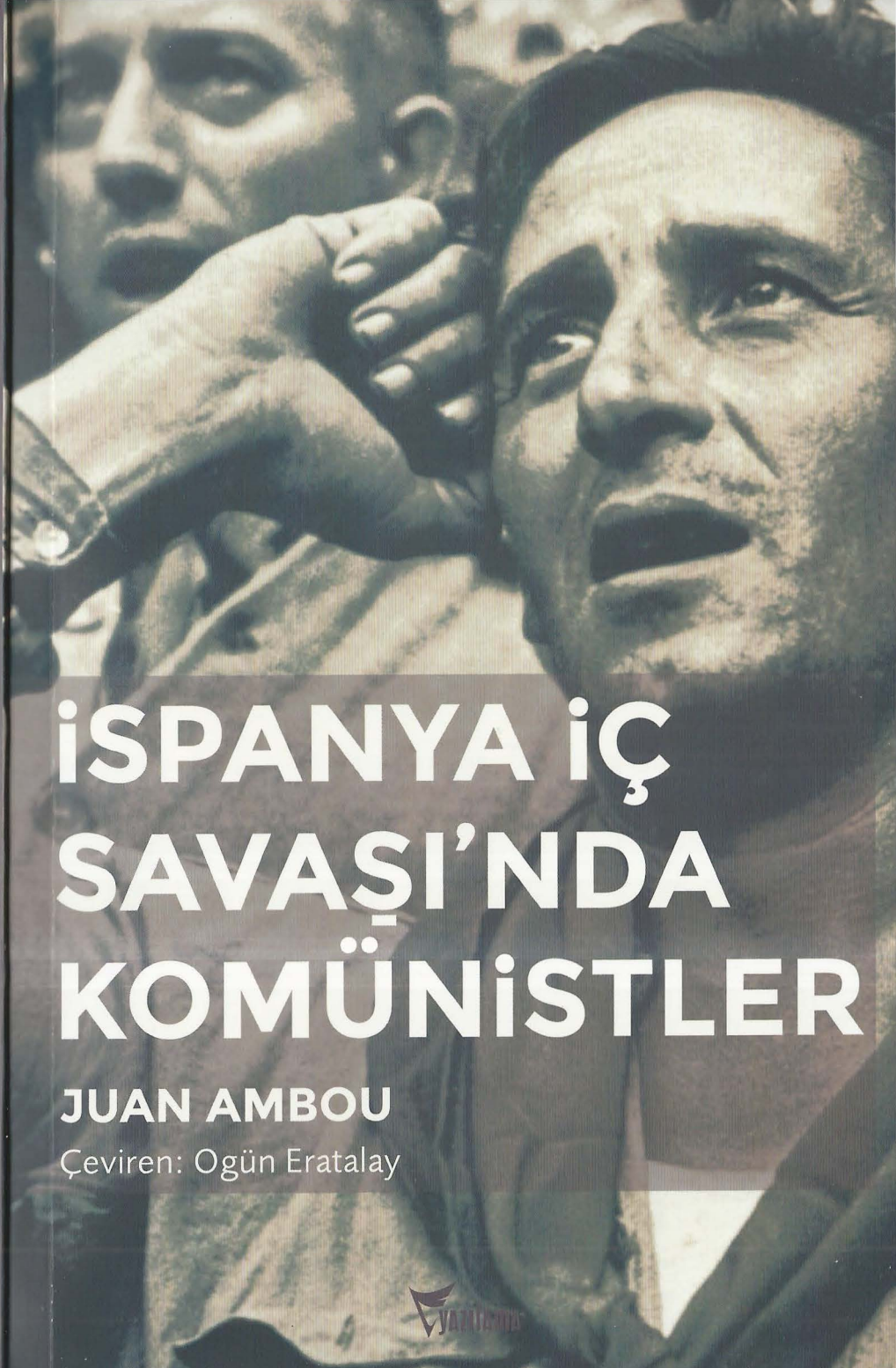
İSPANYA İÇ SAVAŞI'NDA KOMÜNİSTLER

JUAN AMBOU

İSPANYA İÇ SAVAŞI'NDA KOMÜNİSTLER

JUAN AMBOU

Çeviren: Ogün Eratalay

İspanya İç Savaşı'nda Komünistler

Yazılama Yayınevi: 175
Dünyaya Pencere: 44

İspanya İç Savaşı'nda Komünistler

Juan Ambou

Özgün Adı: Los Comunistas en la resistancia nacional republicana
Çeviren: Ogün Eratalay
Editör: Selnur Aysever
Düzelti: Yaşar Uzunlar
Kapak Tasarımı: Levent Karaoğlu
Sayfa Düzeni: Umut Tuna
ISBN: 978-605-2222-00-3
Birinci Baskı: Şubat 2018

© Yazılama Yayınevi

Baskı: Mutlu Basım Yayın - Bahri Mutlu
Davutpaşa Cad. Güven İş Merkezi
C Blok No: 256 Topkapı - İSTANBUL
Tel: 0 212 577 72 08
Sertifika no: 18569

Yazılama Yayınevi Hizmetleri Ltd. Şti.
Serasker Cad. Osmancık Sokak
Betül Han 9/13 Kadıköy - İstanbul
Sertifika No: 12411
Tel: 0 216 338 52 59
iletisim@yazilama.com
www.yazilama.com

İspanya İç Savaşı'nda Komünistler

Juan Ambou

Çeviren
Ogün Eratalay

Yazılama

Juan Ambou: 27 Ekim 1909 tarihinde Lerida'da dünyaya geldi. Oviedo Demiryolu İşçileri Sendikası Genel Başkanlığı görevinde bulundu. 1934 Asturias Devrimi'nin önderlerinden birisidir. 7.Komünist Enternasyonal Kongresi'ne katılan İspanyol delegasyonunda yer aldı. Enternasyonal'in Gençlik (KIM) örgütünün yürütmesinde görev yaptı.

İç Savaş'ın başlamasından itibaren cephede bulundu, Asturias'daki Halk Cephesi Savaş Konseyi içindeydi. Sonraki dönemde Asturias ve Leon Kamu Eğitim Sorumlusu oldu. Kuzey Cephesi'ndeki son direniş döneminde ise Konseyin Askeri Komitesi'nde görev yaptı. Cumhuriyetçi İspanya topraklarında İspanya Komünist Partisi (PCE) Merkez Komitesi'ne bağlı çalışan siyasal-askeri komisyon üyesiydi.

Ulusal ölçekte katıldıkları Cumhuriyetçi direnişi anlatan komünistler, özellikle kuzey bölgelerinde yaşadıkları olayları yeniden siyasi gelişim dinamikleriyle ele aldılar. Bu kitap, dağınık haldeki birkaç anı anlatımının ötesine geçerek Asturias bölgesinin dışında Bask toprakları ve Santander bölgelerine dair okuyucuya birçok önemli veri sağlar. Kitabın son kısmında ise İspanya Komünist Partisi'nin güncel siyasal hattının eleştirisi bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

Çevirenin Önsözü 11

BİRİNCİ BÖLÜM

I. Otuzlu Yıllar ve Askeri Faşist Ayaklanma 17

II. Batı Cephesi 35

III. Halk Cephesi Yerel Komitesi'nin Anayasası – Grado'da Tarihi Buluşma – Cabruñana Tepelerinin Savunulması 45

IV. Oviedo'ya mı, Yoksa Batıya Doğru İlerleyen Düşman Birliklerine mi Saldırmalı? 57

V. Bask Hükümeti Başbakanı José Antonio Aguirre Y Lecube ile Görüşme 71

VI. 17 Ekim Sonrası 83

VII. Aralık 1936 "Bakanlık Krizi" 95

VIII. Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin! 117

IX. 1937 Şubat'ında Cumhuriyetçi Saldırı 135

X. Trubia 149

XI. Nisan 1937, Yeni Bir Kriz? 161

XII. Santander 169

XIII. Özerk Hükümet Konseyi 181

XIV. Kahramanca Direniş 199

XV. İsimsiz Kahramanlar 217

XVI. Tahliye 223

İKİNCİ BÖLÜM

I. Asturiaslı Öğretmenlerin Anısına 239

II. Cumhuriyet Hükümeti'ne İletilen Rapor
ve Raporun Eleştirisi 257

III. Kuzey Neden Yenildi? 273

IV. Yeniden Cumhuriyetçi Bölgede 291

V. Sonrası 309

VI. Sonuç Yerine - Oportünizm
ve Proletarya Enternasyonalizmi 341

Asturias işçi sınıfına ithaf edilmiştir

Çevirenin Önsözü

İspanya İç Savaşı'na dair herhalde en kapsamlı çalışma, yazarı İngiliz tarihçi Hugh Thomas'a (1931-2017) çeşitli ödüller kazandıran ve 15 ayrı dile çevrilen "The Spanish Civil War" eseridir. Elinizde tuttuğunuz kitabın Hugh Thomas'ınki gibi İspanya İç Savaşı'na dair diğer kapsamlı çalışmalardan farkı, yazarın savaşa komünistlerin öncü kadrosu olarak katılmış olması ve daha önce pek az gündeme getirilen bir açıdan dönemi ele alıyor olmasıdır. Bu açıdan, yazarın komünist kimliği ve siyasal pratikleri kitabın taşıdığı önemde belirleyicidir.

Kitap genel olarak savaş döneminde yaşananların ötesinde, ideolojik düzlemde işçi sınıfı siyasetinin karşılaştığı sorunları da analiz ediyor. Bu yüzden okunduktan sonra bir kenara konacak bir kitap olmanın ötesinde, bir referans kaynağı olarak da görülebilir.

Bilindiği gibi özellikle İspanya İç Savaşı, çeşitli "sol" siyasetler tarafından proletarya diktatörlüğü kurumunun yerildiği, Sovyetler Birliği'nin mahkûm edildiği, her yenilgide komünistlerin suçlandığı bir "atış poligonu" haline gelmiştir. Bu kitapta, "ultra-sol" söylem sahiplerinin gerçekten devrimci olup olmadıkları, "başsızcı" anarşist toplum denemelerinin gerçekte hangi amaca hizmet ettiği, dar milliyetçiliğin nasıl hem faşizmle savaşıp hem de uzlaşma peşinde olduğu gibi konular ele alınıyor.

Bugün bu şekilde çağrılmayı hak edenlerin bile küfür olarak algıladığı "faşizm" kelimesinin, açık açık kullanıldığı dönemleri anlatıyor kitap. Nazizm'in, faşizmin ve Falanjizm'in ne olduğu, İspanya İç Savaşı'yla başlayan ve 2. Dünya Savaşı'yla devam eden

süreçte insanlığı evrensel bilincine çıkartıldı. Bunda da kuşkusuz en büyük pay, insanoğlunu tarihin en gerici karanlık dehlizlerine hapsetmeye çalışanları inlerinde boğan Sovyetler Birliği Kızılordusu ve Sovyet halklarınındır. Ancak dünya savaşı yıllarında "özgür dünya"dan yana saf tutan özellikle İngiliz ve Fransız egemen sınıflarının hangi günahları işlemeye hazır oldukları da yine bu kitapta anlatılıyor. Adında "sosyalist" bulunan hükümetler, Avrupa barışının korunması adına İspanyol emekçi halkını, celladına teslim ediyor.

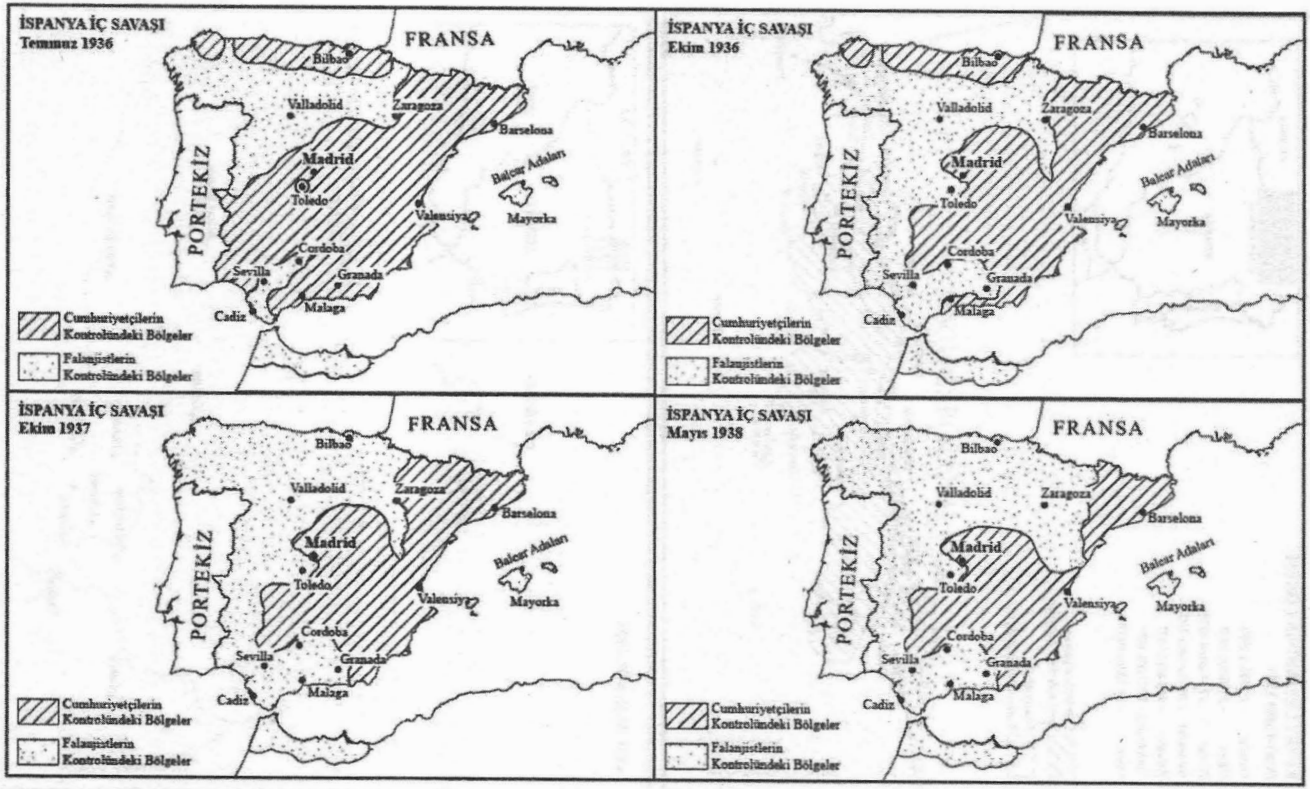
Kitapta çok önemsediğim bir başka konu ise resmi tarihte kesinlikle anlatılmayan bazı olayların okuyucuyla paylaşılmasıdır. Komünistler tarafından kurulan ve adına türküler yakılan ünlü 5. Alay, Dolores İbárruri'nin Stalingrad önlerinde Kızılordu askeri olarak can veren oğlu Ruben Ruiz, Paris sokaklarına adı verilecek derecede saygı gören gerilla Cristino Garcia, Nazi imha kamplarında direniş örgütleyen isimsiz kahramanlar... Bu ve benzer hikâyeler, okuyacağınız satırlarda yer alıyor.

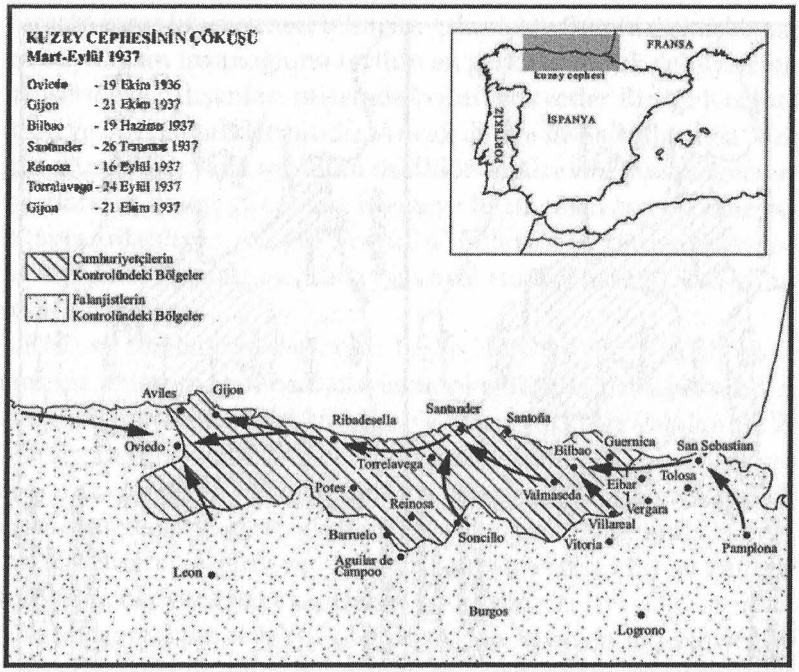
Yazar gerçekten kolektif olarak verilen kavgada hiç kimsenin hakkını yememek adına çok sayıda yoldaşının adını zikrediyor ve takdiri hak ediyor. Ben de yazarın bu tutumundan güç alarak bu zorlu eserin İspanyolcadan çevirisi sonrası tashih sürecinde desteklerini esirgemeyen annem Neriman ve babam Tülay Eratalay'a, Murat Akad nezdinde Yazılama Yayınevi emekçilerine ve kitabın içine eklenen detaylı görselleri hazırlayan Mehmet Başkurt'a emekleri için teşekkür etmek istiyorum. Kitabın asıl halinde neredeyse hiç görsel bulunmuyordu. Görsellerle anlatımı zenginleştirmek istedik.

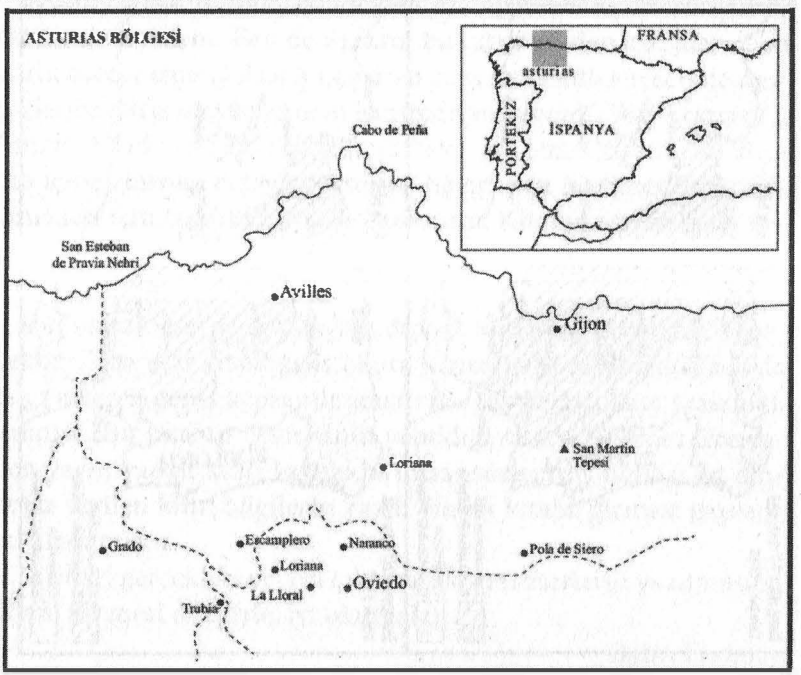
Son olarak eserde çok sayıda dipnot kullandığım dikkat çekecektir. Dipnotlar aracılığıyla okura güncel gelişmeler hakkında da bilgi vererek geniş kapsamlı araştırma çabalarına kapı aralamak istedim. Bu kitabın çevirisinin yapıldığı sırada internet üzerinden yayın yapan kimi kaynakların sansürlenmiş olması da dipnotta verilen kimi bilgilerin yazılı olarak kitaba girmesi gayretimi arttırmıştır.

Tarihsel gerçekleri ortaya çıkartacak yeni eserlerin yazılmasına ilham vermesi dileğiyle, iyi okumalar...

Ogün Eratalay

İSPANYA İÇ SAVAŞI
Temmuz 1936
FRANSA
PORTEKİZ
Bilbao
Valladolid
Zaragoza
Barselona
Madrid
Toledo
Balear Adaları
Mayorka
Valensiya
Cordoba
Sevilla
Granada
Malaga
Cadiz
Cumhuriyetçilerin Kontrolündeki Bölgeler
Falanjistlerin Kontrolündeki Bölgeler
İSPANYA İÇ SAVAŞI
Ekim 1936
FRANSA
PORTEKİZ
Bilbao
Valladolid
Zaragoza
Barselona
Madrid
Toledo
Balear Adaları
Mayorka
Valensiya
Cordoba
Sevilla
Granada
Malaga
Cadiz
Cumhuriyetçilerin Kontrolündeki Bölgeler
Falanjistlerin Kontrolündeki Bölgeler
İSPANYA İÇ SAVAŞI
Ekim 1937
FRANSA
PORTEKİZ
Bilbao
Valladolid
Zaragoza
Barselona
Madrid
Toledo
Balear Adaları
Mayorka
Valensiya
Cordoba
Sevilla
Granada
Malaga
Cadiz
Cumhuriyetçilerin Kontrolündeki Bölgeler
Falanjistlerin Kontrolündeki Bölgeler
İSPANYA İÇ SAVAŞI
Mayıs 1938
FRANSA
PORTEKİZ
Bilbao
Valladolid
Zaragoza
Barselona
Madrid
Toledo
Balear Adaları
Mayorka
Valensiya
Cordoba
Sevilla
Granada
Malaga
Cadiz
Cumhuriyetçilerin Kontrolündeki Bölgeler
Falanjistlerin Kontrolündeki Bölgeler

KUZEY CEPHESİNİN ÇÖKÜŞÜ
Mart-Eylül 1937
Oviedo - 19 Ekim 1936
Gijon - 21 Ekim 1937
Bilbao - 19 Haziran 1937
Santander - 26 Temmuz 1937
Reinosa - 16 Eylül 1937
Torrelavega - 24 Eylül 1937
Gijon - 21 Ekim 1937
Cumhuriyetçilerin Kontrolündeki Bölgeler
Falanjistlerin Kontrolündeki Bölgeler
FRANSA
kuzey cephesi
İSPANYA
PORTEKİZ
Aviles
Gijon
Ribadesella
Santander
Santoña
Oviedo
Bilbao
Guernica
San Sebastian
Torrelavega
Eibar
Tolosa
Potes
Reinosa
Valmaseda
Vergara
Barruelo
Soncillo
Villareal
Vitoria
Pamplona
Aguilar de Campoo
Leon
Burgos
Logrono

ASTURIAS BÖLGESİ
FRANSA
asturias
İSPANYA
PORTEKİZ
Cabo de Peña
San Esteban de Pravia Nehri
Avilles
Gijon
Loriana
San Martin Tepesi
Grado
Escamplero
Naranco
Pola de Siero
Loriana
La Lloral
Oviedo
Trubia

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Otuzlu Yıllar ve Askeri Faşist Ayaklanma

1930'lu yıllar belki de yakın tarihin en önemli yıllarıdır.

Büyük toplumsal olaylar Bourbon Monarşisi'nin[1] devrilmesi ve 2. Cumhuriyet'in[2] doğuşuyla başlar. Asturias'da 1934 yılı Ekim ayındaki ayaklanmayla[3] devam eder. Faşizm yanlılarının yasal günlük gazetelerinde "kara iki yıl" olarak tanımladıkları[4] ve sonra Halk Cephesi'nin[5] görkemli zaferine giden dönemle sürer. Ardından askeri ayaklanma sonucu İspanyol halkına dayatılan bir savaş gelir. Ayaklanmaya faşizmin uluslararası müttefikleri açıktan

1 Ç.N: Bourbon Monarşisi veya Hanedanı 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Fransa, İspanya ve Lüksemburg'da hüküm sürmüş Avrupa'nın önde gelen kraliyet ailelerindendir. Burada bahsedilen İspanyol koludur. Kral XIII. Alfonso (1886-1941) 1931 yılında yapılan ve monarşi ile Cumhuriyet arasında referandum şeklini alan oylamadan Cumhuriyet lehine eğilim çıkınca ülkeyi terk eder. Sonraki süreçte İkinci Cumhuriyet (1931-1939) ilan edilir.

2 Ç.N: Kral XIII. Alfonso'nun tahttan çekildiği 1931 yılından İspanya İç Savaşı'nda Franco yanlılarının galip geldiği 1939 yılına kadar süren yönetim.

3 Ç.N: Asturias başta olmak üzere Bask ve Katalonya topraklarında başlayan grev dalgası sonrasında toplumsal devrime evrilmiş ve 5-19 Ekim 1934 tarihleri arasında bölgede iktidar, ayaklanan maden işçilerine geçmiştir. Daha sonra eylemler ordu birlikleri tarafından kanlı bir şekilde bastırılmıştır.

4 Ç.N: Özellikle muhafazakâr siyasetçi Alejandro Lerroux'nun (1864-1949) başbakanlık dönemi için kullanılır.

5 Ç.N: 1936 yılında İspanya'da iktidardaki koalisyonun adıdır. Aralarında sosyalistler, komünistlerin de olduğu Cumhuriyetçi sol siyasi partiler tarafından desteklenmiştir.

ve pervasızca dahil olmuş ve böylelikle savaşın ulusal ve devrimci bir karakter kazanmasına yol açmışlardır.

Çok sayıda zengin deneyim içeren bu dönemde kavganın sürekliliğine dair dersler alınmış, işçi sınıfı sözünü söyler hale gelmiştir. Ekim Ayaklanması'nda işçi sınıfının katılımı belirleyici olmuştur. Tarihinde ilk kez işçi sınıfı sömürenleri mağlup etmiş, Asturias'da iktidarı ele geçirmiş, demokratik devrim sürecindeki önderlik rolünü kabul ettirmiştir. Ekim, İspanya'da proletaryanın verdiği en önemli tarihsel kavgadır. Hem siyasal, hem ideolojik, hem taktiksel, hem de stratejik olarak...

İspanya'da devrimci gelişim için işçi sınıfının önderlik sorunu çok önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden ve Lenin'in ölümsüz derslerinden ilham alan bir parti, kuruluşunun üzerinden çok az bir süre geçmiş olmasına rağmen İspanyol siyasetinde sahne alır: Komünist Partisi. Parti, işçi sınıfının öncü kesimleriyle temasa geçerek onu ideolojik ve siyasal anlamda desteklemiş ve güçlendirmiş, aynı zamanda sınıfın öncü gücüne dönüşmüştür. Bu durum, ülke içinde ve dışındaki faşist güçler tarafından başlatılan ve İspanya topraklarının ulusal bağımsızlığının kaybı pahasına büyük finans sermayesinin terörist diktatörlüğünün dayatıldığı kanlı savaşta da görülmüştür.

Karşı karşıya kaldığı durumun farkında olan parti, işçi sınıfının geniş kesimleri, köylüler ve tüm emekçi halkı kapsacak şekilde, Sosyalist Parti ile tüm işçi örgütleri ve sendikalarıyla bir eylem birliği kurmaya karar verdi.

Böylece 18 Temmuz[6] gününe gelindi, halkımızın gösterdiği görkemli direnişle bütün dünyayı şaşkınlığa düşürdüğü o güne.

Bu savaşı istemiyorduk. Her zaman engellenebileceğini düşünüyorduk. Ancak Halk Cephesi'nin seçim zaferiyle ortaya çıkan hükümetin açıkladığı program uyarınca verdiği sözlere sadık kalması bir zorunluluktu (bu sözler elbette ilk başlarda PSOE[7] tarafından vaat edilenlerden uzak, PCE[8] tarafından sunulanlardan

6 Gerçekte ihanet 17 Temmuz günü başladı, General Juan Yagüe, Fas Ordusu'yla ayaklanmayı başlattı.

7 Ç.N: PSOE (Partido Socialista Obrero Español) İspanyol Sosyalist İşçi Partisi

8 Ç.N: PCE (Partido Comunista de España) İspanya Komünist Partisi

ise hayli uzaktı). Bu vaatlerin tutulması yalnız anayasanın yürürlükte olduğunun teyit edilmesi anlamına gelmekle kalmayıp aynı zamanda anayasa hükümlerinin gerçekleşmesini güvence altına alan uygulamaların yerine getirilmesini içerecekti. Bunlardan biri de tüm kurumların yasalara ve Cumhuriyet esaslarına uymasıydı. Bu durumda ilk başa yazılması gereken şey ise ordunun demokratikleşmesiydi. Ordu içindeki en gerici komutanlar Halk Cephesi'nin zaferinin ardından Cumhuriyet'e karşı kumpas kurmaya başlamışlardı.

Cumhuriyet savunmasında bunları yapmayan Halk Cephesi hükümetleri acınası bir denge siyaseti gütmeyi tercih etti: Gericilikle demokrasi arasındaki dengeye sadık kalmaya özen gösterdiler. Bu tercihin arka planında gericilik kadar, halk yığınlarının "aşırılıkları"ndan duyulan korkunun da etkisi vardı. Bir örnek verelim: Askeri ayaklanma patlak verdiği zaman Burgoslular valilik binasının önüne giderek kendilerine silah verilmesini talep ettiler... Bunun üzerine balkona çıkıp korku içinde kalabalığa bakan vali şöyle bağırdı: "Ama ya bu devrimse!" Cumhuriyet'i korumak için hazır olduklarını bildiren halk kitleleri valiyi faşist ayaklanmadan daha çok korkutmuştu... Sonra faşistler onu kurşuna dizdi. Başka bir örnek: Asturias'da iyi bir valimiz vardı, Rafael Bosque. Tam bir demokrattı ve parlamentoda orduya, Cumhuriyet Hükümeti'ne karşı ayaklanma çağrısı yapan Calvo Sotelo'nun[9] aldığı bozguncu tutuma karşı çıkmıştı. Bu tutum Asturias'da geniş çaplı işçi ve halk protestolarına rağmen Bosque'nin görevinden alınmasına yol açmıştır. Gericiliği dizginlemeye çalışan hükümetin tavizlerine bir yenisi eklenmiştir. Ancak sonu Nazileri tavizlerle yatıştırma siyaseti[10] güden İngiltere ve Fransa'nınki gibi hüsran olmuştur. Verilen tavizler gericiliği Cumhuriyet'e karşı daha

9 Ç.N: José Calvo Sotelo (1893 – 1936) İspanyol siyasetçi. Primo de Rivera diktatörlüğü sırasında maliye bakanlığı yapmıştır. Sağcı bir siyasetçiydi ve Cumhuriyet karşıtıydı. 13 Temmuz 1936 günü suikaste kurban gitmiştir.

10 Ç.N: Münih Antlaşması, 29 Eylül 1938 tarihinde Nazi Almanyası, Fransa, İngiltere ve İtalya arasında imzalanmıştır. Buna göre etnik Almanların yaşadığı ve Çekoslovakya sınırları içerisinde yer alan Südet bölgesi Almanya'ya terk edilmektedir. Antlaşma 2. Dünya Savaşı'na giden dönemde İngiltere'nin Nazi Almanyasının yayılmacı siyasetini "yatıştırma politikası"nın bir aşaması olarak değerlendirilmektedir.

saldırgan hale getirmiştir.

Bir örnek daha: Kastilya topraklarında bu yatıştırma siyasetinin etkilerini görme şansım oldu. 1 Mayıs 1936 günüydü. Önceden partinin merkez komitesinde Palencia'daki mitingde benim konuşmam yönünde bir karar alınmıştı. Ancak Baltanas'a geldiğimizde Oterolu sosyalist öğretmenlerin[11] de fikrini alarak programı değiştirdik. Villaviudas'ta da öyle yaptık. Palencia'nın başkentinde de. Mükemmel bir komünist olan belediye başkanları Santiago Rodriguez önderliğindeki Baltanas köylüleri beni derinden etkiledi. O nasıl bir heyecandı! Hele o milislerin geçit töreni! Mitingde konuşan hatipleri nasıl da can kulağıyla dinliyorlardı! İşçi ve köylü ittifakının güzel bir göstergesi olarak iki parti temsilcilerine yemişler ve şarap ikram edildiğinde nasıl da mutlu olmuştuk! Kırsal bölgenin içlerine nüfuz etmeye başlayan güzel şeylerin bir habercisiydi sanki yaşananlar... Ancak ertesi gün köylerde nelerin yaşandığını öğrendik. 20. yüzyılın bu dönemindeki feodal kalıntıları olan toprak sahipleri, ağalar ve jandarmaların[12] bölgede ağırlığını koymaya başladığını öğrendik. 1 Mayıs gösterileri engellenmiş, köylüler dövülmüş, bazıları hapsedilmiş ve bir köylü önderi öldürülmüştü. Yetkililerin buna tepkisi ne mi oldu? Bu olay, ulaşılmaz bir hayal olan sınıflararası bir "sosyal barış" peşinde koşan, faşizmle bir arada yaşamaya çalışan hükümetin gündeminde bile olmadı...

Aynı siyaset tarzı yüksek komuta kademeleri söz konusu olduğunda da geçerliydi. Asturias'da, 1934 Ekim ayındaki karanlık dönemin ardından atanan komutanlar hâlâ görevdeydi. İlgili örnekler sayısızdır. Aranda[13], bölgenin garnizon komutanıydı. "Si-

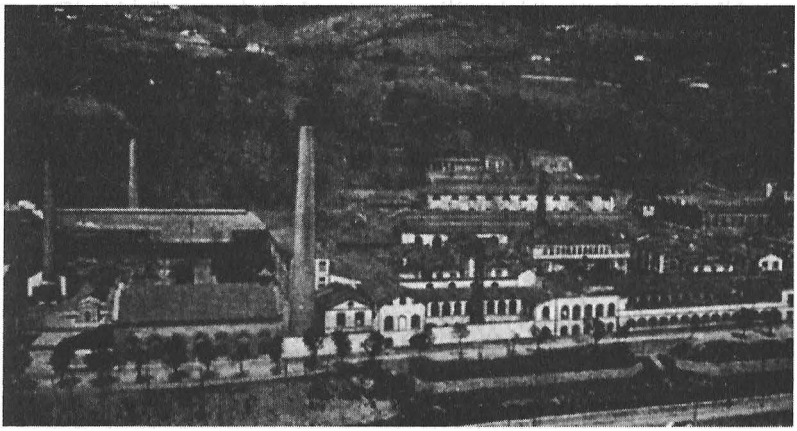
---

11 Oterolular Falanjistler tarafından canavarca katledildiler. Bu insanlara yapılan işkencelerin tarifi bile mümkün değildir. Baltanas köylüleri de benzer bir gazaba maruz kaldılar. Aslında tüm İspanya'da yaşananların bir benzeri bu bölgede de yaşanmıştır.

12 Ç.N: İspanyolcası "Guardia civil"

13 Ç.N: Antonio Aranda Mata (1888-1979) İspanya İç Savaşı'na sebep olan askeri ayaklanmanın başlatıcısı olan dar ekibin üyesi İspanyol komutan. 1936 yılında albay, 1939 yılında general rütbesini almıştır. İç Savaş sırasında milliyetçi saflarda özellikle Oviedo bölgesinde savaşmıştır. İç Savaş'ı kazanan tarafta olmasına rağmen Francisco Franco ve rejimine muhalif kalmış, hatta monarşi yanlısı bir darbe gerçekleştirme şüphesiyle hapsedilmiş, sonra salıverilmiştir.

mancas" olarak bilinen ve 1934 yılından sonra kurularak Cumhuriyetçi yönetimi koruyan alayın komutanı Pinilla. Trubia silah fabrikasında bulunan Albay Franco[14]... Hükümetten başlayarak Cumhuriyet tam boy acizliğe teslim edilmiştir.

Bugün ABD'li General Dynamics bünyesindeki Santa Barbara Systems firmasına ait olan Trubia silah fabrikasının 1914 yılındaki görünümü

Faşist kalkışmaya boyun eğme yanlısı siyasetin önde gelen ismi Casares Quiroga'ydı[15]. Kalkışma döneminde bile bu tavrına o kadar bağlıydı ki darbeye direnen halka silah vermeyi reddetti... Sonunda – Asturias'da olduğu gibi – halk kendi başına silahları ele geçirdi ve kurtuluşun şanlı tarihini yazmaya başladı.

Az önce göstermiş olduğumuz gibi eğer Halk Cephesi hükümeti çok ciddi hatalar yapmamış olsaydı, uluslararası faşist-Nazi ittifakının desteğini almış olmasına rağmen askeri ayaklanma

14 Ç.N: Jose Franco Mussio (1879-1937) İspanyol asker. İç Savaş'ın patlak vermesiyle beraber bölgedeki Albay Aranda tarafından ayaklanmaya katılması için çağrılsa da o ve fabrika çalışanları Cumhuriyet'e bağlı kalırlar. Asturias bölgesindeki çatışmalar sırasında halka silah vermemesiyle eleştirilmiştir. Bölge düşman eline geçince yakalanmış ve divanı harp mahkemesinde suçlu bulunarak kurşuna dizilmiştir.

15 Ç.N: Santiago Casares Quiroga (1884-1950) Avukat ve Cumhuriyetçi siyasetçi. İç Savaş öncesi 13 Mayıs – 19 Temmuz 1936 arasında başbakanlık yapmıştır. 17 Temmuz ayaklanmasına karşılık vermekte yetersiz kalınca tasfiye edilmiştir. Savaş zamanında işçi sendikalarına silah vermekten kaçınmasıyla bilinir. Savaşın ardından Fransa'ya kaçmış ve burada ölmüştür.

başarısız olmaya mahkûmdu. Bu hatalar o derecede önemli anlarda yapılmıştır ki, halkın en coşkun direnişinin önünü kesmeye yönelik olduğu yorumu bile yapılabilir. Bu sonucun, partimizin defalarca söyleyip talep ettiği, ordudaki gerici unsurların tasfiyesi gibi uygulamaların yerine getirilmemesi yüzünden gerçekleştiği söylenebilir.

Ordu yüksek komuta heyeti genel olarak üyesi bulunduğu sosyal sınıfa; İspanya'da iktidardaki sınıfa, mali oligarşiye, büyük toprak sahiplerine itaat etmiştir. Önümüze çıkan onurlu istisnalar ise kaideyi bozmamaktadır. Bazı durumlarda ise saf değiştiren komutanlar varsa, bu fikir değişikliğinin asıl sebebi halk kitlelerinin karşı konulmaz mücadelesinin yaptığı basınçtır.

Sınıflı toplumların varlığından beri en güçlü analiz yöntemi olan sınıfsal bakış açısını kaybetmek; Marksizmin alfabesinden habersiz olmak, başta Rusya'daki Büyük Ekim Devrimi olmak üzere tüm uluslararası işçi sınıfı mücadelesi deneyimlerini göz ardı etmek anlamına gelecektir. Bütün bunları biz komünistlerin bildiği ve nasıl bir ısrarla ordudaki demokratikleşme için bastırdığımız doğruysa, aynı şekilde Indalecio Prieto'nun[16] da bütün bunları bilmediği ya da bilmek işine gelmediği de doğrudur. *El Socialista* adlı gazetenin 2 Mayıs 1936 tarihli sayısında Franco[17] için sarf ettiği şu sözler başka nasıl anlaşılabilir? "Franco'nun siyasetten çekildiğine dair yaptığı açıklamayı tamamen kabul ediyorum." Diğer bir kanlı örnek ise 19 Temmuz 1936 günü Oviedo'da yaşananlardır...

Orada yerel yönetimde Vali Liarte Lausin[18] ve Halk Cephesi'ni oluşturan siyasi partilerin temsilcileri bir aradaydık: Asturias bölgesinde Prietoculuğun temsilcisi Amador Fernandez[19], İspanyol

16 Ç.N: Indalecio Prieto Tuero (1883-1962) Sosyalist Parti üyesi İspanyol siyasetçi. Antikomünist kimliğiyle tanınır. Savaşın ardından sürgüne gittiği Fransa'da düzenlediği toplantılarda İspanya'da demokrasinin inşa edilmesi adına monarşi yanlılarıyla işbirliği yapar. Sürgünde ölmüştür.

17 Ç.N: Francisco Franco y Bahamonde (1892-1975) İspanya İç Savaşı sırasında milliyetçilere önderlik eden asker. Savaşın ardından 36 yıl boyunca ölünceye dek ülkeyi tek adam diktatörlüğüyle yönetmiştir.

18 Ç.N: İsidro Liarte Lausin (1892-1936) Cumhuriyetçi siyasetçi. Ayaklanmanın olduğu sırada Oviedo valisidir. Garnizon komutanı Albay Aranda tarafından kandırılarak tutuklanmış, sonrasında infaz edilmiştir.

19 Ç.N: Amador Fernandez (1894-1960) Sendikacı. İç Savaş'tan sonra Fransa üzerinden Meksika'ya kaçmıştır.

Sosyalist İşçi Partisi'nden Ramon Gonzalez Peña[20], Graciano Antuña[21], Inocencio Burgos[22], İspanya Komünist Partisi temsilcisi Juan Jose Manso ve aynı parti yerel yönetim temsilcisi Juan Ambou[23], Sol Cumhuriyetçilerin temsilcisi olarak da Jose Maldonado[24]. Ulusal İşçi Konfederasyonu'ndan (CNT) Avelino Gonzalez Mallada[25] ve Avelino Entrialgo da bizimleydi. Tanınmış hekim Carlos Martinez y Laredo ve Jandarma Komutanı Lapresa da oradaydı.

Asturias'daki Halk Cephesi'nin en yakıcı ve acil görevi, özellikle başkent Oviedo ve Gijon'da yasal Cumhuriyet hükümetine karşı silahlı ayaklanma başlatan hainleri bozguna uğratmaktı.

Hainlere karşı tüm İspanya ölçeğinde verilen kavgada Asturias'ın öneminden ne dostlarımızın ne de düşmanların şüphesi vardı. Asturias bir efsane değildi, hayır. Ekim 1934 Ayaklanması'nın ardından simgesel bir önemi vardı; adeta bir keskin kılıçtı, hiçbir şekilde ele geçirilemez, manevi bir ilham kaynağıydı. Asturias'da faşistlere karşı kazanılacak bir başarının tüm İspanya'da verilen antifaşist mücadele için belirleyici bir özelliği olabilirdi.

Düşman da bunun farkındaydı. Bunun için soğukkanlılıkla tüm ayak oyunlarını deneyerek, inanılmaz yalanlar ortaya atarak, aynı zamanda bazı beceriksiz işçi önderleri ve Cumhuriyetçi liderlerinin işbirliğiyle zaferimize engel olmaya çalıştılar. Aranda savunmaya ağırlık veren bir taktik tercih etmişti; ayaklanmadan önce yaptırmış olduğu askeri tatbikatlarda da bu durum görülmektedir. Oviedo'nun savunulması ve eğer olabilirse Gijon'un

---

20 Ç.N: Ramón González Peña (1888-1952) Maden işçisi, sendikacı ve siyasetçi. İç Savaş'tan sonra Fransa üzerinden Meksika'ya kaçmıştır.

21 Ç.N: Graciano Antuña (1903-1937) Sendikacı ve siyasetçi. Oviedo'da sürmekte olan çarpışmalar sırasında yakalanır ve 3 Mayıs 1937 günü infaz edilir.

22 Ç.N: Inocencio Burgos Riestra (1900-1988) Maden işçisi, sendikacı ve siyasetçi. İç Savaş sırasında çok çeşitli cephelerde savaşır, birçok kez yaralanır. Savaşın ardından Meksika'ya sürgüne gider.

23 Ç.N: Juan Ambou Bernat (1909-2006) Bu kitabın yazarı olan İspanyol komünist siyasetçi.

24 Ç.N: José Maldonado González (1900-1985) Cumhuriyetçi siyasetçi.

25 Ç.N: Avelino González Mallada (1894-1938) İspanyol anarşist. Cumhuriyetçi taraf için destek aramaya gittiği ABD'de trafik kazası sonucu ölmüştür.

da hâkim olunan bölgelere dahil edilmesiyle birbirine bağlı kilit noktaların kendilerine sadık kuvvetler sayesinde elde tutulmasını hedefliyordu.

İlk isteğine ulaştı: Oviedo'yu ele geçirmedik. Belki de öfkeli bir samimiyetle itiraf etmek gerekir. Eğer Aranda ilk başlarda daha ileriye doğru bir hamle yapmadıysa, bunun sebebi bizim bu kadar dağınık durumda olduğumuzu bilmediğindendir. Sebebi "maden işçileri korkusudur". Maden havzasına, Gijon ve Trubia bölgesinde doğru geçiş hattı apar topar kapatılmış olsa da, gerçekte bu belirleyici anda bölgeyi savunanların hem sayısı çok azdı hem de silahları çok yetersizdi.

Kurtuluşa dair en ufak umut beslemeyenler bu büyük olanak sunan durumu nasıl değerlendirecekti? Karar verici, sorumlu konumda olanlar şunlardı: Partisinin Asturias'da en yetkili yöneticisi konumundaki Indalecio Prieto ve Vali Liarte Lausin, aslında Casares Quiroga ve diğer Cumhuriyet "muhafızları"na çok benziyorlardı.

Prieto'nun Amador Fernandez ve Ramon Gonzalez Peña'ya verdiği ve ikisi de CNT üyesi olan Avelion G. Entrialgo ve Avelino Gonzalez Mallada tarafından da onaylanan talimat ve valinin rehaveti bir araya gelince Oviedo kenti Aranda'nın eline geçmiştir.

Prieto, maden işçilerini Madrid'in savunulmasında[26] görevlendirmişti, ona göre Aranda onurlu bir kişiydi, neredeyse bir masondu – bir locaya bağlı olduğu söylentisi vardı – bu yüzden tek bir el bile ateş edilmeden Oviedo kenti olgun bir meyve gibi Cumhuriyetçilerin ellerine düşecekti...

Albay Aranda Ekim 1934'de Asturiaslı maden işçilerine karşı baskı yöntemlerini bizzat uygulamamış mıydı? Gericiler tarafından Asturias bölgesinde askeri denetimi sağlaması için görevlendirilmemiş miydi? Diğer garnizonların aksine elinin altında daha çok insan, daha çok silah kısacası her şeyin en iyisi bulunan bu

[26] Ç.N: Madrid kenti 8 Kasım 1936 tarihinden 28 Mart 1939 tarihindeki İç Savaş'ın sonuna kadar fiili olarak kuşatma altında kalmıştır. Franco güçlerinin kenti almak için düzenledikleri saldırı 8 Kasım 1936 tarihinde başlamış, Aralık ayı içinde de yaşanan başarısızlık üzerine iptal edilmiştir. Muharebe sırasındaki "No Pasaran!" (Geçemeyecekler!) şeklindeki Cumhuriyetçi slogan bu dönemde ünlenmiştir.

komutandan böylelikle yenilmez Asturiaslıları bastırması istenmiyor muydu? Öyleyse Aranda'ya neden bu kadar güven duyuluyordu? Yoksa esas korku emekçi halkın ayaklanarak Cumhuriyetçi özgürlüklerin savunulması konusunda tereddütler yaşayan liderleri aşması mıydı?

Aslında her durumda Aranda, aynı anda hem Prieto hem de Mola'nın[27] güvendiği bir kişiydi.

Doğal olarak Aranda kent halkına silah vermeyi reddeti. Hükümetten gelen bir emir yoktu. Prieto da bu yönde bir istekte bulunmamıştı. Ancak buna rağmen Aranda sivil yönetimi ziyaret etti, güven telkin ederek buradakileri sakinleştirdi ve Cumhuriyet'e bağlı olduğu görüntüsü verdi.

Bugünmüş gibi hatırlıyorum. Kurmay heyetinden Yüzbaşı Loperena ile birlikteydi, yüzünün kireç gibi olması tam da o anda olan bitenin farkında olduğunu ele veriyordu: Aranda yerel yöneticilerle birlikteyken Falanjistler[28] Pelayo Kışlası'na giriyor, kentin çevre bölgelerinden gelen jandarma birlikleri merkeze geliyordu. Aranda yumruğunu sıkarak "Yaşasın Cumhuriyet" diye bağırırken planı başarıyla işliyordu: Az sayıdaki maden işçisine karşı ezici sayıda bir jandarma topluluğu. Önce Madrid, sonra Oviedo!

Biz, komünistler – ve özellikle bu satırların yazarı olan kişi – Aranda ve beraberindekilerin bölgedeki Milan Alayı'nın komutanlarının silah bıraktığını ilan ederek teslim olması ve halka silah verilme yasağının kaldırılmasına kadar tutuklanması gerektiğini avazımız çıktığı kadar bağırdık. Oviedo'nun Cumhuriyetçilerin elinde olduğu teyit edilmeden tek bir kişinin, tek bir tüfeğin bile Asturias'tan ayrılmaması gerektiğini belirttik.

Bu sırada her yerden yerel yönetime haberler ulaşıyordu, özellikle de telefon susmuyordu. Pelayo Kışlası'ndan askerlerin, Falanjistlerin ve jandarmaların çıktığı bilgisi iletiliyordu. Bize gelen bilgiler, "Şimdi sokağa çıkıyorlar", "Ayaklandılar" şeklindeydi.

---

27 Ç.N: Emilio Mola Vidal (1887-1937) İspanyol general. Ayaklanmanın önde gelen isimlerindendi. Uçak kazasında ölmesi ayaklanma liderlerinden Franco'nun önünü açmıştır.

28 Ç.N: Falanjist, José Antonio Primo de Rivera (1903-1936) tarafından kurulmuş olan Falanj adlı faşist örgüt üyesini anlatır. Uzun adı "Falange Española de las Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista" şeklindedir.

Darmadağın durumda olan vali "Yalan, yalan!" diye bağırıyordu, "Yalan haber!" Bu kahrolası sözcüğü duyduğumu hiç unutmayacağım. "Bu tıfıllar ne bilir!" Sonra bize dönerek devam etti. "Prieto ve hükümet Aranda'nın bağlılığını temin ediyor..." Tam bu sıralarda Aranda ve kurmay heyeti görev yerlerine dönmekteydi – Conde de Toreno Caddesi'ndelerdi – Cumhuriyetin ve anavatanın gerçek muhafızlarının ölmeleri için emirler yağdırmak üzereydiler.

Aranda bundan az önce bölgedeki sosyalist liderlerden en çok tanıdığı olan Graciano Antuña ile çok şiddetli bir tartışmaya girmişti. Antuña ile siyasi sürgün olarak bir yıl boyunca Moskova'da ve 1934 Ayaklanması sırasında beraberdik. Onunla ve Dutor'la[29] ilişkimiz çok samimiydi.

Valinin odasından çıkıyordu, neredeyse üzerine atıldım ve aramızda ışık hızıyla şöyle bir konuşma geçti:

– Hey, Antuña neler oluyor? Prieto'nun istediği on bin madencinin Madrid'e gitmesinde ısrarcılar mı?

– Sanırım evet, diye yanıtladı hem sinirli hem de mahcup bir halde.

– Ben bilmem, partim hiçbir üyesinin bu birliğe katılmamasını emretti. Neye ve hangi güce dayanarak Oviedo'nun Cumhuriyetçilerin elinde kalacağını düşünüyorsunuz?

– Ne istersen onu yap! Prieto Albayın sadık olduğunda ısrar ediyor. General Pozas[30] da Aranda'yla az önce konuştu, adam yeniden yeminler etti.

– "Sadık ama kime!" diye araya girdim çünkü o anda

29 Ç.N: Francisco Martinez Dutor (? - 1937) İspanyol siyasetçi, sendikacı ve asker. 1934 Asturias Ayaklanması'nın bastırılmasının ardından önce Fransa sonra da Sovyetler Birliği'ne geçer. 1936 genel seçimlerinden sonra İspanya'ya döner. İç Savaş patlak verince Asturiaslı madenci işçiler birliğinin başında Madrid'i savunmak için yola çıksa da Oviedo'da yaşanan askeri ayaklanmaya müdahale etmek için yarı yoldan döner. İlerleyen dönemde Oviedo'daki silahlı çarpışmaların askeri idaresinde görev alır. 1937 yılında doğal sebeplerden ölmüştür.

30 Ç.N: Sebastian Pozas Perea (1876-1946) İspanyol asker. İç Savaş sırasında önce Madrid'in savunulmasında bulunmuş, sonra Aragon Cephesi'ne geçmiştir. Başarısız olunca savaşın sonunda Fransa üzerinden Meksika'ya sürgüne kaçmıştır.

yaşanmakta olanlar ve geçmişte yaşananlar tam tersinin doğru olduğunu gösteriyordu. Pelayo Kışlası bölgesinden gelenler o civarda olağanüstü bir şeylerin olduğu havasından bahsedip Falanjistleri gördüklerini söylediler. İşte telefon çalıyor, arayanlar da teyit ediyor. Ne diyorsun yoldaş Antuña?

– Hiçbir şeye inanmıyorum, diye omuz silkti. Tek bildiğim Burgos'un tüm madencilerin katılması emriyle havzaya doğru gittiği. Aranda da hemfikir...

– Sorumluluğu kendin al! Görüyorum ki farkında olmadan Oviedo'yu düşmana teslim ediyorsunuz!

– Ne yaparsan yap... Ancak herkes aynı şekilde düşünüyor, siz hariç... İlaveten komutan Ros Santa Clara Kışlası'nda silah dağıtımı yapacak...

– Biliyorum, işte bizimkiler. Ancak – ısrar ediyorum – en önemli şey o birliklerin Asturias'tan çıkmamaları!

– İyi, iyi göreceğiz Ambou, diye cevapladı. Sonra da çekip gitti, nereye bilmiyorum, kafası karmakarışık ve sinirliydi...

İşçilerden oluşan iki müfreze kolu Madrid'e gitmek üzere Leon'a doğru yola çıkmıştı, üçüncüsü de yola çıkmak üzereydi. Ancak protestomuz şiddetliydi. Başta Javier Bueno[31] olmak üzere diğer sosyalistler, CNT'den Mellada ve Entrialgo da bize katılmıştı.

Aranda başka ne isteyebilirdi ki! Asalto Kışlası'na gidenlere göstermelik de olsa birkaç tüfek dağıtacak kadar ileri gidip, aşağılık ayak oyunları bile çevirmişti.

Komünist Parti yerel yönetimi, üyelerine hitaben yayınladığı emirde kesinlikle hiçbir birliğe katılmamalarını bildirdi. Yazdığımız emirde "Bu duruma, Oviedo ele geçirildikten sonra bakılacağı" ifadeleri geçiyordu. Sonra sözümüzün gereğini yerine getirmek

31 Ç.N: Javier Bueno (1891-1939) İspanyol gazeteci ve sosyalist militan. 1931-37 yılları arasında Asturias'ta çıkan Avance gazetesinin sorumlusuydu. 1934 Devrimi'ne katıldı. İç Savaş patlak verdiğinde Oviedo'daydı ve ilk günden silahlı mücadeleye katıldı. Yaralı olmasına rağmen gazetecilik faaliyetlerini de aksatmadı. Kuzey Cephesi'nin çökmesiyle beraber Fransa üzerinden Madrid'e geçti. Madrid'in düşmesinden sonra tutuklanmış ve on dakika süren bir mahkemeden sonra idama mahkûm edilmiştir.

için sokağa çıktık. Yoldaşlarımız Asalto Kışlası'na (Santa Clara) yoğunlaştı, burada bizimle birlikte hareket eden cesur insanlara katıldılar. Ancak geç kalınmıştı. Caballero komutasındaki hain kuvvetler kışlanın çevresini sarmış ve saldırıya geçmişti. Komutan Ros jandarmaların makineli tüfek ateşiyle öldürülmüştü. 1934 Ekiminin kahramanlarından Aida'nın erkek kardeşi, MAOC (Antifaşist İşçi ve Köylü Milisleri) Başkanı Oviedo'lu Daniel de la Fuente de öldürülmüştü. Komünist Gençlik Yerel Genel Sekreteri Jose Maria Castro ve daha sonra suikaste kurban giden Faustino Viejo ağır yaralılar arasındaydı. "Kanlı Ekim"de siyasi komiser olan Bonifacio Fernandez ise şans eseri kurtulmuştu. Savaş sırasında ve sonrasında örnek bir insan olan Fernandez sonraki dönemde tutuklanmış ve 1943 yılında Madrid'de idam edilmiştir.

Parti tarafından alınan önlemler sayesinde çok sayıda maden işçisi başkente geldi. Aralarında Turon'dan gelen birisi de vardı. Oviedo sokaklarında o gün yaşamlarını feda edenler arasında birini özellikle acıyla hatırlıyoruz, Komünist Parti ve gençlik örgütünün olağanüstü militanı, siyasal ve askeri özellikleri gelişkin yoldaşımız Victoriano Colias'ı...

İşte bu şekilde komünistler olarak demokrasiye ve Cumhuriyet'e olan sarsılmaz bağlılığımızı göstermiş oluyorduk... Adı geçen yoldaşlara yerel parti örgütümüzün genel sekreteri Carlos Vega ismini de eklemek gerekir. İleri gelen yoldaşları uyarmak, önemli evrakı kurtarmak ve eşiyle çocuğunu oradan çıkartmak için şehre inmişti...

Antuña yakalandı ve infaz edildi. Liarte'nin sonu da aynı şekilde oldu. Bu yakışıklı yerel yönetici sorumlu olduğu Asturias kentini yönetmeyi başaramadı. O kent ki Ekim 1934'ün şanlı sayfalarını yazmış olan metal işçilerinin, demiryolu işçilerinin, balıkçıların ve devrimcilerin kentiydi...

Oviedo artık Aranda'nın elindeydi. Bütün yaşananlar Prieto'yu radyoda şu şekilde halka açıklama yapmaktan alıkoymadı: "Aranda Oviedo'da köşeye sıkışmış durumdadır. Kaderi maden işçilerinin elindedir. Şehri kolayca ele geçirebilecek durumda olan işçiler daha fazla kan akmaması için buna girişmemektedir." Bu yalanları duymak bizi öfkelendirmişti. Gerçekler bambaşkaydı ve sonuçlarına katlanmak, onlarla yüzleşmek gerekiyordu. Öte yandan "daha

fazla kan akmaması" şeklinde ifade edilen insanlık dışı yalan söylem yüzünden ne kadar da fazla kan akmış ve akmaktaydı!

Sivil hükümete geri dönelim isterseniz. Ne yapılacaktı? Her taraftan kurşunlar vızıldayarak geçiyordu. Değişik yönlere dağıldık. Ben La Argañosa'ya, mahallemdeki savaşçılarla buluşmaya, Juan Jose Manso çarpışmaların merkezindeki Trubia'ya doğru yola koyulduk. Mallada ve Entrialgo da benimle beraber geldi. Bana Gijon'a gideceklerini söylediler, söylediklerine inandım... Oviedo'dan Trubia'ya (kuzey demiryolu boyunca) doğru birçok mahalleden geçtik. Faşistler bazı yerlerde yolları kesmişlerdi. Anlaşılan Aranda'nın planları savunma üzerine kurulmuştu, Oviedo'da direnmeyi planlıyordu.

Kavgamızın ilk aşaması sona ermişti. Cumhuriyetçi tarafta olan her şeyin sorumlularından zaten bahsettik. Biz, komünistler zor, herkesin karşı olduğu ancak kesin çözüm sağlayıcı bir karar verip onu uygulamalıydık: Kurmay heyetiyle beraber yerel yönetim binasına adım atar atmaz Albay Aranda'yı öldürmeliydik, Cumhuriyet'e sadık olduğunu iddia eden bu kişi aslında Cumhuriyet'i sırtından bıçaklıyordu. Önemli anda alınabilecek böyle bir karar olayların gidişini değiştirebilirdi.

20'sine gelindiğinde San Claudio bölgesindeydim. İnsanları kavgaya katılmaya teşvik ediyor, bu sırada etraftaki Falanjistlerin yakalanmasına çalışıyorduk. Bu sırada partili komutan Juan Jose Manso'dan "Trubia'ya" diyen kısa ve öz bir mesaj aldık. Biz de oraya gittik. Silah fabrikası karşıdevrimciler tarafından işgal edilmişti, işçilerin giriş-çıkışına kapatılmıştı. Kuşatma sırasında zaten ilk başta hiç Asturias'tan çıkmaması gereken birlikleri geri çağırdık. Sonunda fabrikadaki Albay Franco teslim oldu. Artık daha çok silahımız vardı; tüfekler, toplar ve ağır makineli tüfekler. Makinalı tüfeklerin destek ayakları yoktu, ne tesadüf!

Partinin yerel örgütünden yeni talimatlar aldım. 22 Temmuz günü partiyi Halk Cephesi yerel komitesinde temsil etmek için Sama de Langreo'ya doğru yola çıktım.

Daha örgütlü çalışmaya başlamıştık: Oviedo dahil olmak üzere birçok yerde kullanılmak üzere günlük bir bülten çıkarmaya başladık, ayrıca her yerde dağıtılan bildirilerimiz vardı. Trubia yolundaki San Esteban de las Cruces'deki direnişi kuvvetlendirdik. Bu

yol Gijon ve Sama de Langreo yoludur.

Bu sırada Sograndio Motorize Birliği kuruldu. Bu birlikte Dutor ve Damian Fernandez yer alıyordu. Buradan ünlü Damian'ın komutanlığını yaptığı "Ekim'in Kanı" adlı müfreze doğdu. Damian'ın yardımcıları arasında ikisi de Oviedolu olan Manolin Alonso, Manolin Fernandez ve Damian gibi maden işçisi olan Salgado vardı.

Bu müfreze çoğunlukla La Argañosa'lı gençlerden ve Nalonlu maden işçilerinden oluşuyordu. La Argañosa'dan bahsedipte bazı isimleri anımsamamak olmaz:

Komünist Gençlik yerel yöneticisi ve daha sonra JSU yöneticisi Marino Granda, Eusebio kardeşler, Arce kardeşler, her ikisini de kaybettiğimiz Villameitide kardeşler, Carlos, Lafuente, "Kanarya" Julio, Gustavo Fernandez, Modesto (topçu birliğindeydi), Juan Martinez Lignak, Luis Montero, Cagancho, Arriaga. Bu son saydıklarım demiryolu işçileriydi, özellikle makinalı tüfekle donattığımız demiryolcular müfrezesini kurmuşlardı. Çok genç olan Cuartas, La Argañosa kültür merkezinde çalışıyordu. O da "Ekim'in Kanı" müfrezesindeydi. Naranco'daki sanatoryumun alınması sırasında ağır yaralandı, tıbbi malzeme eksikliğinden dolayı kan kaybından ölmesine engel olamadık. Kavga işte bu koşullarda başladı.

"Ekim'in Kanı" müfrezesinde başka yerlerden de yoldaşlar vardı. Manolin Alonso ve Manolin Fernandez isimlerini bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Bu tarihi müfrezeden yetişen kadrolar çok sayıda başka birliğin kuruluşunda görev almıştır.

Göreceğimiz gibi bu müfreze sayısız çarpışmaya katıldı ve Aranda kuvetlerinin Buenavista yönüne doğru yapmaya giriştiği harekâtı engelledi. Aslında Aranda'nın yaptığı, karşısındaki kuvvetleri denediği bir girişimdi.

Bu ilk aşamada çıkan derslerden önde gelenleri; Aranda'nın Cumhuriyet'e sadık olduğu düşünülerek yapılan inanılmaz hata ve ardından oyuna gelip, bize sonradan pahalıya patladığı anlaşılan, binlerce maden işçisinin Kastilya bölgesini terk etmesine izin verilmesidir.

Direnişin en başında işlenen bu suçların ölçeği düşünüldüğünde ne derece affedilemez olduğu anlaşılır. Burada sorun Madrid'de

Prieto tarafından ciddi bir analiz yapılmamış olmasının ötesinde, tüm ülke ölçeği göz önüne alındığında özellikle Asturias, Leon, Galiçya ve komşu bölgeler açısından[32] bütünlüklü bir siyasal ve askeri değerlendirme yapılmamış olmasıydı.

İspanya'daki genel durum gittikçe daha belirgin hale geliyor, umut vaat eden kaynakların bilgileri ulaşıyordu. Fas doğal olarak kaybedilmişti ancak çoğu paralı asker olan buradaki birliklerin anakaraya sevk edilmesi için öngörülen donanma, gelen bilgilere göre Cumhuriyet'e sadık komutanların denetimindeydi.

Komşumuz Bask bölgesine gelirsek, bu bölge öngörüldüğü gibi tamamen Cumhuriyet'e sadık kalmış, Santander'de başlatılan ayaklanma jandarma kışlası hariç bastırılmış, burası da daha sonra denetim altında alınmıştır.

Gijon'da 1934 yılı Ekim ayında olduğu gibi bir askeri çıkartma beklemiyorduk, donanmanın durumunun farkındaydık. Ayrıca El Ferrol Üssü'nde[33] faşistlerle halk arasında çok şiddetli çatışmaların yaşandığı bilgisi ulaşmıştı.

Peki, Oviedo, Galiçya ve Leon'da neler oluyordu?

Oviedo. Durum gayet açıktı. En azından bizim için. İsyancıları bastırabilecek kadar güçlüydük. Ancak güçlerimizi dağıtmamaya, bir arada tutmaya çalışıyorduk. Oviedo'da bu yüzden Aranda'nın da bulunduğu Milan Alayı'na dokunamadık, Gijon'da da benzer durum Zapadores ve Simancas Kışlaları için geçerliydi, Asturias'daki maden havzalarında ise tek tük jandarma kışlalarında da durum böyleydi.

Galiçya. Şüphesiz dört Galiçya eyaletinde Asturias'daki emekçi yoğunluğu, aynı siyasal bilinç ve dövüşkenlik yoktu. Ancak bölgede önemli işçi havzaları vardı, El Ferrol Deniz Üssü gibi hem mühimmat işçilerinin hem de savaş gemisindeki bahriyelilerin yoğun olduğu bölgede yaklaşık bir hafta boyunca şiddetli çatışmalar yaşandı. Balıkçı filolularında çalışan işçilerin yoğun olduğu La

32 Ç.N: İç Savaş'ın patlak verdiği andaki güç dengesine göre Cumhuriyetçilerin hâkimiyetindeki kuzey bölgelerin (Asturias ve Bask bölgesi) Madrid merkezli diğer Cumhuriyetçi bölgelerle bağlantısı yoktur çünkü bu bölgeler isyancıların denetimindedir.

33 Ç.N: İspanya'nın kuzeybatısındaki La Coruña bölgesindeki Büyük Okyanus'a kıyısı olan önemli askeri üs.

Coruña'da bu işçiler emekçi halkın da desteğiyle Vigo ve Marin'de olduğu gibi günlerce faşistlere direndiler. Tuy ve Villagarcia kentleri temmuz ayının son günlerine kadar savaştı. Sarria, Monforte ve Vivero'da olduğu gibi başkent Lugo'da faşistler çok ciddi bir direnişle karşılaşmadan denetimi sağlayamadılar. Galiçya bölgesi askeri garnizonlar açısından önemli bir yer tutmaz. Lugo kentinden çıkan ilk birlik temmuz ayı sonuna kadar hazırlanamamıştır. Birbirine benzemeyen unsurlardan oluşan bu birlik oldukça güçsüzdü.[34]

Leon. İlk başından beri bölgenin kuzeyini elimizde tutuyorduk, bu da bölgeye giriş çıkışı denetlemek anlamına geliyordu. JSU yöneticisi ve iyi bir yoldaşım olan Emilio Moran ve yardımcısı Virgilio Alvarez Rey'i hatırlıyorum. Bulundukları ve düzene soktukları La Robla cephesini ziyaret ettiğimi anımsıyorum. Leon'daki maden havzalarından gelen işçilerin tamamı kararlı ve başarılı savaşçılardı. Öte yandan askeri garnizon zayıf da olsa Cumhuriyet'e sadık komutanlara ve subaylara sahipti.

Bu olanaklar içeren genel durum içinde Oviedo'nun ellerimizden kayıp gitmesine nasıl izin verirdik? İlk başlarda her farklı yerellikte hangi durumla karşılaşacağımızı öngörmek elbette olanaksızdı ancak elimizdeki güçlerin değerini bilip ona göre hareket edebilirdik. Prieto'nun Oviedo'daki yerel sivil yönetimle yaptığı telefon görüşmelerinin işçi birliklerin harekete geçirilmesiyle sonuçlandığını sonradan öğrenmiştik. Sonuçta tek yapılması gereken Albay Aranda'yı ne şekilde olursa olsun bitirmekti. Bunu yapabilirdik ve yapmalıydık. Bunu o anda İspanya'nın başka yerlerinde neler olup bittiği bilgisi olmadan yapmalıydık.

Eğer bunu yapmış olsaydık, olaylar bambaşka şekilde ilerleyecekti: Galiçya'da kurulmuş olan ve saldırıya geçen birlikler olmayacaktı. Saldırıya biz geçmiş olacaktık, onların savunmaya

34 Ç.N: Galiçya, isyancıların ayaklanmanın daha başında duruma hâkim olabildiği az sayıda bölgeden birisidir. Bölgenin coğrafi uzaklığı, kırsal bölgede kilisenin yoğun etkisiyle birleşince ayaklanma başarılı olmuştur. Ayaklanmacılar doğrudan her türlü muhalif fikre karşı savaş açmış, sayısız yargısız infaz gerçekleştirmiştir. Öldürülenlerin arasında La Coruña'nın kadın valisi, önemli bir aydın, eğitim bilimci ve kütüphaneci olan Juana Capdevielle (1905-1936) de vardır.

çekilmekten başka bir yolu kalmamış olacaktı.

Aslına bakılırsa düşman bunu bize hatırlatmıştı: Mola'nın en büyük korkusu Duero Nehri bölgesinin Asturiaslı savaşçıların akınına uğramasıydı. Aranda sürekli olarak Galiçya ve Leon bölgelerinin içinde bulunduğu tehlikeden bahsediyordu. Topçu Albayı Martinez Bande[35] yazmış olduğu "Kuzeyde Savaş" adlı kitapta açıkça şunları belirtmiştir: "Oviedo belki de daha ayaklanmanın ilk günlerde Leon ve Galiçya'yı kurtarabilirdi." Biz de buna bir ek yapmak istiyoruz: Oviedo kaybedilmiş haldeyken bile, eğer çok üst düzeyde olmasa bile strateji uzmanlarımız olsaydı, başkentteki kuşatmayı sürdürebilir, bölgeye yardıma gelen Martin Alonso'nun dört bölüğünü yok edip Galiçya ve Leon'a yeniden saldırıp ele geçirme fırsatını yaratabilirdik. Bu da hem Madrid hem de İspanya'nın geri kalanına önemli bir yardım anlamına gelirdi.

Ancak ilk hatadan ders çıkarılmadığı için ikinci bir hata daha yapılmıştır: Asturias'daki askeri harekât sırasında ana hedef hep Oviedo'nun ele geçirilmesi oldu. Böylelikle Ekim 1936'daki ilk saldırımızda başında düzenli ordu komutanları olan faşist birlikler Oviedo kuşatmasını kırmayı başardılar. Dahası düşman bu bulduğu koridoru açık tutmayı başardı, bu da Aranda için en önemli şeydi.

Tarihin dersleri her zaman geçerlidir. Zaferin veya yenilginin, çok önemli devrimci olayların kaderinin belirlendiği tarihsel anlarda alınan bu dersler asla unutulmamalıdır.

35 Ç.N: Jose Manuel Martinez Bande (1907-2001) İspanyol topçu albay ve tarihçi. Özellikle İç Savaş dönemine ait çok sayıda eseri bulunmaktadır. Burada bahsedilen eser 1969 yılında "La Guerra en el Norte" adıyla ve ISBN 84-7140-187-8 seri numarasıyla basılmıştır.

II

Batı Cephesi

Konuya giriş yapmak adına isterseniz savaşın ilk haftalarında Batı Cephesi'nde yaşananları biraz konuşalım.

Faşistler Lugo'da büyük zorluklarla örgütlenerek ilk birliklerini Asturias'a doğru yola çıkardılar. Galiçya'nın başkentinden ancak 28 Temmuz günü yola koyulabilen birliğin başında Ceano vardı (Bu isim bize hep Mussolini'nin[36] tuhaf Dışişleri Bakanı Kont Ciano'yu[37] hatırlatırdı). Birkaç gün sonra iki yeni birlik daha kuruldu. Leon'dan çıkan bu kuvvetler Asturias'a güneybatıdan saldırmak üzere yola koyuldu. Daha sonra dördüncü bir birlik Ponferrada'da kuruldu.

İlk faşist birlik henüz Galiçya topraklarındayken, önce Vivero'da, sonra da Vegadeo'da şiddetli direnişle karşılaştı. Villapedre'de zorlu çatışmalar sahil şeridi boyunca devam etti. Luarca, Cumhuriyet düşmanlarına onurlu bir şekilde karşı koydu. Luarca'dan sonra bazı maden işçileri grupları... Turon'daki maden işçilerini hatırlıyorum, başlarında çocukluk arkadaşım ve parti yerel

36 Ç.N: Benito Amilcare Andrea Mussolini (1883-1945) İtalyan faşist lider. 1922-1943 arasında ülkeyi yönetmiştir. 2. Dünya Savaşı sonrasında İtalyan partizanları tarafından ele geçirilmiş ve öldürülmüştür.

37 Ç.N: Cortelazzi ve Buccari Kontu Gian Galeazzo Ciano (1903-1944) 1936-43 arasında Mussolini yönetiminin Dışişleri Bakanı'dır. 1943 yılında Müttefiklerin önce Sicilya sonra da İtalya'ya çıkması sürecinde tasfiye edilen Mussolini'nin aleyhine olacak şekilde tutum alır. Naziler tarafından esaretten kurtarılan Mussolini tarafından yakalatılarak idam edilir. Tutmuş olduğu günlükler önemli bir tarihi evrak olarak değerlendirilir.

yönetimindeki yoldaşım Ceferino Alvarez Rey[38]. Onunla beraber diğer yoldaşlar Rufino Gonzalez, Alegre, Pachin de la Berruga, Colason, Camilo Correas ve Pontigon ve Castañeda tepelerini savunan diğerleri... Orada – ve her yerde - aynı zamanda Horacio Argüelles ve Gijonlu milislerini görebilirdiniz. Hepsi düşmanla kıyaslandığında kötü teçhizata ve çok az mühimmata sahiptiler. Bazı gruplar buradan La Espina yönüne diğerleri de sahil boyunca geri çekildiler. La Espina bölgesi düşmanın kuzey ve güneydeki birliklerinin iletişimi için olağanüstü öneme sahip bir bölgeydi.

Soldan sağa, Ceferino Alvarez Rey, Emilio Moran ve Hermino Garcia "Casin"

Bunlar olup biterken Sarna de Langreo Belediye binasında bir araya gelen Halk Cephesi bileşen temsilcileri Ramon Gonzalez Peña'nın önerisi üzerine benim derhal Batı Cephesi'ne gitmem yönünde karara vardılar.

[38] Ç.N: Ceferino Alvarez Rey (1907-2009) PCE üyesi komünist maden işçisi, sendikacı ve siyasetçi. Küçük yaşta maden işçisi hareketine dahil olmuştur. 1930 yılında Sovyetler Birliği'ne gitmiş, 1934 Ekim Ayaklanması'nda görev almıştır. İç Savaş'ta Kuzey Cephesi'nde savaştıktan sonra cephenin çökmesiyle beraber Katalonya'ya geçmiştir. Sonrasında Kuzey Afrika'ya geçmiş, oradan Sovyetler Birliği'ne gitmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle beraber Doğu Cephesi'nde Kızılordu saflarında savaşmış, çeşitli madalyalar kazanmıştır. Moskova Muharebesi'ne katılmış, Yugoslavya'nın Nazi işgalinden kurtarılmasında yer almıştır. Savaşın ardından Fransa'ya geçmiş, buradaki İspanyol direnişçilere İspanya'ya girme planları kapsamında askeri eğitim vermiştir. PCE 1959 Prag konferansına delege olarak katılmıştır. Sonraki hayatını Asturias işçi sınıf tarihi yazımına vakfetmiştir.

Galiçya birliği sahile doğru hızla ilerliyordu. Dikkat edilmesi gereken bir nokta da bölgede işçi yoğunluğu olmayışından dolayı yerel halkın gösterdiği direnişin belirleyici olmamasıydı. Buralarda geçen şubat seçimlerinde[39] sağcı adayların nasıl olup da bu kadar oy aldığı böyle de anlaşılabilir.

16 Ağustos günü güzel bir haber aldık, Gijon'daki Zapadores Kışlası elimize geçmişti. Askeri harekât büyük oranda yoldaşımız Antonio Muñiz komutasındaki Antifaşist İşçi ve Köylü Milisleri tarafından başarıya ulaştırılmıştı.

Ancak 18 Ağustos'ta Leitariegos faşistlerin eline geçti ve Arteaga[40], Cangas del Narcea ve Tineo'ya doğru yürüdü.

Ardından yine bir güzel haber: 21'inde Simancas Kışlası teslim oldu. Salas'a gitmeden önce burada Binbaşı Gallego, Avelino, G. Entrialgo, istihbaratçı ve yılmaz savaşçı Victor Alvarez, Antoni Muñiz, Luis Brzana ve Manolin Alvarez ile beraberdik.

22 Ağustos'ta Castro komutanlığındaki Galiçya birliği Malleza ve Mallecina'da duruma hâkim olmuştu ve Sals ile Grado ve Oviedo arasındaki anayolu kesmek üzereydi. Orada Binbaşı Gallego ile beraberdik, yanımızda topçu teğmenler Jose Fernandez, Caravera ve Antonio Florez, diğer komutanlardan Dositeo Rodríguez, Onofre Garcia, Antonio Muñiz, Victor Alvarez, Higinio Carrocera ve diğerleri vardı. İlk meydan muharebesini vermek üzereydik: Malleza ve Mallecina'daki düşman mevzilerine karşı saldırıda bulunacak, onları bulundukları yerden sökerek denize doğru süpürecektik. Elimizdeki tek ağır silah olan 75mm havan topu mucizeler gerçekleştirmiş, düşmanın mevzilerine çakılmasına ve karşılarından gelen milislerimiz tarafından yerlerinden sökülmelerine yol açmıştı. Böylece ilk meydan muharebesi kazanılmış oldu. O ne mutluluktu, onca yorgunluğa ve kayıplara rağmen Cumhuriyetçilerin yüzleri gülüyordu! Düşman geri çekiliyordu. Carrocera'nın grubunun Ablanedo Boğazı yolunu kapatması yönünde emir verildi, ancak nasıl olduysa emir yerine getirilmedi. Daha işin başındaydık, ancak eğer harekât tamamlanmış olsaydı

---

39 Ç.N: 16 ve 23 Şubat 1936 tarihlerinde yapılan ve İkinci İspanyol Cumhuriyeti'nin son genel seçimi. Seçimlerde Indalecio Prieto liderliğindeki İspanyol Sosyalist İşçi Partisi aldığı %20,9 oyla birinci parti olmuştur.

40 Ç.N: Íñigo de Arteaga y Falguera (1905-1997) İspanyol asilzade ve general.

zafer tam olacaktı. Düşmandan kazanılan silahlar çok önemliydi, ancak Novellana sahilinde yaşananlarla düşman saflarında yaratılan korku daha önemliydi...

Düşman karşısında bulunduğumuz mevkide çok şeyler öğrendik: kurnazca yerleştirilmiş namlu açılarını gördük, ağaçları ve köklerini kullanarak gizlenmişlerdi çoğu. Sonra, topçu desteğiyle beraber gerçekleştirilen düzenli geri çekilme harekâtı... Caravera çok iyi bir topçu olduğunu kanıtladı. Halk Cephesi yerel komitesi adına sayısız kez yanına gidip onu kutladığımı hatırlıyorum. Katolik, muhafazakâr ve elbette bize karşı güvensizdi. Bir keresinde fırsatını bulup bana yaklaştı ve çok ciddi bir şekilde şunları söyledi:

– Ben komünist değilim...

– Aslında, diye cevapladım, olmanı isterdim; ama unutma ki sürmekte olan savaş faşistlere karşı komünistlerin savaşı değil, aralarında çok sayıda Katolik olan demokrat ve ilericilerin savaşı. Bak, öyle olmasaydı Bask ülkesi...

– Söylemek istedim, çünkü vicdan azabı duymak istemedim.

– Rahat olabilirsin, çünkü gerçek bir yurttaşın yapmakla yükümlü olduğu şeyi yapıyorsun. Savunmaya ant içtiğin şeyi koruyorsun: yasal Cumhuriyet'i. Bir asker olarak ulusun ve onun temsilcisi olan yasal hükümetin çağrısına uyuyorsun.

– O zaman, dedi, hepimiz saygı göreceğiz demektir...

Evet, herkes, sadece komünistler veya Halk Cephesi bileşenleri değil, herkes saygı görecek, hatta bu da yetmeyecek. Bu bir din savaşı değil. Bu, faşizme karşı verilen demokrasi savaşı. Aldığımız haberlerde Alman Nazilerin, İtalyan faşistlerin müdahale etmekte olduğunu duyuyoruz. Demek ki artık bu savaş bir ulusal kurtuluş savaşıdır aynı zamanda. Küçük bir çocukken okulda aldığımız eğitimde, Napoleon işgaline[41] karşı savaşan halkımıza ve liderlerine saygı duymamız öğretilmişti. Hitler bir Napoleon değil. O

[41] Ç.N: Fransız İmparatoru Napoleon Bonapart'ın (1769-1821) adıyla anılan Napoleon Savaşları (1803-1815) kapsamındaki Yarımada Savaşı (1808-1814) dönemi boyunca İspanya toprakları Fransız işgalinde kalmış, oldukça kanlı çarpışmalar yaşanmıştır.

dönemde en azından ülkeye Fransız Devrimi'nin etkileri girmiş olsa da bu durum bağımsızlığımızın ayaklar altına alınması girişimini kesinlikle mazur gösteremez.

Caravera başıyla onayladı. Savaşımız sırasında bizimle verimli ve sadık bir şekilde mesai yürüten meslekten askerlerde durum böyleydi. Onunla aynı rütbe ve sınıftan olan silah arkadaşı Florez ise komünistti ve birbirlerini çok iyi anlıyorlardı.

23'ü günü – hâlâ Ağustos ayındayız – Salas'daki Asturias Bankası şube binasında önde gelen yerel siyasetçi ve komutanlarla bir araya geldik. Komutan Gallego ayağından yaralanmıştı. Onun yerine görev yapmak için benim adımı önerdiğini duyunca şaşkına döndüm. Gerçekten olanaksız olarak görüyordum bu değişikliği. Ancak diğer kişiler onay verince benim de görevi kabul etmekten başka çarem kalmadı. Nasıl bir sorumluluk olduğunu anlatamam! Ancak savaş böyleydi işte: hiçbir sorumluluk ortada bırakılamazdı, askeri bilgi eksikliğimi siyasal inancım, gayret ve coşkumla kapatmaya çalışacaktım.

Devam etmeden önce Cumhuriyet'e sonuna kadar bağlı olan meslekten asker komutan Jose Gallego Aragones'den bahsetmeme izin verin lütfen...

Komutanı ilk kez Gijon'da gördüm. Simancas Kışlası'ndaki Albay Pinilla birliklerine karşı savaşıyordu. Alelade bir kıyafeti, gri renkli bir takım elbisesi vardı sanırım. Başı açıktı, gümüş gri saçlarını hatırlıyorum. Hitabeti kuvvetli, savaşa inanmışlığı tamdı. Sonrasında Batı Cephesi'nde Salas'ta yeniden karşılaştık, aynı özellikleri taşımaya devam ettiğini gördüm.

CNT üyesi olduğu söyleniyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, bilmiyorum. Azaña'nın[42] çok iyi bir arkadaşı olduğu söyleniyordu. O dönemde kimlik kartları yoktu, olduğu durumlarda bile oradaki bilgiler durumu aydınlatmaktan çok, içinden çıkılmaz şekilde gizliyordu. İç Savaş sırasında bu durum tüm İspanya'da çok yaygındı. CNT üyesi olsun veya olmasın, yerine Batı Cephesi'ne önerdiği kişi bir komünistti...

Öte yandan savaşın nasıl yönetileceğine dair derin kaygılarım

[42] Ç.N: Manuel Azaña Diaz (1880-1940) 1936-1939 yılları arasında İkinci İspanya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı. İç Savaş'ın ardından Fransa'ya kaçmış, burada hayatını kaybetmiştir.

vardı. III. Carlos'un orduya dair emirlerini[43] incelemek istiyordum. Bir kral tarafından yazılmış olmalarına rağmen yanlış olmadıklarını düşünüyordum. Birliğindeki eratla onbaşının ilişkisinin nasıl başarıyla tarif edildiğini okuyunca çok şaşırdığımı hatırlıyorum. İnsani ve siyasi yanlar içeren bu bakış açısının somut durumlarda olumlu sonuçlar verebileceğini düşünüyordum...

Düzenli orduya geçilmediği süre boyunca askeri yapılanmamızı nasıl şekillendirmemiz gerektiğine dair uzun tartışmalar yürüttük. Binbaşı Gallego savaşacak birlikler için taktikleri içeren bir talimatname kaleme aldı. Uygun destek ve koruma altında belirlenen hedefin her türlü olanak kullanılarak ele geçirilmesi, cephe gerisi dahil olmak üzere bölgedeki tüm birliklerle sağlıklı bir muhabere sağlanması, bazen karşılaşılan bir sorun olan düzensiz geri çekilmenin her ne pahasına olursa olsun engellenmesi, düşmanın sözde üstünlüğü üzerine tüm söylenti ve yalanların tamamen mahkûm edilmesi, Cumhuriyetçi saflarda moral bozukluğu yaratan hayali söylemlere karşı önlem alınması.

Ancak parti yönetiminde ve benim ekibimde de Binbaşı Gallego'ya güvenmeyenler vardı. Çoğunluk ona karşıydı. Ona isnat edilen topçu mühimmatını sakladığı iddialarının yanlış olduğu da ortaya çıkmıştı.

Binbaşı Gallego Santander'de görevlendirildi ve orada da kusursuz komutasını sürdürdü.

Felaket çöküp de Cantabria'nın bu dağlık başkenti düşman eline düşünce Binbaşı Gallego esir alındı ve sonra kurşuna dizildi.

Esirliği sırasında moralini bozmadı ve en önemlisi hayatının son anına kadar Cumhuriyet'e ve ulusuna bağlılığından ödün vermedi...

Devam edelim. Tineo düşmek üzeredir. La Espina'da toplandık. Toplantıda Inocencio Burgos, Yüzbaşı Abad, Trubia'daki komutan Caravera, Antonio Muñiz ve diğer örgütlerin temsilcileriyle beraber Manuel Otero. Otero en iyi savaşçılarımızdan ama

43 Ç.N: İspanyolcası "Reales Ordenanzas de Carlos III" olan emirler. İspanya Kralı III. Carlos (1716-1788, saltanatı 1759-1788) tarafından 1768 yılında yürürlüğe konan ve askeri yapılanmayı ayrıntılarıyla planlayan emirler 1978 yılına kadar yürürlükte kalmış, çağı için oldukça ileri bir değerlendirmeye sahiptir.

gözle görülür şekilde bitkin, geriye doğru geçiyor, zaten çok sıkışık olan durumumuzun zorluğunu anlatıyor sanki. İlginç bir durum da uzun süredir saflarımızda görebildiğim tek miğferi bu Trubialı yoldaşımızın giydiğiydi. Sanırım buradaki fabrikayı savunan ve teslim olan askerlerin birisinden alınmış. Ertesi gün Tineo'ya doğru yola çıkıldı. Kasabaya girmedik. Kasabanın dışında direniş örgütlendi. Düşman birliklerinin komutanı Gomez Iglesias'ın, sonradan ne kadar inatçı olduğunu gördük. Yaşanan şiddetli çarpışmalarda en iyi savaşçılarımızdan bazıları ebediyen orada kaldı, Gijon MAOC lideri Antonio Muñiz ve diğer birçokları...

Rafael del Riego'nun[44] topraklarında biz daha fazlasını istiyorduk. Cumhuriyet'in haklı davasını savunmanın verdiği güçle hareket ediyorduk, buna Riego'nun devrimci anısının etkisinin de eklendiğini söylemeliyim. Geçen yüzyılın başında Cabezas de San Juan'da ayaklanarak 1812 Anayasası'nı ilan eden, Amerika'daki özgürlük isteyen sömürge halklarını boyunduruk altına almaya giden birliklere engel olan bir gelenektir bu. Ancak ne gücümüz, ne örgütlülüğümüz vardı ne de yıllar boyunca siyasi gericilik ve despotluğa maruz kalmış olan bölge emekçi halkının desteğine sahiptik.

La Espina düşmanın en önemli hedefiydi. Kavşak konumunda olan kentte sağlanabilecek bir denetim hem o tarafa hareket serbestisi kazandıracak hem de birliklere gerekli kaynakların aktarılmasında kolaylık sağlayacaktı. Bunu bildiğimiz için direnişi hazırlamaya koyulduk.

Gijon'dan silah takviyesi geldi, Simancas Kışlası'ndan. Asturias Bankası'nın şubesinden yaptığımız çağrıda Salas'taki genç köylüleri saflarımıza davet ettik. Çoğu koşarak dağıtılan tüfekleri aldılar.

---

44 Ç.N: Rafael del Riego y Nuñez (1784-1823) İspanyol komutan ve özgürlükçü siyasetçi. Asturias'a bağlı Tineo'da doğmuş, Oviedo Üniversitesi'nden sonra orduya katılmıştır. Yarımada Savaşı sırasında Fransız işgaline karşı savaşmıştır. Savaştan sonra kralın yeniden inşa ettiği despotik rejimi karşı başlatılan ve reform talebinde bulunan başarılı 1820 Ayaklanması'nın önderlerindendir. Avrupa'da iktidardaki gerici monarşiler İspanya'daki gelişmelerin önüne geçmek için İspanya'yı işgal etme kararı verince karşılarında Riego komutasındaki orduyu bulur. Riego yenilince krala teslim edilir ve 1823 yılında Madrid'de asılır. Riego özgürlükçü fikirleri sebebiyle Cumhuriyetçiler tarafından tarihi bir önder olarak değerlendirilir.

Gençten birisi, sanırım on beşinde var yok, yanaştı. Kısa boylu ve zayıf görünüşlüydü. Ona tüfeğini ve mermilerini vermeden önce ona bakarak, biraz da çekinerek şöyle dedim:

– Ya sen, neden istiyorsun tüfeği? Kullanmayı biliyor musun?

Hiç çekinmeden cevabı yapıştırdı:

– Bilmiyorum ama tetiği çeke çeke öğreneceğim.

Harika bir cevaptı. Savaşımız bu şekilde başladı işte: her şeyi yaparak öğrendik. İspanyol halkının devasa devrimci yaratıcı kabiliyeti Ebro Muharebesi'nde[45] ortaya çıktı. Herhalde hâlâ halkların tarihin ilerleyişinde bir rolü olmadığını iddia edenler yaşananları görüyordur.

La Espina'da direniş örgütlendi, bütün köprüler bombardıman altına alınarak düşmanın ilerleyişi durduruldu. En ön saflarda mevzilenerek elimizdeki tüfekle ateş ederken öğreniyorduk. La Espina'da sayısal ve askeri örgütlenme düzeyi olarak bizden çok üstün düşman birliklerine kök söktürüyorduk. Bu sırada Galiçya birlikleri kuzeyden ve güneyden La Espina'ya doğru ilerliyordu.

Sadece benim yerine getirdiğim Halk Cephesi temsilciliği Cornellana'da toplanan CNT (Onofre Garcia) ve PSOE (Inocencio Burgos) temsilcilerinin katılımıyla güçlenmiş oldu.

Hepimiz yaşamsal bir konuda aynı fikirdeydik: Direnişi mutlaka ve mutlaka daha da büyütmek. Gözümüzü diktiğimiz yer: Cabruñana Dağları. Mevziler kazmalı, istihkâm engelleri hazırlanmalıydı. Askerî istihkâmcı uzmanlar kadar olmasa da bu konuda deneyimli mühendis ve komutanların denetiminde milisler ve siviller görevlendirilmeliydi.

Yoldaş Gonzalo Lopez, yerel parti örgütünün bir emriyle bulunduğumuz yere geldi: "Sama'ya, deniliyordu bana, her şeyden önce bölgesel savaş ve üretim konularına ağırlık veriniz." Cabruñana

45 Ç.N: Ebro Muharebesi, 25 Temmuz'da başlayan ve 16 Kasım 1938 günü sona eren İç Savaş'ın en büyük çaplı ve en kanlı muharebesi. İlk başlarda alınan Cumhuriyetçi başarılarına rağmen Nazi Almanyası ve faşist İtalyan birliklerinin desteğini alan ayaklanmacılar zafer kazandı. Bu yenilginin ardından Cumhuriyetçi toprakları birbiriyle irtibatı kesilen iki kısma ayrılmış ve İç Savaş'ın sonuna yaklaşılmıştır. "Ay Carmela!" ve "Si me quieres escribir" adlı çok popüler halk şarkıları bu savaştaki Cumhuriyetçileri anlatır.

hakkındaki fikirlerimiz aklıma geldi. Oybirliğiyle teklifim kabul edildi. Kısa bir süre içinde artık dağlarda mevziler görülmeye başladı. Daha kuvvetli ve daha disiplinliydik: Luis Barzana[46] ve "Balıkçı" Manolin Alvarez[47] birlikleri de bizimleydi artık. Aralarında başıbozukluğa meyilliler olsa da bütün bunlarla beraber Cabruñana tarihine apayrı bir sayfa yazmaya başlıyorduk.

46 Ç.N: Luis Barzana (1910-1947) İspanyol devrimci. 1933 yılında İspanya Komünist Partisi'ne girdi. 1934 Ekim ayındaki ayaklanmada Oviedo'daydı. Devrimci kalkışmanın ardından hapse atıldı. İç Savaş döneminde MAOC milislerinin komutanıydı, Gijon'daki askeri ayaklanmanın bastırılmasında görev yaptı. Birçok cephede görev yaptı. Savaşın ardından hapse atıldı. Serbest bırakıldığı 1947 yılında bir kaza sonucu öldü.

47 Ç.N: Manuel Alvarez Bravo (1908-1938) İspanya Komünist Partisi üyesi siyasetçi, asker. 1934 Asturias Ayaklanması'na katıldı, sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği SSCB'ye gitti. 1936 yılında İspanya'ya döndü ve Asturias bölgesinde savaştı. Kuzey Cephesinin çökmesiyle beraber Cumhuriyetçi topraklara geçerek Ebro Muharebesi'ne katıldı. 13 Kasım 1938 günü savaşırken öldü.

III

Halk Cephesi Yerel Komitesi'nin Anayasası – Grado'da Tarihi Buluşma – Cabruñana Tepelerinin Savunulması

Direnişin örgütlenebilmesi için yerel ölçekte tek bir siyasal ve idari merkez yakıcı bir ihtiyaç olarak kendisini dayatıyordu. Halk Cephesi partileri, sendika örgütleri – Genel İşçi Sendikası UGT ve CNT - ve gençlik örgütlerini kapsayan tek bir merkez.

Kuzey Cephesi genelinde antifaşist hareketi siyasal ve askeri olarak eşgüdümlü hale getirmek için tek bir merkez zorunluydu.

Sağlanacak siyasal birlik askeri alanda da eylem birliğini ve dayanışmayı güçlendirecek, özellikle halkın desteğiyle verilen mücadeleye olumlu etkisi olacaktı. Antifaşist mücadeleye katılan güçlerin ideolojik farklılıkları nedeniyle bu tür bir birliğin sağlanması kolay olmasa da olanaksız da değildi.

Bu birlik yerel ölçekte de benzer birliğin sağlanmasına yol açacak, böylece birbirinden çok farklı siyasi tutuma sahip komiteler mantar gibi bitmeyecekti. Dağınıklığa son: Yerel Halk Cephesi'nde ilk büyük görevimiz buydu.

Bu yolda atılacak ilk adım halihazırdaki ikili iktidar haline son vermekti: Sama'da Halk Cephesi Yerel Komitesi söz sahibiydi. Gijon'da tartışmasız bir şekilde anarşist eğilimli Savaş Komitesi hüküm sürüyordu.

Doğal bir veri ise bölgedeki neredeyse tüm yerleşim yerlerinde Sosyalist Parti'nin önemli bir ağırlığı olduğuydu, Halk Cephesi yerel yönetiminde de durum aynıydı. 1937 yılına kadar görevlerini sürdüren, sonra da yerlerini Belediye Konseylerine bırakan komisyonlarda da benzer bir görüntü vardı.

Gijon Savaş Komitesi'nin yetki alanı fiili olarak bu liman kentiyle sınırlıydı. Bunu bu önemli kenti veya komiteyi küçümsemek için söylemiyorum.

Öte yandan yerel yönetimin ele alması ve fiili olarak çözmesi gereken yakıcı sorunlar bulunuyordu; savaş sanayisi için üretim, askeri birliklerin örgütlenmesi, toplumsal hayatın Cumhuriyetçi çizgilerde sıkı bir disiplin içinde düzenlenmesi, tarım, hayvancılık ve balıkçılık alanlarının düzenlenmesi, halk ve milisler için iaşe sorunlarının giderilmesi. Eskisi gibi bir örgütlenmeyle yerine getirilemeyecek olan bunun gibi çok sayıda görevin, içinde bulunulan olağanüstü dönemde hakkının verilebilmesi için yeni bir yapılanmaya ihtiyaç vardı.

Çok kısa zamanda yerine getirilmesi istenen tüm bu görevlerin gerektirdiği, aslında silahlanmış bir Ulusal Hükümet yapılanmasının alt başlıklarıydı. Asturias, Santander ve Bask topraklarının – özellikle Irun'un düşmesinden sonra[48] – İspanya'nın diğer bölgelerinden yalıtılmış olmasından dolayı bu çok kolay değildi. Bu durumda Cumhuriyet Hükümeti'nden belli bir dönem boyunca tüm Cumhuriyetçi İspanya'da egemenliğini aynı şiddette sağlamasını beklemek veya istemek gerçekçi değildi, her ne kadar iktidarı siyasal ve anayasal olarak tartışmasız olsa da.

Büyük askeri-faşist ihanetin daha ilk günlerinde hata yapma pahasına bile olsa anında tepki vermekten başka çare yoktu, hiçbir hata emir bekleyerek hareketsiz kalmaktan, hiç gelmeyecek yardımlara umut bağlamaktan kötü değildi. Bu destek ve yardımlar ancak daha kararlı, boyun eğmeyi reddedip savaşmaya çağrı yapan bir hükümet ile gelecekti, Casares Quiroga hükümetinin tasfiye edilmesiyle aynen bunlar yaşanmıştır: vakit kaybetmeden harekete geçilerek, savaşın daha ilk başlarında yapılması gereken

[48] Ç.N: Irun kenti Fransa sınırındadır. Kent 2 Eylül 1936 günü düşünce Kuzey Cephesi'nin dış dünyayla kara bağlantısı kesilmiştir.

Asturias, Santander ve Bask topraklarının direnişinin birlikte örgütlemek ve ayaklanmanın karşısına dikilmek.

Bu koşullar altında 6 Eylül 1936 günü Gijon'da Halk Cephesi Yerel Komitesi, Cumhuriyet Hükümeti temsilcisi Belarmino Tomas'ın[49] da katıldığı toplantıda kuruldu ve aşağıdaki görev bölüşümünü yaptı:

Başkan: Belarmino Tomas, İspanyol Sosyalist İşçi Partisi
Savaş: Juan Ambóu, İspanya Komünist Partisi
İçişleri: Amador Fernández, İspanyol Sosyalist İşçi Partisi
Kamu işleri: José San Martín, Cumhuriyetçi Sol
Çiftlikler: Rafael Fernández[50], Birleşik Sosyalist Gençlik
Sanayi: José Tourman, Ulusal Emek Konfederasyonu
İletişim: Ángel González, İberya Anarşist Federasyonu
Sosyal Yardım: Eladio Fanjul, İberya Anarşist Federasyonu
Tarım: José García Álvarez, İspanya Komünist Partisi
Sağlık: Joaquín F. Paredes, Cumhuriyetçi Sol
Kamu Eğitimi: Manuel Suárez Valles, Birleşik Sosyalist Gençlik
Ticarî Denizcilik ve Balıkçılık: Eduardo Vázquez, Ulusal Emek Konfederasyonu

Gijon Savaş Komitesi 1936 yılı Kasım ayı başlarına kadar varlığını sürdürdü, bu dönemde CNT temsilcileri Largo Caballero[51] başkanlığındaki hükümete katıldılar.

Önceden bahsettiğimiz gibi savaşla ilgili konular Juan Ambou tarafından sevk ve idare ediliyordu. Ambou, Halk Cephesi Yerel

---

49 Ç.N: Belarmino Tomas Alvarez (1892-1950) Sendikacı ve sosyalist siyasetçi. Kuzey Cephesi'nin çökmesiyle beraber Cumhuriyetçi topraklara geçti, burada Cumhuriyetçi Hava Kuvvetleri'nin başına geçti. Yenilginin ardından Meksika'ya sürgüne gitti.

50 Ç.N: Rafael Luis Fernandez Alvarez (1913-2010) Asturiaslı siyasetçi. Savaşın ardından Meksika'ya sürgüne gitmiş, 1977 yılında İspanya'ya dönmüştür. 1978 yılında Asturias Bölge Konseyi Başkanı olmuştur. Asturias otonom bölgesinin ilk başkanıdır.

51 Ç.N: Francisco Largo Caballero (1869-1946) Sendikacı ve Marksist siyasetçi. İspanyol Sosyalist İşçi Partisi ve UGT Sendikası önderi. İç Savaş sırasında başbakanlık görevi yapmıştır (4 Eylül 1936 – 17 Mayıs 1937). Savaşın ardından Fransa'ya sürgüne gitti, Fransa'nın Nazi işgali altında kaldığı dönemde Sachsenhausen toplama kampına atıldı ve savaşın son döneminde Sovyet Kızılordusu tarafından kurtarıldı. 1946 yılında Paris'te öldü. Naaşı Franco öldükten sonra İspanya'ya getirildi ve 1978 yılında Madrid'de gömüldü.

Komitesi toplantısında göreve yoldaş Rafael Fernandez tarafından önerilmiş ve oybirliğiyle kabul edilmişti.

Savaş Bakanlığı, San Bernardo Caddesi Numara 25, Gijon adresinde göreve başladı. Parolamız aslında üç sözcükle ifade ediliyordu; örgütlenmek, örgütlenmek, örgütlenmek.

Hem "Resmi Gazete" hem de günlük işleyişimizde yapılması gerekenleri belirtiyorduk:

1. Savaş Bakanlığı'na bağlı tüm yerel komiteler, milis grupları veya silahlı yurttaş birlikleri daha üst düzey bir örgütlenmeye gidilmek üzere lağvedilmiştir. Bu sayede kuvvetlerimizin dağınıklığının, sorumluluk alanlarının belirsizliğinin ve denetimsiz eylemlerin önüne geçilecektir.
2. Güç biriktirilecek yoğunlaştırılmış alanlar oluşturulacak, buralarda tabur birimine kadar birlikler (kendi alt örgütlenmesinde bölük, takım, mangaları olacak şekilde) oluşturulacaktır.
3. Bu ilk aşamada birlik komutanları ilgili milisler tarafından belirlenecektir.

Burada ancak milislerin güvenini kazanmış kişilerle devam etmeyi öngördük, bu kişilerin savaştan ve faşist ayaklanmadan önceki tutumlarına ancak onlar vakıf olabilirdi. Savaş ilerledikçe ve ancak o zaman yeni ve daha yetkin kadrolar ortaya çıkacak ve görevi devralacaktır.

4. Savaş Bakanlığı, kurmay heyetle eşgüdüm halinde her birliğe görevini ayrı olarak bildirecek, askeri emirleri iletilecektir. Koşulların elverdiği oranda zorunlu askere alım süreci başlatılacaktır.
5. Tüm silah ve mühimmat Savaş Bakanlığı tarafından her birliğe eldeki tüm olanaklar kullanılarak ulaştırılacaktır. İlgili silahlar sadece belirlenen sorumlu komutanlara teslim edilecektir.
6. Büyük işçi önderi Horacio Argüelles, "Maksim Gorki" Alayı'nı kurmakla görevlendirilmiştir, alayın savaşımızda büyük zaferler kazanacağına inancımız tamdır.

Bir sonraki adım Halk Cephesi Yerel Komitesi'nin tüm bileşenlerinin temsilcilerini, siyasi parti ve örgüt liderlerini, Batı Cephesi'nde aktif olan tüm profesyonel milis ve ordu komutanlarını bir araya getirmekti. Başarılarıyla ve başarısızlıklarıyla tüm deneyimleri ortaklaştırarak, Asturias ve İspanya'da yaşanan savaşın güncel durumuyla uyumlu bir savaş stratejisi belirlemek çok önemliydi.

10 Eylül günü Savaş Bakanlığı'nın çağrısıyla bir araya gelen unsurlarla tarihi diyebileceğimiz bu toplantı yapıldı. Bu toplantı bizim açımızdan tarihi öneme sahipti; çünkü, savaşın gidişatını değiştirecek etkisi bulunmaktaydı.

Toplantı Cabruñana'da çarpışmalar devam ederken gerçekleştirildi. Burada savaşan yoldaşlarımız sayesinde toplantı "sakin" bir ortamda yapılabildi.

Deneyimimiz şu şekildeydi: Güçsüz olmamıza ve bahsettiğimiz örgütsel dağınıklığımıza rağmen düşmanı Malleza ve Mallecina'da yenmeyi başarmıştık. Ancak sürekli olarak takviye aldıklarından dolayı Cabruñana'ya geri çekilmek zorunda kalmıştık. Güçlendirilmiş mevzileri ve çok disiplinli birlikleriyle Cabruñana direnişi hâlâ eksikli olmakla beraber askeri örgütlenmede bir üst seviyeye geçildiğinin habercisiydi.

Buradan hareketle bizi bekleyen can alıcı soru şuydu: Örgütlü ve kalleş düşmana karşı ya askeri örgütlenmemizi mükemmelleştirerek çelik bir disiplin sağlayacaktık ya da bölgemizde savaşı şüphe götürmez bir şekilde kaybedecektik. Artık her grup kendi örgüt veya partisinin belirlediği yöne göre hareket edemezdi. Fuente Obejuna'daki gibi tek bir vücut halinde hareket etmeliydik.[52] Askeri komuta, askeri taktik ve stratejiler, disiplin, talimatnameler, savaş zamanında suç işleyenleri, asker kaçaklarını, emir almadan görev yerini terk ederek kendi yoldaşlarını ve diğer birlikleri

[52] Ç.N: Yazar burada İspanyol tiyatro yazarı Felix Lope de Veg y Carpio (1562-1635) tarafından yazılmış olan ve gerçek bir tarihi olaya dayanan esere atıfta bulunuyor. Bugünkü adı Fuente Obejuna olan Kastilya'daki bir köyde 1476 yılında köylülere kötü davranan komutan Fernan Gomez de Guzman, kendisine karşı birleşen köylüler tarafından öldürülmüştür. Kral II. Ferdinand'ın bölgeye giden savcısına işkence altında ifade veren köylüler cinayeti tüm Fuente Obejuna'nın işlediğini söylemiş ve kimse kimsenin ismini vermemiştir.

tehlikeye atanları yargılayacak mahkemeler...

Milislerin maaşları. Görev ve sorumlulukların açıkça yazıldığı milis kimlik kartları (içinde milislerin on bağlılık maddesi). Bütün bunların tek bir amaca doğru yöneltilmesi: faşizme ve gericiliğe karşı verilen savaşın kazanılarak Cumhuriyet'in ve demokrasinin kurtarılması.

Halk Cephesi içindeki FAI[53] temsilcileri, özellikle de Eladio Fanjul dik başlı şekilde karara muhalefet etmekteydi. İçinden geçmekte olduğumuz ölüm kalım mücadelesi sırasında çözüm olarak ortaya konulanlara anarşist topluma özgü prensipleri savunarak uzlaşmaz bir şekilde karşı çıkıyorlardı: Ne bir otorite olmalıydı onlara göre, ne bir hükümet ne de disiplin... Özgür irade her şeyi çözerdi... Ancak cepheye gitmemiş, yaşananları görmemişlerdi. Birbirinden haberi olmayan sayısız grubun "özgür" eylemleri yüzünden nasıl mevzilerimizi, topraklarımızı dahası insanlarımızı kaybettiğimizi bilmiyorlardı. Bizler de komünistler ve sosyalistlerin fikirlerini benimseyen Avelino G. Entrialgo'nun konumundan örnek verdik. Ayrıca Carrocera, Víctor Álvarez, Onofre, Celesto "el Topu" gibi cephede bulunmuş CNT'li milisler de bizim görüşlerimizi paylaşıyorlardı. Onlar için Durruti[54] "zaferden azına razı olmazlar" demişti. Bu temsilciler anarşist prensiplerin arkasına sığınanları apolitik olmakla suçlamıştır.

Halk Cephesi Yerel Komitesi'nin tüm diğer parti ve örgüt temsilcileri bizimle aynı fikirdeydi.

Kısa bir süre sonra her savaşçının onu Cumhuriyet'in bir askeri olarak tanıtan kendi kimlik kartı olmuştu. Uzun yıllar sonra hâlâ bu kimlik kartlarına gözü gibi bakan onurlu savaşçılarla karşılaşıyorduk.

Cabruñana günler boyunca başarıyla savunuldu. Düşmanın her saldırısı püskürtülüyordu, faşistlerin bölgeyi çembere alma

53 Ç.N: FAI, Federación Anarquista Ibérica (İberya Anarşist Federasyonu) İspanya ve Portekiz'deki anarşistleri bir araya getiren 1927 yılında Valencia'da kurulan örgüt. Özellikle CNT (Confederación Nacional del Trabajo) sendikasıyla işçi sınıfı arasında önemli bir örgüt haline gelmiştir. İç Savaş sırasında Cumhuriyet hükümetleriyle sorunlu bir birlikteliği olagelmiştir.

54 Ç.N: José Buenaventura Durruti Dumange (1896-1936) İspanyol sendikacı ve anarşist devrimci. İspanyol anarşizminin önde gelen isimlerindendir. 19 Kasım 1936 tarihinde Madrid Muharebesi sırasında öldürülmüştür.

planları da suya düşürüldü.

Barzana kuvvetleri de bölgeye gelerek Cornellana yakınlarındaki şiddetli çarpışmalara katıldılar. Fas'tan gelen düzenli ordu askerlerinin varlığı düşmanın moralini yükseltiyordu ancak inatçı direniş bir türlü boyun eğmiyordu. Düşman bile iç iletişiminde Cabruñana'ya özgü bir askeri terimle Cabruñana savunma sistemi olarak tanımlayarak bölgeye verdiği önemi gösteriyordu.

Aslına bakılırsa siyasal alanda Grado toplantısı, askeri alanda da Cabruñana savunması vermekte olduğumuz özgürlük savaşında bize yeni bir evrenin kapılarını açmıştı. Savaşın en önde gelen komutanlarının ikisi de Gijon MAOC kökenli Luis Barzana ve Manolin Alvarez idi. Savaş artık Grado toplantısında ortaya konulduğu şekilde ciddiyetle ele alınıyordu. Bu durum Grado'yu ele geçiren faşistlerin, çok cazip bir askeri hedef konumundaki Trubia'yı alamamalarından, Oviedo'ya doğru ilerleyişlerinin beklenenden uzun sürmesinden belliydi: Grado'dan Oviedo'ya gelmeleri otuz iki gün sürmüştü.

Cabruñana'nın örgütlü savunması ve düzenli geri çekiliş harekât kabiliyeti Indalecio Prieto'nun aslında ne kadar hatalı olduğunu da gösteriyor. Bilbao'da yayın yapan El Liberal gazetesinin 25 Ağustos 1936 tarihli sayısında yazan Prieto, düşmanın gücünü küçümsemiş, milisleri örgütlü bir düzen içine çekme çabalarını, çarpışmalarda istihkâmın faydalarını önemsememiştir. Prieto; "Madencilerin pek kimseye ihtiyacı yok" demiş ve "Her şey toprağın üstünde yaşanıyor" diye devam etmiştir. Proletaryanın Oviedo'ya ağırlık vermesi gerektiğini yazmıştır. Cabruñana, çok acı bir şekilde, söylediklerinin tam tersini ispatlamıştır. Bölgenin coğrafi koşullarının önemini göz ardı etmiyorum ama sonunda belirleyici etken insan, örgütlü insandır.

Savaş Bakanlığı'nda hararetle ve daima askeri kurmay heyetiyle temas halinde çalışıyorduk. Cephe hattında savaşan birlikler disiplinleri sayesinde sayısız güçlüklere göğüs gerseler de her düzenli ordunun ihtiyacı olan temel hizmetlere gereksinim duyuyorlardı: iletişim, sıhhiye, levazım, ulaşım, silah ve mühimmat için uygun cephanelikler, yatacak yerler ve mevziler ve daha çok mevziler...

İletişim. Oviedo harekâtı başlamadan önce, 4 Ekim itibarıyla başkenti çevreleyen tüm cephelerin birbiriyle sorunsuz iletişimi

vardı. Gradolu mütevazı bir telgrafçı olan Manuel Abol sayesinde sağlanan bu iletişimin onun yorulmak bilmez, yaratıcı, istekli ve devrimci çabalarının sonucu olduğunu söylemeliyiz.

Sağlık alanında sıhhiyelerimizin benzer özverili çalışmalarından da bahsetmeliyim, Doktor yoldaş Mariano Fernandez, Doktor Herrera ve daha sonra Sograndio cephesi anılarını kaleme alan yorulmak nedir bilmeyen Doktor Luis Martin.

Düzenli ordudan saflarımıza katılan ve levazımdan sorumlu komutan Manuel Fernandez.

Oviedo ve birçok başka cephede mevzi ve savunma hatlarının inşa edilmesini örgütleyen istihkâmcı İglesias.

Ulaşımdan sorumlu olan yoldaşlar Almeida, Requena, Naves, Roza ve diğerleri.

Birçok isim kalemimde yazılmamış olarak kalacak. Olağanüstü çabalar ve kahramanlıklarının az sayıda insanın değil, tüm halkın ortak ve yaratıcı eseri olduğu durumlarda bu kaçınılmazdır.

Öte yandan Halk Cephesi Yerel Komitesi savaş sanayisine büyük önem veriyordu, savaşçılarımızın çok ihtiyaç duyduğu silahların üretilmesi için çabalıyordu. Bu konuda öne çıkan faaliyet alanı metal sektörüydü.

Bu bakış açısıyla Santander ile ve daha da önemlisi Bask topraklarıyla işbirliği yapılması yaşamsal öneme sahipti, ancak bahsedilen işbirliği sadece kısmen hayata geçirilebildi. Bölgecilik bunun tam anlamıyla gerçekleşmesinin önüne geçti. Bu konuda elbette herkes kusurludur ancak Bask Hükümeti'nin günahı sanırım en çoktur. Silahlanma alanındaki yetkililerin olağanüstü çabalarına rağmen Bask yönetimi Kuzey Cephesi'nin askeri birliğinin gerçekleşmesine engel olmuş, özellikle Trubia silah fabrikasındaki işçilerin yetkinliklerinin tüm bölgedeki savaş sanayisi üretimi için verimli bir şekilde kullanılmasına izin vermemiştir.

1936 Eylül'ünde Cumhuriyet Hükümeti Kuzey Cephesi'ndeki harekâttan sorumlu olarak Yarbay Francisco Ciutat'ı[55]

55 Ç.N: Francisco Ciutat de Miguel "Angelito" (1909-1986) İspanyol asker. İç Savaş'ta Cumhuriyetçi saflarda yarbay rütbesiyle başarıyla savaşmıştır. İspanya Komünist Partisi üyesidir. İç Savaş'ta birçok cephede savaştıktan sonra Sovyetler Birliği'ne giderek Voroşilov Askeri Akademisi'nde eğitim görmüştür. Burada Sofia adlı bir Sovyet vatandaşıyla evlenmiştir. Sonraki dönemde

yetkilendirmiş olsa da bu görevlendirme kâğıt üzerinde kaldı. Aynı durum Cumhuriyet'e mutlak bağlılık içinde bulunan General Llano de la Encomienda'nın[56] başına gelmiştir. Kasım ayında Kuzey Ordusu'nun başına getirildiyse de Aguirre Hükümeti'nin muhalefeti nedeniyle ataması kâğıt üzerinde kalmıştır.

Ünlü enternasyonalist savaşçı Francisco Ciutat de Miguel

Buna rağmen biraz sonra göreceğimiz gibi Ekim ayındaki harekât sırasında komünist ve sosyalist liderlerin önderliğinde Bask birlikleri Asturias'a gelmiştir. Santanderli birlikler Asturias'a geldiler, aralarında "Lenin Alayı" da vardı. Asturiaslılar Madrid'i savunmak için şehrin yardımına koştular, İrun'un düşmesinden sonra Guipuzcoa'ya gittiler, Mola ve Davail'in karşı saldırıları sırasında Vizcaya ve Santander'i savundular. Bütün bu gelişmelerden önemli sonuçlar çıkartılabilir: Proletarya enternasyonalizmi tüm diğer prensiplerin üzerindedir, özgün dayanışmacı özelliğiyle böyle olmayanların – sadece yurtsever olanların – yapamayacaklarını

verilen enternasyonalist görevler kapsamında Küba'da bulunmuş, 1961 yılında ABD destekli karşıdevrimcilere karşı Domuzlar Körfezi'nde Fidel Castro ile omuz omuza savaşmıştır. Sonraki dönemde Vietnam Savaşı'nda Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne (Vietkong), Cezayir Bağımsızlık Savaşı'nda Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne (FLN) danışman olarak katıldı. Franco'nun ölümünden sonra 1977 yılında İspanya'ya döndü.

56 Ç.N: Francisco Llano de la Encomienda (1877-1963) İspanyol general, İç Savaş'ta Cumhuriyet'e bağlı kalmıştır. İç Savaş'ın ardından Fransa üzerinden Meksika'ya geçmiş ve burada sürgünde hayatını kaybetmiştir.

yapabilirler. İçinden geçmiş olduğumuz savaşın bu özgün anında ise enternasyonalizm dar bölgeci anlayışı reddederek yerle bir etmiştir.

Meksikalı büyük devlet adamı ve antiemperyalist lider Lazaro Cardenas[57], Asturias'a silah ve cephane göndermişti. Benzer ve daha büyük ölçekli bir yardım Sovyetler Birliği'nden geldi. Daha sonraki dönemde antifaşist gündemin yoğunlaşmasıyla beraber "chato" [58] adı verilen Sovyet savaş uçakları, sonra da daha gelişmiş uçaklar olan on altı adet "mosca"[59] saflarımıza katıldı. Her uçak onları kullanan Sovyet pilotlarıyla beraber gelmişti.

Meksika'dan gelen silah ve cephaneler elimize ulaştığında yaptığımız bir sohbeti hatırlıyorum, Amador Fernandez bana gelerek anarşistlere olabildiğince az silah verilmesini önermişti. Ben de her savaşan grubun parti veya örgüt bağlantısından bağımsız olarak gelen silahlar üzerinde eşit hakkı olduğunu söylemiştim. CNT üyesi olan cephedeki yoldaşlarımız olan Victor Alvarez, Carrocera, Celesto "Topu", Mario ve diğerleri de beni doğrulayacaktır...

Bu sıralarda Genelkurmay Başkanı olan ve sonraları Asturias'daki faşistlere karşı verilen kavgaya önemli katkıları olan Javier Linares Aranzabe[60], beraberinde Ciutat ve Yüzbaşı Lluch ile

---

57 Ç.N: Lazaro Cardenas del Rio (1895-1970) Meksikalı general ve devlet adamı. 1934-1940 yılları arasında Cumurbaşkanlığı yapmıştır. Meksika Devrimi'ne katılmış, bugünkü adıyla Kurumsal Devrimci Parti (Partido Revolucionario Institucional) liderliğini yapmıştır. İç Savaş döneminde Cumhuriyet yönetimiyle ticari ilişkilerini kesmemiş, özellikle ihtiyaç duyulan silah ve cephane satınalınmasını sağlamıştır. Savaşın ardından İspanya'dan kaçan tüm mültecilere kapılarını açmıştır. Bu dönemde yaklaşık 20 ila 40 bin İspanyol vatandaşının Meksika'ya geldiği düşünülmektedir. Özellikle gelen aydınların Meksika toplumuna olumlu katkıları olmuştur.

58 Ç.N: Polikarpov I-15 (Martı, Çayka olarak da bilinir) çift kanatlı pervaneli savaş uçağı. Döneminin en iyi çift kanatlı savaş uçağı olarak bilinir. Daha sonra Sovyet as pilot olacak olan Pavel Vasilyeviç Ryıçagov (1911-1941) gibi pilotlar bu uçağı İspanya İç Savaşı'nda başarıyla kullanmıştır.

59 Ç.N: Polikarpov I-16 (Sinek) tek kanatlı devrimci bir tasarımı olan pervaneli savaş uçağı. 2. Dünya Savaşı sırasında Sovyet Hava Kuvvetleri'nin asıl vurucu gücünü oluşturan uçaktır.

60 Ç.N: Javier Linares Aranzabe (1892-?) İspanyol asker. Cumhuriyetçi orduda önemli komuta kademelerinde bulunmuş, savaşın ardından Fransa'daki Argelès-sur-Mer kampında enterne edilmiş, sonra Meksika'ya geçmiştir. Sonraki hayatına dair bilgi bulunmamaktadır.

Asturias'a geldi. Sonraki dönemde Linares XVII. Kolordu Komutanı olacaktır.

Aramızda Sovyet askeri danışmanlar da vardı. Sade, sessiz ama her türlü faaliyetin tam ortasındaydılar. Noreña'daki Askeri Akademi'de de görev yaptılar. Burada savaştan önce Oviedo'da gaz fabrikasında işçi olan milis komutanı Manuel Fernandez ile beraber çok önemli işler başardılar.

1936 Ekim ayına gelindiğinde genel durum böyleydi.

Bu kısmı bitirmek üzereyken kısa bir ekleme yapmama izin verin lütfen, çünkü Ekim ayındaki Cumhuriyetçi saldırıdan önce Oviedo kuşatmasında yerel bazı askeri faaliyetlerimiz oldu. Bu sırada Gonzalez Peña tarafından savaşçılara önerilen güçlü bir silahımız vardı: Asturias bölgesindeki adıyla "sidrina", yani elma şarabı. Bölgenin en sevilen yerel içkisi askeri faaliyetlerde kullanılmak üzere bol miktarda elimizin altındaydı.

Elma şarabı bolluğu yaşıyorduk, her yerde elma şarabı vardı. Milislerimizin sayısı da oldukça iyiydi ancak onlara verecek silahımız çok azdı. Çoğu harekât sırasında üç ya da dört milise bir tüfek düşebiliyordu. Silahsızlar ne mi yapıyordu? Silaha sahip olma onurunu taşıyan yoldaşının düşmesini bekliyor, o vurulduğunda silahını alıyor ve kavgaya devam ediyordu. Savaşın ilk aylarında bu durumu sıkça yaşadık. Savaşın en son dönemindeki direnişte de benzer durumlarla karşılaştık.

IV

Oviedo'ya mı, Yoksa Batıya Doğru İlerleyen Düşman Birliklerine mi Saldırmalı?

Asturias iki buçuk ay boyunca durmaksızın nicelik ve nitelik olarak kendini geliştirerek savaşıyordu. Direniş sırasında hem zaferlerimizden hem de yenilgilerimizden sayısız dersler çıkartmıştık.

Büyük ölçekli bir askeri saldırı harekâtını planlama ve hayata geçirme zamanı gelmişti. Durum böyle olunca tartışmalar başladı, ne yapılmalıydı? Aranda'yı alaşağı etmek için Oviedo'ya mı saldırmalı yoksa en iyi kuvvetlerimizle Oviedo'daki kuşatmayı kırmak için batıya doğru gelen faşist güçlere mi saldırmalıydık?

Biz, Komünist Parti olarak Mola ve Martin Alonso'nun ilerleyen yürüyüş koluna en iyi kuvvetlerimizle birden çok noktada saldırılmasını, bu sırada Oviedo kuşatmasının, Gijon ve Trubia'nın güvenliğinin olabildiğince az kuvvetle devam etmesi gerektiğini ısrarla savunuyorduk ama çabamız boşunaydı.

Gereğinden fazla uzamış olan yürüyüş kolunun iyi planlanmış bir Cumhuriyetçi Ordu saldırısına karşı koyamayacağını düşünüyorduk. Alınan takviyelere rağmen düşman saldırısına açıktı. Bu değerlendirme somut olayların sakince ve Marksist bir bakış açısıyla tahlil edilmesiyle elde edilmişti.

Ancak Oviedo kenti Don Inda ve Asturias'daki taraftarlarının rüyalarını süslüyordu. Varsa yoksa Oviedo! Onların sloganı buydu. Bu bakış açısı ve bu düşünce tarzı galip geldi. Elbette hepimiz

Oviedo'yu ele geçirmek istiyorduk, başkentte yeniden hâkimiyet kurmanın manevi olarak çok büyük bir anlamı vardı ancak bu hamle koşullar uygun olduğunda yapılmalıydı, körü körüne bir tutkuyla değil. Asturias'ın batı kısmını hatta Galiçya ve Leon'u da içerecek şekilde cephe gerisinin güvence altına alındığında yapılabilirdi. Zaten Leon'un en stratejik kısmı olan kuzey bölgeleri neredeyse tamamen elimizdeydi.

Her şeye rağmen Oviedo'ya saldırı harekâtında karar kılındı ve hiç tereddüt etmeden kararın gereklerinin yapılması için sorumluluğumuzun farkında olarak tartışmasız bir heyecanla kolları sıvadık.

Saldırı harekâtı 4 Ekim günü sabah saat 5'de başladı. İki ay öncesine göre çok deneyimli savaşçılara ve çok daha iyi bir askeri örgütlenmeye sahiptik.

Topçu birlikleri saldırı sırasında hem maddi hem de manevi olarak çok önemli bir rol oynamaktaydı. Oviedo'da kıstırılmış olan faşistlerin daha sonra anlattıklarına göre topçularımız sayesinde geceler – ve gündüzler de – boyunca kentte düşman dehşet günleri yaşamıştı. İlk birkaç günün ardından top atışlarının şiddeti cephanenin azalması nedeniyle düşmüştü. Bu konu, Trubia mühimmat fabrikasındaki yönetici olan Albay Franco ile topçu birlik komutanları arasında yoğun tartışmaların yaşanmasına sebep olmuştu.

Düzenli ordudan devşirilen Cumuriyet'e sadık topçuların emeğini azımsamadan topçu birliklerinin görkemli başarısının mimarlarının Campa kardeşler olduğunu söylersek abartmış olmayız. Komünistlerle sosyalistlerin birlikteliğini simgelercesine birisi komünist diğeri de sosyalist olan bu kardeşler bazen aynı bataryada görev yapmışlardı. Bir keresinde Silla del Rey bölgesinde Melquiades Alvarez'in[61] evine düzenlenen saldırıya katılmalarını hatırlıyorum. Topçu ateşinin ardından Campa kardeşler ellerine

[61] Ç.N: Melquiades Alvarez Gonzalez Posada (1864-1936) İspanyol siyasetçi. Reformcu Cumhuriyetçi Parti kurucusudur. İç Savaş'ın hemen başında Madrid'deki gerici ve muhafazakâr siyasetçilerle beraber tutuklanmıştır. 22 Ağustos 1936 günü Madrid'deki hapishanede isyan çıktığı bilgisi üzerine merkezi hükümetin bilgisi dışında hapishaneye giren anarşistler duruma hâkim olurken çok sayıda tutukluyla beraber Melquiades'i de öldürmüştür.

tüfeklerini alarak saldırıya bizzat katıldılar ve hedeflerini ele geçirdiler. Ancak bu saldırı sırasında kardeşlerden birisi, sonraki bir çatışmada da diğeri hayatını kaybedecekti. Asturiasımız ne devrimciler yetiştirmişti!

Sayıları çok az olan uçaklar cephe hattı gerisinde derinlemesine kullanılabildiği için özgün katkılarda bulunabiliyor, harekât hazırlıkları olsun, saldırı sırasında piyade milislerine destek olsun çeşitli şekillerde faydalı oluyorlardı. Bu dönemde Nazi Hava Kuvvetleri'nin gün geçtikçe artan şekilde savaşa dahil olduğu da hatırlanmalıdır. Ünlü Sovyet belgeselci Karmen'in[62] çektiği belgeselde güneşli bir Ekim günü ufuklarda Kondor Lejyonu[63] belirir. Bu dönemde von Faupel[64] ve von Keitel İspanya'dadır. Ayrıca bazı zırhlılarımız ilk kez bu savaşta boy gösterdi. Bu silahlar bizim fabrikalarımızda bizim işçilerimiz tarafından üretilmişti.

Hizmetler alanını ise özellikle askeri istihkâm alanında yapılan oldukça başarılı uygulamalar eşliğinde anlatmış olduk.

Ancak düzensizlikler had safhadaydı. Askeri alanda ordu örgütlenmesinin savaşın askeri yöneliminden daha hızlı geliştiğini görüyorduk. Ekim harekâtı bize hâlâ bir kurmay heyete ve aynı şeye karşılık gelmekle beraber bir askeri lidere sahip olmadığımızı açıkça göstermişti. Kurmay sayılan heyette 1. Dünya Savaşı'na katılmış bir Alman bulunmaktaydı. Hükümet buna onay vermişti. Ancak bizim kendisine dair şüphelerimiz vardı. Nereden nasıl geldiğini bilmiyorduk. Bask topraklarından geldiği anlaşılıyordu. Güvendiğimiz kişiler oldukça zeki Teğmen Francisco Lluch Urbano ve Oviedo kuşatmasının sorumluları Damian Fernandez ve

---

62 Ç.N: Roman Lazareviç Karmen (1906-1978) Ünlü Sovyet savaş muhabiri, kameraman ve yönetmen. Belgesel alanında çok önemli eserler vermiştir.

63 Ç.N: Nazi Almanyası'nın İspanya İç Savaş'ında Franco birliklerini desteklemek için kullandığı hava kuvvetlerine verilen addır.

64 Ç.N: Wilhelm von Faupel (1873-1945) Nazi Ordusu'nda general. İç Savaş sırasında Franco yönetimine özel temsilci olarak gönderilmiştir. Ayaklanmacılara askeri destek sağlanmasının dışında İspanyolcası sayesinde ülkedeki iç siyasete de dahil olmuştur. Franco'nun ayaklanmaya liderlik etme kabiliyetinin olmadığını söylemiş, Nazilerin askeri olarak isyancılara olağanüstü yardımlarda bulunmasını sağlamıştır. 2. Dünya Savaşı'nın sonunda Berlin'i ele geçiren Sovyet Kızılordusunun eline geçmemek için eşiyle beraber intihar etmiştir.

Francisco Martinez Dutor idi. Düzenli ordudan gelen komutanlar ve milislerimiz savaş sırasında bağlılıklarını ve yeteneklerini sergilemişlerdi. Elbette kendimize, Halk Cephesi Yerel Komitesi'ne de güvenimiz tamdı. Son olarak da Gijon'a gelir gelmez ayağının tozuyla çok kıymetli önerilerde bulunan Sovyet Askeri Danışma Heyeti başkanının da değerli katkılarını unutmak olmaz.

Oviedo'ya saldıran en önemli kuvvetler; Damien Fernandez'e bağlı birlikler, Yüzbaşı Calleja birlikleri ve Santander'dan gelen bir birliğe komuta eden Yüzbaşı Sacedon kuvvetleriydi. Aynı zamanda direnişimiz de devam ediyordu, Oviedo kuşatmasını kırmak için batıdan gelen düşman birliklerini durdurmaya çalışıyorduk.

Durum böyleyken ünlü Sovyet yazarı ve Pravda yöneticisi M. Koltsov[65] ve ünlü Sovyet sinemacı Roman Karmen[66] ile çeşitli cepheleri gezdik. Koltsov Asturias cephelerinde yaşananları tarafsız bir şekilde günlükler şeklinde Pravda'da yayınladı, daha sonra bu günlükleri ünlü eseri "İspanya Savaşı Günlüğü" adıyla kitaplaştırdı.

Karmen'le hemen kaynaşmıştık. Kamerasıyla her şeyi çekiyordu. Alman savaş uçakları çok yukarıdan uçtuklarında kızmasını hatırlıyorum. Çektiği filmde pilotların tüm ayrıntısıyla görünmesini istiyordu. İşine âşık, inanmış, neşeli, kendine güveni tam, cesur ve sorumlu bir komünistti, hâlâ şurada burada saklanmakta olan capcanlı sayısız film sayesinde Asturias'da faşizme karşı verdiğimiz kavgayı ölümsüzleştirmiştir.

---

65 Ç.N: Mihail Efimoviç Koltsov (1898-1940) Ekim Devrimi'ne katılmış, 1918 yılında Bolşevik Parti üyesi olmuştur. Sovyetler Birliği'ndeki en önemli gazetecilerden sayılır. Pravda'nın yanı sıra Krokodil ve Ogonyok dergilerinde çalışmıştır. İspanya İç Savaşı sırasında Sovyetler Birliği özel temsilcisi olarak ülkede bulunmuştur. 1937 yılında geri çağrılmıştır. Uluslararası Tugaylar'da komutanlık yapan Fransız Komünist Partisi üyesi komutan Andre Marty (1886-1956) tarafından cephede verilen ve kaçakların kurşuna dizilmesi kararına müdahale etmemekle suçlanır (Sonraki dönemde Marty'nin karanlık bir kişiliği olduğu ortaya çıkacaktır). Sovyet karşıtı davranışlara izin vermekten suçlu bulunarak idam edilir. Ünlü karikatürist Boris Efimov'un kardeşidir. Ernest Hemingway'in İspanya İç Savaşı'nı anlatan "Çanlar Kimin İçin Çalıyor" eserindeki Karkov karakteri onunla özdeşleştirilmektedir.

66 Ç.N: Roman Lazareviç Karmen (1906-1978) Sovyet savaş kameramanı ve ünlü belgesel yönetmeni. İspanya İç Savaşı, 2. Dünya Savaşı sırasındaki Moskova ve Leningrad Muharebeleri gibi önemli çarpışmalarda bulunmuş ve çekimler yapmıştır.

1936 yılında Toledo'ya saldırı sırasında en sağda Roman Karmen, ortada Koltsov

11 Ekim 1936 Koltsov Oviedo'da

Direniş sırasında benim için çok heyecan verici somut bir olay yaşandı. 7 Ekim günü Kuzey Demiryolları Makine Deposu elimize geçti. Aynı yeri 1934 Ekim Ayaklanması'nda iki yıl önce aynı gün ele geçirmiştik. Ancak şartlar bugün nasıl da farklıydı! 1934 yılı Ekim ayında kalkıştığımız cesur ve gözünü budaktan sakınmayan

bir çıkıştı, elimizde birkaç tüfek ve biraz dinamit vardı. Şimdi Ekim 1936'da faşistleri ezen bir ateş gücü, strateji ve örgütlülüğe sahiptik. Kazanılan zafer "Ekim'in kanı" içindi, bu başarıyı Olivares ve Buenavista'da da tekrarladık. Argañosa'nın tamamı yeniden ele geçirilmişti.

Savaşta öyle bir noktaya gelmiştik ki başarılarımız tüm benliğimi sarsıyordu, işte yeniden doğup büyüdüğüm sokaklara dönmüştüm, o anlar hayatımda yaşadığım mutlulukların en görkemlisiydi. Bu mahalle elimizden çıktığında da manevi olarak hep benimle beraberdi. Ancak işte şimdi fiziksel olarak da bizimdi. Çoğu Argañosalı olan savaşçılarımız onu sokak sokak dövüşerek ele geçiriyorlardı.

Yanımızda Koltsov ve Karmen ile beraber Fuente de la Plata'ya geldik; burası gençlik dönemlerimde ilk aşkımla geldiğim yerdi. Burada Arce kardeşler, Gustavo Fernandez ve diğer yoldaşlarla buluştuk. Yoldaşlarımız Modesto taşocaklarına kadar geri çekilmiş olan faşistlerle şiddetli çatışma halindelerdi. Önümüzde San Antonio'nun en yüksek binası – Modesto'nun evi – vardı, topçularımız binanın ortasında gedikler açmış, milislerimiz buradan geçerek durmaksızın ilerlemekteydi. Sol tarafta Kuzey Demiryolları Makine Deposu, tren hattının sonu, hem çalıştığım hem de 7 Ekim 1934 günü demokratik yolla Devrimci Komitenin seçildiği yer. Az ötede özel San Antonio İlkokulu, aynı zamanda gramofon satıcısı öğretmen Isidoro Garcia'nın okulu, orada okumayı yazmayı öğrenmiş ve kurmuş olmuş olduğumuz "Covadonga" futbol takımıyla ilk maçlarımızı yapmıştık. Yanımdakilerle okul binasına girdik. Duvarlarda hâlâ çocukluğumdan hatırladığım ne çok resim var. Nasıl bir mutluluk anlatamam! İşte ötede Eria'ya ve taşocaklarına giden yol.

Koltsov ve Karmen'in de benim duygularımı paylaştığını gördüm.

İnsanlığın en nefes kesici duygularını bu anda ortaya çıkan eski komşularımı, arkadaşlarımı, iş arkadaşlarımı ve yoldaşlarımı görünce duydum. Evlerini savaş için mevzilere çevirmiş bu kişiler beni sevinç gözyaşlarıyla kucaklıyor, kahkahalarla gülüyor ve faşistlere söverek bağırıyorlardı. İnsanın ancak çok özel anlarda içine girdiği duygu yoğunlaşmalarını yaşıyorduk.

Neler konuşmadık ki orada onlarla ayaküstü! Konuşmalarımızda

bu insanlardaki olağanüstü dayanma gücünü gördüm.

– Juan, Juan! Az önce Elias'ı vurdular, Eusebioların en küçüğü. Akrabalarının geri döndüğü haberi üzerine evden çıkınca vurmuşlar.

Bir diğeri: "Babamı öldürdüler, Pepe'nin kardeşi, Gustao'nun oğlu. Falanjist katiller!"

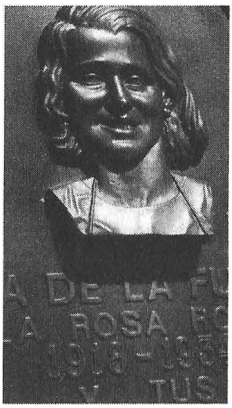
Etrafımda koşuşturuyor, bana faşist talan sırasında neler çektiklerini anlatıyorlardı, neredeyse çevremde etten duvar örülmüştü. Herkesi hatırlamak herkesi dinlemek istiyordum, nasıl olduğunu bilemiyorum ama hepsini ayrı ayrı duyabiliyordum.

İlk aklıma gelenler: "Mahallede ne kadar hırsız ve dolandırıcı varsa hepsi Falanjistti, ipe sapa gelmezler de dahil: Becerra, berberin yeğeni ve diğerleri." Aslında Falanjistler lümpen-proletaryayı saflarına kattı, kötünün en kötüsünü, hatta mahkûmları. "Sizin evi bastılar" dedi öteki. Sonra ispiyoncuları, iğrenç gammazları saydılar bir bir. Ben aklımdaki herkesi soruyordum, onlar da faşist ayaklanmanın ilk anlarında oradan ayrılanların durumlarını merak ediyorlardı. Sonra yola koyulduk, silah sesleri ve dinamit patlamaları arasında milisler eşliğinde binaların arasından ilerledik. Ta ki biri bağırana kadar: "Facetos'a geldik bile!" Dik bir yokuşu olan Facetos sokağında Karmen kamerasını yeniden çıkardı ve sonradan Barselona'da izleyeceğim filmi çekmeye başladı. Facetos sokağı, sonra La Argañosa, Naranco az ileride. Nazi savaş uçakları, milisler, milisler...

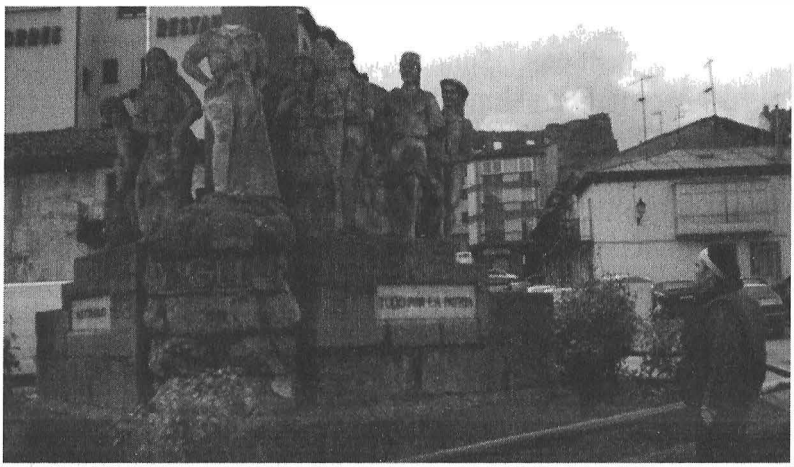
La Argañosa ile Facetos köşesinde savaş patlak verinceye kadar yaşadığım ev. Yan binada çocukluğumun geçtiği yerler, yeşil kiremitler. 1934 yılı Ekim ayına kadar gençliğimin geçtiği yerler. Babamın verdiği 400 pesetadan başka bir şeyim olmadan Trubia'ya, dağa gidişim...

Kiremit dükkânının sahipleri Las Regueras'dan Ariaslardı. Binayı son kullanan kasap Busdonga idi, ben de artık Sovyetler Birliği'nden evlenmiş olarak dönmüştüm, kızım Aida da yanımdaydı. Kızım adını unutulmaz devrimci yoldaşım Aida de la Fuente'den alıyordu.[67]

67 Ç.N: Aida de la Fuente Penaos (1918-1934) İspanya Komünist Partisi üyesi

Oviedo'daki Aida de la Fuente anıtından detay

Franco'nun en önemli komutanlarından olan Yagüe için yapılmış olan anıt, komutanın İç Savaş ve sonrasında işlediği savaş suçlarının ortaya çıkmasından sonra çıkartılan yasa gereği 2009 yılında yıkılmıştır. Anıt bunun öncesinde de sayısız kez saldırıya uğramıştır. Fotoğrafta Yagüe heykeli başsız olarak görülmektedir.

Koltsov ve Karmen ile beraber hemen ikinci kata fırladık. Soldaki kapı kilitliydi. Zorlayarak açtık ve içeri girdik. İçerideki her

Asturiaslı devrimci. 1934 Ayaklanması sırasında "Badajoz kasabı" olarak da bilinen General Juan Yagüe Blanco (1891-1952) birlikleri tarafından öldürülmüş. Genç yaşında işçi sınıfı kavgası için hayatını veren "Asturias'ın kızıl gülü" hâlâ İspanya'da anılmaktadır.

şey alınmıştı, tüm kitaplarım gitmişti. İçeride tek bir şeyin kalmış olduğunu Koltsov fark etti, Moskova'dan kızıma getirdiğim bir oyuncak bebek. Çok sembolik.

Kırık dökük merdivenlere basarak aşağıya indik. Ev, diğer binalar gibi tamamen terk edilmişti. Artık bir savaş mevziiydi.

Tekrar sokağa çıktığımızda Argañosalı milisler bana doğru yaklaştı: "Juan, senin için geldiler. Kışlaya gelip yeni rütbeni alman gerekiyor." Aslında yedek astsubaylık yapmış, "Krala hizmet etmiştim", aynı zamanda da çalışmıştım. "İyi o zaman Gijon'a gidip Savaş Bakanı'nı bulayım" dedim yanıma gelen gence, hepimiz gülmek üzereydik. Milisler devam etti: "Kitapların Uria'da teşhir ediliyormuş. Senin bir hain ve Moskova'nın ajanı olduğunu ispat etmek istiyorlar." "Keşke olanağım olsa da Moskova'dan emir almadığımı bu katillere anlatabilsem. Yanımızdaki bu muhteşem Sovyet yoldaşlarımız – Koltsov ve Karmen'e döndüm – bizim yardımımıza koşan bu enternasyonalistler, aslında hep bizim yanımızda olan Sovyet hükümeti ve Sovyet halkının birer temsilcileridir..."

Mahallenin en güzel insanları, siyasi olarak en doğru konumlanan kişileri bizim saflarımızdaydı. Burası benim mahallemdi, benim kocaman evim, 1933 yılında ilk kez savaşa ve faşizme karşı Eusebius'un lokantasının yanındaki arsada burada mahalleliye hitap etmiştim. Demiryolu işçilerinin mahallesi az ötedeydi. Argañosa İşçi Kültür Merkezi, gençlerin devrimci fikirlerle buluştuğu ve 1934 sonrasında silahların saklandığı yer. İşte ilk komünist parti hücre toplantılarının yapıldığı, 1934 döneminde vali tarafından verilen isimle: "Kızıl Mahalle" 1934 Ayaklanması'nın onurunu taşıyan mahallem yine gerçek sahiplerinin eline geçmişti. Mahallemi hâlâ o kadar seviyordum ki! Ama şimdi mahallemden çıkmak zamanı. Şimdi Oviedo kuşatmasındaki cephelere gidelim. Buradaki güçlerimiz, Aranda'nın birliklerini geri çekilmek zorunda bırakıyor. Savunma hatlarını delen savaşçılarımız şehrin içine giriyor. 16 Ekim günü Aranda'dan Martin Alonso'ya gönderilen şifreli bir mesajı ele geçirdik. Mesajda durumun kötüye gittiği, kışlalara doğru genel bir geri çekilme emri vermek üzere olduğunu yazıyor, burada direnmeye devam edeceğini belirtiyordu.

Ancak hem Oviedo'ya hem de sürekli olarak takviye alarak

Oviedo'ya doğru ilerleyen Martin Alonso birliklerine eş zamanlı olarak saldıramazdık. Sebebi basitti, bu ölçekte iki büyük askeri harekâtı eşgüdüm içinde sevk ve idare edebilecek altyapıya sahip değildik. Bu yüzden tercihimiz kuvvetlerimizin büyük bir kısmını Oviedo kuşatmasına sevk etmek olmuştu. Bu sırada El Escamplero'da Cumhuriyetçi direniş hattı kırıldı. Düşman öncü birlikleri savunmasız konumdaki Naranco'ya saldırıyordu, Naranco savunmasızdı çünkü oradaki kuvvetler Oviedo kuşatmasına katılmaya gitmişti vb... Sözün özü Oviedo etrafındaki Cumhuriyetçi kuşatma 17 Ekim günü kırıldı. Boqueron de Brañes ve Pico del Paisano tepelerinden dürbünlerimizle yaklaşan düzenli ordu birliklerinin gri üniformalarını görebiliyorduk. Faslı sömürge birlikleri ilerliyordu, daha önce de Franco tarafından Asturiaslılara karşı kullanıldıkları gibi ucuz asker olarak en ön saflarda harcanmaya hazır şekilde ilerliyorlardı...

Savaşta yeni bir evreye giriyorduk. Grado ve Oviedo arasında koridor veya geçit güç olsa da açılabilmişti. Ayaklanmanın en başından beri Oviedo'daki faşist ayaklanmayı boğmak için en uygun koşullar oluşmuştu. Ancak faşistleri ezecek birlikler Madrid savunmasına çağrılmış durumdaydı. Yinelediğim için okuyucudan özür dilerim ama Asturiaslı işçiler faşizmin, gericiliğin, zorbalığın ve dolayısıyla faşist askeri darbenin beşiği konumundaki Kastilya'da kolaylıkla durumu denetimleri altına alabilirlerdi. Darbenin ordu saflarındaki Cumhuriyet'e sadık generaller Caminero[68], Batet[69] ve diğerlerinin çabalarına rağmen kışlada yankı bulmadığını da eklemeliyim.

Oviedo kuşatmasının kırılmasının ciddi siyasal sonuçları olmuştur. Tüm yaşananlardan dolayı Savaş Bakanı olarak doğrudan

---

68 Ç.N: Juan García Gómez-Caminero (1871-1937) İspanyol general. İç Savaş'ta Cumhuriyet'e sadık kalmıştır. Madrid'deki başarısız ayaklanmacı General Joaquín Fanjul'u (1880-1936) yargılayarak idama mahkûm eden mahkemede görev almıştır. Çeşitli cephelerde görev almış, 1937 yılında hastalık sonucu hayatını kaybetmiştir.

69 Ç.N: Domingo Batet Mestres (1872-1937) İspanyol general. İç Savaş'ta Cumuriyet'e sadık kalmıştır. Emrindeki General Mola'nın verdiği teminatlar uyarınca ayaklanmaya karşı gerekli önlemleri almayarak emrindeki birliklerin denetimini kaybetmiştir. Tutuklanmış ve yargılanarak idama mahkûm edilmiştir.

beni töhmet altında bırakma ve yerime başka birisini getirme girişimleri de olmuştur. Saçmalık! Tam tersine ben ve partim, komitenin eğilimi olan Oviedo'ya saldırma karar tasarısına karşı çıkarak, batı yönünden gelen ve yol boyunca takviye edilen faşist kuvvetlere saldırılması gerektiğinde ısrar etmiş, bu tehlike önlenmezse Oviedo kuşatmasının er ya da geç kırılacağını söylemiştik. Amador Savaş Bakanlığı görevini nasıl özverili bir şekilde yaptığımı betimleyen bir konuşma yaparak siyasal bağlamda hayatımı kurtardı.

Olup bitenler karşısında yüreğimiz yanıyordu. Bölge ve çevre illerin nesnel koşullarını dikkate almadan Oviedo'yu almaya girişen Madrid ve Asturias'daki şaşkın yöneticilerin ikinci hataları sonucunda da faşitler Aranda komutasındaki birliklerle temas sağlamıştı.

Bu yeni dersimizin bize öğrettiklerini iyice öğrenmeliydik. Unutmamak için tekrarlamak zorundaydık. *Oviedo kuşatmasındaki kuvvetleri, Martin Alonso komutasında ilerleyen düşmana karşı direnen güçlere eklediğimizde düşmanı yeneceğimizden kim şüphe duyabilirdi?*

Az önce bahsettiğimiz gibi Aranda kışlalara çekilmekten bahsederken, Martin Alonso da birliklerinin yorgunluğundan dem vuruyor ve sürekli olarak Mola'dan takviye talebinde bulunuyordu. *Okuyucunun sabrını zorlamak pahasına yine söylemeden edemeyeceğim, Oviedo kuşatmasını koruyacak kadar bir gücü yerinde bırakıp eldeki tüm diğer güçlerle başkente doğru gelen faşistlere saldırmak, bu sayede düşmana ölümcül bir darbe indirip Galiçya bölgesini denetimimiz altına almak ve sonra Oviedo'ya dönmek şeklindeki stratejinin doğruluğu apaçık ortada değil miydi?*

Çok açık şekilde anlattım ancak anlaşılan herkes bunu aynı açıklıkla anlamadı. Durum böyle olunca aynı hatalar 1937 yılı Şubat ayında tekrarlandı, bahsettiğimiz olgunlaşmış fırsatlar yeniden kaçırıldı.

Yapılan ölümcül hatalara rağmen proletaryanın ve onun doğal müttefiklerinin sadece üç ay içerisinde savaşma kabiliyeti olan bir milis kuvvetini yoktan varetmekle kalmayıp aynı zamanda hem Oviedo'ya saldırabilen hem de batıda direniş gösterebilen bir güce dönüşmesi takdire şayandır!

Önceden de bahsettiğimiz gibi bütün bunlar gerçek anlamıyla bir kurmay heyeti olmaksızın yapılmıştır: Bu eksiklik hem sadık hem de yetenekli bir askeri önder olan Yarbay Linares'in liderliğinde Francisco Ciutat ve Francisco Lluch'dan oluşan kurmay heyet göreve başlayıncaya kadar devam etti.

Ekim ayının zorlu geçeceğini biliyorduk, düşmanın da bizim de ciddi kayıplarımız vardı. Diğer cephelerden gelen destekler de önemliydi, doğrudan Franco'nun karargâhından gönderilen ordu komutanlarının bizim cephemize geldiğini biliyorduk.

Madrid savunmasına olsun, diğer cephelere olsun gereken yardımı gönderdiğimiz için vicdanımız rahattı. Asturias'da ilk üç ay boyunca yaşanan şiddetli çarpışmaların, antifaşist ve ulusal kurtuluş savaşları içinde benzeri olmayan bir yerinin olduğunu düşünüyorduk.

Aranda'nın ana savunma hattının olduğu ve oldukça şiddetli çarpışmaların yaşandığı, Canto Tepesi'nin yakınlarındaki "Las Varas de Hierba" (veya daha bilinen adıyla Naranco yolundaki Kara Ev) adlı yerde hayatını kaybeden çok sayıda kişi arasında gerçek bir proletarya kahramanı vardı: "Ekim'in Kanı" müfrezesinden çok sevgili yoldaşımız Columbiano Machado, ayakkabı ustası, eski tüfek devrimci ve 1934 Ekim Ayaklanması'nın öne çıkan savaşçılarından. 1936 yılı Nisan ayına kadarki sürgün hayatım boyunca beraberdik. La Argoñosa köprüsünde çok ağır şekilde yaralananlar arasında ise müfrezenin komutanı Manolin Fernandez vardı.

Saflarımızda moral bozukluğu yoktu. İşçi sınıfı ve müttefikleri gücünün farkındaydı ve yeni başarılar kazanmasını biliyordu. Hangi amaç uğruna kavga ettiklerinin bilincindeydiler, faşizmin işçi sınıfı ve İspanyol ulusu için ne anlama geldiğini biliyorlardı. Savaş sonrası dönemin korkunç günlerinin ön bilgisi olarak İç Savaş sırasında Francocuların hâkim olduğu bölgelerde yaptıkları uygulamaların korkunç vahşeti bu bölgelerden gelen haberler sayesinde biliniyordu.

Savaş durmamacasına her gün yeniden ve yeniden başlıyordu. Açılan "koridor" sürekli olarak saldırı altındaydı. Basklı kardeşler ve önderlerimiz olan Jesus Larrañaga[70] ve Rehola komuta-

70 ÇN: Jesus Larrañaga Churruca (1901-1942) "Goyerri" takma adıyla da bilinir.

sındaki birlikler başarılı Peñaflor ve El Escamplero saldırılarını gerçekleştirdiler.

Bizler de, sınıf bilincine ve çelik bir disipline sahip bu kahramanlarımızın savaş koşullarını iyileştirebilmek için gece demeden gündüz demeden Savaş Bakanlığı'nda çalışıyorduk.

Bu bölümü değinmeden geçmememiz gereken bir bilgiyle kapatalım: Bütün bu bahsedilen harekât devam ederken Cumhuriyetçi donanmanın Kuzey Cephesi'ne gönderilmesi.

Donanmanın Gijon'a gönderilmesi şüphesiz cesur bir harekâttı. Donanma Oviedo'daki düşman birliklerinin sahile yakın bölgede bulunan unsurlarını bombardımana tuttu, Gijon'a 2000 tam teçhizatlı silahlı birlik desteği sağladı, ayrıca bölgede savaşan ve cephe gerisinde direniş faaliyeti gösterenlere önemli bir moral oldu.

Donanmayı koruyabilecek uçaklara ve uçaksavar toplarına sahip olmadığımız için donanma Kuzey Cephesi'nde uzun süre kalamadı. Şartlar bu şekilde olduğu için 10 Ekim günü demir alarak Atlantik Okyanusu üzerinden yeniden Akdeniz'e döndü. Bu harekât hakkında genel olarak kabul gören görüş, Donanma Bakanı'nın tüm iyi niyetine rağmen donanmanın kuzey seferinin askeri olarak konumumuza zarar verdiği yönündedir. Donanmanın asıl görevinin yurtdışından özellikle de Sovyetler Birliği'nden deniz yoluyla gelen mühimmat ve gıda taşıyan yardım gemilerini korumak olduğu hatırlanırsa bu yoruma hak verilecektir. Donanmanın yokluğunda bu yardımlar kesintiye uğramış, ayaklanmacılar Afrika'daki düzenli ordu birliklerini İspanya'ya geçirebilmiş ve düşman gemilerinin Cebelitarık Boğazı'nda hâkimiyet kurmalarına yol açmıştır. Bu yüzden "Jose Luis Diez"[71] destroyeri gibi çok

İspanya Komünist Partisi üyesi devrimci ve sendikacı. Dolores Ibárruri ve Juan Astigarrabía gibi isimlerle beraber 1935 yılında partinin Bask kanadı olan Bask Komünist Partisi'ni (Baskça: Euskadiko Partidu Komunista) kurmuştur. İç Savaş'ta Kuzey Cephesi'nde savaşmış, sonra Madrid'e geçmiştir. Savaşın kaybedilmesinin ardından Fransa üzerinden Küba ve New York'a geçmiştir. 1941 yılında partinin aldığı İspanya'da gizli faaliyet gösterme kararı gereğince örgütlenmek adına ülkeye Portekiz üzerinden girmeye çalışırken Salazar yönetimi tarafından yakalanır ve Franco rejimine teslim edilir. Beraber seyahat ettiği yoldaşlarıyla beraber kurşuna dizilir.

71 Ç.N: Adını ünlü İspanyol denizci José Luis Díez y Pérez de Muñoz'dan (1851-1887) alan bu zırhlı 1926'da Cartagena Limanı'nda suya indirilmiştir.

sayıda savaş gemisi kuzey limanlarında mahsur kalmıştır.

Destroyer Jose Luis Diez, 1930'lu yıllardan kalan bir fotoğraf

İç Savaş sırasında uzun süre Kuzey Cephesi'nde atıl durumda kalmış, cephenin düşmesiyle birlikte 1937 yılında Bilbao ve Gijon'dan Fransa'ya mülteciler taşımıştır. Gemi sonra İngiltere'ye gitmiş ve komuta kademesi İngiltere'ye sığınmıştır. Gemi daha sonra mürettebatı tarafından Fransa Le Havre Limanına götürülmüştür. Gemi Cebelitarık üzerinden yeniden Cumhuriyetçi limanlarına ulaşmak istese de başarısız olmuş, isyancı gemilere yakalanmamak için Cebelitarık'taki İngiliz bölgesinde bilinçli şekilde karaya oturtulmuştur. Mürettebat İngiltere tarafından Cumhuriyetçi bölgeye iletilmiş, gemi de 1939 yılında Franco rejimine teslim edilmiş, 1965 yılında ise görev dışı bırakılarak söküme gönderilmiştir.

V

Bask Hükümeti Başbakanı José Antonio Aguirre Y Lecube[72] ile Görüşme

1936 Ekim ayında Bask Hükümeti'nden bir haber aldık, buna göre Sovyetler Birliği Savunma Halk Komiseri Voroşilov[73] tarafından gönderilen bir hediye Bilbao'ya ulaşmıştı. Bu hediyenin silah ve mühimmattan başka bir şey olması olanaksızdı. Bir kısmı doğrudan Asturias'a gönderilmişti.

Komitenin verdiği yetkilendirmenin ardından derhal Bilbao'ya doğru yola çıktım. Geçen ay merkezi hükümet tarafından çıkartılan yasa kapsamında kurulan Bask Özerk Hükümeti'nin danışmanı ve aynı zamanda Bask Komünist Partisi Genel Sekreteri olan yoldaşım Astigarrabía'nın[74] yanına çıktım.

---

72 Ç.N: José Antonio Aguirre y Lecube (1904-1960) İspanyol avukat, siyasetçi ve devlet adamı. Bask Milliyetçi Partisi üyesi olarak ilk Bask Hükümeti başbakanıdır. İç Savaş'ın ardından sürgündeki Bask Hükümeti'nde görevini Fransa'da ölünceye kadar sürdürmüştür.

73 Ç.N: Kliment Efremoviç Voroşilov (1881-1969) Sovyet mareşal, Genelkurmay Başkanı ve komünist siyasetçi.

74 Ç.N: Juan Astigarrabía Andonegui (1901-1989) İspanyol komünist siyasetçi. İç Savaş sırasında İspanya Komünist Partisi'nin Bask topraklarındaki temsilcisiydi. Yenilginin ardından Panama'ya, 1959 Devrimi'nin ardından da Küba'ya gider. Franco rejiminin tasfiyesinin ardından Bask topraklarına dönerek komünist faaliyetlerine devam eder.

Astigarrabía

Astigarrabía beni evine götürdü ve birlikte kahvaltı yaptık. Bana Eibar'da yapılmış olan bir makineli tabanca verdi, sonra da bu zamanlarda Aguirre ile görüşmenin kolay olmadığını ekledi.

Hiç sevmediğim, özellikle de savaş zamanı nefret ettiğim merasimli bir bekleyişin ardından Bask Hükümeti Başbakanı tarafından kabul edildim.

Onunla görüşmeyi dört gözle bekliyordum. Ne olursa olsun Bask topraklarının faşizme karşı ulusal direnişe dahil olması çok önemli bir katkıydı. Kuzey Cephesi için bu katkı belirleyici olabilirdi.

Kendisiyle selamlaştık, bana kibarca oturmamı söyledi ve lafı hiç uzatmadan sohbete başladık.

Başından beri kendisinden aldığım izlenim konuşmaktan çok, dinlemek istediği yönündeydi.

Sohbetimiz şöyleydi:

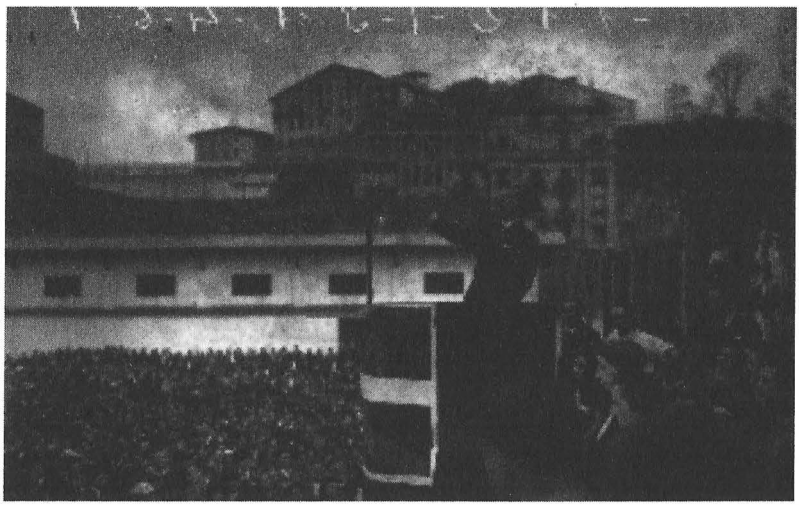
A. – Silahlar için mi geldiniz?

J. A. – Evet. Silahların sayısı, durumu ve Asturias'a ulaştırılma durumunu görüşmeye geldim, bildiğim kadarıyla Sovyet Hükümeti'nin de kararı bu yönde.

A. – Siz hiç merak etmeyin, yarından tezi yok Gijon'a doğru yola çıkartırız.

J. A. – Çok teşekkür ederim.

A. – Teşekkürü Voroşilov'a etseniz daha iyi olur – gülüyor. Merkezdeki savaş hakkında ne düşünüyorsunuz?

Aguirre 1933 yılında San Sebastian'daki bir miting sırasında halka hitap ediyor

J. A. – Savaş Madridlilerin olağanüstü fedakârlığıyla sürüyor. Sürekli olarak takviyeler geliyor. İspanya'nın diğer yerlerinden. Uluslararası Tugaylardan.[75] Sovyetler Birliği'nden gelen askeri yardım. Ancak elbette diğer alanlardan da yardım ulaştırılmalı. Gizli ayrıntılara girmek istemiyorum ama bildiğinizi düşünüyorum...

A. – Evet, Madrid'e yardım edilmeli. Ancak sizler Asturias'da saldırı hazırlığındasınız sanırım, Mola'ya bağlı kuvvetler Oviedo kuşatmasını kırmış durumda ve sizin Madrid'e pek yardımcı olabileceğinizi düşünmüyorum...

J. A. – Yardım edebiliriz, şu anda olanaksız gözüken yeni bir saldırı harekâtıyla değil belki, ama askeri durumumuzu geliştirip, mevzilerimizi güçlendirerek onlara yardımcı olabiliriz.

75 Ç.N: Sovyetler Birliği liderliğindeki Komünist Enternasyonal öncülüğünde İspanya'daki Cumhuriyetçi Halk Cephesi Hükümeti'ne İç Savaş'ta destek amacıyla kurulmuş olan milis kuvvetler. Örgütün 1936-38 yılları arasında Cumhuriyetçi saflara 32 ila 35 bin savaşçı desteği yaptığı bunun yaklaşık 15 bininin savaş sırasında hayatını kaybettiği hesaplanmaktadır. Tugayın varlığı liberal demokrasilerden yardım beklentisinde olan Başbakan Juan Negrin tarafından 23 Eylül 1938 günü sona erdirilmiştir. Tugaylara en çok katılım Fransa'dan olmuştur.

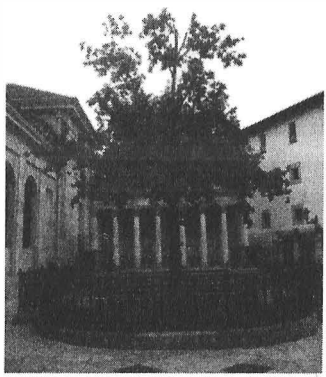
Asturias'daki kavga elinden gelen yardımı avans olarak ilk başta vermişti diyebiliriz, bundan Bask toprakları da kazançlı çıkmadı mı?

A. – Evet, elbette – diye ekledi sessizce – bir şey yapılmalıydı.

J. A. – Ne olursa olsun, Madrid bugün hiç olmadığı kadar İspanya'nın kalbi konumundadır.

A. – Başka bir konuya geçerek: Asturias bölgesinde Bask topraklarının devlet yapısı, özerk hükümeti hakkında neler düşünülüyor?

J. A. – Elbette Asturiaslıların çoğu sağlam bir Bask ulusal kimliğinin varlığının farkında: tarihi, dili, kültürü, ekonomik alandaki gelişkinliği, özetle sizin 7 Ekim günü altında yemin ederek göreve başladığınız Guernica ağacıyla temsil edilenleri biliyorlar. Hiçbir şekilde özerkliğe tahammül etmeyip, Baskları Katalanlar gibi "ayrılıkçı" ilan edenler gericilerdir. Özellikle belirtmek isterim ki biz komünistler – benim komünist olduğumu biliyordu – sizin tarafınızdan gerçekleştirilen özerkliği desteklemekle kalmayıp, prensip olarak Bask ulusunun bu hakkını geçmişten beri inatla savunduk.

Guernica ağacı, Bask Parlamentosu yerleşkesi içindeki meşe ağacıdır. Kökeni 14. yüzyıla dayanan ağaç, Bask özgürlüğünü simgeler.

A. – Evet, bütün bunlardan az çok haberim var. Ancak eminim ki hükümetimizin manevi alanda veya toplumsal düzendeki

icraatını anlamayanların olduğunu da iddia etmeyeceksiniz. Kilise meselesini Asturias'da bizim burada ele aldığımız gibi mi ele aldınız?

J. A. – Asturias'da Katolik inancına sahip her yurttaşa saygı gösterildi. Katolikler orduda birliklere komuta ediyor. Ancak Asturias'da Kilise bize kötü davrandı, biz Kilise'ye kötü davranmadık. Hiç çekinmeden tamamen faşistlerin safında yer aldı. Elbette bu tür meselelerde olduğu gibi uluslararası ruhani liderlik tarafından da cesaretlendirildiler. Katolik Basklar ayaklanmacıların elinden çok çektiler, bizler onların yanındayız...

A. – Sohbet uzayacağa benziyor, bir şeyler içmek ister misiniz?

J. A. – Alırım çok teşekkürler, ancak çok değerli vaktinizi çalmıyorumdur umarım.

A. – Hayır, hayır, kesinlikle. Asturias ile ilgili biraz daha bilgi almak isterim. Örneğin, önemli bir askeri sorun var gündemde. Siz milislerin tek komuta altında toplanmasından mı yanasınız?

J. A. – Çok açık ki evet, savaşı kazanmak için bu koşul bizzat içinde bulunduğumuz savaş tarafından nesnel şekilde dayatılıyor.

A. – Ancak böyle bir merkezi komuta sisteminin getirilmesinden sonra, bizde olduğu gibi farklı siyasi eğilimlerin bir diğer parti tarafından baskı altına alınması durumu söz konusu olursa?

J. A. – Bu şekilde bir uygulamaya giden bir siyasi parti bu savaşta yer almayı hak etmiyor demektir. Bu uygulamanın esası yurtseverliktir. "Junkersler"[76], "caproniler"[77]... Savaşta siyasetin değeri yoktur. Askerler, işçiler, köylüler, aydınlar ağzı bol

---

76 Ç.N: Almanca toprak sahibi anlamına gelen kelime. Özellikle 19. yüzyıl sonlarında Prusya'da siyasi iktidara sahip olan gerici-askeri sınıfa verilen addır. Aynı zamanda Junkers Flugzeug- und Motorenwerke AG adlı fabrika tarafından üretilen savaş uçaklarına verilen addır. Bu savaş uçakları İç Savaş süresince Naziler tarafından yoğun bir şekilde kullanılmıştır.

77 Ç.N: İtalyan Società Caproni e Comitti firması tarafından üretilen ve İç Savaş sırasında kullanılan savaş uçağının adıdır.

laf yapan yalancı siyasetçinin değil, gerçekten faşizme karşı savaşanın ardından gider. Bir yurttaşın – o parti hangisi olursa olsun – savaşan bir partiye sempatiyle bakması günah mıdır?

A. – Hayır, bizim karşı çıktığımız, başkalarını kendi safına çekme gayreti...

J. A. – Sayın Başbakan tüm partiler kendi konumlarını sağlama alma hakkına elbette sahiptir, yeter ki bunu dürüst ve yasal yollardan yapsınlar. Bunun aksini yapan bir kurum biliyor musunuz?

A. – Birleşme konusundan devam edelim. Görevi layıkıyla yerine getirecek komutanlara sahip olmadan Kuzey Cephesi'nde komutanın merkezileşmesini olanaklı görüyor musunuz, açık konuşalım, cümle âlem Asturias ve Santander'deki düzensizlik ve dağınıklığı biliyor?

J. A. – Önce son sorunuza cevap vereyim. Asturias'ta bugün bir dağınıklık var, daha doğrusu Bask topraklarında veya İspanya'nın genelindeki örgütlülük seviyesinin gerisinde bir durum var. Ancak bu savaş bir halk savaşı ve savaşan herkes savaşın ilk gününden bu yana özgün koşullara uyum sağlayarak doğaçlama şekilde sorunlar karşısında çözüm üretmeye çalışıyor. Asturias savaşın patlak verdiği ilk günden bu yana elde silah savaşıyor. Bugüne kadar kendi evlatlarımızı Irun'un savunulması için gönderdik ve yarın Bask topraklarında bir ihtiyaç olması halinde yeniden göndeririz. Açıksözlülüğümü bağışlayın lütfen. Eğer Kuzey Cephesi'nde örgütsüzlükten, dağınıklıktan bahsediyorsak bu Asturias, Santander ve Bask topraklarındaki siyasal önderlerin ortak bir anlayışı sağlayacak gücü kendilerinde bulamamalarından kaynaklanıyor. Ortak anlayıştan kastım, tüm kuzey bölgesinin güçlü sanayisinin savaş için yeniden düzenlenmesidir, askeri güçlerin tek merkezde birleştirilmesidir. Bunlar olmadan faşizm için çok önemli olan bu bölgenin hayatta kalması çok zor gözüküyor.

A. – Umarım bir gün Asturias'da da Bask savaşçılarının tertip ve disiplin seviyesine ulaşılır.

J. A. – Sayın Başbakan, isterseniz işimize bakalım. Voroşilov

tarafından gönderilen silahları bekliyoruz.

A. – Bu isteğiniz özenle yerine getirilecek...

Silahlar söz verildiği tarihte Asturias'a geldi: toplar, makinalı tüfekler, cephane vb.

Asturias'a döndüğümde oldukça düşünceliydim. Partiye ve komiteye bilgi verecektim. Vardığım sonuç şu şekildeydi: Kuzey Cephesi'nde merkezi bir komuta yapısına, içinden geçtiğimiz olağanüstü döneme uyum sağlayarak savaş ekonomisine öncelik verecek şekilde merkezileşmiş bir sanayiye ulaşmamız çok zor gözüküyordu.

Herhalde kimse biz komünistlerin ulusların kendi kaderini tayin etme hakkına saygı göstermediğimizi iddia edemez. Aynı zamanda, bir ulus bağımsızlığını kazansa bile sınıf savaşımının devam ettiğini ve son tahlilde bu savaşımın belirleyici olduğunu biliyoruz. Ancak en temel hakların yanı sıra Bask özerkliğini tehdit eden düşmana karşı Asturias, Santander ve Bask topraklarının çıkarları ortaktı.

Bütüne bakıldığında Cumhuriyetçi İspanya için düşman tekti: faşizm. İspanyolların, Baskların, Katalanların ve Galiçyalıların tüm çabaları bu düşmana karşı ortaklaştırılmalıydı. Bunun ne kadar doğru olduğunu Bask topraklarındayken anlamıştık ancak başka bir temel sorun bu sorunla çakışmaktaydı. Bask Hükümeti aslında doğrudan Bask burjuvazisinin temsilcisiydi. Bu sınıfın çıkarlarının savunulması her şeyin önünde geliyordu. Bu yüzden Asturias'a çok farklı bir gözle bakıyorlardı. Sonuçta Asturias'ta toplumsal hayatta belirgin olarak öncü rolü oynayan sınıf işçi sınıfıydı. İşte bu yüzden Aguirre bizimle içli dışlı olmak istemiyor ve kuzeyde merkezileşmeye karşı çıkıyordu. Aguirre'nin antikomünist olduğu bir sır değildi, bir Bask milliyetçisi olarak kendisi birçok kez konuşma ve yazılarında bunu belirtmişti. Buna ek olarak kendisinin işçi partileriyle temas eden veya onlara sempati besleyen yerel yöneticileri ve halkı şiddetli eleştirdiği de olmuştur.

Antikomünizm, Bask Hükümeti'ni milliyetçiliğin yurtsever içeriğinden kopartarak şovenizme götürmüştür. Bunun örneğine Bask topraklarında şahit oldum, Asturias adı geçince en kötü toplumsal hayat, manevi hayatın en bozuk olduğu yer akla geliyordu!

Aguirre, B. Tomas[78] ve Ruiz Olazaran[79] hiçbir zaman bir araya gelmediler! Cumhuriyet Hükümeti'nin savunulması adına asgari bir uzlaşma mümkün olmuyordu. Sonraki süreçte milliyetçilerin Santoña'da işgalci İtalyanlarla anlaştığını da gördük.[80] Bask Hükümeti'nin sahibinin sesi olduğunu bir kez daha görmüş olduk, savaş sanayisinin temeli olan mühimmat fabrikaları çalışır halde düşmana teslim edilerek, burada üretilen mühimmatla İspanya'nın diğer bölgelerinde savaşan Cumhuriyetçilerin kanına girilmiştir. Sınıf karakteri o kadar belirgindir ki, düşman temsilcileri devralana kadar makinelerin direnişçiler tarafından bozulması veya işlemez hale getirilmesine karşı kapılara askerler yerleştirilmiştir. Son tahlilde Bask ulusal mali ve sanayi burjuvazisini ilk elden ilgilendiren şey neydi? Onların tek ilgilendiği şey, kârlarını sürdürmekti...

Basklı komünistler iktidardaki milliyetçilerden idelojik olarak radikal şekilde ayrılmalarına rağmen bazı komünist liderler burjuvazinin çıkarlarına teslim olmak anlamına gelen bir işbirliği hattına doğru çekiliyorlardı.

Bu durum Asturias'taki bizleri ciddi şekilde düşündürüyordu, özellikle Bilbao bölgesi etrafında Mola komutasındaki faşistlerin gittikçe ilerlemesi, durumu daha da ağır hale getiriyordu. Bu yüzden Basklı yoldaşlarımızla acilen bir toplantı yapılmasını önerdik, eğer mümkün olursa Bilbao'daki Sovyet diplomatik heyet başkanı

78 Ç.N: Belarmino Tomas, Asturias Halk Cephesi Yerel Komitesi Başbakanı.

79 Ç.N: Juan Ruiz Olazarán (1901-1999) Sosyalist İşçi Partisi üyesi ve İç Savaş sırasında Santander Meclis Başkanı'ydı. İç Savaş'ın ardından Fransa üzerinden Küba ve Meksika'ya geçti. Franco rejiminin çökmesiyle beraber İspanya'ya dönmüş, sonra yeniden Meksika'daki oğullarının yanına dönmüştür.

80 Ç.N: 14 Ağustos – 17 Eylül 1937 tarihleri arasındaki Santander Muharebesi sonucunda tamamen çöken Kuzey Cephesi'nde çarpışmalar sürerken 24 Ağustos 1937 tarihinde Santoña'da Bask Milliyetçi Partisi ile işgalci İtalyan Kuvvetleri komutanı arasında yapılan antlaşmadır. Cumhuriyetçi merkezi hükümetin bilgisi dışında yapılan ve bu yüzden "Santoña İhaneti" de denilen antlaşmaya göre Bask savaşçılarının silah bırakması karşılığında savaş esiri sayılacak, komuta heyetinin ise sürgüne gitmesine izin verilecekti. Antlaşmayı duyan Franco ele geçirilen savaşçıların kendisine teslim edilmesini sağlamış ve 22 bin savaşçı hapsedilmiştir. Bunların arasından 510 kişi idam edilmiştir.

Tumanov ve General Gorev'in[81] de toplantıya katılarak deneyimleriyle bize yardımcı olabileceklerini ilettik.

Bask başkentinde toplantı yaptığımız sırada kent Francocu savaş gemilerinin ağır top atışı ve Junkers ile Capronilerin bombardımanı altındaydı. Basklı komünistlerden bazıları büyük bir endişeyle özerk hükümetteki parti temsilcisinin tavrını savunurken, bazıları da savunmuyordu (Ormazabal[82] ve Monzon[83]). Biz de sa-

81 Ç.N: Vladimir Efimoviç Gorev (1900-1938) Sovyet komutan. Ekim Devrimi ardından Kızılordu'ya er olarak katılmıştır. Çeşitli cephelerde savaştıktan sonra askeri akademiye girmiştir. 1920 Sovyet-Polonya Savaşı'nda piyade tabur komutanı olarak, Çin İç Savaşında askeri danışman olarak görev yaptı. 1936 yılı Ağustos ayında İspanya'ya askerî ataşe olarak gider ve Madrid Muharebesi'nde büyük yararlılık gösterir. Kuzey Cephesi'ne gider ancak Bilbao'nun düşmesinin ardından geri çağrılır. 1938 yılında SSCB'de askeri bir darbe girişimine katıldığı iddiasıyla yargılanır, suçlu bulunarak idam edilir. 1956 yılında itibarı iade edilmiştir.

82 Ç.N: Ramon Ormazabal (1910-1982) Bask Komünist Partisi kurucusu siyasetçi. İç Savaş'ın sonunda işgalci İtalyan askerleri tarafından tutuklanarak Valencia'da kurulan Albatera toplama kampına atılmıştır. Latin Amerika'ya gitmiş, 2. Dünya Savaşı'nın sonunda Fransa'ya geçmiştir. Gizlice İspanya'ya dönmüş, 1962 yılında yakalanmıştır. Bask bölgesindeki grevleri düzenlemekle suçlanmış ve 20 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. 1969 yılında salıverilmiş, Franco rejiminin çökmesinin ardından 1977 seçimlerinde milletvekili adayı olmuştur. Partinin üst yönetiminde yer almış 1982 yılında hayatını kaybetmiştir.

83 Ç.N: Jesus Monzon Reparaz (1910-1973) İspanyol hukukçu ve komünist siyasetçi. İç Savaş süresince çeşitli cephelerde bulunmuş, savaşın sonunda uçakla Fransa'ya geçmiştir. 1939 Molotov-Ribbentrop Antlaşması'nın ardından Fransa'yı terk eden İspanya Komünist Partisi yönetiminin aksine ülkede kalır. İşgal altındaki Fransa'da savaşan direnişçi Makilere katılır ve özellikle İspanyol mültecilerin bu savaşa *Agrupaciones de Guerrilleros Españoles* adı altında dahil olmasını örgütler. Bu dönemde İspanya Komünist Partisi Fransa'da Franco rejimi muhalifi demokratik unsurlarla beraber Unión Nacional Española (UNE) adı altında Halk Cephesi benzeri bir yapı kurar. Monzon 1943-45 arası bu yapının başkanıdır. Bu dönemde gizlice Madrid'e geçen ve bir doktor kisvesi altında yaşayan Monzon ulusal bir ayaklanmanın altyapısını örmeye çalışır. Fransa'daki silahlı UNE unsurlarının Pirenelerdeki sınır kasabası olan Viella Mitg Arán kasabası merkezli saldırısı planlanır. 19 Ekim 1944 günü direnişle karşılaşmadan sınırı geçen 10 bine yakın savaşçı düzenli İspanya Ordu birlikleri karşısında ancak bir hafta dayanabilir ve İspanyol topraklarından çıkarılır. Başarısız işgal denemesi nedeniyle eleştirilen Monzon yakalanarak hapse atılır. Parti yönetimi tarafından maceracılıkla suçlanıp bir süre sonra partiden uzaklaştırılır. 1959 yılında salıverilir ve Meksika'ya geçer. 1973 yılında Pamplona'ya döner ve burada hayata veda eder.

vunmuyorduk. Bask Hükümeti'ndeki komünist bir özne olarak temsil edilen varlığımızın hükümetin sınıfsal konumlanışı yüzünden etkisizleştiğini görüyorduk. Kuzey bölgesinde talep ettiğimiz komutanın tek elde toplanması, birlikler içindeki siyasi komiserlere düşman muamelesi yapılması ve savaş sanayisinin koordine edilmemesi bu siyasetin birer eseriydi, artık köklü değişiklik yapma zamanıydı (o zorlu günlerde bazı silahlı birlikler bünyesinde düzenli ordu komuta heyetiyle beraber siyasi komiserler birlikte çalışıyorlardı).

Gorev az konuşuyordu ama muhteşem bir öngörüyle öz konuşuyordu. Bilbao'nun düşmesinin tüm Cumhuriyetçi topraklarda yaratacağı olumsuz etkiden bahsediyor, bunu da engellenemez bir şekilde tüm Kuzey Cephesi'nin çöküşünün izleyeceğini söylüyordu. Sadece tek bir konuda ısrar ediyordu: Tüm komutanın tek bir merkezde toplanması. "Merkezi komuta olmaksızın zafer kazanılamaz." Bu cümlenin önemini vurgulamak için şunları da eklemişti: "Kötü idare edilen merkezi bir komuta kademesi, çok iyi idare edilen birbirinden kopuk çok sayıda komuta kademesinden iyidir" (Kelimesi kelimesine yapılan bir alıntıdır).[84]

Bask Komünist Partisi Genel Sekreteri de kısa bir süre sonra parti saflarından atılmıştır.

Savaş boyunca Bask halkının verdiği kahramanca direnişi selamlıyoruz: Bask topraklarının cesur evlatlarını Asturias topraklarında bizzat gördük. Irun'un savunulmasında tarih yazan bu halk, Bilbao düştükten sonra bile Mola saldırılarına 31 Mart'tan 19 Haziran'a kadar seksen gün boyunca başarıyla direndi.

---

84 Madrid savunmasından sorumlu olan ve sonra Genelkurmay Heyetinde görev yapan Vicente Rojo, Gorev hakkında *Asi fue la defensa de Madrid* (Madrid İşte Böyle Savunuldu) kitabında şunları yazmıştır: "Madrid'e gelmeden önce general rütbesine terfi etmek üzere olan Albay Gorev'den özel olarak bahsetmek istiyorum, kitapta bahsedilen dönemde kendisi en yakınımda olan çalışma arkadaşlarımdan birisiydi. Olağanüstü zeki, dosdoğru, ağzı sıkı, enerji dolu, samimi ve sadık bir liderdi. Sovyet askeri yardımlarının gelmesiyle birlikte aramıza katılan Gorev, zor zamanlarda çok önemli bir dayanağımız olmuş ve Madrid Muharebesi başta olmak üzere Jarama ve Guadalajara'da zırhlı birlik ve hava kuvvetlerinin eşgüdümünü başarıyla sağlamıştı."

Jesus Monzon

İzninizle Franco rejimine karşı olağanüstü bir savaş veren ve vermeye devam eden Bask işçi sınıfına da bir sözümüz var: Bask topraklarının ulusal bağımsızlığı yeniden kazanılacak, proletarya öncülüğünde diğer demokrasi ve ulusal güçlerle ittifak halinde. Rejime karşı her gün verilen kavganın genel doğrultusu konusunda Bask işçi sınıfının kimseye vereceği bir taviz yoktur. Böylece ulusal bağımsızlık, enternasyonalist bir yana sahip olarak sadece burjuvazinin değil, işçi sınıfının, köylülüğün, emekçi halkın ve burjuvazinin ilerici unsurlarının olacaktır.

Bask topraklarının refah içinde gelişmesi ve kalkınması ancak sosyalizmde kurulabilecek olan, İspanyollar, Katalanlar ve Galiçyalılarla birlikte özgürce katılacakları demokratik bir çokuluslu devletle mümkün olacaktır.

Ulusal bağımsızlık savaşımız sırasında Kuzey Cephesi ve özellikle Bask topraklarında yaşananların öğrettiği bu önemli dersi unutmamalıyız.

VI

17 Ekim Sonrası

1936 Ekim ayındaki çarpışmalardan sonra Halk Cephesi Yerel Komitesi'nin tek sorunu artık Oviedo değildi, ana sorunların arasına faşistlerin açtığı Grado-Oviedo "koridoru" eklenmişti.

Ancak o günlerde gündemin en önemli maddesi Madrid Muharebesi'ydi. Cumhuriyetçi bölgenin tümünün kaderi orada çizilecekti. Herhalde Madrid kenti hiçbir zaman başkent özelliğini bu kadar hissetmemiştir. İspanyol demokrasisinin kaderi kahraman savaşçıların ellerindeydi.

Başbakan Aguirre ile yaptığım görüşmeden sonra sorun daha berraklaşmıştı. Bask topraklarının da bir şeyler yapması gerekiyordu. Santander'in de aynı şekilde. Bizler yapmakta olduğumuz katkıyı sürdürüyorduk, Ekim ayında düzenlenen harekât diğer Cumhuriyetçi bölgeye de yardım anlamına geliyordu.

Kuzey Cephesi'nin verebileceği yardımı kolaylaştıran durum, düşmanın burada saldırı harekâtına girişemeyecek konumda olmasıydı. Onlar için de bizim için de önemli olan Madrid'di.

Az önce ipucu verdiğimiz gibi Basklar bir saldırı planlayıp harekete geçtiler. 20 Kasım günü Silahlı Kuvvetler Harekât Başkanı Modesto Arambarri[85], Villareal, Vitoria ve Miranda de Ebro'nun

[85] Ç.N: Modesto Arambarri Gallastegui (1902-1988) Cumhuriyetçi İspanyol komutan. İç Savaş'tan önce Bilbao'da garnizon komutanıdır. İç Savaş'ın başlamasıyla Bask Başbakan Aguirre ile birlikte hareket eder. Savaşın kaybedilmesinden sonra yurtdışına kaçsa da 40'lı yıllarda ülkeye dönmüş ve askeri mahkemede yargılanarak 30 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.

alınması için emir verdi. 30 Kasım'da başlayan askeri harekât 24 Aralık'ta sona erdi. Harekâttan asıl kazanılan şey, her şeyden çok başkenti almak isteyen faşistlerin bu bölgeden asker kaydıramamış olmasıydı. Çarpışmalar devam etmiş olsa da 7 Kasım'a gelindiğinde Madrid Muharebesi kazanılmıştı, muzaffer başkent boyun eğmemişti.

Santander de Bask harekâtına katılmış ancak elle tutulur sonuçlar elde edememişti.

Asturias'ta ve Savaş Bakanlığımızda aynı program uyarınca ilerliyorduk: örgütlen ve savaş, savaş ve örgütlen; Madrid için, Asturias için, Cumhuriyet için.

Cephelerde yapılması gereken en önemli şey, askeri örgütlenmemizi durmaksızın geliştirmek ve mükemmelleştirmeye çalışmak, öte yandan düşman mevzilerine karış durmaksızın küçük ve orta ölçekli saldırılar düzenleyerek bir an için bile olsa rahat nefes almalarına engel olmaktı. Bu şekilde Ekim ayının geri kalan kısmında, Kasım ve Aralık ayları boyunca cephe ön hatları rahat yüzü görmedi. 1937 Şubat ayındaki harekâta kadar durum bu şekilde devam etti.

Ekim ayındaki harekâtta beklediğimiz hedefe ulaşamayışımız yetmezmiş gibi hedeflerimizin tam tersi gerçekleşmiş, faşistler Aranda ile temas kurmayı başarmışlardı, bu durumda saflarımızda moral bozukluğunun had safhada olması beklenirdi. Ancak hiçbir şey gerçeklikten bu kadar uzak olamazdı. Savaşma isteğimizde herhangi bir azalma olmadı, tam tersine daha iyi bir örgütlenme düzeyi ve yeni gelen silahlar sayesinde moralimiz arttı.

Ayrıca faşist birliklerin Leon ve Galiçya'dan Oviedo'ya ulaşması sanıldığı kadar kolay değildi. Aranda'nın da samimi şekilde itiraf ettiği gibi saldıran faşist birlikler ciddi şekilde güçten düşmüş haldeydi. "Koridor"u açık tutup, Oviedo'da mevzileri savunmak, uzayan cephe hattı boyunca güvenliği sağlamak için yeterli asker bulunmuyordu. Oviedo dahil tüm cephe hattı boyunca bunu sağlamak zorlu bir görevdi. Bu yüzden savaşa devam edebilirdik ve etmeliydik. Komitemiz ve cephe komutanı konumundaki dostumuz Yarbay Linares de durumu bizim gibi değerlendiriyordu. Bu şekilde "koridor"daki saldırıların arkası kesilmedi, özellikle Escamplero, Peñaflor, Gurulles, Otero, Santullano, San Claudio,

Olivares, Buenavista, Oviedo hattında. Loriana ile La Lloral arasındaki hat boyunca önce Valduna, sonra Cabruñana alındığı zaman en az üç ayrı zamanda Oviedo'nun batıdaki cephe gerisiyle irtibatı geçici de olsa kesildi.

Şimdi gelin 17 Ekim'den sonra olanlara ayrıntılı bir şekilde bakalım.

Önce Cantabria bölüğünün unutulan başarılarına bakalım. Pola de Gordon'da Kastilya Cephe komutanlığı bulunmaktadır. Komuta kademesinde yine kendisi gibi bir komünist militan olan babasının izinden giden değerli genç yoldaşımız Emilio M. Moran vardır. Moran, alçakgönüllü, samimi, soğukkanlı ve sağlam bir ideolojik duruşa sahipti. Çoğu daha elinde tüfek tutmasını bilmeyen maden işçileri ve köylülerden kurduğu birliklerle Kastilya Cephesi'ni örgütlemiş ve sağlamlaştırmıştı. Köylülerin haklarını koruyup mallarına el koymadığı için onların saygısını kazanmıştı. Savaşın ilk aylarında bu tür zoralımlar çok büyük bir sorun haline geliyordu.

Moran çok az sayıda ağır silahı olmasına rağmen tüm dikkatini inatla Oviedo'nun alınmasına yöneltmişti. Moran bizimle aynı fikirdeydi, elindeki sınırlı güçle Leon yönüne doğru ilerlemesi olanaklı değildi. Ancak Asturias ve Leon'daki kurmay heyetin de desteğiyle Kastilya içlerine doğru ilerlemesi pekâlâ olanaklıydı. Cephe hattı boyunca askeri az olan düşmanın korktuğu tam da buydu. Moran bu düşünce birliğini, "Saflarımızdaki işçiler, köylüler ve askerlerin hepsi hemfikirdi" şeklinde anlatıyor.

Moran ile tüm konularda aynı fikirdeydik. Onun komuta ettiği bölgeye siyasal ve askeri yardım ulaştırılması konularında elimizden gelen yardımı yapacağımıza söz verdik. Oviedo'da direnenlerin artık neredeyse bir efsane haline gelen direnişlerini kırmanın çok zor olacağını düşünüyorduk.

Yine de Puerto Ventana'daki Cumhuriyetçi güçler 27 Ekim günü bir saldırı başlattılar, Puerto de Pinos ele geçirilirken, San Emiliano kuşatıldı. 28 Ekim günü Moran'ın milisleri Pola de Gordon'dan güneye doğru ilerliyor, bu sırada Robledo, Vega, Calda ve Oblanca kasabaları ele geçiriliyordu. İlerleyişin Leon'a doğru önü açıktı ancak şu sırada bu hamle birliklerden çok fazla şey istemek olurdu.

San İsidro Limanı, artık elimizdeydi, Silvino Moran'a bağlı müfreze oradaydı.

Puerto de Somiedo. Artık biz limana gitmiyorduk, liman bize geliyordu. 1934 Ekim'inde de öne çıkmış olan Pola de Lenalı cesur milis komutanı Jose Garcia[86] sayesinde.

Garcia Savaş Bakanlığı'na gelince kendisiyle kucaklaştık. Bize getirdiği haberler iyiden de öte çok iyiydi. Tam 28 Ekim günü Garcia'nın birlikleri faşistleri bu kıyı kasabasında kıstırmıştı. Bu kıyı kasabasında tam bir zafer kazanılmıştı. Kayıplarımız görece düşük seviyedeydi. Ganimetimiz ise görkemliydi; silahlar, cephaneler, gıda malzemeleri... Bunun yanı sıra 64 asker tutsak edilmişti. Düşmanın kayıpları ağırdı. Faşist birlik komutanlarının rütbeleri de sökülmüş, önümüzdeydi. Yoldaş Garcia savaşın ilk zaferlerinden birisini kazanmıştı. Belki de Mallet ve Mallecina saldırıları başarılı olmuş olsaydı ilk zaferimiz daha erken kazanılacaktı. Binbaşı Gallego'yu da anımsamamak elde değildi.

Somiedo Limanı 3 Temmuz 1937 tarihine kadar elimizde kaldı.

Yeniden "koridor"a dönelim. 17 Ekim'den hemen sonra, her ikisi de Bask kökenli olan ve Damian Fernandez'in merkezi idaresine bağlı olan, komutanının adını alan "Larrañaga" Alayı ve Benito Rahola komutasındaki "Meabe" Alayı San Claudio ve Escamplero cephelerinde başarıyla mücadele etmekteydi. Mieres'in birlikleriyle beraber bu Bask güçleri, Loriana ile La Lloral arasındaki yolu ele geçirerek düşmanın Oviedo ile temasını kesti. Escamplero'daki çarpışmalar çok kanlı oldu.

Santanderli savaşçılardan oluşan "Lenin" Alayı de Escamplero çarpışmalarına katılmış, önemli katkı sağlamıştır.

Oviedo kuşatmasında, Ladreda, Julio Hevia, Chinto ve Pepon de la Roza komutasındaki kuvvetler başkente girmeyi başarmış, San Roque, Matadero Viejo, Monte de Santo Domingo, Colonia Ladreda, Puente del Vasco bölgelerini denetimlerine geçirmişlerdi.

Kasım ayına girildiğinde komutan Bertrand, Pico del Pedrosu'yu ele geçiriyor, buradan Peñaflor bölgesini tehdit ediyordu. Grullos

---

86 Ç.N: Jose Garcia Vayas (1889-1962) İç Savaş sırasında Cumhuriyet'e sadık kalmış İspanyol komutan. İç Savaş patlak verdiğinde Santander garnizon komutanı olarak Halk Cephesi bileşimiyle işbirliği yaparak askeri ayaklanmanın başarısız olmasını sağlar. Santander milis kuvvetleri komutanı olur. Kuzey Cephesi'nin çökmesinden sonra diğer Cumhuriyetçi bölgelere ve sonrasında Fransa'ya geçer. Burada sürgünde 1962 yılında hayata veda eder.

bölgesinde ise yoldaşımız Taboada komutasındaki "Solcu Cumhuriyetçi" müfrezesi Pico Cimero'yu yeniden ele geçiriyordu. Sürekli olarak düşman hatları arasındaki iletişimi kesmeye çalışıyorduk.

Colloto-Lugones bölgesinde Garsaball – eski bir Katalan astsubay - komutasındaki "Barbusse" müfrezesi, Josepin müfrezesinin de desteğiyle Ventanielles'i aldı. Naranco'nun kuzeyindeki Pico del Arbol'un alınması için yapılan saldırı sırasında komutan Rapin, komuta ettiği "Karl Marx" müfrezesi saflarında hayatını kaybetti.

Karşı saldırı Kasım ayı sonlarında şiddetlendi, Manolin Alonso komutasındaki "Ekim'in Kanı" müfrezesi Valduno'yu alarak Aranda'nın Oviedo'daki birlikleriyle diğer faşistlerin "koridor" sayesinde kurulan temasını kırmıştır. Aynı günlerde Cabruñana bölgesinde de cephe gerisindeki düşman birlikleri arasındaki iletişimi kesebiliyorduk.

Kasım ayındaki önemli harekât ay sonuna doğru başladı. Bu son saldırı o kadar şiddetliydi ki Aranda son ihtiyat birliklerini de cephe hattına sürmek durumunda kaldı. Faşistler arasında "koridor"un kapanacağına dair korku artık gizlenemiyordu.

Kasım sonunda başlayan saldırı Aralık ayının ilk iki haftası boyunca sürdü. Grullos bölgesinde "Barzana", "Solcu Cumhuriyetçi" ve "Azaña" müfrezeleri Pico del Arce'ye saldırarak önemli mevziler ele geçirmiştir.

Aralık ayı boyunca tüm cephelerde çatışmalar devam ederken Şubat ayında Oviedo'ya karşı yapılan büyük saldırıya geliyoruz.

Ekim ayında yaptığımız saldırının Madrid'in savunmasına katkısı olduğu gibi Şubat ayında yapılacak harekâtın da aynı savunmaya katkısı bizim için su götürmezdi. Ele geçirdiğimiz yerlerin uzun vadede yeniden düşman eline geçtiği bir gerçekti. Düşmanın kaybettiği yerlere yeniden hâkim olmak için derhal uyguladığı karşı saldırı stratejisi başarılı olmuş olsa da, Asturias cephelerinden tek bir faşist asker bile İspanya'nın başkentine karşı yapılan saldırı için kaydırılamamıştır. Aranda'nın tüm Asturias cephesi boyunca saldırıları püskürtüp, karşı saldırıya geçmek için elindeki tüm ihtiyat birliklerini kullandığı da hatırlanmalıdır.

Bu aylarda uçak sayımızda artış yaşanmıştı. Dostumuz ve yoldaşımız havacı subay Fernando Cavaro, eski model bir "Dragon"[87] ile bir "Breguet 19"[88] ve Llanes'deki üsse bağlı bir sivil uçağı düşürmeyi başarmıştı. Önce 12 adet "Chato", sonra da daha modern 16 adet "Mosca" Sovyet uçağı elimize ulaşınca değişim fark edilir seviyeye çıktı. Artık hiçbir engele takılmadan Cumhuriyetçi bölgelere bombardıman gerçekleştiren Alman-İtalyan savaş uçaklarının saltanatı sona ermişti. Sonraki dönemde havadaki hâkimiyetlerini yeniden kuracaklardı ama düşman kuşlarının birer birer düştüğünü görmeye başlamıştık. Ne mutluluk! Bu gelişme hem çalışmalarımızı hem de verdiğimiz mücadeleyi olumlu etkiliyordu.

Bununla birlikte Merkezi Hükümet'in Kuzey Cephesi'nde merkezi komuta işleyişinin kurulması için yaptıklarını takdirle izliyorduk; sürekli olarak Bask Hükümeti tarafından sabote edilen çok önemli bir konu. Bu kapsamda 14 Kasım tarihinde Kuzey Ordusu komutanı olarak General Llano de la Encomienda atanmıştı. Bu ordu sadece kâğıt üzerindeydi.

Eğer kötü şöhretli Müdahale Etmeme Komitesi'nin[89] engellemesi olmasa daha çok silah, mühimmat ve uçak alabiliyor olacaktık. Ancak işgalcilerle amaç birliği yapan bu komite yüzünden çoğunluğu Sovyetler Birliği'nden gelmiş olan ve 300 milyon peseta değerindeki uçak, tank, top, makineli tüfek vb. teçhizat ve mühimmat elimize ulaşma olanağı olmadan Fransa-İspanya sınırının Fransa tarafında yığılıyordu. O sırada Fransa'da hükümette sosyalist parti vardı: Başbakan Leon Blum'du.[90]

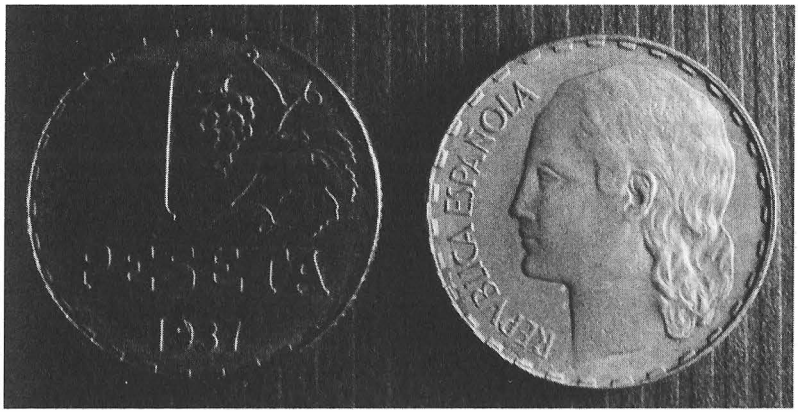
---

87 Ç.N: İngiliz "de Havilland Dragon Rapide" markalı çift kanatlı, pervaneli uçak.

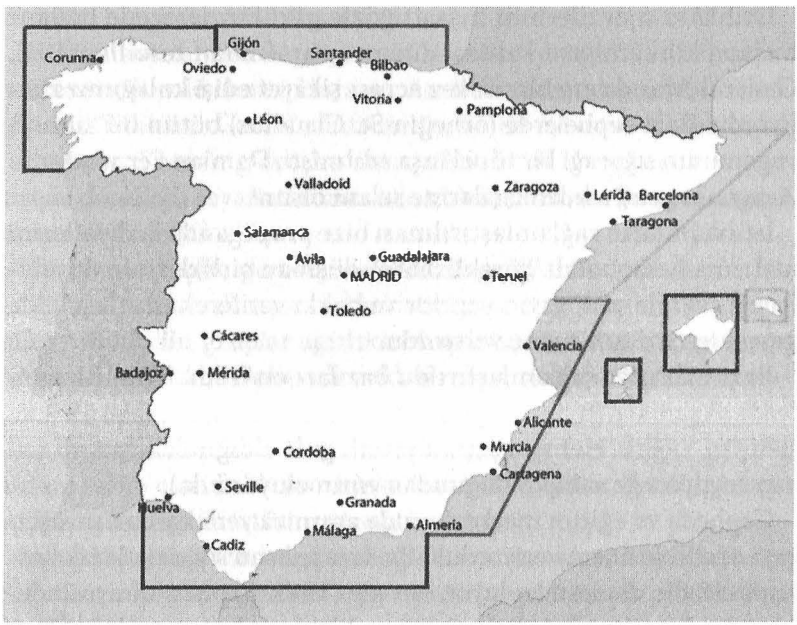
88 Ç.N: Fransız yapımı çift kanatlı, pervaneli, hafif bombardıman ve keşif uçağı.

89 Ç.N: Sürmekte olan İspanya İç Savaşı sırasında İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya tarafından ortaya atılan ve savaşan taraflara yardım ulaştırılmasını engellemeye yönelik antlaşma. Fiiliyatta Nazi Almanyası ve Faşist İtalya düzenli ordularla ayaklanmacı Franco tarafını desteklerken imzaladıkları antlaşmanın tek amacı Cumhuriyetçilerin Fransa üzerinden aldıkları yardımın kesilmesiydi.

90 Ç.N: Andre Leon Blum (1872-1950) Sosyal-demokrat Fransız siyasetçi. 1936-37 döneminde Halk Cephesi Hükümeti'nin Başbakanıyken İspanya İç Savaşı'nda tarafsız kalarak Cumhuriyetçilere yeterince destek vermekten kaçınmıştır. 2. Dünya Savaşı sırasında işbirlikçi Vichy rejimi tarafından Buchenwald toplama kampına gönderilmiştir. Savaşın ardından kurulan Geçici Hükümette (1946 Aralık-1947 Ocak) kısa süre başbakanlık yapmıştır.

1937 tarihli 1 peseta, ön yüzdeki kadın portresi Cumhuriyet'i temsil eder

Müdahale Etmeme Antlaşması'na göre denetleme bölgeleri: Bilbao-Gijon hattının İngiltere, Gijon-Almeira hattının Fransa, Almeira-Teruel hattının Almanya, Teruel-Barcelona hattının İtalya tarafından denetleneceği ayrım yukarıdaki gibidir. Kuzu kurtlara emanet edilmiştir.

Savaş Bakanlığı'nın cephe komutanlarıyla teması her geçen gün gelişiyor, kişisel dostluklar da kuruluyordu. Bu ilişkiler sayesinde yoldaş Fernando Rodriguez'i Bakanlığın ikinci en yüksek mevkiine getirdik. Fernando, La Felguera metal fabrikasının deneyimli işçi önderlerindendi, ideolojik savaşa, özellikle de komünistlerle anarşistler arasında yaşanan ideolojik mücadeleye hâkimdi. 1938 yılında Castellon de la Plana valisiyken İç Savaş sonunda hapsedildi. İki yıl önce Moskova'da hayata veda etti.

Temas ettiğimizi söylediğim isimlerden bazıları şöyleydi: Kurmay Başkanı Javier Linares, Yüzbaşı Francisco Lluch Urbano, topçu Yarbay Enrique Flores ve diğerleri. Sonrasında Bask topraklarından döndüğünde Ciutat ile de temasımız olmuştu.

Hiç dinlenme şansımız olmuyordu. Bazen gece mi gündüz mü olduğunu bilemez durumda oluyorduk.

İstihkâm mevzilerinin inşaatı gözle görülür derecede hızlanmıştı. İstihkâmların kalitesi düşman tarafından tescillenmişti, General Aranda'nın birçok kez acı acı şikâyet edişi kulağımıza geliyordu. Bazı cephelerde (örneğin St. Claudius) bütün bir sıhhiye vagonunun sığacağı bir tünel inşa edilmişti. Damian Fernandez'in Aragonlu genç maden işçilerine selam olsun!

İstihkâmların sağlamlaştırılması bize propaganda faaliyetlerini arttırma fırsatı verdi. Sürekli olarak düşman birliklerinin duyabileceği şekilde sesli yayın yapıyor ve hakkı verilerek ısrarlı şekilde gerçekleştirilince sonuç veriyordu.

Bazı mevziler sağlamlaştırıldı, bazıları onarıldı. Tüm hizmetlerde aksamaların önüne geçildi: mühimmat sağlanması, ulaşım, iletişim, sağlık. Her savaşçının yeterli gıda aldığından, yeterli çorap ve giyeceğe sahip olduğundan emin oluyorduk.

Cephede ve eğitim merkezlerinde aramıza yeni katılan savaşçılara özellikle önem veriyorduk. Bu savaşçıların siyasal olarak beslenmelerine de destek oluyor, her gün Halk Cephesi bünyesindeki siyasi partilere dair haberleri kendilerine ulaştırıyorduk. Önce siyasal danışman, sonra komiserler kendileriyle ilgileniyor, önde gelen siyasetçilerin de cephe hattına sık ziyaret yapmalarını sağlıyorduk. Savaş Bakanlığı'nın yayınladığı bildiriler, özellikle Halk Cephesi'nin önemine vurgu yapan bildiriler hem cephe hattında hem cephe gerisinde ilgiyle okunuyordu.

İlk makineli tüfek müfrezesinin kurulması çalışmaları tamamlanmıştı. Çoğunlukla genç demiryolu işçilerinden oluşan birliğin komutanı genç makinist Juan Martinez'di, bu birlikte öne çıkan isimler arasında Luis Montero, Emilio Fernandez "Cagancho", Juan Martinez L. ve Barbajero yer alıyordu.

Sadece Galiçyalılardan oluşan bir müfreze de bu sıralarda kuruldu. Birliğin başında Teğmen Iglesias bulunuyordu. Iglesias genç, cesur, enerjik ve yaratıcıydı. Bir keresinde Savaş Bakanlığı'na geldiğinde söylediklerini hatırlıyorum: "Ateşli silahlar ve kesici silahlarımız çok az. Kesici silahlar için bir önerim var." Bunları söyledikten sonra uzun bir sapa taktığı korkunç bir tırpanı önümüze koydu. Önce odadaki herkes katılarak güldü, sonra ciddileşti. Süngü olmadığı durumlarda gerçekten de bu silahla savaşılabilirdi. Bu silah kullanışlılığının ötesinde karşısındakini olumsuz etkileyecek korkunç bir görünüme de sahipti.

Birliğin sayısal olarak güçlendirilmesi ve iyi eğitilmesi konularında sevgili yoldaşımız Horacio Argüelles komutasındaki Gijon kökenli "Maksim Gorki" müfrezesinden de ayrıntılı olarak bahsetmeliyiz. Panes'e giderek aramıza katılmak isteyen çok sayıda kişiyle döndüğü seyahati bizim için çok önemliydi. Bu yeni savaşçıların çoğu köylüydü.

Düşmanın cephe gerisine sızan özel gruplarımız da vardı. Bu gruplar sayesinde aksayan askeri istihbarat sorunlarımızı aşmaya çalışıyorduk. Bu gruplar ağırlıklı olarak Galiçya'dan kaçmak zorunda kalmış olan Galiçyalı yoldaşlardan oluşuyordu. Bu savaşçıların özel bir kimliği, özel görevlerin gerektirdiği daha gelişkin silah ve teçhizatı vardı. Corunnalı sarışın, zayıf ama çelik gibi sinirlere sahip olan yoldaşımız Jose Maria komutasındaki bu gruplar bize çok değerli istihbarat sağlamıştır.

Savaş Bakanlığı'nın kendine bağlı bir motosiklet ekibi vardı. Bu ekip tüm cepheler arasında rapor götürüp getirmekle yükümlüydü. Ancak bu raporların alınmasından sonra askeri emirler tarafımızdan kaleme alınıyordu.

Bize düşen kısmına yönelik görüş bildirmek gerekirse savaş sanayisine, özellikle de Trubia'daki fabrikaya özellikle önem veriyorduk. Bu fabrikanın ürettiği toplar 1937 Şubat ayındaki saldırıda çok faydalı olmuştur.

Her birliğe yeni görevler verilmiştir. Bu görevler arasında – Santander ve Bask topraklarındaki kadar ciddi seviyede olmasa da Asturias'ta da görülen - beşinci kol[91] faaliyetlerine, düşman pusularına ve köylülerden haksız "zor alımlara" karşı faaliyet göstermek sayılabilirdi.

Köylüler sık sık Savaş Bakanlığı'na gelip bu tür zor alımlar hakkında şikâyet ederlerdi. Beni tanıyanlar, "Biz de Cumhuriyetçiyiz Juan, sen de biliyorsun" derlerdi. El konulan büyükbaş hayvan adedi kadar hükümet ödeme garantili makbuzlar verirdik. Bu tür talepleri takip etmek kolay olmazdı ama genellikle başarıyla yürütülürdü.

Yeni atanan Tarım Bakanı yoldaş Gonzalo Lopez sayesinde, Cumhuriyetçi Hükümet'in Tarım Bakanı Vicente Uribe öncülüğünde yasalaşan Tarım Reformu Kararnamesi başarıyla uygulanmıştı. Gonzalo sayesinde olanaklar ölçüsünde her köylüye büyükbaş hayvan ve tarım aletleri tedarik edilmiştir.

Bu uygulamanın siyasal değerini anlamak hiç zor değildir: Bu köylüler yoksul toprak sahipleriydiler, çıkarları demokratik cumhuriyet ideali ve verilen ulusal bağımsızlık savaşıyla örtüşüyordu. Aynı durum kentlerdeki küçük-burjuvazi ve "orta sınıflar" için de geçerliydi. Görebildiğimiz kadarıyla Cumhuriyetçiler (özellikle sol Cumhuriyetçiler) milis birliklerinde de örgütlendiler. Bu örgütlenmelerin başında aynı zamanda Oviedo Kuzey Demiryolları Makina Deposunda çalışan Cesar Maldonado vardı.

Müttefiklerimizi korumak onların yasal çıkarlarını kollamakla olanaklıydı. Daha iyi bir gelecek inşa etme güdüsüyle reformlar yapılmalıydı. Bunların olmadığı durum anarşiye çıkıyor, doğal kaynaklar ve yoldaşlarımızın sayısı azalıyordu.

İsterseniz tekrar ordu meselesine dönelim. Savaşın sürekliliğinin sağlanabilmesi için daima daha çok askeri kadroyu oluşturmak ve savaş koşullarına hazırlamak zorundaydık. Bu kadrolar sadece milislerin içindeki komuta kademelerinden çıkabilirdi. Eğer

---

[91] Ç.N: Düşman ulus bünyesinde veya savaş sırasında cephe gerisinde yıkıcı faaliyette bulunan grup. Terim ilk kez İç Savaş sırasında General Mola tarafından kullanılmıştır. 1936 yılında Madrid'e doğru ilerleyen dört birliği olduğunu söyleyen general beşinci birliğinin de kentin içindeki destekçileri olduğunu söylemiştir.

direnişimizin başında milislerin komutanlarını demokratik yollarla seçmeleri yoluna gitseydik sonuç hüsran olurdu, şimdi koşullar çok farklıydı ve bu sorun aşılmıştı. Milis komutanları savaşta kendisini ispatlamış, en cesur, en güçlü ve en becerikli savaşçılardan oluşuyordu.

Aralık ayına gelindiğinde, "bakanlık krizi" patlak vermeden az önce benzersiz bir onura layık görüldüm. Savaş Bakanı olarak attığım imzayla beraber geçen Eylül ayında Ordu Bakanlığı ile yapılan antlaşma uyarınca her müfreze komutanının görüşü alınarak titiz bir çalışma sonucu belirlenen 980 milis savaşçımız ordu saflarına geçirilmiş oldu. Milis birliklerinin düzenli orduya dönüşmesi sürecinde ileriye doğru bir adım daha atılmış oldu.

Listenin tamamı Savaş Bakanlığı'na gönderildi. Ekim – Aralık ayları arasında müfreze sayımız ikiye katlanmıştı. Kuzey Ordusu'nun örgütlenmesi de bu aşamada güncellenmiş ve her birisi dört alaya sahip tugaylar kurulmuştur. Sonradan XVII. Kolordu olarak adlandırılacak bu ordunun komutanı Yarbay Javier Linares olmuştu.

Bu gelişmeler Halk Ordusu'nun yepyeni kadroları arasında heyecanla karşılandı. Bazıları hala bu atama emirlerini saklıyor. Elbette bazı milislerin bu tür bir atamadan kaçındığını, çok az bir kısmının da "kabul etmediğini" eklemeliyim.

VII

Aralık 1936 "Bakanlık Krizi"

"Bakanlık krizi"ni daha iyi anlayabilmek için izin verirseniz İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri yoldaş Jose Diaz'ın[92] 1937 yılı Mart ayındaki Merkez Komite toplantısında yaptığı konuşmadan bir alıntı yapmak isterim:

> "Bugün en yakıcı sorunumuz eylem birliğidir, savaşı kazanmak için cephede, üretimde ve cephe gerisinde komünistlerle sosyalistlerin bir uyum içinde hareket etmesidir. Bunun yapılabilmesi için son dönemlerde partimize yönelik "başkalarını kendi safına çekme gayreti" suçlamalarının yarattığı atmosferin dağıtılması gerekmektedir. Bu iddiaya göre diğer sosyalist ve proleter örgütlerdeki yeni üyeler partimiz tarafından örgütlenmektedir. Bizim bu türden özel bir gayretimiz yoktur. Partimize onbinlerce yeni üyenin geldiği doğrudur, ancak bu

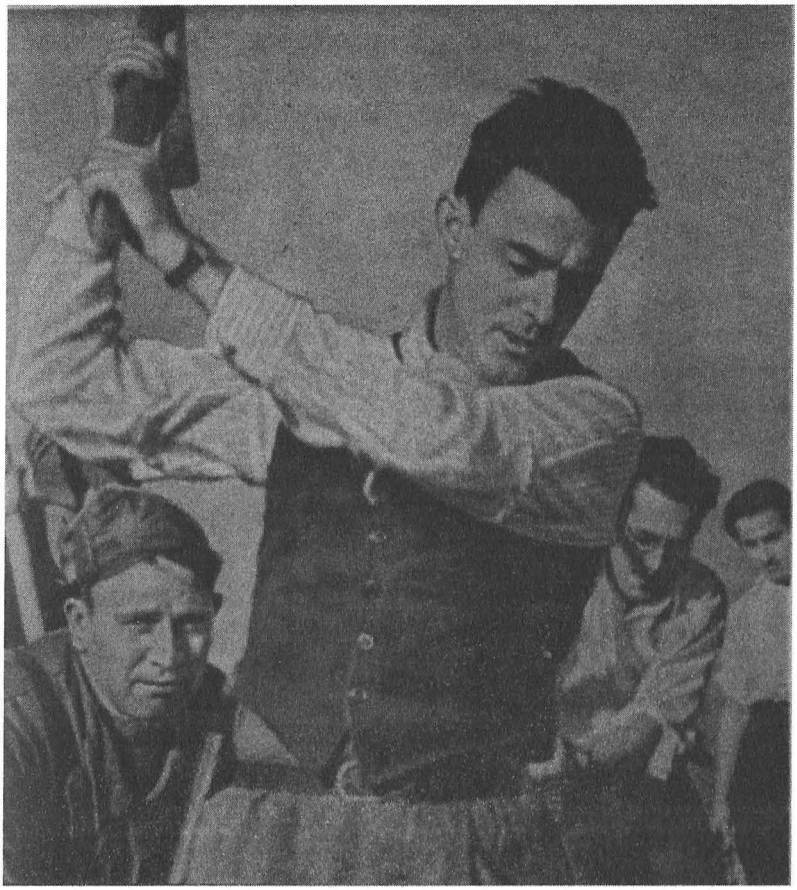
92 Ç.N: Jose Diaz Ramos (1895-1942) İspanya Komünist Partisi Genel Sekreterliği görevini ölümüne kadar yürütmüş olan İspanyol komünist siyasetçi. 1932 yılında Jose Bullejos'un (1899-1975) yerine genel sekreter seçilmiştir. Komünist Enternasyonal'in önde gelen siyasetçilerinden olmuştur. 1936 Seçimleri'nde Madrid'den milletvekili seçilmiştir. İç Savaş boyunca zafere odaklanılması için hükümette özellikle görev almamış, faaliyetlerini savaş sanayisinin, tarımda kolektivizasyonun ve milislerin faaliyetlerinin denetlenmesine adamıştır. Ailesi Sevilla'da ayaklanmacılar tarafından kurşuna dizilmiştir. Yakalandığı mide kanseri hastalığı İç Savaş'ın son dönemlerinde ağırlaşınca 1938 yılı Aralık ayında Sovyetler Birliği'ne gitti. Durumu ağırlaşınca ağrılara dayanamayıp intihar etti. Parti liderliğine ondan sonra Dolores Ibarruri "La Pasionara" (1895-1989) geçti.

kişiler gönüllü ve bilinçli şekilde saflarımıza katılmaktadır. Siyasi hattımızın doğruluğu ve parti üyelerimizin fedakârca davranışları sayesinde gelmektedirler. Bunun dışında bir büyüme tarzı bizden uzak olsun. Sosyalist Parti de doğru bir siyasi hat ve bununla uyumlu eylemlerle eminim binlerce üye kazanacaktır!

Hayır, partimize katılanlar kişisel kazanç vaatleri ve beklentisiyle hareket etmemektedir. Tam tersine, aramıza katılanlar kendilerini savaşın en ön saflarında verilecek sorumlulukların beklediğinin bilincindedirler. Partimiz militanlarından ne ister? Ateş hattında en disiplinli, en savaşkan unsur olmalarını. Her türlü duruma hazır olmalarını, eğer düşman hatlarımızı yararsa derhal bizzat göğüslerini siper ederek savunma hattımızı yeniden kurmalarını ister. En ileri hatlarda en tehlikeli görevlere gönüllü olmalarını bekler. Geriye doğru tek bir adım bile atılmayacak, partililerimizden bunu isteriz. Göstererek, örnek olarak, büyük fedakârlıklar pahasına da olsa yaratmaya çalıştığımız hava budur. Partililer en çalışkan, en üretken olmalıdır. Partili her şeyini veren ve karşılığında hiçbir şey beklemeyendir. Altı veya sekiz saat değil, on, on iki, on dört saat çalışarak cephede acil ihtiyaç duyulan mühimmatı üretendir. Cephe gerisinde en cesur ve en dikkatli olandır, halkın moralini bozan söylentileri yayanları şiddetli şekilde cezalandırandır. Takıntılı şekilde savaşı kazanmaktan başka bir şeyi düşünmeyendir."

Jose Diaz başka bir konuşmasında partinin kesinlikle Halk Cephesi için çalıştığını, komünistlerin savaş için yaptıklarının ortada olduğunu, ünlü 5. Alay'ın[93] komünistler tarafından oluşturulduğunu, Halk Ordusu bünyesinde 70 bin komünistin savaştığını söyleyerek, komünistlerin nerede "particilik" yaptığını sormuştur?

93 Ç.N: İç Savaş sırasında kurulmuş olan "Quinto Regimiento" örnek askeri birlik olarak gönüllülerden oluşmuştur. İspanya Komünist Partisi tarafından dağınık ve gelişigüzel şekilde kurulan milislerin yerine disiplinli, kabiliyetli bir askeri güç olarak kurulmuştur. Başarılı muharebelerin ötesinde sosyal yardım ve eğitim gibi alanlarda da faaliyet göstermiş, bünyesindeki sendikacı, aydın, şair bileşimle özellikle kırsal bölgede aydınlanmacı faaliyet göstermiştir. Geleneği çeşitli halk şarkılarıyla günümüzde hâlâ canlı tutulmaktadır.

İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri Jose Diaz 1936 yılındaki Madrid Muharebesi öncesinde istihkâmların hazırlanması çalışmaları sırasında (Fotoğraf: Mihail Koltsov)

Artık Asturias'a dönebiliriz. 1936 yılı Aralık ayının ikinci yarısında Katalan soslu bir "bakanlık krizi" yaşandı. Bu krizin yaşandığı dönemde tam aksi yönde olumlu siyasal gelişmeler oluyordu; Asturias ve Leon'daki yönetimlerin kurumsallaşması adına önemli adımlar atılıyordu. Bu şekilde merkezi hükümet kuzeydeki Cumhuriyetçi bölgede birbirinden farklı hareket yöntemlerini merkezileştirmek için ileriye doğru önemli bir adım atıyor, iktidarını pekiştiriyordu. Ortak düşmana karşı ortak hareketin

önünde engel olan irili ufaklı "cunta"[94], "komite" ve "valiler" bu şekilde aşılıyordu.

5. Alay'ın rütbe işareti

5. Alay Madrid Muharebesi öncesinde (Fotoğraf: Mihail Koltsov)

Bu "krizin" sebepleri nelerdi? Sebep herhalde Halk Cephesi bileşeni siyasi partilerle varılan uzlaşmalar gereği, savaşın temel

94 Ç.N: Dilimizde askeri darbe yapan ekipleri çağrıştıran cunta kelimesi İspanyolca "junta" (*hunta* şeklinde okunur) kelimesinden gelmiştir. Kelime yan yana duranlar anlamında ve özellikle İspanya, Latin Amerika siyasal tarihinde her ölçekte bir araya gelerek oluşturulan komiteyi tanımlamaktadır, kendinden bir askeri içeriği bulunmamaktadır.

gereksinimleri uyarınca faaliyet gösteren Savaş Bakanlığı değildi.

Bana bu aşamada bazı konular yaşamsal öneme sahip ve incelenmeye değer gibi geliyor: Savaş Bakanlığı ve Halk Cephesi siyaseti. Bu krizi yaratan temel sebepleri incelemeyi çok önemli buluyoruz.

İsterseniz komiserlik kurumunun kurulması öncesinde Asturiaslı işçiler arasında delege seçimlerinin yapıldığını, PSOE, PCE ve CGT üyesi olan ve seçilen birer kişinin cephelerdeki komutanlıklara atanarak burada Halk Cephesi siyaseti çerçevesinde milis kuvvetlerini siyasal-toplumsal olarak destekleyerek, cephede en büyük zorluğu milis kuvvetlerini oluşturan farklı siyasal gruplar, partiler ve sendikalar arasındaki görüş ayrılıkları üzerinden yaşayan komutanlara yardım etmekle görevlendirildiklerini söyleyerek başlayabiliriz.

Krizden birkaç gün önce 15 Aralık 1936 tarihinde Savaş Bakanlığı'nda Kurmay Başkanı Javier Linares başkanlığında cephe komutanlarına destek veren bu işçi temsilcileri bir araya geldi.

Bu toplantıda Savaş Bakanı olarak ordu içindeki faaliyetlerimize dair bir bilgilendirme yapmam gerekiyordu. Konuşmamın merkezinde Halk Cephesi siyasetinin önemi vardı, bu siyasetin uygulanması ve örgütlenmesi gerektiğini vurgulamıştım:

> "Halk Cephesi'nin programı hepimizi bir araya getiriyor, birleştiriyor. Halk Cephesi sayesinde faşizmi durdurabiliriz. Halk Cephesi olmasaydı faşizm daha önce İtalya ve Almanya'da yaşandığı gibi ülkemizde de çoktan iktidarı ele geçirmişti.
>
> İşte bu yüzden hem cephede hem de cephe gerisindeki savaşma gerekliliğine işaret ediyor, ateş hattında düşmanla çarpışan savaşçıların da Halk Cephesi siyasetine hâkim olması gerektiğini söylüyoruz. Kimseden kendisi olmasından vazgeçmesini istemiyoruz, kimsenin temsilcisi olduğu örgütünden ayrılmasını talep etmiyoruz. Herkes bu türden bir özgürlüğü desteklerken çıkarlarının birleştiği yerin de Halk Cephesi olduğunu aklından çıkartmamalıdır. Bu siyasal bakış açısı olmaksızın milis kuvvetlerinin manevi bağlılığı istenen düzeyde olamaz. Ortak bir komuta heyetine sahip olmayan milis kuvvetlerinin eylem birliğinden söz edilemez. Hiçbir örgütten prensiplerinden taviz vermesi istenmiyor, ancak içinden

geçmekte olduğumuz durumda ancak tek bir amaç olabilir: faşizmi yenmek, buradan hareketle ancak tek bir propaganda yöntemi olabilir: antifaşist propaganda..."

Son söz olarak da şunları söylemiştim:

"Her örgütün üyeleri nezdinde etkisini korumak için kendi içyapısını, disiplinini, birliğini güçlendirmesinin, ertelenemez bir görev olduğunu düşünüyorum. Ancak her örgütün gücü ve içyapısının sağlamlığı, temel olarak Halk Cephesi bileşenlerinin tamamının gücüne ve içyapısının sağlamlığına da bağlıdır...

Halk Cephesi çizgisiyle çelişmediği ölçüde her siyasi partinin veya sendikanın görüşlerini ifade eden propagandanın yapılmasına izin verilir ancak eğer Halk Cephesi siyasetine saldırı içerirse, tekrar ediyorum, bu tutum şiddetle kınanmalı ve bu tür davranışlarda bulunanlar ifşa edilmelidir."

Bence en önemli olan şey, konuşmamın orada bulunanların tamamı tarafından onaylanmasıdır. Bize göre Savaş Bakanlığı'nın takip ettiği siyasetin bizzat cepheden gelmiş olan sosyalist, anarşist ve komünistlerin temsilcileri tarafından bu şekilde onaylanması çok değerliydi, cephe gerisinde yaşayanların tutumlarından daha kıymetliydi. Bakanlık "krizi"ni yapay olarak kışkırtanlar da cephede milislerin yaşadıklarıyla uzaktan yakından ilgisi olmayanlardı.

Bu sözde bakanlık "krizinin" en aşağılık türden bir siyasi manevra olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Bu "krizin" sebebi cephedeki bir başarısızlık – o dönemde böyle bir başarısızlık yoktu - bile değildi. Tam tersine tüm cephelerde canla başla savaş veriliyordu.

"Krizin" sebebi ne Savaş Bakanlığı'nın faaliyetleri ne de ordu içinde gelinen örgütlenme seviyesiydi. Tam tersine Savaş Bakanlığımızın faaliyetleri, askeri danışman olarak göreve başlayan Belarmino Tomas tarafından da övülmüş, gittiği her cephede ve askeri tesiste aldığı cevaplardan memnun kalmıştı. Milis saflarımızda gazetecilik faaliyeti gösteren deneyimli komünist Ramon Garcia Roza'nın söylediklerini hatırlıyorum: "Belarmino gördüklerinden memnun kaldı, yarın tüm gazetelerde okursunuz... " Gerçekten

de tüm gazeteler Roza'nın bana söylediği gibi gelişmeleri haber yapmıştı.

Diğer taraftan Kurmay Başkanı – bu profesyonel askerler de görüşlerini bildirmişti – Javier Linares de her gittiği yerde hem yazılı hem sözlü değerlendirmelerinde Asturias'daki askeri örgütlenmenin temelinin Savaş Bakanlığı'nın faaliyetleri sayesinde atıldığını belirtiyordu. Burada Linares'in zaten komünist olduğu palavralarına inanmamanız gerektiğini de eklemeliyim, lütfen! O Cumhuriyet'e sadık bir askerdi ve düşünce tarzı açısından muhafazakâr olarak bile tanımlanabilirdi. Yıllar sonra ikimiz de Meksika'dayken bana Guadalajara'dan mektup yazmıştı. Sanırım bir tür ayakkabı üretiminden tutun da sigorta poliçesi satıcılığına kadar çeşitli işlerde çalıştı. Bana büyük bir özlemle savaş sırasındaki yardımcısı Francisco Lluch'un durumunu soruyordu, bir mektubunu şöyle bitiriyordu: "Asturias'daki ordunun kurucusu sizlerdiniz." Çok geçmeden o ve eşi trajik bir trafik kazasında hayatlarını kaybettiler.

O ilk aylarda Savaş Bakanlığı'nın idaresinde çok büyük zorluklar çekmemize rağmen kararlılığımız ve hem savaşçılarımızın hem de profesyonel ordu mensuplarının desteğiyle ileriye doğru adım atmayı başardık.

Bu konu genel olarak sosyalist yoldaşlar arasındaki temel farklılıklardan kaynaklanıyor olamaz, "krizin" ardından ortak bir şekilde oluşturulan eylem programı bunu kanıtlar. Bazı meseleler öne çıkıyordu; tüm emekçi halkın irade ve eylem birliğini oluşturmak. Hem cephede hem cephe gerisinde Halk Cephesi'nin iradesinin egemenliğini pekiştirmek, bunun Kurmay Başkanlığı ile eşgüdümünü sağlamak. Çelik gibi bir disiplin, merkezi komuta ve zorunlu askerlik hizmeti...

Peki bu başlıklar değilse sorunun kaynağı neydi? Sorunun kaynağı tek bir meseleye dolanıp gelen bariz bir siyasal manevraydı; antikomünizm. Amaç da tekti; komünistleri yalıtmak. Bu bölümün başında görüşlerini aktardığımız yoldaşımız Jose Diaz'ın da söylediği gibi Asturias'da patlak veren durum tüm diğer Cumhuriyetçi bölgelerde yaşananların bir göstergesiydi.

Komünistler particilik yapmakla, başkalarını kendi safına çekme girişimiyle suçlanmaktadır. Bu söylem uzunca bir süredir dile

getiriliyordu ancak Aralık ayında bu söylemler arttı. Halk Cephesi bileşeni siyasi partiler ve anarşistler kendi aralarında uzlaşmışlardı; komünistlerin önünü kapatmalı, onları yalıtmalıyız. Radikal bir apolitizm savunusu yapan anarşistler bu siyasal manevranın bayraktarlığını kimseye kaptırmadılar. Bize karşı harekâtlarını, temsilcilerinin Halk Cephesi Yerel Komitesi'ne istifalarını sunmasıyla başlattılar.

Sosyalist Birlik Gençliği daha temkinli adımlar atıyordu – tam arada kalmak istemiyorlardı – bir manifesto yayınlayarak sosyalistlerle komünistlere çağrı yaptılar. Çağrıda savaşı kazanmak olan temel amaç için siyaset ve eylem birliğinin önemine vurgu yapılıyordu. Bizim partimizin de yaptığı çağrının bir benzeriydi. Sonrasında birlik tartışmaları başladı.

Anarşistlerden Segundo Blanco[95] antikomünistlerin en saldırganı ve sözcüsü konumundaydı. Sosyalistlerde ise bu görev şüphesiz Amador Fernandez'e düşmüştü. Bir keresinde Valencia'dan yeni döndüğü zaman katıldığı Halk Cephesi Yerel Komitesi toplantısında komünistlerden, Sovyetlerden, particilikten ve daha hatırlayamadığım bir sürü başlıktan şikâyet etmeye başlamış, bana dönerek bağıra çağıra haykırmıştı: "Ben komünistlerin önünde pantalonumu indirmem, Rus bile olsalar" dedikten sonra devam etti, "Ruslar her şeye karışıyor". Bunun üzerine söz alıp cevabını verdim: "Siyasal olarak sahip olunmayan şeyi indirmek kolay değildir." Bellarmino gülerek araya girdi ve sükûnet sağlandı. Diğer sosyalistler de Amador'un safındaydı. Sonuçta Prieto'nun katı antikomünist siyasetini takip ediyorlardı.

Asturias'daki diğer sosyalist liderlerin de tıpatıp aynı tutum içinde olduklarını söylemek haksızlık olur, özellikle de Sosyalist Birlik Gençliği liderlerinin.

Öte yandan vali yardımcısının özel sekreterinin Troçkist olması büyük bir sıkıntı yaratıyordu. Santiago Blanco adında gösteriş

95 Ç.N: Segundo Blanco Gonzalez (1899-1957) İspanyol anarşist siyasetçi. İç Savaş sırasında Cumhuriyet Hükümetleri'nde bakanlık yapmıştır. İç Savaş'ın ardından Fransa'ya yerleşmiş, ülkenin 2. Dünya Savaşı sırasında Naziler tarafından işgal edilmesi sırasında Meksika'ya kaçmıştır. Sürgünde anarşist çevrelerle arası bozulmuş, Cumhuriyet Hükümetlerine destek verdiği için eleştirilmiştir.

düşkünü ve gaddar olan bu kişinin, Oviedo'da bir gazetedeki köşesinde komünistleri korkaklıkla ve cepheyi bırakarak firar etmekle itham etmişliği bile vardı.

Bütün bunlar yetmezmiş gibi Troçkistliğini dünya âlemin bildiği hukukçu Loredo Aparicio'nun, B. Tomas'ın yokluğunda hükümetteki genel sekreterlik görevine vekâlet edeceğini öğrendik. Kuzey Cephesi tehlikedeyken tabanları yağlamış, Bilbao düştüğünde de ortalıktan kaybolmuştu. Ne görevle nereye gittiğini bilen yoktu, ama dönmedi. Çok sonraları Meksika'da diplomatik bir görevde olduğunu öğrendim.

Asturias'daki İspanya Komünist Partisi'ne karşı nicelik ve nitelik olarak görülür şekilde artan "korkunç" suçlamalar, acaba tüm Cumhuriyetçi bölgelerde de benzer şekilde yaşanıyor muydu?

Evet yaşanıyordu, gerçekler aynen bu şekildeydi. Sebepleri ise belliydi: Geçen süre zarfında Marksist-Leninist ideolojide kazanılan yetkinlik, bu yetkinliğin günlük kavgaya aktarılması, devrimci teoriyle pratiğin başarılı bir şekilde bir arada yürütülmesi. Ciddi ve sorumlu çalışma yöntemlerinin benimsenmesi, faşizme karşı verilen ölüm kalım savaşına layık bir örgütsel yapının kurulması, çelik bir disiplin. İşte bütün bunlar reformistlerden keskin bir şekilde ayrılan militan devrimci bir duruş ortaya koyarak savaşın yürütülmesine dair açık bir çağrı halini aldı. Siyasal hattımız kendi çıkarlarımız için değil, işçi sınıfına ve Halk Cephesi'ne verdiğimiz sözleri yerine getirmek için belirlendi. Komünistler olarak antifaşist bir siyasal hattı benimsememizden daha doğal bir şey olamazdı, bu bizim siyasal gerçekliğimizdi. Ayrıca faşizme karşı Halk Cephesi'nden daha devrimci bir siyaset tarzı olmadığını yinelemeyi sürdürüyorduk. Tüm aşırı sol söylemler, bu devrimci gelişimi karşısına almak anlamına geliyordu.

İşçi sınıfının tarihsel kaderi olan ve bir gün ulaşmayı amaçladığımız hedefimiz olduğunu hiç saklamadığımız komünizm, güncel hedefimiz değildi. Güncel stratejik hedefimiz İspanya'nın bağımsızlığını kurtarmak, faşizmi yenmek, demokrasiyi güçlendirmek, yaygınlaştırmak ve derinleştirmekti. Halk Cephesi'nde bir araya gelmiş siyasi partilerin ve cepheye doğrudan bağlı olmasa da onunla beraber hareket eden grupların güttüğü yaşamsal siyasal doğrultu buydu.

PSOE üzerinden değerlendirecek olursak, komünistlerin hiçbir zaman antisosyalist veya antianarşist bir siyasi hatları olmadı. Elbette bu durum bahis konusu siyasal hareketleri ideolojik ve siyasal olarak eleştirmekten geri duracağımız anlamına gelmez. Eleştiri olmaksızın devrim yapılamaz. Her siyasi parti, her örgüt siyasal ve örgütsel bağımsızlığa sahiptir. Eksikliklerimiz veya sözde eksikliklerimiz bize eleştiri olarak yöneltildiğinde hiçbir zaman alınmadık, yeter ki eleştiriler samimi olsun. Sadece bize atılmaya çalışılan iftiralara yanıt verdik.

İşçilerin, köylülerin, gençlerin, aydınların partimize katılmasının sebebi neydi? Genel olarak İspanya Komünist Partisi'nin siyasi hattının Asturias'da fiili savaş koşullarına uygulanmasından başka bir şey yapılmadı.

Önce milis kuvvetleri, sonra ordumuz kendi başına veya ahbap çavuş ilişkileri sonucunda ortaya çıkmadı. Eğer biz komitede sadece üç kişilik bir azınlık idiysek bütün bu işleri kim yaptı? Yüz akımız olan savaşçılarımızla beraber hepimiz yaptık.

Luis Barzana

En kabiliyetli askeri liderlerimizin başında kuşkusuz Luis Barzana gelir, hem Asturias'da hem de diğer cephelerde başarıyla savaşmıştır. Manolin Alvarez, Özgürlük Nişanı sahibi tek Asturiaslıdır, Katalonya'daki 42. Bölük komutanı olmuş, Ebro Muharebesi'ne katılmış ve burada hayatını kaybetmiştir. Damian Fernandez, Asturias'daki bölüğün komutanıdır, Extremadura'da savaşmıştır.

Sonraki dönemde Sovyet Kızılordusu saflarında Nazilere karşı savaşmıştır. Çok başarılı bir örgütçü olan Horacio Argüelles, "Maksim Gorki" müfrezesi saflarında savaşırken La Terencha Muharebesi'nde kahramanca hayata veda etmiştir. Pola de Lenalı Jose Garcia, Somiedo Limanı'nda birliğiyle beraber bir düşman müfrezesini imha etmiştir. Ladreda, Victorero, Silvino Morán, Trabanco, Antonio Muñiz, Somoza, Pepón de la Campa, Críspulo Gutiérrez, Jarero, Valledor, Emilio Morán, Manolín Fernández, Manolín Alonso, Zapico, Cossío, Sabino Menéndez gibi isimler ve diğer birçok yoldaş parti üyesiydi.

Ceferino Álvarez Rey, Silverio Fernández, Simón Díaz gibi siyasi komiserler...

Eğitimci bir vali olan Laureano Argüelles, Infiesto'da özgün bir cephe gerisi örgütlenmesi gerçekleştirerek her şeyin ve herkesin savaş için değerlendirildiği bir örnek yaratmıştı. Rahibeler bile milislere yardım ediyordu.

Başka alanlarda eşsiz hizmetleri olan yoldaşlarımız Manuel Abol, Mariano Fernandez ve diğerlerini de bu başlık içinde değerlendirmek gerekir. Profesyonel askeri danışmanlar Francisco Ciutat, Francisco Lluch Urbano ve diğerleri de burada anılmayı hak ediyor. Asturias'daki tüm PCE yerel komitesi de...

İşte bunlar yaptığımız "particiliğin" insani yüzleri!

Bu durum hiçbir şekilde JSU milis önderlerine – komünist veya sosyalist - olan hayranlığımı etkilemedi, ne Manuel Otero, Dositeo Rodriguez, Antoni Asquez, Garsavall ve diğer sosyalist savaşçı yoldaşlara, ne de CNT üyesi Higinio Varrocera, Victor Alvarez, Celesto "Topu", Mario ve diğer devrimcilere olan saygımı.

Bahsettiğim durum Asturias'ı hatta İspanya'yı aşkın bir durumdu. Uluslararası ölçekte olağanüstü bir siyasi durumun etkisiyle partimize çok sayıda yepyeni yoldaş gelmekteydi. İçinde sayısız sosyalistin de bireysel olarak yer aldığı ve Komünist Enternasyonal ile uluslararası komünist partiler tarafından örgütlenen Uluslararası Tugayların varlığı ve verdiği kahramanca mücadele acaba hangi samimi Franco karşıtı İspanyol tarafından takdir edilmez? Peki Sosyalist Enternasyonal'in[96] İç Savaş'a bu şekilde bir katkısı

96 Ç.N: 2. Enternasyonal veya Sosyalist Enternasyonal 1889 yılında kurulmuş

mümkün olabilir miydi? Kesinlikle olamazdı çünkü içerisinde iyi niyetli kişiler olsa bile Sosyalist Enternasyonal kendi hükümetlerinin "İspanya'nın içişlerine müdahale etmeme" yönündeki emperyalist siyasi hattını benimseyen İngiliz İşçi Partisi ve sarı sendikacıların belirlenimindeydi. Reformizm her zaman Marksizm'in ve proletarya enternasyonalizminin karşıtıdır.

Bu açıdan bakıldığında malzeme ve teknik personel olarak yardımın en çok dünyadaki ilk sosyalist ülke olan Sovyetler Birliği'nden geldiğini kim yadsıyabilir? Savaştığımız sayısız cephenin hangisinde savaşçılarımızın elinde silah, yanlarında bir Sovyet danışman yoktu? O muhteşem savunma sırasında Madrid gökyüzünü hangi savaş uçakları ve hangi pilotlar savundu?

Madrid savunmasından sorumlu olan ve sonrasında Genelkurmay Heyeti'nde görev yapan Vicente Rojo'nun yazdığı *Asi fue la defensa de Madrid* (İşte Madrid Böyle Savunuldu) kitabından bir alıntı daha yapmama izin verin lütfen:

> "Sovyet heyetine gelince, başka yerlerde söylenenleri tekrarlama pahasına şunları söyleyebilirim. Atılan iftiralar ve söylenen yalanların aksine, savaşın komutası kesinlikle hiçbir yabancı danışmanın elinde değildi. Bu danışmanlar hiçbir yerde komuta heyetinin bir parçası değildiler ve emir komutaya dair tüm sorumluluk ulusal heyetlerdeydi."

Bu kitapta bu satırlardan az önce Rojo'nun aynı Sovyet askeri heyetini "...Madrid Muharebesi başta olmak üzere zor zamanlarda çok önemli bir dayanağımız olmuş..." şeklinde değerlendirdiğini de yazmıştık.

Rojo, Sovyet silahlarına dair yorumlarını Jarama Muharebesi'ni[97] anlatırken ekler: "İç Savaş'ın o zamana kadarki en önemli hava

olan uluslararası sosyalist ve işçi partilerinin birliğinin adıdır. Kurum bünyesindeki partiler 1. Dünya Savaşı patlak verdiğinde kuruluş amacına aykırı bir şekilde işçi sınıfının enternasyonalist dayanışma prensibini bir kenara bırakıp kendi ülke hükümetlerinin savaş çabalarına destek vermeyi seçmiştir. Özellikle Lenin ve Bolşevikler bu siyaset tarzını kıyasıya eleştirmiş ve Ekim Devrimi'ni izleyen süreçte 3. Enternasyonal veya Komünist Enternasyonal adıyla bilinen komünist örgütü 1919 yılında kurmuşlardır.

97 Ç.N: Madrid üzerine yürüyen İtalyan Ordusu destekli faşist orduya karşı kazanılan stratejik Cumhuriyetçi zaferi. Muharebe 6-27 Şubat 1937 tarihlerinde Madrid önlerinde verilmiştir.

muharebesi burada yaşandı ve Sovyetler Birliği yüzden fazla savaş ve bombardıman uçağı desteği sağladı."

"Çok sayıda gelişkin Sovyet aracı elimizin altındaydı."

Bu konu için çok da uzağa bakmaya gerek yok. Savaşın ilk aylarında Asturias hava sahası Sovyet pilotları tarafından savunulmamış mıydı?

Asturias savunması sırasında hayatını kaybeden Sovyet pilotlarının cenazeleri Ceares de Gijon Mezarlığındadır, onlara saygı ve minnettarlığımız sonsuzdur. Bizim vatanımızda hayatlarını feda etmelerinin tek bir gerekçesi vardı: proletarya enternasyonalizmine olan inançları.

Günümüzde Ceares de Gijon Mezarlığı'nda düzenlenen bir anma töreni

Buradan devam edersek kim Sovyetler Birliği Hükümeti'yle, bir sosyalist olan Leon Blum hükümetini karşılaştırmamıza engel olabilir? Blum halkımıza yardım etmeyi bir kenara koyun, adı batasıca Müdahale Etmeme Komitesi adına Sovyetler Birliği'nden gelen yardımları sınırda alıkoyan kişi olmuştur. Benzer şeyler Belçikalı

sağ kanat sosyalist lider Spaak[98] ve onun yolundan gidenler için söylenebilir. Bu ve benzeri davranışlar 1937 yılı Temmuz ayındaki PSOE Ulusal Komitesi toplantısında Gonzalez Peña tarafından protesto edilmiştir.

Eğer bu bölümü özetlemeyi denersek: Yeni parti militanlarının saflarımıza katılmadan önce baktıkları idelojik, siyasal ve pratik meseleler – gerçekler – işte bunlardır. "Particilik" iddiasının bir iftira olduğu ve özellikle burjuvazi tarafından üretilen antikomünist bir manevra olduğu apaçık ortadadır.

Şimdi, eğer "krizin" gerekçesinin su götürmez bir şekilde antikomünizm olduğu ortadaysa bu apaçık bozguncu davranışın ardında gizlenenler ortaya çıkacaktır.

Bizim için konu, uzlaşmaz bir şekilde Komünist Parti siyasetini takip edip etmeme meselesi değildi. Mesele kaçılamayacak sorumlulukların yerine getirilmesini, neredeyse savaşı kazanmayı değil de kaybetmeyi isteyebileceklerin yapabileceği şiddetle cephede ve özellikle artan şekilde cephe gerisinde bazen inanılmaz boyutlara çıkan hataların samimi bir şekilde yapıcı olarak eleştirilmesini de içerirdi.

Küçük ve orta burjuvazi katmanlarına Cumhuriyetçi müttefiklerimiz CNT-FAI tarafından reva görülen davranışlar Halk Cephesi'nin devrimci çıkarlarıyla taban tabana zıttı. Bu aşamada bir süreliğine Amador'un bu hatalarla dolu alçakça siyasette bir koçbaşı olduğu hatırlanmalıdır.

Denetleme komiteleri mevcuttu. Her işletmede bir denetleme komitesinin kurulmasını hem CNT hem de UGT onaylamıştı. Ancak herkesin onayladığı bu hak, CNT tarafından işletilmedi. Denetleme hakkı, özel mülkiyet haklarını korumaya indirgendi, böylece her sanayi işletmesi içine girilemez bir devlet yapısı haline geldi. Bütün bu uygulamalar savaş dönemi ihtiyaçlarıyla taban tabana zıttı. Yapmak istediğimiz, sadece Asturias'da değil tüm Cumhuriyetçi kuzey bölgesinde sanayi üretimini eşgüdümlü hale

98 Ç.N: Paul Henri Spaak (1899-1972) 2. Dünya Savaşı öncesinde 1938-1939 yılları arasında Başbakan olarak görev yapmış olan Belçikalı siyasetçi. Savaşın ardından Birleşmiş Milletler, Avrupa Ekonomik Topluluğu gibi kurumlarda önemli mevkilerde bulunmuş, 1957-1961 arasında NATO Genel Sekreteri olmuştur.

getirmekti. Buna ek olarak sendikal demokrasi mekanizması işletilmiyordu: İşçiler üretim sürecine fikirleriyle katılamıyorlardı. Dahası da vardı: Savaşın ortaya çıkardığı sorunların üstesinden gelebilmek için işçilerin sekiz saat çalışmayla yetinmeyip çalışabildikleri kadar çalıştıkları bir ortamda ücretlerinin ödenmeyerek ihtiyaçlarının karşılanmadığı, bunun yerine ilgisiz başka alanlara kaynak aktarıldığı haberleri alınıyordu.

Kısacası sonuç ortadaydı, sanayide çetelerin borusu ötüyor, üretimde dağınıklık had safhada devam ediyordu. Dolayısıyla hem genel olarak bölgesel üretim hem de savaşın gidişatı bu durumdan olumsuz yönde ciddi şekilde etkileniyordu. Yaşananlar en başından beri komünistlerin mahkûm ettiği dar bölgeci siyasetin sonuçlarıydı.

Bize karşı bir siyasal manevranın yürürlüğe konduğunu anarşistlerle beraber anlayan sosyalist yoldaşlarımız, verilmekte olan antifaşist savaş için ölümcül derecede zararlı olan bu anormalliklerin çözülmesi için çaba göstermeyi bir kenara bırakıp, daha da derinleşmeleri için çaba gösterdiler.

27 Aralık 1936 tarihinde bir araya gelen İspanya Komünist Partisi Yerel Komitesi toplantısında konu olarak *Halk Cephesi Yerel Komitesi içinde savaş* başlığı belirlendi ve krizin birçok amacından birisinin de cephe gerisinde yaşanan korkunç anormalliklerin üzerinin örtülmesi olduğu tespit edildi. Toplantıda Halk Cephesi'ne bağlı her bakanlığın faaliyetlerinin sonuçlarına dair halka açık bir şekilde hesap vermesi gerektiği yolunda bir karar alındı. Ayrıca yapılan ciddi tespitlerin ardından Halk Cephesi Yerel Komitesi'nin yeniden örgütlenmesi gereği vurgulandı. Ah! Ancak bazı bakanlıklar buna cepheden karşıydı çünkü açıklanabilecek bir başarıları yoktu, tek başarıları utanç verici başarısızlıklardı. İstedikleri, antikomünist çıkışlarıyla gereksiz bir "kriz" yaratıp bu başarısızlıklarının üzerini örtmekti. Hedeflerinde ayrıca savaşın ilk altı ayı boyunca her yaptığı uygulamanın hesabını verebilen ve toplamda bakıldığında olumlu olduğu görülen bütün sonuçları kamuoyuyla büyük bir açıklıkla paylaşan Savaş Bakanlığı da vardı.

Doğal olarak "kriz" – bizim olmadığımız bir toplantıda başlatıldığı gibi – bizim yani Halk Cephesi'ndeki komünist temsilcilerin olmadığı bir toplantıda sonuçları bizim aleyhimize olacak şekilde

çözülmüş oldu. Hiç yanlış anlamaya yer bırakmayacak bir şekilde – "krizi" çıkartan – bazı örgütler hiç yüzleri kızarmadan Savaş Bakanlığı'nın başındaki ismin değiştirilmesi gerektiğini ilan ederek, buraya *Komünist Parti'ye üye olmayan* birisinin getirilmesi gerektiğini söylediler.

Her şey gün gibi ortadaydı.

1936 yılı kış aylarında yaşananlar – daha büyük ölçekte – büyük bir gösterişle Özerk Hükümet Konseyi[99] Anayasası'nın ilan edildiği 1937 güzünde yaşanacakları anlamak için vazgeçilmez öneme sahiptir.

"Bakanlık krizi"nin etkileri ve krizin ardından ulaşılan adaletsiz çözüm hem cephede hem de cephe gerisinde olumsuz hava yaratılmasına neden oldu. Antikomünizmin devrimci bir kavgada itki sağladığı görülmemiştir, tam tersi geçerlidir. Buna dair tüm dönemlerden binlerce örnek verilebilir, Marksizm'in kahramanlık çağından günümüze kadar.

Partimiz bu kirli siyasi manevrayı çok güçlü bir şekilde eleştirirken, bu durumun milisler ve emekçi halk arasında mutsuzluk yarattığını görerek krizi derinleştirecek davranışlardan kaçındı. Karşımızda Falanjist faşistlerin, Nazilerin ve İtalyanların olduğunu hiç unutmadık... Bizim için temel olan ve her şeyin ötesinde değere sahip olan şey, savaşı kazanmaktı. Savaşmaya devam edebilmek için antifaşist blokta oluşan yarıkların derinleşmesi hangi koşulda olursa olsun önlenmeliydi. Bu tür durumlara ürettiğimiz cevap, birliğin sağlanması için yeniden bir çaba göstermekti. Bir ay sonra sosyalistler ve komünistler bu konu özelinde bir mutabakata vardılar.

Buradan genelgeçer bir ders çıkartmak olasıdır: Antikomünizm burjuvazinin en gerici unsurlarının idelojik ve siyasal cephanesidir, işçi sınıfı hareketine reformizmin, anarşizmin, Troçkizmin çeşitli şekillerdeki küçük burjuva idelojisi yoluyla girer.

İç Savaş sırasında öyle anlar yaşanmıştır ki, bazı müttefiklerimizin amacının antifaşizm mi yoksa antikomünizm mi olduğu anlaşılmaz hale gelmiştir.

99 Ç.N: İspanyolcası Consejo Soberano de Asturias y Leon. 24 Ağustos – 21 Ekim 1937 arasında hüküm sürmüş, fiilen bağımsızlık ilan eden yapının adıdır.

Antikomünizm, verilmekte olan ulusal bağımsızlık savaşımızın gelişmesinde büyük bir engel haline gelmiş, yürütülen savaşı ve Halk Cephesi'nin birliğini zayıflatan bir etken olmuştur.

Benim samimi görüşüme göre, savaşın kaybedilmesinin en önemli sebeplerinden birisi antikomünizmdir.

Aynı antikomünizm bayrağı Casado-Besteiro hain cuntasının[100] da elindeydi, aynı bayrak Katalonya'da Cumhuriyetçi Hükümet ve komünistlere karşı ayaklanan[101] Troçkistlerle anarşistlerin de elindeydi.

İşte bu suçluların cuntası, faşistlere saldırmak yerine üyeleri komünistlerden oluşan birliklere saldırmıştır. İşte bu cunta, faşizme karşı yüzlerce muharebeden muzaffer çıkan partimizin kahraman önderlerini düşman ilan ederek hapse atmıştır. Bu cuntanın kurbanlarından birisi de yoldaşımız Aquilino Fernandez Roces'dir. UGT'nin Asturias temsilcisi olan bu yoldaşımızla beraber pek çok arkadaşımız aynı kaderi paylaşmıştır.

Mera Ordusu'ndaki anarşistlerin de yardımıyla direnişi kıran darbeciler, Madrid'i, kahraman Madrid'i düşmana sundular. Bütün bunlar "onurlu bir barış" için yapıldı.

Casado cuntacılarının Francocularla aynı antikomünizm bayrağında birleştiklerini görmek için Besteiro'nun radyodan yaptığı açıklamayı okumak yeterli olacaktır:

> "Ulusal Savunma Konseyi, İspanya Hükümeti'nin, halka eziyet eden komünistlerin tamamen eline geçmesine engel olmak

---

100 Ç.N: İç Savaş'ın son olaylarından birisi olan Casado Darbesi'ni anlatır. Katalonya'nın düşmesinin ardından sosyalist Başbakan Juan Negrin (1892-1956) ve komünistler savaşa devam edilmesi gerektiğini söylerken, anarşistler ve sol Cumhuriyetçiler artık her şeyin kaybedildiğini, savaşa son verilmesi gerektiğini söylerler. Cumhuriyetçi Ordu'da albay olan Segismundo Casado (1893-1968) ve Negrin karşıtı sosyalist lider Julian Besteiro Fernandez (1870-1940) darbe girişimini başlatır. Özellikle başkent Madrid'de komünistlere karşı "küçük iç savaş" olarak adlandırılan saldırılar gerçekleştirilir. Yaklaşık bir hafta süren ve toplamda 2 bin savaşçının hayatına mal olan çarpışmalar sonunda galip gelen darbeciler kenti tek kurşun atmadan Franco'ya teslim ederler.

101 Ç.N: 3-8 Mayıs 1937 tarihleri arasında yaşanan çatışmaların ardından başta Barcelona olmak üzere Katalonya'da merkezi hükümet denetimi sağlanmıştır.

istemektedir."

Bu bölümün sonuna yaklaşırken, Dolores Ibarruri yönetiminde bir grup yoldaşımızın yazmış olduğu *Guerra y revolucion en España (1936-1939) tomo II*[102] kitabını eleştirmek istiyoruz.

Hiç şüphe yok ki savaşın ilk beş ya da altı ayı Asturias'da olduğu gibi tüm İspanya ölçeğinde savunmayı ve ekonomiyi örgütlemek için belirleyiciydi: Madrid'de 5. Alay'ın kurulması bu görüşü destekleyen bir örnektir.

Bu ilk aylarda komünistlerin aldıkları konum belirleyiciydi. Ancak konu Asturiaslı komünistler olunca bahis konusu kitap buradaki duruma dair bir bilgi içermemektedir. Kitap boyunca buradaki komünistlerin aldıkları konumun önemsiz olduğunu hissettiren kısımlar bulunmaktadır. Parti, partinin yaptıkları ve partililer tarafından fedakârca verilen savaş hak ettiği yeri bulamıyor bu kitapta. Bu durum savaşın ilk günlerinde unutulmaz genel sekreterimiz yoldaş Carlos Vega'yı kaybetmemize rağmen yaşanmıştı, parti kısa bir süre de olsa öndersiz kalmıştı.

İlk olarak kitapta (Gijon Savaş Komitesiyle birleşmiş olan) Halk Cephesi Yerel Komitesi'nden hiç bahsedilmiyor. Halbuki bu komite içinde sosyalist yoldaşların önerisiyle partimiz üyesi bir yoldaşın Savaş Bakanı olarak görev yaptığını ve birçok icraatının olduğunu biliyoruz.

İkinci olarak eğer kitapta belirtildiği gibi bölgemizin siyasal ve ekonomik hayatına yön veren mekanizmaların denetimi gerçekten sosyalistlerle anarşistlerin elinde olmuş olsaydı bile, savaşa dair bütün konulara müdahale yetkisi olan bir konumun partinin ve dolayısıyla Halk Cephesi'nin elinde olması, siyasal olarak çok büyük bir öneme sahipti.

Adı geçen bu bir grup yoldaşımızın İç Savaş'ın ilk beş ayında yaşanan çok karmaşık olaylar karşısında parti liderliğinin ve genel olarak parti kadrolarının başarıları karşısında hangi nedenlerle suspus kaldıklarını bilemiyoruz. Bu konuda çalışanların elinde genel sekreter Angelin'in, başından sonuna kadar partiyi Halk Cephesi içinde temsil eden Juan Ambou'dan, savaşın ilk anlarında Asturias'ta bulunmamış olsa bile Francisco Ciutat'dan

[102] Ç.N: İspanya'da Savaş ve Devrim (1936-1939) 2. Basım

haberlerinin olmaması mümkün müdür? O zaman sorun nedir? İç Savaş'ın ilk beş ayında Asturiaslı komünistlerin verdiği kavganın gerçek tarihinden geriye ne kaldı peki? En azından bildiğimiz şudur, Asturias hakkında kalem oynatanlar büyük bir sorumsuzluğa imza atmışlardır. Veya umursamazlığa...

Bu durum umursamazlık olarak değerlendirilemez. Bahsedilen kitabın yazarları – diğer bölümlere bakıldığında naçizane başarılı olarak değerlendirdiğimiz kişiler – sanırız Mihail Koltsov'un İspanya savaş günlüğü eserini okumuşlar:

> "Komünistler – Asturiaslı – savaşta en ön saflardaydılar... Asturias Hükümeti'nin askeri faaliyetlerini Juan Ambou yönetiyordu."

Düşman bile gösterdiğimiz gelişmeyi ve gücümüzü kıskanmaktaydı. Francocu Albay Martinez Bande[103] yazdığı kitapta şunları belirtiyor:

> "Komünist Parti burada da, hep yaptıkları gibi, ilk başlarda hiç umut vaat etmeyen koşulları olabildiğince değerlendirip sonuç almaya başladı. 18 Temmuz günü Asturias'ta etkilerinin sınırlı olduğu biliniyor ancak bu durum onların milis kuvvetlerine ve iktidara hâkim olmalarının önünde engel değildi. Sonuçta düzenli ordu komutanlarının % 90'ını kendi saflarına çekmeyi becermişlerdi."

Yazarın söylediklerinde elbette bir abartma payı vardır, ancak onlar da Asturias'ta "particilikten" şikâyetçiler. Onlar için Asturias'da komünistlerin gelişip güçlenmesi önemli bir sorundu. Düşman komutan Aranda da müttefiklerimizi komünizm tehlikesi karşısında ürküterek "ciddi şekilde" uyarmaya çalışıyordu.

Ne var ki, bizim birliklerimizden Kuzey Ordusu Kurmay Heyeti'ne mensup Yarbay Buzon Llanes, Valencia Hükümeti'ne yazdığı 21 Kasım 1937 tarihli raporda Asturias hakkında şunları söyler:

---

[103] Ç.N: Jose Manuel Martinez Bande (1907-2001) İspanyol asker ve tarihçi. Franco kuvvetlerinde görev yaptıktan sonra albay rütbesiyle emekli oldu. Eserleri, İç Savaş koşullarına hâkim olarak yaptığı nesnel betimlemelerle çok sık başvurulan temel kaynaklar haline gelmiştir.

> "Sosyalistlerle CNT kuvvetleri neredeyse eşit güçtedir, İç Savaşın başladığı anlarda ilgili bölgelerde askeri durum dahil olmak üzere denetimi eline almış, ilk başlarda güçlü konumda olmayan Komünist Parti'ye karşı saldırgan bir tutum içinde olmuşlardır."

Burada yapılan yorumlar, yoldaşlarımızın yazdığı İspanya'da Savaş ve Devrim (1936-1939) kitabıyla hemen hemen aynıdır.

Düzeltmek erdemdir. Bu, komünistler için de gerçektir. Biz hiç vazgeçmediğimiz bir özeleştiri kültürüne sahibiz.

Bu kitabın yazarları savaşın ilk altı ayı boyunca faşizme karşı mücadele vermiş olan Asturiaslı komünistlere hakkaniyetli davranmışlar mıdır?

* * *

"Kriz" temel sebepleri toplumsal bir kamuoyuyla paylaşılmadan seçim yoluyla çözülmüş, yeni adı *Asturias ve Leon Bölgelerarası Konseyi* olan yapı, şu bileşimden meydana gelmiştir:

1. Başkan ve Savaş Bakanı: Belarmino Tomás (Başkan) PSOE
2. Ticaret: Amador Fernández. PSOE
3. Denizcilik: Valentín Calleja. UGT (PSOE)
4. İletişim: Aquilino Fernández Roces. UGT (PCE)
5. Çiftlikler: Rafael Fernández. JSU (PSOE)
6. Adalet: Luís Roca de Albornoz. JSU (PSOE)
7. Sanayi: Segundo Blanco. CNT (FAI)
8. Sosyal Yardım: Maximino Llamedo. CNT (FAI)
9. Çalışma: Onofre García Tirador. FAI
10. Balıkçılık: Ramón Álvarez Palomo. FAI
11. Propaganda: Antonio Ortega. GO
12. Bayındırlık: José Maldonado. GO
13. Halk Eğitimi: Juan Ambóu. PCE
14. Tarım: Gonzalo López. PCE
15. Sağlık: Ramón Álvarez Posada. JJLL

Toplamda 15 bakan. Bunlardan sadece 3 tanesi komünist, partinin cephede ve cephe gerisinde sahip olduğu etkiyi yansıtmayan bir temsiliyet. Ancak bu etki değiştirilemez bir gerçeklikti. Böyle olduğu için de komünistleri yalıtmaya dönük ayak oyunları başarısız oldu.

Bölgelerarası Komite bileşenleri, en soldaki sütunda orta sıradaki yazar Juan Ambou

VIII

Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin!

Lenin, Komünist Manifesto hakkında şunları söylemiştir: "Manifesto tutarlı bir materyalist bakış açısı, büyük bir sadelik ve açıklıkla dünyayı yeniden tarif ederken; toplumsal hayatın, diyalektiğin ve evrimin bilimsel derinliklerini de kucaklamıştır. Bunun da ötesinde sınıflar mücadelesi teorisini geliştirerek, yeni toplumun, komünist toplumun kurucu unsuru olan proletaryanın insanlık tarihindeki devrimci rolünü tarif etmiştir."

Tarihsel metnin sonundaki "Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin!" sloganı aslında işçi sınıfı mücadelesinin enternasyonalist içeriğine işaret ederken, onun eline savaşta yenilmezliğini sağlayacak bir bayrak da veriyor: Birlik olmak.

Marks ve Engels'den sonra geçen yüz yirmi yıldan fazla zaman, söylenenlerin ne kadar doğru olduğunu göstermiştir: Bolşevik Parti'nin ideolojik, siyasal ve örgütsel birliği Rus işçi sınıfını kazanmış, birleştirmiş ve Ekim Devrimi ile taçlanan tarihsel kavgada ona öncülük etmiştir.

Büyük ölçüde sosyal demokrasinin belirleniminde olan Alman proletaryasının yaşadığı büyük bölünme Nazizmin zaferine uygun bir zemin oluşturmuştur.

İkinci Dünya Savaşı boyunca her işgale uğrayan veya kendisini işgal tehdidi altında hisseden ülkeden oluşan, çekirdeğini ve en savaşkan kısmını işçi sınıfının oluşturduğu geniş bir birlik, Nazizmi ancak antiHitlerci bir ittifakın yenebileceğini düşünüyordu. Ülkemizde de yaşanan benzer bir durumda Francocuların onayıyla her

sınıftan İspanyolun kanları pahasına dersler alındı.

Daha güncel bir örnekte, Vietnam İşçi Partisi Yanki emperyalizmini dize getirerek bütün dünyayı şaşırttı. Başarılarının sırrı: Ho Chi Minh'in[104] büyük partisi önderliğinde kurdukları işçileri ve tüm emekçi halkı kapsayan birlik.

Köylüler ve emekçi halkla ittifak halinde işçi sınıfının birliğinin belirleyici değeri, bizim vermiş olduğumuz ulusal bağımsızlık savaşında da öne çıkmıştı.

Faşizme karşı kazanılan önemli zaferlere yakından bakıldığında da bu başarıların yukarıda bahsedilen birlik ve işçi sınıfı önderliği sayesinde kazanıldığı görülecektir. Yaşanan yenilgilerin de benzer şekilde işçi sınıfı hareketi ve dolayısıyla özellikle Halk Cephesi içinde yaşanan bölünmelerle doğrudan ilişkili olduğu görülecektir.

EKİM 1934 SONRASINDA BİRLİK

Ekim 1934 işçi sınıfının bilincine derinlemesine etki eden sarsıcı bir olaydı. Yaşananların öğrettiği ders çok açıktı: Birliğin sağlandığı yerlerde proletarya geçici de olsa zafer kazanmıştı. En iyi örnek Asturias'dı. Bölünmenin aşılamadığı durumlarda ise yenilgi hiç bekletmeden geliyordu: Katalonya da buna örnekti.

UHP'nin cephede düşmana karşı savaşırken sloganı da bu şekildeydi: Proleter kardeşler, birleşin! Marks ve Engels'in tarihi çağrısının ne kadar doğru olduğu bir kez daha görülüyor!

Ekim Ayaklanması'nın kanlı bir şekilde bastırılması sırasında mahkûmlara yardım etmek üzere bölgesel ve ulusal ölçekte çok sayıda komite kurulmuştu. Bu komitelere katılanlar arasında İspanya Komünist Partisi, İspanya Sosyalist İşçi Partisi, Komünist Gençlik, Sosyalist Gençlik, UGT ve CGTU sayılabilir.

Sosyalistlerle komünistler arasında, özellikle de taban örgütlenmesi düzeyinde yakınlaşma kaçınılmazdı. 1934 yılı Aralık ayında PCE ve PSOE arasında işbirliğini sağlayacak bölgesel temas komitelerinin oluşturulmasına karar verilmiş ancak yazılı bir anlaşma imzalanmamıştı.

---

104 Ç.N: Ho Chi Minh (1890-1969) Vietnamlı komünist lider. Ulusal bağımsızlık hareketinin önderi ve Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı.

7. KOMÜNİST ENTERNASYONAL KONGRESİ

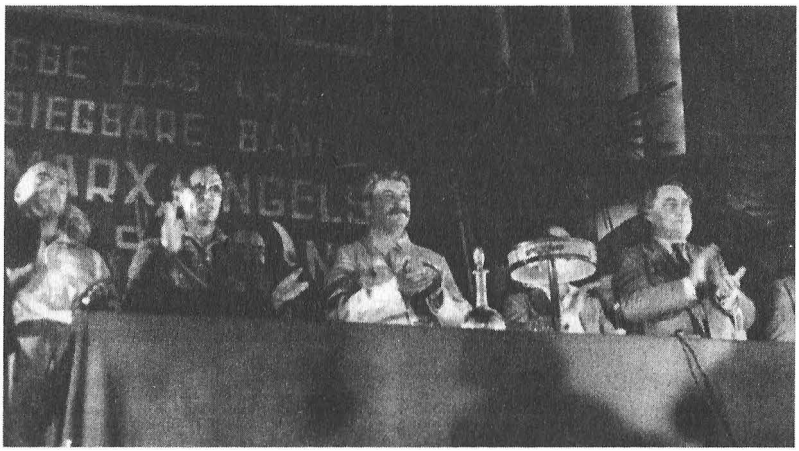
Leipzig Duruşmaları sırasında Nazi lideri Herman Göring'i, savunmasıyla suçlu konumuna düşüren Dimitrov bir Alman Demokratik Cumhuriyeti anma pulunda resmediliyor.

7. Komünist Enternasyonal Kongresi tüm dünyadaki işçi sınıfı hareketinde bir hareketlenme yarattı. Davada[105] sanık konumundan savcı konumuna geçen yoldaş Georgi Dimitrov[106] tarafından

105 Ç.N: Leipzig Duruşmaları. 27 Şubat 1933 tarihinde Almanya'nın başkenti Berlin'deki Reichstag (Parlamento) Binası yakılmış, iktidardaki Naziler olaydan komünistleri suçlayarak güçlü Alman Komünist Partisi'ni yasadışı ilan ederek totaliter rejim inşası için önemli bir adım atmıştır. Aynı yıl Temmuz ayında başlayan mahkeme sürecinde sanık olarak yer alan Marinus van der Lubbe, Ernst Torgler, Georgi Dimitrov, Blagoi Popov ve Vasil Tanev'den akli dengesi yerinde olmayan Lubbe suçlu bulunmuş ve giyotinle idam edilmiştir. Dimitrov'un yaptığı olağanüstü savunma ile Nazizm mahkûm edilmiştir. Dimitrov ve diğerleri salıverilmiş ve Sovyetler Birliği'ne dönmelerine izin verilmiştir. O dönemde yaygın olan bir deyişin "Bugünlerde Almanya'da sadece bir tek cesur kişi var, o da Bulgar" şeklinde olduğu iddia edilir.

106 Ç.N: Georgi Mihayloviç Dimitrov (1882-1949) Bulgar komünist siyasetçi ve devlet adamı. 1934-43 arasında Komünist Enternasyonal Genel Sekreteri, 1946-49 yılları arasında Bulgar Komünist Partisi Genel Sekreteri ve aynı yıllar arasında Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin Başbakanıdır. 1933 yılındaki

Leipzig'de Nazizme karşı kazanılan ilk zaferin haberinin ardından dünyadaki tüm işçi sınıfının ve emekçi halkların gündemine acilen Nazizme karşı ölüm kalım kavgasına atılma konusu girdi. Mali sermayenin acımasız ve terörist bir diktatörlük biçimi olan Nazizm bütün dünyayı toplu bir katliama doğru götürüyordu. Buna karşı önerilen silah, işçi sınıfının köylülükle ittifakına dayanan geniş bir Halk Cephesi birliğiydi.

25 Temmuz 1935 günü Moskova'da başlayan 7. Komünist Enternasyonal Kongresi açılışında Stalin ortada

Largo Caballero önderliğindeki sol sosyalistler 7. Komünist Enternasyonal Kongresi'nin kararlarını sevinçle karşılayarak komünistlerle yakın ilişki kurulması için çalışmaları başlattılar. Bu kararı destekleyen Sosyalist Gençlik, birlik konusunda somut adımlar atmaya başladı.

1935 yılı Kasım ayında komünist eğilimli CGTU, UGT ile birleşme kararı aldı.

15 Ocak'ta Halk Cephesi anlaşması imza altına alındı, 1936 Şubat Genel Seçimleri'nde zafer kazanıldı.

İlerleyen dönemde Katalonya'daki dört işçi partisi birleşme kararı aldı: Katalonya Komünist Partisi, Katalonya Sosyalist Partisi,

Reichstag Yangını ile ilişkili olduğu iddiasıyla Berlin'de tutuklanmış, mahkemede yaptığı olağanüstü savunmayla Nazizmi mahkûm etmiştir.

Katalonya Sosyalist Birlik Partisi ve Katalan Proletarya Partisi.

Dört partinin birleşmesiyle oluşan Katalonya Sosyalist Birlik Partisi (PSUC) afişi

Birçok farklı örgüt ve devrimci, Dimitrov ile mektuplaşıyordu. Dimitrov, Valencia'da yayın yapan sosyalist günlük gazete Adelante-Verdad'ın yayın yönetmenine hitaben kaleme aldığı 16 Kasım 1935 tarihli mektubunda şöyle yazıyordu:

"Faşizme karşı, savaşa karşı ve sermayenin saldırısına karşı işçi sınıfının ve tüm emekçilerin birliğini sağlamak üzere canla başla çalışan İspanyol proletaryasının öncüleri olan sosyalistleri ve komünistleri görmek beni çok mutlu ediyor. İspanya'da faşizme, gericiliğe ve karşıdevrime dur diyecek mücadele sosyalist ve komünist gençlerin birleşmesiyle, sendikal hareketteki bölünmenin ortadan kaldırılmasıyla, işçi-köylü ittifakının örneklerini arttırmakla kazanılacaktır..."

SOSYALİST GENÇLİĞİN KOMÜNİST GENÇLİKLE BİRLEŞMESİ

1934 Ekim ayında yaşananların ışığında gençlik siyasal olarak hızla radikalleşmekteydi. Verdiği kavga, yayınları gibi daha savaşkandı. Gençlik okuyor ve çalışıyordu. Abartısız bir şekilde iddia

edebilirim ki Sosyalist Gençlik liderliğini yapan gençler ideolojik ve siyasal olarak yaklaşan altüst oluş dönemine çoğu yaşlı ve özverili PSOE liderinden daha hazırlıklı durumdaydı. İki örgütün taban örgütlenmesinin Leninist devrimci örgüt ilkeleri etrafında birleşmesi büyük bir hızla gerçekleştirildi.

VI. Enternasyonal Komünist Gençlik Kongresi yeni toplanmıştı. Bu toplantıda 1934 Ekim Ayaklanması'nda genç komünistlerin yer almasının onuruna İspanyol temsilciler kongrenin yürütme komitesine seçilmişlerdi.

Sosyalist Gençlik ve Komünist Gençlik temsilcileri birçok kez Dimitrov ve Manuilskiy[107] ile bir araya gelme fırsatı yakalamıştır. Dimitrov bu kongrede Manuilskiy'in yerine Komünist Enternasyonal Genel Sekreterliği görevine gelmişti. Gençlik örgütlerinin birleşmesine dair toplantılara şu isimler de katılarak destekte bulunmuştu: Sosyalist Gençlik adına Santiago Carrillo[108], Jose Lain ve Federico Malchor[109]; Komünist Gençlik adına da Trifon Medrano[110], Juan Ambou ve Cabo (Sevilla).

Hepimiz toplantılardan çok memnun kalmıştık. Komünist Enternasyonal'in iki liderinin konuya yaklaşımları, derinlikli tahlilleri net ve esnek siyaset önerileri istisnasız herkes tarafından beğenilmişti. Devrimci kavgaya gençliğin dahil edilmesinin önemini ısrarla vurgularken, kesinlikle maceracılıktan uzak durulmasını

---

107 Ç.N: Dmitriy Zaharoviç Manuilskiy (1883-1959) Ukrayna asıllı Bolşevik lider. 1943 yılında kapatılıncaya kadar Komünist Enternasyonal'de önemli görevler almıştır.

108 Ç.N: Santiago Jose Carrillo Solares (1915-2012) İspanyol devrimci siyasetçi. İç Savaş'ta çarpıştı. Savaşın ardından Fransa'da bulundu. 1960-1982 yılları arasında İspanya Komünist Partisi Genel Sekreteri görevini yaptı. 1977-1986 arasında milletvekilliği yaptı. Son dönemlerinde partiyle görüş ayrılığına düşmüş ve tasfiye edilmiştir.

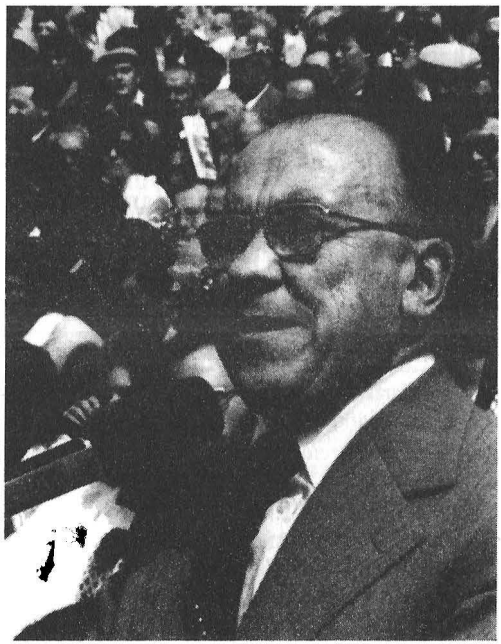
109 Ç.N: Federico Malchor Fernandez (1915-1985) İspanyol komünist siyasetçi ve gazeteci. İç Savaş döneminde Madrid savunmasında üst düzey görev aldı. Savaşın ardından Fransa üzerinden Meksika'ya geçti. Avrupa'ya dönerek Romanya ve Fransa'da İspanya Komünist Partisi yayınlarında gazetecilik yaptı. 1976 yılında gizlice ülkeye döndü. Parti 1977 yılında yasallaşınca görevine 1985 yılında ölünceye kadar devam etti.

110 Ç.N: Trifon Medrano Elurba (1912-1937) İspanyol komünist siyasetçi. Ünlü 5. Alay'da yer aldı. Bilbao'dayken bir binada yaşanan patlamanın ardından başına isabet eden yıkıntı parçaları nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

salık verdiler. İspanya'da kavganın büyüyeceğine dair öngörüde bulunurken, "devrimin zorlamayla gelmeyeceğini, faşizme karşı önemli müttefiklerin aramızdan uzaklaştırılmamasının önemli olduğunu" belirttiler. "Devrim davasına omuz vermek isteyen herkesin enerjisini kullanın, ne kadar az da olsa onun için bir şeyler yapmak isteyenlerin önünü açın..." Manuilskiy şunları ekledi: "1917 Ekim Devrimi sırasında teknisyenleri, burjuva profesyonelleri saflarımızdan kovmak bize zarar verdi çünkü yönetim ve işleyişiyle ilgili tüm bilgi onlardaydı, onlardan faydalanmamız gerekirdi."

Bu toplantılardan hepimiz ideolojik ve siyasal olarak güçlenmiş olarak çıktık.

Elbette sonra bilindiği gibi iki devrimci gençlik örgütünün birleşmesi sağlandı. Tarihi olarak çok önemli bir yere sahip olan bu olay sayesinde faşizme karşı savaş için çok önemli bir birikim ortaya çıkartılmış oldu.

Santiago Carrillo 1979 Genel Seçimleri için yapılan bir miting sırasında konuşurken

SAVAŞ BOYUNCA BİRLİK SÜRECİ

Komünistlerle sosyalistler arasında birlik süreci savaş boyunca farklı evrelerden geçti. Aslında birliği, bir süre sonra ulusal devrimci bir karakter kazanan savaşın bizzat kendisi ve işçi sınıfı ile antifaşist emekçi yığınların toplumsal baskısı zorluyordu. Bu şartlar altında PSOE liderliğinin değişmez bir tutumu yoktu. Partimiz ise tüm enerjisini eylem birliğine aktarırken, daha uzun vadede de tek bir proletarya partisi oluşturulmasını savunuyordu. Aynı zamanda UGT ile CNT arasında yakınlaşma çağrısı yapıyordu. Her iki konuda da adım atılması Halk Cephesi iktidarının sağlamlaştırılması için gerekliydi.

1937 yılı Nisan ayında PSOE Merkez Yürütme Komisyonu ve PCE Merkez Komitesi'nin ortaklaşa yayınladıkları bir belge kamuoyuna açıklandı. Belgede Ulusal İrtibat Komitesi'nin kurulmasından bahsediliyor, bölge ve yerel örgütlerin de benzer kurulları oluşturması isteniyordu.

Ancak bu planı kim suya düşürdü dersiniz? Largo Caballero. O dönemin başbakanı, UGT lideri ve komünistlerle her zaman birliği savunmuş olan, CNT ve FAI'nin desteğiyle birleşme karşıtlarının engellerini bir bir aşmış olan kişi. Biz komünistlerin büyük saygı duyduğu işte bu Largo Caballero şimdi bize apaçık cephe alarak, İspanyol halkına yapılan Sovyet yardımlarını "kullanarak", "particilik" yaptığımızı iddia ediyordu.

POUM[111] ve FAI[112] eliyle Mayıs ayında Katalonya'da gerçekleştirilen *darbenin* ardından ülkedeki siyasal kriz gittikçe derinleşti.[113]

---

111 Ç.N: Adı Katalanca *Partit Obrer d'Unificació Marxista* (Marksist Birlik İşçi Partisi) olan 2. Cumhuriyet dönemi ve İç Savaş boyunca aktif olan Troçkist parti.

112 Ç,N: Adı İspanyolca *Federación Anarquista Ibérica* (İberya Anarşist Birliği) olan anarşist sendikal örgüt. CNT örgütüyle yakın bağları nedeniyle çoğu zaman CNT-FAI olarak anılır.

113 Ç.N: Yazar burada 3-8 Mayıs 1937 tarihlerinde Barcelona merkezli olarak Katalonya çapında yaşanan olayları anlatmaktadır. Bölgedeki Troçkist, anarşist gruplar giderek güçlenen komünistlere karşı harekete geçmişlerdi. Düzenli ordunun kurulması, devlet kurumlarının işletilmesi gibi konularda yaşanan fikir ayrılıkları sonunda silahlı çatışmaya kadar vardırılmıştır. Sonuçta merkezi hükümet müdahalesi sonucu anarşist direniş kırılmıştır. Olayların ardından Largo Caballero Hükümeti düşmüş, Juan Negrin Hükümeti başa geçmiştir.

Emekçi kitlelerin ve cumhuriyetçi partilerden komünist-sosyalist partilere varıncaya dek siyasi öznelerin baskıları sonucunda hükümette radikal değişiklikler yapılması gereği baş gösterdi. Başbakanlığa Largo Caballero'nun yerine Doktor Juan Negrin geldi.

Caballero taraftarları ve özellikle UGT, yeni hükümete karşı çıktılar. Bu muhaliflere CNT yanlıları dahil oldu. CNT, 1937 yılı Haziran ayında yaptığı genel kurul toplantısında "yeni hükümetle hiçbir şekilde doğrudan veya dolaylı işbirliği yapılmayacağı" yönünde karar aldı. Kararlarından biri hiç yorum yapmaya yer bırakmayacak açıklıktaydı: "Ulus ölçeğinde Komünist Partisi'ne saldırılacak. Bunlarla işbirliği yapan her kim olursa yerel ölçekte onlar da saldırıların hedefi olacak..."

Caballero yanlılarının müdahalesi sonucu aralarında sorun çıkmış olan sosyalist ve komünist partiler, Temmuz ayında üst düzey yöneticiler seviyesinde bir araya gelerek irtibat komitelerinin güçlendirilmesi yönünde anlaşırlar. Ağustos ayında da savaşın sevk ve idaresine dair önemli bir ortak program üzerinde uzlaşılır.

ASTURİAS'TA BİRLİK

Bilindiği gibi daha savaşın ilk günlerinde Halk Cephesi Yerel Komitesi Sarna de Langreo'da kurulmuştu. Gijon'da CNT'den Segundo Blanco önderliğinde ayrı bir yapı olan Savaş Komitesi mevcuttu. Yine önceden bahsettiğimiz gibi Yerel Komite, CNT'nin katılımıyla gerçek gücüne kavuşmuştu. CNT kendi kurduğu Savaş Komitesi'ni kapatmakta zorlanıyordu. Engels'in *Bakuninciler Eylemde* adlı eserinde dâhiyane bir şekilde eleştirdiği gibi Birinci Cumhuriyet döneminden kalan bölgecilik Gijon'da toplumsal hayata yeniden hâkim olmuştu. CNT'nin Halk Cephesi'ne katılmasıyla beraber bazı şeyler değişmeye başlayacaktı.

Departmanlar veya küçük bakanlıklar olarak adlandırılabilecek işbölümleri sayesinde Halk Cephesi Yerel Komitesi işlemeye başladı. Bu, ileriye doğru güzel bir adımdı.

Ancak Asturias'da savaşın gidişatı büyük oranda sosyalistlerle komünistler arasındaki siyasal uzlaşıya dayanıyordu.

Biz komünistler bıkmadan usanmadan her konuda birlikte hareket edilmesinde ısrarcı oluyorduk. Atlatmış olduğumuz "bakanlık krizine" rağmen ortak bir uzlaşıya varılmasında ısrar ediyorduk.

1937 yılı Ocak ayında bu amaçla bir irtibat komitesi kuruldu. Yoldaşlarımız Antonio Llaneza, Dutor ve López Mulero[114] PSOE'yi temsil ediyordu. Llaneza'nın bu göreve atanması uygun olmadı çünkü kendisi sürekli komünistlerle ortak hareket edilmesine kesinlikle karşıydı. PCE'den gelen temsilci heyette ise Angel Alvarez, Felix Llanos ve Juan Ambou vardı. Ambou oybirliğiyle komitenin sekreteri seçildi.

Sosyalist yoldaşlarla imza altına aldığımız eylem programı 1937 yılı Ocak ayı sonlarına doğru *Avance* (İleri) ve *Milicias* (Milisler) dergilerinde yayınlandı. Metinde şunlar söyleniyordu:

> "Amaç tüm halkın irade ve eylem birliğini sağlamaktır. Halk Cephesi'nin öncü iradesi tesis edilmeli, kurmay heyetin emirlerine büyük bir istekle uyarak disiplinin sürekli olarak geliştirilmesi sağlanmalıdır. Zorunlu askerlik yoluyla düzenli ordu, mükemmel bir yapıya doğru sürekli olarak güçlendirilecektir. Cephe hattında tek merkezden idare eğer cephe gerisinde de aynı şey geçerliyse mümkün olur. Verilecek kredilerle küçük esnaf ve sanayici desteklenecektir. Bürokratik bir yapıya olan ihtiyaç teslim edilirken devlet kurumlarının işleyişini engelleyen küçük komite ağlarının varlığı hoşgörülmeyecektir. Kutupyıldızımız konumunda olan Sovyetler Birliği'nin ulaştırdığı yardımların ve paylaştığı deneyimlerin kamuoyu tarafından fark edilmesi için çalışacağız, Sovyetler Birliği'ne saldırmaya cüret edeceklere karşı el ele savaşacağız. İşçi sınıfı hareketi içine girerek kurmaya çalıştığımız birlik, beraberlik ortamını aşırılıklarla, yalancı devrimci lafazanlıklarla bölmeye çalışan akımlara karşı acımasız bir mücadele vereceğiz, proletaryanın köylülük ve küçük burjuvazi üzerindeki etkisini azaltmaya çalışanlarla, dayanışma içinde olduğumuz Sovyetler Birliği'ne çamur atmaya kalkanlarla kavga edeceğiz. İşçi sınıfının kutsal birliğini bozmaya çalışanlar ister içimizde olsunlar, ister dışımızda karşılarında bizi bulacak. Her iki taraf ortak bir yayın

---

114 Ç.N: Lorenzo López Mulero (1889-1972) İspanyol siyasetçi ve sosyalist lider. 1934 Ekim Ayaklanması'na katılmıştır. Sonrasında İç Savaş döneminde Oviedo merkezli Kuzey Cephesi'nde görev yapmış, savaşın ardından Fransa'da sürgün yaşamıştır.

da çıkaracaktır."

Görüldüğü gibi Asturias'da her iki siyasi partinin aldığı karar uygulanmış, Nisan ayında irtibat komitesinde uzlaşılan program yayınlanmıştır.

Sanıyorum ki alıntılandırdığımız belgenin vurguları yerinde ve zamanlaması da iyiydi. Belgenin cephede savaşanların ve cephe gerisindeki emekçilerin hislerine tercüman olduğunu düşünüyorum. Belgenin herkese olumlu etkisi olduğu görülüyordu. Ancak belgenin içeriğinin hayata geçirilmesi ayrı bir şeydi. Bu açıdan bakıldığında sosyalist yoldaşlarımızda hayat belirtisi yoktu. Toplantılara bile gelmeye tenezzül etmediler. İki ay geçtikten sonra, tam 20'siydi sanırım, komitenin sekreteri (J.A.) *Eleştiri* başlığıyla bir yazı kaleme alarak yayınlanması için basın kuruluşlarına gönderdi:

> "...Villaviciosa, Ciaño, Gijon ve bazı yerleşim yerlerinde, buna ilave olarak bazı birliklerde komünistlerle sosyalistlerin parti temsilcilerinin çağrısına uyarak anlaşmanın gerçekten hayata geçirilmesi için canla başla çaba gösterdiklerine dair bilgiler alıyoruz."

Aksayan yanlar da unutulmadı:

> "Ancak, büyük bir coşkuyla başlayan bu görev, bir anda pasifliğin ağlarına takıldı. Bu durumun sebeplerinin tahlil edilmesi ve sürecin eleştirilmesi çok önemlidir. Temel sebep, çalışmalarında bir istikrar yakalayamayan yerel komisyonun içine düştüğü mutlak atalettir. Sorumluluk elbette kolektiftir ancak doğruyu söylemek gerekirse komisyonun bileşeni olan sosyalist yoldaşlar çalışmalara gereken önemi göstermemiş, sürekli olarak davet edildikleri komite toplantılarına katılmamışlardır..."

Yazıda "ölüm kalım meselesi" olan konulara da değinildi:

> "Bunlardan en akut durumda olanı ekonomi başlığıyla ilgilidir. Çok başlılık ve aşırı denetim mekanizmalarının varlığı, üretim ve dağıtım alanında yaşadığımız sorunların çözülememesine yol açarak, önümüzdeki en büyük engel olarak durmaktadır."

> "Tüm komünist ve sosyalistlerin yerel komisyonun işaret ettiği doğrultuda hiçbir bahane üretmeden ilerleyerek, büyük bir enerjiyle sendikal bileşimlerin gündemine bu tür denetimlerin demokratik bir biçimde tartışılmasını sokması gerekmektedir. Bu denetim mekanizmalarının işleyişinde edinilen deneyimler masaya yatırılmalıdır..."

Aslına bakılırsa bu eleştiri doğrudan doğruya CNT için kaleme alınmıştı. CNT fabrikalarda kendi işine geldiği gibi davranıyor, işçilerin üretim sürecine dair katkılarını, eleştirilerini ve iyileştirme önerilerini gündeme alabilecekleri demokratik üretim toplantılarının yapılmasından özellikle kaçınıyordu.

Savaş içinse metinde "Disiplinin güçlendirilmesi ve tek merkezden komuta fikrinin anlamının derinlemesine irdelenmesi gerekir." deniliyordu.

> "Buraya dikkat çekmemizin iki amacı var: Birliğe dair anlaşmayı önlerinde imzaladığımız işçilere, komisyonda yapamadıklarımızı doğrudan aktarmaktır."

Görüleceği gibi komünistler olarak hem cepheye hem üretime tüm emekçi kitlelelerin dahil edilmesini savunuyorduk. Çok geçmeden FAI tarafından "totaliter" olmakla yaftalandık!

İşleyişte iyileşme elbette oldu ancak dönemin gerektirdiği çabuklukta ve boyutta olmaktan uzaktı.

Sosyalistlerle komünistler arasında ilişki inişli çıkışlı şekilde devam etti. Asturias'da yaşanan çok özgün bir olayı, Gijon'daki Dindurra Tiyatrosu'nda yaşananları hatırlamak çok önemli. Askeri-faşist ayaklanmanın birinci yıldönümünde bölgelerarası komite örgüt toplantılarına ev sahipliği yapan bu binada bu satırların yazarının bölgesel irtibat komitesinin iki unsuru olan PSOE ve PCE adına konuşma yapmış olması çok değerlidir.

Ancak bu gelişmelere rağmen iki parti arasındaki ilişkiler kötüleşmeye başladı, Kuzey Cephesi'nde savaşın sonuna kadar neredeyse tüm başlıklarda Komünist Parti'ye karşı anarşistlerle sosyalistler arasında bir uzlaşma olduğu görülüyordu. Biraz daha sonra bahsedeceğimiz Özerk Konsey Anayasası bunun sıradışı bir ispatı niteliğindedir.

BİRLEŞİK SOSYALİST GENÇLİK

Askeri-faşist ayaklanma patlak verdiğinde henüz JC ile JS arasında kimi yerelliklerde ilerleme sağlanmış olsa da bölgesel ölçekte bir birleşme meydana gelmemiş durumdaydı. Herhalde hiçbir zaman bu kadar önemli bir olay için bu kadar büyük bir engel olmamıştır. Bazıları komünist gençlik arasında sekter unsurlardan bahsedecekti. Diğerleri de genç sosyalistlerin yetişme biçimlerinden dolayı bir önyargıya sahip olduğunu söyleyecekti. Bunlar doğru olabilir ancak birleşme için aşılmayacak engeller değillerdi.

15 Ekim 1936 günü Gijon'daki Robledo Tiyatrosu'nda Marksist Gençlik Birleşme Konferansı büyük bir coşkuyla toplandı. JSU Asturias Federasyonu kuruldu ve genel sekreterlik görevine de Rafael Fernandez getirildi.[115]

JSU diğer Cumhuriyetçi bölgelerde olduğu gibi Asturias'ta da çok önemli bir alanı doldurdu. JSU başlı başına çok önemli bir başarı olan gençliğin savaş için seferber edilmesiyle yetinmemiş, Asturias-Leon bölgesindeki siyasal arenaya da müdahil olmuştur.

JSU ve özellikle genel sekreteri yoldaş Rafael Fernandez, Francisco Fernandez ve *Vanguardia* dergisinin sivri dilli yazarı Federico Patan komünist ve sosyalist partiler arasındaki anlayışa dayalı ilişkiyi olumlu şekilde etkileyecek müdahalelerde bulunuyorlardı. JSU tarafından gerçekleştirilmiş olan ve yukarıda bahsettiğimiz şekilde antikomünizm içeren tek bir davranış veya açıklama bulamazsınız. Antikomünizmin Halk Cephesi bileşenlerinde yaygın bir ortaklaşma başlığı olduğu dönemde bile bu durum yaşanmamıştır.

---

115 15 Ekim 1936 günü Birleşik Sosyalist Gençlik Bölgesel Yönetim Kurulu seçildi, görev paylaşımı şu şekilde oldu:
Rafael Fernández, Genel Sekreter
Francisco Fernández (Pancho), Örgüt sekreteri (İyiydi ancak pek esnek davranamazdı)
Lucio Losa, Örgüt İkinci Sekreteri
Andrés Ibargüen, Milis Sekreteri
Emilio Bayón, Milis İkinci Sekreteri
Luís Roca de Albornoz, Sözlü Propaganda Sekreteri
Federico Patán, Yazılı Propaganda Sekreteri
Purificación Tomás, Kadın Sekreteri (Sosyalist ve Komünist Gençlik Örgütlerinin birleşmesine hiçbir zaman ikna olamadı.)
Ángel León, İdari Sekreter
Valentín Calleja, Sendika Sekreteri. (Birleşmeye sürekli karşıydı)

1935 yılının ilk aylarında Largo Caballero tarafından desteklenen birlik ve dayanışmacı bakış açısını benimseyen Asturiaslı devrimci gençlik, aynı Caballero bu kez antikomünist bir tarz tutturunca onu desteklemedi, krizin ardından Dr. Juan Negrin'in Başbakan olmasını da bu açıdan olumlu karşıladı.

JSU, Halk Cephesi'ndeki diğer unsurlar gibi 1937 yılı Mayıs ayında Katalunya'da gerçekleştirilen POUM ve FAI darbesini şiddetli bir şekilde kınamıştır.

Özerk Konsey gündemi gibi olağanüstü yakıcı gündemlerde de JSU, PSOE ve Konsey bileşenlerine cephe alarak, partimizin hattı olan Cumhuriyetçi Hükümet'in tamamen yanında olma konumunu savunmuştur. Durum o kadar zor bir hale gelmişti ki, geri adım atmayacağımız ve değiştirmeyeceğimiz bu tavrımızda komünistler olarak yalnız kalmış olsaydık, sol içinde küçük bir iç savaş patlamak üzereydi. JSU'nun aldığı tavır, bu olası facianın önünü kesen etkenlerin başındaydı!

JSU'nun PCE tarafından yönlendirildiğine dair yorumları bulunan yazarlara katılmıyoruz, benzer şekilde JSU'nun her başlıkta koşulsuz bir şekilde PSOE tarafında olduğunu yazanları da benimsemiyoruz. Gördüğümüz gibi yaşanmış olaylar bize başka bir şey söylüyor.

Görüşlerimiz her zaman örtüşmeyebilir... Elbette... Bu, dünyadaki en normal şeydir, ancak asla bir karşı karşıya gelişe varacak bir cepheleşme halinde olmadık.

Bu yüzden Asturias'daki JSU bağlı olduğu devrimci ruha, askeri ve siyasal hatta onurlu bir şekilde sahip çıktı.

JSU aynı zamanda Anarşist Gençlik ile de bir siyasal yakınlaşma ve birleşme gündemiyle yan yana geldi. Bu girişim 1937 yılı Eylül ayında ulusal ölçekte gerçekleştirilen Antifaşist Gençlik Birliği çalışmalarını olumsuz etkilemedi.

UGT-CNT SENDİKAL BİRLİĞİ

Savaşın ilk aylarında komünistlerle sosyalistler arasındaki ilişkilerin iyi düzeyde olması 1936 yılı Eylül ayında yapılan UGT Federasyonu Genel Kurul toplantısına da yansımıştı. Oluşan yeni yönetimde sosyalistlerin yanı sıra komünistler de yer alıyordu. Ekim 1934 Ayaklanması'nda önemli bir rol oynamış olan yoldaşımız

Manuel Fernandez Valdez genel sekreter seçilmişti. Alınan kararlarda Cumhuriyet Hükümeti'ne ve Halk Cephesi Yerel Komitesi'ne bağlı kalınacağı vurgusu bulunuyordu. Özellikle savaş sanayisinde olmak üzere genel olarak üretim kabiliyetinin arttırılması en önemli meselelerden birisi olarak değerlendiriliyordu.

Toplantıda CNT'ye iletilmek üzere bir eylem birliği teklifi kararı da alınmıştı. Bu teklif 5 Ocak günü uygun bulundu, 14 Nisan 1937 tarihinde de yazılı olarak onaylanmış oldu. Hükümet programında da belirlendiği gibi kentlerdeki ve kırdaki küçük ve orta ölçekli üreticilere saygı gösterilecek, "anarşist komünizm veya devlet komünizmi" denemeleri yapılmayacaktı. Partimiz de bu tür denemeler için uygun bir zaman olmadığını belirterek antifaşist mücadeledeki eylem birliğini bozacak açılımlardan kaçınmak gerektiğini söylüyordu. Partinin özellikle önemsediği kararlar (otonom ve özerk!) savaş komitelerinin sonlandırılarak Halk Cephesi Yerel Komitesi'nin merkezi tekil otoritesinin güçlendirilmesi yönündeki kararlardı.

Anlaşma metninde bahsi geçen "devlet komünizminin" mantıklı bir varlık koşulu bulunmuyordu. Kimse böyle bir sistemi İspanyol topraklarında "zorla kurmak" peşinde değildi. Ancak özellikle "anarşist" komünizm denemeleri yapılmaktaydı. Ancak elbette anarşistler böyle bir şeyin yapıldığını kabul etmiyorlardı.

5 Ocak 1937 tarihinde UGT Genel Sekreteri yoldaşımız Manuel Fernandez Valdez ve CNT Bölge Genel Sekreteri Silverio Tuñon arasında imzalanan antlaşma uyarınca İşçi Denetim Komiteleri kurulmuş oldu. Fabrikalarda, madenlerde, demiryollarında kurulacak olan bu komitelerin görevi, bulundukları üretim alanında "yönetim ve idari mekanizmalarının yerini almak veya onları yönlendirmek" değildi (bu bölümde bahsettiğim ve *Eleştiri* adıyla kaleme alıp yayınladığım yazıda bu konuya da değinmiştim). Üretim sürecinde çok sayıda bozukluk ve göz yumulan yanlışlıklar bulunuyordu ancak işçilerin bunlara dair gözlemlerini ve çözüm önerilerini dile getirebilecekleri, üretim verimliliğini arttırmaya ve dolayısıyla sürmekte olan savaşa daha fazla katkı verme yollarını konuşabilecekleri bir platformları bulunmuyordu. Bu denetim eksikliği bizi cephe gerisinde en çok yaralayan konuydu, ısrarımız da bu yüzdendi.

Nisan ayında UGT Kongresi toplandı. Ocak ayında imza altına alınmış olan ve CGT ile eylem birliğini içeren antlaşma ortada olmasına rağmen işte yine eski dostumuz karşımızda belirmişti; antikomünizm. Komünistler kongrede yönetsel görevlerden alındılar. Inocencio Burgos[116] ve bu haksız kararı veren diğer sosyalistleri etkileyenlerin başında CNT yöneticilerinin olduğu çok açıktır.

Kurulan UGT-CNT sendikal birliğinde yönetim CNT'den Avelino G. Mallada, Acracio Bartolome ve Silverio Tuñon, UGT'den ise Moises Carballo, Manuel Martinez ve Inocencio Burgos isimlerinden oluştu. Böylelikle komünistler UGT yönetiminden tam da particilik yapılarak tamamen uzaklaştırılmış oldular.

Siyasi partiler ve sendikalar özelinde Asturias'da yürütülen birlik süreci bu şekilde gerçekleşmiş oldu. Bazı nadir görülen onurlu istisnalar haricinde sosyalist ve anarşist unsurların teorik-siyasal tutarsızlıkları nedeniyle süreç git gelli, iniş çıkışlı bir gelişme gösterdi. Genel olarak sınıf savaşımının reformist ve küçük burjuva şekilde algılanmasıyla malul olan bakışları nedeniyle kolaylıkla antikomünizme kayıyorlardı. Bu durum Özerk Konsey Anayasası meselesinde de bu şekildeydi. Kuzey Cephesi'nde savaşın sonuna kadar da bu şekilde sürdü...

Siyasette felsefi ve siyasal olarak farklı bakış açılarına, yıllarca yapıla yapıla gelenek haline gelmiş farklı örgüt yapısına ve bambaşka kavga pratiğine sahip iki örgüt arasında kurulan ilişki kadar zor ve dikkatle ele alınması gereken bir konu daha zor bulunur. Burada temel mesele herkesin dikkatini ortak bir hedefe, ortak bir düşmana karşı nasıl birleştirilebileceğini kestirebilmektir. İçinden geçtiğimiz somut durumda bu hedef apaçık ortada duruyordu: Halkımızın kanıyla yazılmıştı...

Elbette prensiplerin savaşın korkunç gerçekliğinden hiç hasarsız

116 Ç.N: Inocencio Burgos Riestra (1900-1988) İspanyol maden işçisi, sendikacı ve PSOE üyesi sosyalist siyasetçi. 12 yaşında madenlerde çalışmaya başladı. Sonra UGT Sendikası Genel Sekreterliği'ne kadar yükseldi. 1934 Ekim Ayaklanması'na katıldı. 2. Cumhuriyet'in ilanıyla sürgünden ülkeye döndü, İç Savaş'ta iki kez yaralandı. Asturias ve Leon Özerk Konseyi'ne dahil oldu. Kuzey Cephesi'nin düşmesi üzerine Katalonya'da çarpışmaya devam etti, sonrasında Meksika'ya sürgüne gitti ve burada hayata veda etti.

bir şekilde çıkması beklenemez ancak ne olursa olsun antifaşist mücadelede prensiplerin tartışmaya açılmaması esastır. Eylem birliğinin amaçlandığı bir görüşme trafiğinde ortak hedef için yapılması gerekenlere sıkı sıkıya sahip çıkmak önemlidir. Bu tür görüşmelerde sekterlik eleştirilmeli, esneklik de vazgeçilmez olmalıdır. Görüşmelerin ortamı sıcak ve yoldaşlığa yaraşır şekilde olmalı, farklı fikirlere saygı duyulmalı, onarılmaz ayrımlara düşülmesine izin verilmemelidir. Tartışmalara mantık ve ihtiyatla yaklaşılmalı, siyasal ayak oyunlarına izin verilmemelidir. En önemlisi de tartışmalara kitleleri bir şekilde dahil etmek, her gelişmeden haberdar ederek, varsa eleştirilerini iletmelerinin yollarını bulmaktır.

Bazı anarşist ve sosyalist liderlerin tuttukları siyasal hat işçilerin ve emekçilerin istekleri ve görüşlerini yansıtmaktan çok uzaktı. Benzer şekilde komünistlerin de eğer emekçi kitlelerle temasları olmasaydı, önderlerinin öncülük kabiliyeti gelişmemiş olsaydı, JSU'nun siyasal farkındalığı var olmasıydı, iç savaşta oynadıkları bu belirgin rolü oynayamazlardı. Parti bu anlamda işçi sınıfından ve emekçi halktan aldığı destek sayesinde hem cephede silahlı kuvvetler içinde hem de cephe gerisinde önemli saygınlığa sahipti.

İşte bu yüzden türlü olanaksızlığa rağmen kurulan ve yürütülen antifaşist Halk Cephesi birliği yaşatıldı, Asturias'da İç Savaş'ın ilk gününden direnişin bittiği son güne kadar ayakta kalmayı başardı.

Birlik içinde siyasal birlik seviyesi daha da yüksek olmuş olsaydı kavgamız sonuç almış olacak, direniş daha uzun sürebilecekti.

Bugün ve yarınlar için dünün unutulmaz dersleri.

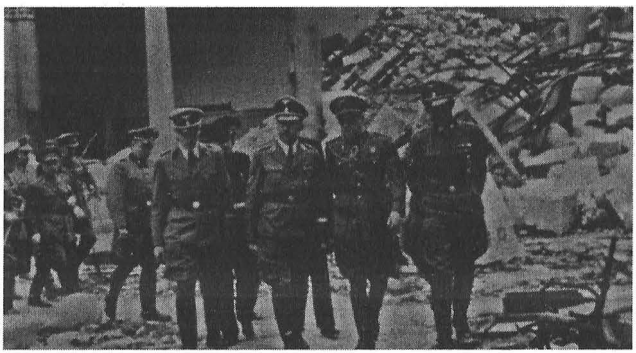
Bütün Ülkelerin İşçileri, Birleşin!

IX

1937 Şubat'ında Cumhuriyetçi Saldırı

Madrid'de ısrarcıydılar.

Toledo'nun alınmasının ardından[117] faşistler kazandıkları görece kolay zaferlerin sarhoşluğuyla esas hedeflerine doğru atıldılar: Madrid.

Yoğun çarpışmaların yaşandığı Toledo 1940 yılı Ekim ayında Nazi liderlerinden Heinrich Himmler (sağdan üçüncü) tarafından da ziyaret edilmiştir. Sağdan ikinci General Moscardo'dur.

117 Ç.N: Eski başkent konumunda olan Toledo İç Savaş'ın patlak vermesiyle beraber Cumhuriyetçi bölge içinde kalsa da kentte bulunan Askeri Akademi mensuplarıyla beraber askeri personel ayaklanmacılardan yana olmuşlardı. Albay Jose Moscardo (1878-1956) komutasında yaklaşık 1500 Franco yanlısı asker 21 Temmuz - 27 Eylül 1936 tarihleri arasında kuşatılmış konumda kalmış, sonrasında bölgeye giren General Jose Enrique Varela (1891-1951) birlikleri tarafından kurtarılmıştır.

Madrid'in birçok yönden önemi vardı: İspanya'nın başkenti olarak ulusal ve uluslararası öneme sahipti. Başkentin düşmesi ülkenin diğer kesimlerinde savaşanların moralini olağanüstü derecede bozacak bir gelişme olacaktı. Böyle bir durum faşist hükümetin Batılı devletler tarafından tanınmasına yol açacak, o sırada Müdahale Etmeme Komitesi'yle arapsaçına dönmüş uluslararası durumumuzu içinden çıkılmaz bir hale sokacaktı.

Bu yüzden bütün İspanya'nın ve dünyanın gözleri Madrid'in üzerindeydi.

İspanya'ya ve Cumhuriyet'e bağlı tüm antifaşist güçlerin ertelenemez ve birinci sıraya yazmaları gereken görevleri Madrid'e yardım etmeye devam etmekti, elbette kendi verdikleri mücadeleyi de sürdürerek.

Muazzam sanayi olanaklarına, yoğun emekçi birikimine, Avrupa'nın diğer ülkeleriyle olan mükemmel karayolu ve denizyolu bağlantısına rağmen Katalonya'dan bir şey beklenemezdi. Anarşistlerin elindeki Aragon bölgesi neredeyse hiçbir cephe hattına sahip olmamasına rağmen tamamen pasifti. Bu bölge sorumsuzca yürütülen baskıcı "kolektivizasyon" ve "anarşist komünizm" deneyimlerine sahne oluyordu. Bu bölgedeki kuvvetlerini Madrid'e saldırmak için çekmiş olan düşmanın çok ama çok güçsüz olduğu bir yerde düşmanla savaşmaktan başka her şey yapılıyordu.

Sadece Durruti komutasındaki bir alay merkeze doğru ilerledi. Ona verilen mevzileri elinde tutamayan alay, birkaç gün sonra Aragon'a dönmek isteğini iletti... Büyük işçi önderi Durruti, cephe hattından kaçmaya alışkın böyle bir grup "başıbozuğu" gerisin geriye cepheye göndermeye çalışırken bu asil davranışının bedelini hayatıyla ödedi.[118] Bir başka önemli görev de PSUC (Katalonya Sosyalist Birlik Partisi) tarafından kurulan bir birlikçe yerine getirilir. Komutanlığını Yarbay Lopez Tienda'nın, siyasi komiserliğini

[118] Ç.N: Durruti, Madrid Muharebesi sırasında 19 Kasım 1936 günü vuruldu. Kent merkezinin batısındaki Casa de Campo bölgesinde Kraliçe Victoria Caddesi'nde beraberindekilerle araçla ilerleyen Durruti dağınık şekilde kaçışan milisleri görünce arabayı durdurup iner. Cadde boyunca sürmekte olan çatışmalar devam ederken milislere cepheye dönmelerini emreder. Milisler emre uyup geri dönerler ama Durruti arabanın kapısına geldiğinde göğsünden vurulur.

ise yoldaşımız Virgilio Llano'nun yaptığı birlik kendisine verilen tüm görevleri başarıyla yerine getirmiştir.

Kasım ayının ilk günleri belirleyiciydi. Madrid'e doğrudan yapılan saldırılar başarısız olmuştu. Bu başarının kahramanları belliydi: İlk başta kahraman Madrid halkı, başta 5. Alay olmak üzere Cumhuriyetçi birlikler, Uluslararası Tugaylar, Sovyet savaş pilotlarıyla gelen hava desteği... İtalyan-Alman hava hâkimiyeti artık kırılmıştı...

Düşman artık taktik değiştiriyordu. Artık kenti çepeçevre kuşatarak ele geçirmeye çalışıyordu. Çarpışmalar gittikçe şiddetlendi, o zamana kadar yapılan en kanlı savaş Şubat ayındaki Jarama Muharebesi'ydi. Sonra bu kez İtalyan faşistleri Madrid'i gözlerine kestirdiler ve Guadalajara Muharebesi[119] yaşandı. Mussolini'nin evlatları için acı bir yenilgiyle bitti muharebe... Büyük Madrid Muharebesi böylece sona eriyordu. Mola, Vizcaya üzerine saldırı hazırlıklarına başlamıştı bile.

Bu aşamada böyle bir özet geçmeyi uygun gördük çünkü artık bu aşamada hiçbir çatışma kendi başına ele alınamayacak bir bütünlük içinde yer alıyordu. Buna ek olarak elbette eksiklikleri ve yanlışlıkları olmakla beraber hükümet ve merkezi Genelkurmay Heyeti tecrübe kazanıyor, otoritesini arttırıyordu. Ekim ayından Şubat'a kadar Asturias bölgesinde düzenlenen tüm saldırıların temel amacının Madrid'i savunanlara dolaylı bir destek sağlamak olduğunu burada yeniden hatırlatmak isterim.

Yine aynı yerden hareketle Asturias'da Şubat ayında düzenlediğimiz harekâtın asıl amacı da Madrid'in yenilmez kahraman savaşçılarına yardım etmekti. Temel hedefler Oviedo-Grado "koridorunu" kapatmak ve Oviedo kentini yeniden ele geçirmekti.

Harekât tam zamanında yapılıyordu ve bir gerekliliğe dayanıyordu. Hangi birliklerin harekâtın hangi aşamasına katılacağından çok, basit bir hedefe odaklanmıştık: Oviedo'nun boğazına çöreklenen asalaktan kurtulmak ve batıya doğru ilerlemek. Oviedo kentinin kurtarılmasını arka plana atmıyorduk ama temel hedefimiz

---

119 Ç.N: Guadalajara Muharebesi 8-23 Mart 1937 tarihleri arasında Madrid'i kuşatmaya çalışan İtalyan faşist kuvvetleri ve Franco yanlısı ordu mensuplarına karşı Cumhuriyetçilerin yaptığı savaştır. Faşistlerin saldırısı püskürtülmüş ve karşı saldırı başlatılmıştır.

koridoru kapatmaktı, bu zaferi kazanırsak kenti daha rahat ele geçirebilirdik.

Aralık ayında yaşanan "bakanlık krizi"ne rağmen Asturias'taki siyasal durum, sosyalistlerle komünistlerin yakınlaşması sonucunda iyiye doğru gidiyordu. Cephede savaşanlar ve cephe gerisindeki işçiler içinden geçilen dönemi daha iyi kavrıyor ve daha net, daha sağlam bir siyasal bakışla olayları değerlendirebiliyorlar, artık ne için dövüştüklerini biliyorlardı.

Savaşın ilk altı ayında askeri durum her yönüyle gözle görülür şekilde gelişti. Bütün bu yapılanlar, bir an bile durmayan çatışmalar sırasında başarıldı. Oviedo kuşatmasının kırılmasından, anlatmakta olduğumuz harekâta kadar.

Önemli bir gelişme de Asturias'da XVII. Kolordu'nun Yarbay Javier Linares komutasında kurulmasıydı. Bu üst düzey askeri örgütlenme seviyesine çıkmak için çok çaba harcandı. En sonunda Kasım ayında komünistlerin komuta kademesindeki Teodoro zu Putlitz adlı Alman maceracıyı görevden alabildiğini hatırlıyorum. Kimin referansıyla, nereden geldiği belirsiz olan bu kişi bazı komutanların güvendiği bir isim olmasına rağmen karanlık bir kişilikti. Bask topraklarından geldiği sanılıyordu, Ciutat bazı raporlarında onunla ilgili bazı bilgiler vermişti.

Kolordu kurulmadan önce de Yarbay Javier Linares, kurmay başkanı seçilmişti. Cumhuriyet'e sadık bu komutanın davranışları mükemmeldi. "Koridor"un her cephesinde düşmanı sürekli olarak sıkıştırıyordu. Savaş Bakanı olduğum süre boyunca onunla günlük temasımız olurdu. Görüşmelerimizi daima şu şekilde bitirdiğimizi hatırlıyorum, "Sağlık ve başarılı saldırı dileklerimle!"Sonunda düşmanı günlük olarak rahatsız etme durumundan saldırı harekâtı aşamasına geçiyorduk.

Öte yandan zaten Kuzey Cephesi'ne atanmış olan bir Genelkurmay Başkanı General Llano de la Encomienda ve ekibi vardı. Kuzey Cephesi'ndeki komuta heyetleriyle *Napoleoncuk* (çoğu Basklar Başbakanları Aguirre ile bu şekilde dalga geçiyorlardı) arasındaki sorunlardan bahsetmiştik. Bu yüzden merkezi kurmay heyetinden emir alınsa da tek bir Kuzey Ordusu'ndan bahsetmek mümkün değildir. Verilen emirlerden kendisine uygun geleni uygulayan bir Aguirre ile karşı karşıyaydık...

Merkezden gelen talimatlar uyarınca General Llano de la Encomienda 20 numaralı emirle kuzeyde yapılacak saldırı harekâtı hazırlıklarına başlanmasını emretti. Saldırının ağırlık merkezi Asturias olacaktı.

Asturias'da kurulan XVII. Kolordu, Bask ve Santander'den gelen birliklerle desteklenecekti. Bask askeri desteği hükümetin sıkı pazarlıkları sonucunda ihmal edilebilir bir seviyeye düşürülmüştü. Santander'den gelen Yarbay Jose Gallego komutasındaki tugay kolorduya katıldı. Gallego ile savaşın ilk günlerinde Gijon'daki La Espina y Salas'da karşılaştığımız hatırlanacaktır.

Yukarıda bahsedilen harekât kapsamında Bask birlikleri 25 Şubat günü Guipuzcoa cephesinde sınırlı bir şaşırtma saldırısı düzenleyecek, Santander birlikleri ise benzer bir saldırıyı 10 Mart günü Villacayo ve Traspadierne bölgesinde gerçekleştirecekti. Bu iki harekât da gerçekleştirilemedi.

Hava hâkimiyeti düşmanda olsa da elimizde hava kuvveti mevcuttu. Topçu birliklerimiz eskisinden çoktu, tanklarımız hatta zırhlı trenlerimiz vardı.

21 Şubat sabahın ilk saatlerinde ateşe başlayan Colloto topçu bataryaları, Büyük Oviedo Saldırısı'nın başladığını haber veriyordu.

Saldırı bazı cephelerde başarıyla başladı. Bunlardan en önemlilerinden birisi Bask MAOC Antifaşist İşçi ve Köylü Milislerine bağlı "Perezagua" müfrezesinin Monte del Pando bölgesinde Oviedo'ya uzanan "koridor"u kesmeyi başarmasıydı. Düşman bu bölgeye tekrar tekrar saldırmasına rağmen kaybettiği mevzileri yeniden ele geçiremedi. Oviedo ile temaslarını sağlamak için Naranco bölgesine inşa ettikleri uçak pistini kullanmak durumunda kaldılar. Rañeces'e kadar olan kazanımlar savaşın sonuna dek korundu.

Diğer cephelerde, çok önemli olan Escamplero, Grado ve diğer yerleşim yerlerinde ilk başta sağlanan ilerlemeler faşistler tarafından püskürtüldü.

Bilindiği gibi artık kamu eğitimiyle ilgileniyorduk, ancak partimiz ve konsey herkesten cepheye olabildiğince daha çok vakit ayırmamızı istiyordu. Biz de cepheye gittik. El Pando'da Eguidazu'dan kahramanlarla beraberdik. Barzana, Monte Otero yakınlarındaki bir hâkim tepede komuta merkezini kurmuştu. La Monjoya, El Cristo'da JSU üyesi Lucio Delgado bulunuyordu, burası Buenavista

göleti yakınlarında çok güçlü istihkâm mevzilerine sahipti. Diğer bir birliğin komutanı Ladreda da Oviedo saldırısına katılıyordu, bu komutan geceleyin birliğinin her bir mangasının durumunu denetlemeden yatmazdı. "Koridor"a geri dönelim... Horacio Argüelles yanından ayrıldıktan kısa bir süre sonra Pico de la Trecha'da savaştı. Yanında Sovyet yoldaşımız Frapio bulunuyordu, deneyimli ve gözüpek yoldaşın savaşta kullandığı isim buydu. CNT'den Victor Alvarez ve Horacio ile birlikte mutluydu, şöyle söylüyordu onlar hakkında; "Savaşçılarla beraberken, sudaki balık gibi oluyorum." Oviedo cephesine dönersek, Ekim 1936'da bulunduğumuz Plaza de las Americas civarındaydık. San Lazaro Cumhuriyetçilerin eline geçti (Basklar ve Asturiaslılar beraber). Puerta Nueva'da çok sayıda Faslı faşist ordu mensubu asker o dönemde köyde bulunan genelevlerde "tatlı hayat" yaşarken "suçüstü" yapılarak esir alındı. Colloto hattında devam eden saldırıda La Vega silah fabrikasına kadar ilerlendi.

Cephede Javier Linares, Lluch, Ciutat ile temas kuruyoruz. Llano de la Encomienda ile selamlaşıyoruz. Kavga çok çetin bir şekilde sürmekte. Saldırıları, karşı saldırılar izliyor. Asturias ordusu artık çok deneyimli...

Cumhuriyetçi saldırı Aranda'yı ciddi ciddi düşündürüyor. 6 Mart günü Malleza çiftliğinden yazdığı raporda şunları söylüyor:

> "Bugün burada düşmanın kazandığı olağanüstü ezici üstünlük Asturias sorunumuzu çok tehlikeli bir duruma getiriyor. Sadece askeri açıdan bir önemi olmayan Oviedo için değil, Galiçya, Kastilya ve tüm harekâtımız için de tehlike büyüktür. Bu yüzden bu satırların yazarı generalin düşüncesine göre acilen bir karar verilmesi gerekmektedir, ya taktik değişikliğine gidilerek saldırıya geçilmelidir ya da Oviedo kentinin tahliyesi seçeneği değerlendirilip Galiçya bölgesini güvence altına alabilecek müstahkem bir mevkiye çekilerek yakın vadedeki karşı saldırı hamlemizi yapmak üzere beklenebilir."

Hain Aranda, Oviedo'nun askeri önemi, Galiçya ve Kastilya bölgelerini bekleyen tehlikeler konusunda haklıydı. Ancak kendisinin endişe edecek bir durumu bulunmuyordu çünkü bahsedilen bu yerler saldırının ana hedefleri arasında yer almıyordu, daha

doğrusu harekâtın ana doğrultusunda değillerdi. Ancak her şeye rağmen Cumhuriyetçi fırtına onu şaşkına çevirmeye yetmişti. Bu sırada görece daha rahat konumda olan Mola, Vizcaya bölgesine, Kuzey Cephesi'nin doğusuna doğru planladığı saldırının hazırlıklarıyla meşguldü.

Saldırımız tüm hedeflerine olmasa da ana hedeflerine ulaşıyordu; Aranda'ya desteğe gelmekte olan diğer cephelerdeki faşist kuvvetlerin dikkatini dağıtmayı başarmıştı.

Her iki tarafta da çok sayıda insan ve mühimmat kaybı yaşanıyordu. Bugün hâlâ Asturias işçi sınıfının özellikle inşaat işçilerinin büyük önderi, mükemmel örgütçü Horacio Argüelles'in ölümünü acıyla hatırlıyoruz. Bir gün Pico de la Trecha'ya onun ismi verilecek. Horacio ile birlikte Cumhuriyet ve Devrim için hayatlarını veren Bask komutan ve askerleri, Santander halkını ve çok sayıda Asturiaslı emekçiyi saygıyla anıyoruz.

Horacio Argüelles'in komuta ettiği "Gorki" müfrezelerinden birisinde Parti yerel komitesinden yoldaşımız Casto G. Roza da görev yapıyordu. Müfrezenin başında savaşan Roza, Pico del Arca'ya saldırdı ve ele geçirdi.

Elbette kimse Bask ve Santander birlikleriyle desteklenmiş olan XVII. Kolordu'nun olağanüstü çabasından şüphe edemez. Kolordu, savaşçılarının üstün devrimci moralleri ve kusursuz bir askeri örgütlenmesiyle öne çıkmaktaydı. Ne de olsa savaş Haziran 1936'da patlak verdiğinde elimizde ordu namına hiçbir şey bulunmuyordu. İşçi sınıfının önderliğinde kahraman emekçi halkımız mucizeler yaratmıştı: Emekçi kitlelerin bitmez tükenmez yaratıcı enerjisi ve inisiyatif geliştirmesi sayesinde... Aynı zamanda bu başarıda Asturias ve Leon Bölgelerarası Hükümet örneğinde sağlanan dayanışma ve birliğin de etkisi vardır.

Ancak gönderilen Bask birliklerinin yetersiz olduğu apaçık ortadaydı. Ancak Bask Hükümeti, Asturias'ta aslında Bask kartının oynandığını görmüyordu. Mola'nın Vizcaya bölgesine saldırı başlatmasıyla beraber çok geçmeden gerçekler ortaya çıkacaktı. Bask yöneticileri Asturias'ta ölen veya yaralanan Bask askerlerinin sayısının yüksek olmasından şikâyet ediyorlar, kendilerinin işi olmayan bambaşka bir cephede savaştırıldıklarını iddia ediyorlardı! Ancak onlar farkında olmasalar da o cephe onların cephesiydi ve

ne yazık ki kanın akmadığı bir savaş yoktur. Kurmay heyetlerini kuzeydeki hedeflere ulaşamamakla suçlayan Bask Hükümeti, kendilerinin payına düşen ve hiç gerçekleşmeyen Guipuzcoa saldırısından ise bahsetmiyordu.

Eğer Kuzey, bütün savaşan unsurların birlikte hareket ettiği bir şekilde Asturias saldırısına katılmış olsaydı, tüm cephelerde zafer kazanması işten bile değildi. Ancak siyasal anlamda henüz o olgunluktan oldukça uzaktık. Bütün çabalara karşın Bask topraklarının düşman eline geçmesinin ardından da bu birliğin sağlanması artık imkânsız hale gelmişti.

Saldırının ikili amacı olan "koridor"u kapatmak ve Oviedo'nun alınması hedeflerinden, biz komünistler olarak Oviedo'ya büyük çaplı bir saldırı düzenlemektense "koridor"un kapatılmasına ağırlık verilmesinden yanaydık. Ekim ayındaki tavrımızı devam ettiriyorduk, elbette şimdi Aranda'yı sürekli besleyen "göbek bağı"nı kesecek kuvvetlerin işi 1936 Ekim'inden çok daha önemliydi.

Önceden, tam tarih vermek gerekirse 23 Kasım günü, çok uzun ve dar bir yürüyüş kolunun ne kadar zayıf olduğunu düşman Cabruñana saldırımız sırasında görmüştü. Saldıran birliklerimizin sayısal olarak yeterince büyük olmamasından faydalanan düşman çabuk karşılık üretebilmiş ve hattın kopan yerlerinin temasını hızla yeniden kurmuştu. "Koridor" boyunca bunun dışında tekil örneklerde düşman hattının kırılabileceği ve yok edilebileceği görülmüştür. Ben şahsen güçlerimizi toplayarak değil de dağıtarak, aynı anda eşgüdüm içinde farklı bölgelerden yapılacak benzer saldırıların sonuç alabileceğini düşünüyordum.

Yukarıda Aranda'nın kaygılı bir şekilde düşündüğünü söylüyorduk, aklı Galiçya ve Kastilya'daydı. Bu bölgeler düşmanın zayıf olduğu yerlerdendi. Bu koşullar altında düşmanın Kastilya veya Galiçya'dan bir saldırı başlatacağını düşünmek bile mümkün değildi. Bunun en ufak bir belirtisi bile yoktu. Sorunlu olsa da istihbarat birimi bu bilgiye sahipti. Bizler de aynı durumu cephe gerisinden gelen bazıları yoldaşımız olan köylüler aracılığıyla biliyorduk. Daha da önemlisi, asıl düşman bizim bu bölgelere batıdan başlatacağımız bir harekâtla saldırıcağımızı düşünüyordu.

Sonuç olarak düşmanın en zayıf bölgesi bölgenin batısındaki "koridor"du.

Birliklerimizin "koridor"u yok ettiği bir yanılsama mıydı? Hayır, yanılsama değil gerçeğin ta kendisiydi.

Manolin Alvarez, Julio Hevia Deago, Canga, Ladreda, Rehola, Sierra ve diğerlerinin komutasındaki birliklerimizin, topçu ve hava kuvvetleri desteğiyle Aranda'nın savunma hattının zayıf kısımlarını yerlebir ettiğini hatırlıyorum. Binlerce savaşçı ve tonlarca mühimmatla gerçekleştirilen bu saldırıları biraz daha destekleme şansımız olsaydı tüm koridorun çökeceğine adım gibi emindim. Dün de böyle düşünüyordum, bugün de böyle düşünüyorum...

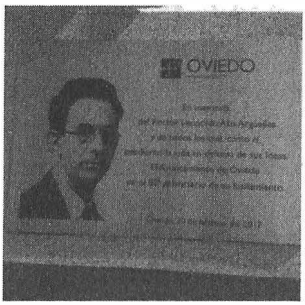
Savaş artık yeni bir safhaya giriyordu; ilk olarak artık takıntılı bir hal alan Oviedo kenti çoğu siyasetçinin çılgınca planlarında ve dolayısıyla Konsey'in ve XVII. Kolordu kurmay heyetinin planlarında görülmemeye başlıyordu. Cumhuriyet Hükümeti ve Genelkurmay Başkanlığı'nda da durum böyleydi. İkinci olarak görev artık elde olan tüm mevzileri olanaklar el verdiği ölçüde elde tutmak, tüm cephelerdeki varlığımızı korumak, Şubat - Mart aylarında ağır çarpışmalara girmiş olan birlikleri yeniden güçlendirmekti. Tüm Kuzey Cephesi'nde artık hamle üstünlüğü düşmana geçerken yapılacak tek şey vardı; savunmaya hazırlanmak, tüm Kuzey Cephesi'nin savunulmasına katkıda bulunmak. İlkin Basklara yardım edilmeli sonra da Fas'tan gelen Francocu düzenli ordu birlikleri, paralı askerler, Falanjistler, İtalyan ve Alman düzenli ordularının yanı sıra aralarındaki hainlerle başa çıkmaya çalışan Santander halkına destek verilmeliydi.

31 Mart 1937 günü General Mola, Vizcaya'ya doğru harekâta başladı.

Bu bölümün sonuna geliyoruz, ama daha değil. Çünkü saldırıyı başlattıktan bir gün önce yani 20 Şubat 1937 günü Oviedo Üniversitesi Rektörü Leopoldo Alas[120] öldürüldü. Bu acı olayın ayrıntılarına dikkat çekmem gerekiyor.

---

120 Ç.N: Leopoldo García-Alas García-Argüelles (1883-1937) İspanyol hukukçu, akademisyen ve siyasetçi. Ünlü yazar Leopoldo Alas "Clarin"in oğludur. 1920 yılında hukuk fakültesinden mezun olmuş, 1931 yılında mezun olduğu okula rektör olmuştur. Solcu ve Cumhuriyetçidir. İç Savaş'ın patlak verdiği sırada Oviedo'da tutuklanmış, 20 Şubat 1937'de faşistler tarafından kurşuna dizilmiştir.

Oviedo'da Leopoldo Alas anısına konulan plaket

Yaşananlar, Granada'da yaşananların[121] aynısıydı, şu satırlarla biten Antoni Machado'nun[122] ünlü şiirindeki gibi:

"Cansız yere düştü Federico
-başında kan, midesinde kurşun-
Granada'da işlendi bu suç,
biliyorsun –zavallı Granada!-, senin Granadan"

Şimdiki suç Oviedo'daydı, onun Ovieodo'sunda, çok sevdiği eski üniversitesinde...

Günlerden 20 Şubat'tı, Oviedo saldırımızdan bir gün önce. Aldığımız haber bizi perişan etti, öfke tüm benliğimizi sarsıyordu. Bir kez daha faşizmin terörist ve insanlık dışı yüzüyle karşı karşıya gelmiştik.

Daha önce Unamuno[123] gibi çok tanınan başka akademisyenleri de öldürmüşlerdi. Juan Peset örneğinde olduğu gibi sonra da

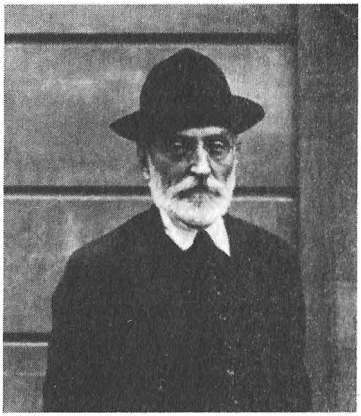
---

121 Ç.N: Yazar burada ünlü şair, oyun yazarı ve tiyatro yönetmeni Federico Garcia Lorca'nın (1898-1936) 19 Ağustos 1936 günü Granda'da faşistler tarafından öldürülüşüne gönderme yapmaktadır.

122 Ç.N: Antonio Machado Ruiz (1875-1939) Ünlü İspanyol şair. İç Savaş sırasında Barcelona'nın düşmesinden sonra Fransa'ya sürgüne gider ve burada hayatını kaybeder.

123 Ç.N: Miguel de Unamuno y Jugo (1864-1936) Yazar, filozof, şair ve akademisyen. Salamanca Üniversitesi rektörlüğü yapmıştır. Franco yanlılarının düzenlediği ve üst düzey komutanların bulunduğu bir toplantıda "Viva la muerte! (Yaşasın ölüm)" sloganını atan Falanjist General Jose Millan Astray (1879-1954) ile sözlü tartışmaya girmiş ve fikirlerinden taviz vermemiş, geri adım atmamıştır. Daha sonra ev hapsine mahkûm edilmiş, şüpheli bir şekilde evinde ölü bulunmuştur.

öldürmeye devam edeceklerdi.[124]

Miguel de Unamuno

Miguel de Unamuno kurşuna dizilmemişti, doğru. Ancak öldürmenin birçok yolu vardır.

Hatırlıyoruz. Unamuno Cumhuriyet için çeşitli yardım kuruluşlarını bir araya getirmeye çalışan bir isimdi. Olağanüstü bir düşünsel birikime sahip, insani özellikleri gelişmiş bir insan. Liberal ve elbette Marksist değil. Çok belirgin bir bireyciliği vardı. Falanjist lafazanların yanıltıcı milliyetçi ve çılgınca Marksizm karşıtı propagandalarına maruz kalmış, bundan etkilenmiş ve hain ayaklanmayı olumlayarak karşılamıştı. Ancak keskin eleştirel yaklaşımı ve liberal hümanizmi onun gerçekleri görmesini sağlamıştır. 12 Ekim 1936 tarihinde Salamanca Üniversitesi amfisinde yapılan toplantıda yaptığı konuşmada faşizmi mahkûm etmiştir. Toplantıya katılanlar arasında diktatörün eşi, üst düzey komutanlar, siyasal ve akademik çevrelerin temsilcileri bulunduğu halde herkesçe bilinmesine rağmen bıkmadan usanmadan tekrarlayacağım diyerek şunları söylemiştir:

---

124 Juan Peset tıp alanında güçlü bir geleneği olan bir ailenin çocuğuydu. Devlet doktoruydu. Valencia'da solcu Cumhuriyetçilerin Başkanıydı. Kızıl Haç kurumunun İspanya temsilcisiydi. Turia'da faşistler tarafından yakalanmış, mahkemeye çıkarılmış ve idama mahkûm edilmiştir. Cezası ömür boyu hapis cezasına çevrilmiştir. Daha sonra yeniden yargılanmış, yine ölüm cezasına çarptırılmış, bu kez infaz gerçekleştirilmiştir.

"Kazanmak ikna etmek değildir. Her konuda ikna etmek zorundasınız. Ve aklın öfkesini ikna edemezsiniz."

Salonda bulunan Millan Astray kendisine hâkim olamamış ve bağırmıştır:

"Yaşasın ölüm!", "Akla ölüm!"

Unamuno görevinden alındı. Hakaretler, yalanlar, çirkeflikler sanki kurşun olup yağdı. Onu ev hapsine mahkûm edip, etrafına silahlı gardiyanlar diktiler. Onu ölmeye zorladılar. Onu onlar öldürdü! Bu suç Salamanca'da işlendi. Fiziksel işkenceyi belki kaldırabilirdi ancak manevi işkenceyi kaldıramadı.

Millan Astray'ın vahşi haykırışı yeni bir şey değildi. O da Goebbels'in[125] zulüm ve şiddet felsefesinin takipçisiydi; "Kültür kelimesini duyduğumda elim tabancama gidiyor" sözleri onundu; Falanjistler buna "Tabancaların diyalektiği" diyorlardı.

Unamuno'nun dediği gibi işte bu yüzden Leopoldo Alas öldürülmüştü, insan aklına duyulan nefret yüzünden.

Faşizmin akla olan düşmanlığını apaçık şekilde gözler önüne sermek için işlenen cinayetlerden, üniversite öğretim üyelerine karşı yapılan haksız tutuklamalardan ve üniversitelerin kışlaya çevrilerek sadece SEU'nun[126] var olduğu bir yer haline gelmesinden iyi örnekler yoktur sanırım. Ancak öğrenciler bıkmadan usanmadan SEU'nun karşısına cesurca dikilmekten geri durmadılar.

Leopoldo Alas'a dönelim. Kısa boyluydu, çok büyük bir kişiliği vardı. Muazzam bir genel kültür birikimine sahip, örnek bir hümanist, öğretmenlerin öğretmeniydi. Halk tarafından benimsenmiş bir siyasetçiydi. 1931 Kurucu Meclisi'nde milletvekilliği yapmıştır. Onu en son 17 Temmuz günü Plaza de la Escanelare'da üniversiteye giderken görmüştüm, elinde bir telgraf vardı. Dost

---

125 Ç.N: Dr. Paul Joseph Goebbels (1897-1945) Alman faşist siyasetçi ve Nazi lideri Adolf Hitler'in çok yakın çevresinden. III. Reich olarak adlandırılan Nazi iktidarı sırasında Propaganda Bakanlığı yapmıştır. 2. Dünya Savaşı'nın sonunda tüm ailesiyle beraber intihar etmiştir.

126 Ç.N: SEU (Sindicato Español Universitario, İspanyol Üniversite Sendikası) 1933 yılında Falanjist lider Jose Antonio Primo de Rivera (1903-1936) tarafından kurulan ve amacı benzer solcu örgütlenmeleri ezmek olan öğrenci birliği.

çevresinden bir arkadaşı ona Madrid'deki durumdan bahsediyordu. O daha fazlasını bilmek istiyordu. Biz de bildiklerimizi ona aktardık. Leopoldo Alas oldukça etkilenmişti. Ayrılıp vedalaşırken şunları söyledi; "Keşke babam bugünleri görseydi!"

Siyasal ve düşünsel hayatı babasına son derece bağlıydı. Falanjist sürüsü işte bu yüzden sadece onu değil, babası Leopoldo Alas "Clarin"in de liberal, felsefi ve insancıl ruhunu öldürmek istiyorlardı. "La Regenta"nın[127] eleştirel özü yok edilmek isteniyordu. Dönemin toplumsal hayatındaki kirli ilişkileri, yozlaşmayı derinlemesine, çarpıcı ve doğru bir şekilde eleştiren bu eserden öc almak istiyorlardı. Faşistler 1934 Ekim'inde ona karşı ayaklandığımız toplumsal yapıyı korumak istiyor, daha da baskıcı ve yozlaştırıcı olması için çaba sarf ederek, İspanya tarihinde görülmemiş bir kanlı rejimle onu savunuyorlardı. "Clarin"in San Esteban de las Cruces Mezarlığı'ndaki mezarı yağmalanmış, Campo de San Francisco'daki heykeli sökülmüştü.

Faşistlerin çağdışı ve gerici eylemleri tarihin çöplüğüne giderken, "Clarin" ve ona layık oğlunun eserleri ve kişilikleri tarihin ölümsüz sayfalarında hak ettiği yeri alacaktır çünkü onlar halka, evrensel kültüre ve uygarlığa çoktan mal olmuş durumdadır.

Oviedo Ünivesitesi Rektörü, halkın meclisteki temsilcisi, yaptıkları ve eserleriyle gelecek nesillerin ölünceye dek kültürel ve devrimci birikiminde yer alan ve yer alacak olan Leopodo Alas'ın anısına naçizane saygılarımızı iletiyoruz.

---

127 Ç.N: La Regenta (Türkçeye *Vali'nin Karısı* olarak çevrilebilir) adlı eser 1884 yılında Leopoldo Alas "Clarin" tarafından yazılan eleştirel romandır. Hayali bir kentte geçtiği yazılan olayların Oviedo'da geçtiği açıktır. Kırsal bölgede kilisenin sosyal ve kültürel hayatı baskıladığı bir dönemde toplumdaki ilişkiler gerçekçi bir şekilde eleştirilir. Dönemin muhafazakârları arasında büyük tepki toplayan eser 19. yüzyıl İspanyol edebiyatının başyapıtları arasında sayılır.

X

Trubia

Trubia fabrikası ilk topu 1849'da üretmiştir. Fabrika bir dönem İspanyol silahlı kuvvetlerinin top ihtiyacını tek başına karşılar konumdaydı. Fabrikayla aynı ada sahip köyden geçen yine aynı adlı ırmak sınırlarımızın çok ötesinde de bilinmektedir. Latin Amerika'da neredeyse her ülkede sömürge dönemlerine ait bir Trubia yapımı top bulabilirsiniz.

Trubia hakkında daha az bilinen şey ise nesiller boyu bünyesinden devrimciler çıkaran bir okul gibi olmasıdır. Yüzyılımızda yaşanan devrimci altüst oluşlar düşünüldüğünde hem Asturias işçi sınıfı hareketi tarihi hem de genel olarak İspanya işçi sınıfı hareketi tarihinde üç tarih öne çıkmaktadır: Ağustos 1917, Ekim 1934 ve Temmuz 1936.

Bu üç önemli tarihte de Trubia işçilerinin verdikleri mücadele onları devrimci hareketin en değerli yerlerinden birine taşımaktadır.

Ağustos 1917. Trubia fabrikasındaki işçiler PSOE ve UGT tarafından ilan edilen genel greve maden işçileri, demiryolcular ve döküm işçileriyle beraber katılırlar. Grev bir ay sürer. Grevin cevabı gelmekte gecikmez: Grevi örgütleyen liderler tutuklanır, yüzlerce işçi işten atılır. Demiryolcular ve diğer işçilerde de benzer durumlar yaşandı. Kuzey Demiryolları'nda ateşçilik yapan babamın tutuklanışına şahit oldum. Babamı kelepçeleyerek hapse götüren o iki jandarmanın görüntüsü hafızamdan hiçbir zaman silinmedi. Sonra onu annemle ziyarete gidişimizi ve ona yiyecek, top ve

mektup kâğıdı götürüşümüzü daha dünmüş gibi hatırlıyorum.

Ekim 1934. Fabrika komitesi fabrikanın ele geçirilişini örgütler, verilen işaretle beraber tüm atölyelerde elektrik kesilir, işçiler idarecileri ve fabrika müdürü Albay Felix Garcia Perez'i derdest eder. Karşılarında 2. Sahil Koruma Topçu Alayı'ndan birlikler vardır, çıkan çatışmalarda Topçu Yüzbaşı Francisco Hernandez Pomares ölür. Fabrika müdürü kışlalarının önünde jandarma birliklerine hitap ederek teslim olmaya çağırır. Jandarmalar teslim olur. Ancak onları ikna etmek için 75mm'lik topların kışla önüne getirilmesi gerekmiştir.

Trubia fabrikası Ekim 1934'de yaşanan Asturias Ayaklanması'nın belli başlı merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Biz demiryolcular, ekipman depo komitesi üzerinden Trubia'daki yoldaşlarımızla, özellikle de Juan Jose Manso ile sürekli iletişim halindeydik. Aslında daha da fazlasını yaptık birlikte: 48 saat içinde kendimize büyük bir silah yaptık. Yaptığımız şey zırhlı bir lokomotifti. Bu silahla Kuzey İstasyonu'ndaki düzenli ordu birliklerini ve (çoğunlukla beyaz mermerli evdeydiler) Uria caddesindeki gericileri hedef alıyorduk. Yeni silahımızla hapishane binasını almaya çalışsak da sayısız denememiz başarısız olmuştu. Silahımız bu kez kadın kahraman yoldaşımız Aida de la Fuente komutasında Trubia'ya ve demiryolları ekipman deposuna giden demiryolu köprüsünün üzerine mevzilenmişti. Köprü Naranco yolunun başlangıcındaydı. Kısa bir süre sonra Trubia fabrikasında denetim elimize geçtiğinde patlayıcı mühimmat üretimi yapılan Santa Barbara ve La Manjoya da düştü.

Trubia işçilerinin başarılı ve savaşkan olmaları bir tesadüf değildir. Trubia'da, bütün siyasi partilerin katıldığı fabrika komitesinde ve sendikada işçi sınıfının birliğinin en yüksek aşaması yaşanmıştı. Çok görkemli bir gövde gösterisiydi ve birleştikleri zaman işçilerin ne kadar güçlü olduklarının görüldüğü iyi bir örnekti.

Proletarya ayaklanması sona erdiğinde yine çok sayıda işçi işten atıldı. Yakalanan işçi önderleri uzun hapis cezalarına çarptırıldılar. Onların arasında sosyalist grubun sekreteri ve sendika yöneticisi Desiderio Garcia da vardı. Diğer bir olağanüstü işçi önderi Juan Jose Manso'nun fedakârlıkları ise bölge halkı tarafından 1936 Şubat Seçimleri'nde Halk Cephesi milletvekili olarak seçilmesiyle

ödüllendirilmiştir.

Artık Halk Cephesi seçim zaferi kazanmıştır. Tutuklular hâlâ hapisteydi, serbest bırakılmaları için yapılan gösteriler giderek büyüyordu. Oviedo'da Coto, Model gibi hapishanelerdeydiler. Oluşan güçlü kamuoyu sayesinde çok geçmeden salıverildiler.

Sonraki süreçte Albay Aranda'nın "sadakatine" güvenenler, siyasi mahkûmların serbest bırakılmasına en çok karşı çıkanlardı. Oviedo'da mahkûmların salıverilmesini engellemek veya geciktirmek için hapishanelerin önüne makineli tüfek birlikleri gönderilmiştir. 1934 yılında bize saldıran aynı Aranda'dan Cumhuriyet'e sadakat beklemek; bazı şeyleri acaba hiç öğrenmeyecek miyiz?

1936 TEMMUZ'UNDA TRUBİA

Avelino Mata (PCE) sendika başkanı.

Desiderio Garcia (Sosyalist grup sekreteri) sendika sekreteri.

Julio Castrillo (PCE) başkan yardımcısı.

Fabrika komitesindeki gibi sendikanın bileşimi de dayanışmaya dayanıyordu, eylem birliğini içeriyordu. Ekim 1934'ün en önemli derslerinden biri de güçlü bir Marksist bakış açısı ve mutlak antifaşist konumlanışla desteklenen işçi sınıfı birliğinin sağlanması ve güçlendirilmesi için Trubia işçilerinin sınıf bilincinin vazgeçilmez olduğudur.

Fabrikanın müdürü Albay Jose Franco Mussio, Lerroux[128] - Gil Robles[129] Hükümeti tarafından atanmıştı. Ona oğlu Yüzbaşı Jose Luis Franco Soto yardım ediyordu.

Başkaları aksini söylese de işçiler Albay Franco'nun "güvenilmez" olduğunu biliyorlardı, Albay Franco'nun Halk Cephesi Hükümeti'ne karşı ayaklanma planının bir parçası olduğunun, Albay Aranda ile anlaştığının farkındaydı. Fabrikanın bodrum

[128] Ç.N: Alejandro Lerroux Garcia (1864-1949) İspanyol Cumhuriyetçi siyasetçi. Radikal Cumhuriyetçi Parti lideridir. 1934-35 arasında Başbakanlık yapmış, 1934 Ekim Ayaklanması'nın bastırılmasında görev almıştır. 1936 seçimlerinde başarısız olmuştur, İç Savaş'ın çıkması üzerine Portekiz'e kaçmış, ayaklanmacılara destek açıklaması yapmış, 1947 yılında İspanya'ya dönmüştür.

[129] Ç.N: José María Gil-Robles y Quiñones (1898-1980) Sağcı CEDA partisinin lideri. Faşistlerle kesinlikle karşı cephede yer almamış, İç Savaş'ın patlak vermesi üzerine partisini kapatıp sürgüne kaçmıştır. Franco rejimi sonrasında muhafazakâr oylara talip olsa da 1977 seçimlerinde başarısız olmuştur.

katında çalışan telefon operatörü şahit olduğu görüşmelerden işçi temsilcilerini haberdar etmişti. Ancak bundan da önemlisi yapılanlar ortadaydı ve gerçekler inatçıdır, onlar yalan söylemezler: Albay Franco, Yarbay Espiñeira ve diğer bazı subaylar darbeden hemen önce 16 ve 17'sinde ailelerini Oviedo'ya göndermiştir. Kendileri ise fabrikayı savunmak için hazırlık yapıyorlardı, kime karşı mı, elbette işçilere karşı! Bu sırada ailelerini de Aranda'ya emanet ediyorlardı.

Ancak daha fazlası, çok daha fazlası var. Albay Franco sendika başkanı Mata'yı, sekreter Desiderio Garcia'yı çağırır ve onlara şunları söyler: "Yarın sabah – 18'i – sabah 9'da Aranda bizi Oviedo'da bekliyor. Ben ve oğlumla birlikte sizler de gelin." Ancak – Prieto ve onun Asturias'daki dostlarının aksine – Trubia'daki sosyalist ve komünist işçiler ne Aranda'ya ne de Franco'ya güveniyorlardı. Operatörün verdiği bilgilere bir de Afrika'daki İspanyol ordusu içinde bir ayaklanmanın başladığı radyo haberi eklenince yoldaşlarımız doğal olarak davete icabet etmediler. Aslına bakılırsa her şey çok açıktı: Ayaklanmacılar işçi sınıfı hareketini başsız bırakmak istiyorlardı. İlk adımları buydu. Fabrikada siyasal olarak gelişkin işçilerin gerçekleştirdiği toplantılar sayesinde fabrikanın faşistlerin eline geçmesinin her ne pahasına olursa olsun engellenmesine karar verilmiş oldu.

Jaime Fernandez'de (eski tüfek sosyalistlerden) 1934 Ekim'inden kalan 25 tüfek vardı. Bakımları yapılmış durumdaydı. Cephanesi de vardı. En güvendiğimiz yoldaşlarımıza bu silahlar dağıtıldı. 18'i günü muhafızlık yapan Milan Alayı'na bağlı askerlerin her biri tek tek silahsızlandırıldı. Çoğunluğu Galiçyalıydı. İşçiler Jandarma Komutanlığı'na gittiler. Orada hazır bulunanlara Cumhuriyet Hükümeti'nin kararnamesini okudular, buna göre askerler terhis ediliyordu. Oradakiler artık asker değildi. Fabrika, işçilerin denetimine girmiş durumdaydı.

Ayın 18'i Cumartesi günü, gün ağarır ağırmaz, işçi önderleri Albay Franco'yu görmeye gittiler. Evi, bilindiği gibi fabrikanın içindeydi:

Albay – Ben fabrikanın müdürüyüm.

Desiderio – Kimin safındasınız?

Albay (ikiyüzlü şekilde) – Cumhuriyet'in. Her şey onbeş gün içinde hallolur. Tüm işçileri 20'sinden itibaren izne gönderiyorum.

Desiderio – Bizler Halk Cephesi Hükümeti'nin safındayız ve *Pazartesi günü izin mizin yok.*

Albay – Burayı kim yönetiyor sizler mi ben mi?

A.Mata – Bundan sonra, bu şartlar altında biz. Askerler artık terhis edildi. Subaylar da direnmediler.

Okuyucunun dikkatini bir noktaya çekmek istiyoruz: İlk olarak Albay ailesini Oviedo'ya yolluyor; ikinci olarak işçi sınıfı hareketinin önderleriyle beraber Aranda'yı ziyaret etmek istiyor; üçüncüsü, işçisiz bir fabrika görmek istiyor. Hepsi de Aranda'dan aldığı talimatlara uygun. Fabrikayı savunmak için hazırlık yap, tabii ki işçilere karşı! Bu sırada Oviedo'dan takviyeler de gelecektir.

Çok kötü bir zamanlamayla madenci havzasından çıkarak Madrid'i savunmaya giden Cumhuriyetçi işçilerin bir kısmının geri dönmesi, işçiler arasındaki sınıf bilinci, kararlılık ve devrimci ruh seviyesinin yeniden yükselmesine yol açmıştır. Artık Trubia top fabrikası kesin olarak bir kez daha işçilerin denetimine geçmiştir.

Ancak Aranda'nın talimatı uyarınca başlatılan direniş kırılmış değildi. Topların namluları mevcuttu ancak birazdan göreceğimiz gibi başta kamaları olmak üzere birçok eksik vardı.

20 Haziran Pazartesi günü şu yoldaşlar Albay'ı görmeye gitti: Desiderio Garcia, Avelino Mata, Julio Castrillo, Jaime Fernandez, Rogelio Canet (JSU'dan) ve Custodio.

"Albay'ım, kamalar eksik, özellikle de 105mm toplarınkiler. Neredeler?" diye sordu işçiler hararetle.

-Bilmiyorum, bahsettiğiniz kamalarla ilgili hiçbir şey bilmiyorum, diye yanıtladı Albay.

İşçilerden birisi bulundukları odanın arka kısmında duvarın ardında bir şeylerin gizlendiğini fark etti. Duvara kuvvetli bir tekme attı ve karşısında aradığımız kamalar ve daha neler neler vardı:

105mm toplar için yeterli sayıda kama
Altı makineli tüfek
Çok sayıda tabanca

Yirmi beş otomatik tüfek
İki yüz adet dolu şarjör.

Fabrikanın başka bir yerinde iki adet heybetli 155mm top bulunuyordu (Gijon, Salamanca'da bunlara acil ihtiyaç vardı) ancak kamaları yoktu, ne tesadüf! Krupp marka topların kamaları ortada yoktu, Albay nerede olduklarını "bilmiyordu".

İşçi önderleri fabrikadan İspanya'nın diğer bölgelerine sevk edilen malzemelere dair kayıtlara baktılar. Bu araştırma sonucunda kamaların Albay Franco'nun emriyle Barcelona'ya yollandığı ortaya çıktı. Barcelona'ya? Neden? Bir yere gönderilecekse topçu birliğinin bulunduğu San Sebastian'a gönderilmeliydi. Albay her şeyi tüm ayrıntısıyla planlamıştı. Kamaları Barcelona'da bulmamız San Sebastian'a göre daha zordu. Onlar bulununcaya kadar 155mm toplar kullanılamayacaktı.

Sendika liderleri bununla ilgili olarak Custodio'yu görevlendirdiler. Leon'daki ayaklanmacı hava üssünden uçağıyla kaçmayı başaran bir Cumhuriyetçi pilot sayesinde Barcelona'ya gidecek ve kamaları alıp dönecekti. Kamalar getirildi. 155 mm toplar Gijon'daki Simancas Kışlası'na karşı kullanılabildi.

Almirante Cervera hafif kruvazörü

Trubia işçileri daha sonra bu topların bölgede bulunan ve faşistlerin elinde kıyılarımızı denizden taciz eden Almirante Cervera[130]

[130] Ç.N: Amiral Cervera hafif kruvazörü. Adını 1898 İspanyol-Amerikan Savaşı kahramanlarından İspanyol Amiral Pascual Cervera y Topete'den

hafif kruvazörüne karşı Gijon'daki Cerro de Santa Canila'ya gönderilerek kıyı topu olarak kullanılmasını önerdi. Albay Franco derhal buna karşı çıktı ve olmayacağını söyledi. Ama oldu! "Cervera" artık kıyılarımızda başı boş gezemez hale geldi.

Top mermilerinin tapalarına gelince, Trubia'da bunlardan da çok yoktu. Oradakiler de Albay tarafından saklanmıştı.

İlk başlarda makineli tüfekler için sabitleyici üç ayak bulunmuyordu. Bunun da fabrika müdürünün işi olduğunu tahmin etmek hiç de zor değildi.

Savaş süresince kendisi sürekli olarak üretimi sabote etmeye çalıştı. Eğer sabote edemediyse bu, yapamadığındandır, işçilerin hazırlıklı olması ve uyanıklığı buna engel olmuştur. Savaş Bakanı'yken odamda, onunla Cumhuriyetçi Hükümet tarafından gönderilmiş güvenilir bir subay olan Yarbay Enrique Florez arasında geçen teknik bir konuyla ilgili tartışmayı hatırlıyorum. Silahlanmadan sorumlu müsteşar konumundaki Florez'in daha çok ve daha kaliteli silah üretimi için gösterdiği çabaları anlıyordum. Albay Franco sürekli engel çıkartıyordu. Öte yandan fabrikada uzun yıllar çalışmış olan komutanlardan Bonet, Albay'ın sadakatsizliğine dair fabrikadaki işçilerle sürekli temas halindeydi. İlerleyen dönemde Bonet, Gonzalez ile beraber çalışmak üzere Sama'ya gitti, daha sonra da Gijon'a geçti.

Yoldaşımız Juan Jose Manso'nun eşi ve yine yoldaşımız olan Pilar Gonzalez, Trubia fabrikasında bir süre kimyager olarak çalışmıştı. Şimdi de işçilerin isteği üzerine yeniden çalışmaya başlamıştı. Fabrikada daha önce yapılmayan bazı şeyler yapılmaya başladığını gören Pilar'dan duyduğumuza göre yine bir kimyager olan Albay'ın oğlu bazı hammaddeleri el altından satıyordu. Elbette bu yapılanlar da bir süre sonra ortaya çıktı. Bu hammaddeler arasında köprü ve benzeri büyük yapıları yıkabilecek güçlü patlayıcılar, fünye mekanizmaları için cıva ve "Molotov kokteyli"[131]

(1839-1909) alan savaş gemisi 1925 yılında donanmaya dahil olmuştur. İç Savaş sırasında Franco kuvvetlerine Kuzey Cephesi'nde önemli katkılar sağlamıştır.

131 Ç.N: Molotov kokteyli, ilk olarak İspanya İç Savaşı'nda yaygın olarak kullanılan bir silahtır. Sonraki dönemde özellikle geleneksel silahların bulunmadığı durumlarda doğaçlama şekilde üretildi. Genellikle şişe içindeki yanıcı

olarak anılan şişe içinde yanıcı ve patlayıcı sıvılar vardı. Meksika ve Çekoslovakya'dan sipariş edilen tüfekler bütün aksesuarlarıyla beraber geldiği için bu tür malzemeye ihtiyacımız kalmadı.

Ancak yaşananlar bunlarla kalmadı. Bir keresinde Lugones metal fabrikasından iki subay Trubia fabrikasına geldiler ve Pilar'ın kendilerine eşlik etmesini istediler. Her ikisi de ailelerini Oviedo'ya göndermişti. Kendileri de Pilar aracılığıyla Oviedo'ya geçme peşindeydiler. Faşistler için güzel bir av! Ne var ki onları derdest eden milisler sayesinde planları suya düştü. Önceden de araçlarının lastikleri patlatılmış ve J. J. Manso'nun eşi Pilar'la beraber geçiş yapmaları önlenmişti.

Başka bir olay daha var. Galiçyalı birlikler Trubia'ya yaklaştıklarında – Grado'yu almışlardı bile – Trubia'daki komutanlardan Panadero, düşman saflarına geçme girişiminde bulundu. Grado'dan çıkarak Nalon'a dökülen Bayo Nehri'ni geçmeye çalışsa da başaramadı. Nehirdeyken milisler tarafından vuruldu.

Albay Franco'nun oğlu Jose Luis, aynı şeyi Santoña'da denedi, bu sırada Davila[132] Santander'e saldırıyordu. Verdiğim diğer örneğin aksine Jose Luis kaçmayı başardı. Ancak onu vuranlar faşistler olacaktı.

Bu bölümü Albay Franco'nun beni arada sırada Savaş Bakanlığı'nda ziyaret ettiğini söylemeden bitirmek istemem. Onu hiçbir zaman güvenmedim. Trubia'da beni ilgilendiren tek şey fabrikadaki işçi önderlerinin aktardığı bilgilerdi.

Albay Franco beni kendinden tiksindirinceye kadar dalkavukluk ederdi. Usta bir sahtekârdı, ikiyüzlülüğü soğuk ve renksiz suratına yansımış gibiydi. Bazen fabrikadaki üretim seviyelerine ilişkin

madde bir fitil sayesinde patlamaya hazır olarak yakılır ve hedefe atılır. Molotov adı 1939-40 yılları arasında yapılan Sovyet – Fin Savaşı sırasında Sovyetler Birliği Dışişleri Bakanlığı yapmakta olan Vyaçeslav Mihayloviç Molotov'a (1890-1986) göndermede bulunmak adına Finliler tarafından konulmuştur.

132 Ç.N: Fidel Davila Arrondo (1878-1962) İspanyol komutan. İç Savaş'ta Francocu tarafta yer almış, General Mola'nın ölümünden sonra Kuzey Cephesi komutanı olmuştur. Savaşın ardından kurulan Franco rejiminde ordu komutanlığı ve bakanlık görevlerinde bulunmuştur. Rejimin çöküşünden sonra İç Savaş ve rejimin ilk yıllarında yaptığı insanlık suçları nedeniyle yargılanmış ancak hayatta olmadığı için dava düşmüştür.

çok umutlu konuşurdu. Düşman uçaklarının bombardımanından çekinmediğini, gerekirse çam ağaçlarının altında üretim yapacaklarını söylerdi. Teknik bilgisine bir diyeceğim yoktu ancak önemli olan bu bilgiyi kimin için kullandığıydı.

SAVAŞ SANAYİSİ AÇISINDAN TRUBİA-BASK İLİŞKİLERİ

Önceki bölümlerde kuzeydeki savaş sanayisi üretiminin eşgüdümünün üzücü bir şekilde çok kısa ömürlü olduğundan bahsetmiştik. Bölgede askeri konularda bir komuta merkezi kurulamadığı için aksi olması da beklenemezdi.

Ancak buna rağmen bu konuda hiçbir şey yapılmadığı da doğru değildir. Yapılanlar ise büyük çoğunlukla Trubia fabrikasındaki sendika önderlerinin çabaları sayesindedir. Yoldaş Desiderio Garcia, genel sekreteriyle beraber şunları gerçekleştirmiştir:

İlk sıraya herhalde Ulusal Savunma Bakanlığı'na bağlı Silahlanma ve Mühimmat Müsteşarlığı tarafından gönderilmiş olan Albay Alberto Morell ve Yarbay Jose Fernandez de la Vega'ya olağanüstü yardımlarda bulunduklarını yazmak gerekir.

Asturias'ın Bask topraklarına hiç kömür göndermediğine dair iddialara karşın, şunu büyük bir açıkyüreklilikle söyleyebiliriz, evet, Bask topraklarına kömür gönderilmiştir.

Trubia'dan Durango'ya askeri miğfer imalatı için kalıplar gönderilmiştir.

Bilbao'ya 308mm'lik toplar gönderilmiş ve işler hale getirilmiştir. Her bir mermisi yaklaşık bir ton olan bu topun menzili 45km çapındaydı ve Bilbao Limanı'nın girişinin savunulmasında büyük öneme sahipti.

Trubia'dan Basklara Sestao'da üretilen 80 tonluk tanklar için motor ve vites kutusu gönderilmiştir.

Sestao ve Euskalduna tersanelerindeki topların mermileri Trubia'dan gönderildi. Fabrikanın kendisi çok ağır koşullarda üretim yapmasına rağmen acil ihtiyaç olarak değerlendirdiği bu mühimmatı göndermeyi başardı.

Basklardan çok sayıda el bombası, tapa ve Bilbao döküm fabrikalarından yüksek kaliteli demir cevheri aldık.

Patlayıcılar alanında da işbirliğimiz vardı.

Reinosa tersaneleriyle Trubia arasında yoldaşça bir yardımlaşma

ve dayanışma ilişkisi bulunuyordu.

Elbette Cumhuriyetçi merkez bölgeyle de iyi ilişkilerimiz vardı, Trubia Madrid'e binlerce tapa göndermişti.

KOMÜNİSTLER ALBAY FRANCO'YU MAHKEMEYE VERİYOR

Mahkeme süreci Mayıs ayının sonları veya Haziran ayının başlarındaydı. Suçlama biraz önce bahsettiklerimiz ve daha fazlasına dayanıyordu. Aralarında Juan Jose Manso'nun da yer aldığı şahitlerin tamamı Trubia fabrikası işçileriydi, hepsi de sanık aleyhine şahitlik yapıyordu. Elbette hiçbiri mahkeme salonlarının alışık olduğu belagata sahip değildi, ancak gerçekler ortadaydı, bazıları "ispatlanamasa" bile. Süreç sonunda hukuki ayak oyunları, laf cambazlıkları kazandı, ardından anlaşmış gibi sosyalist ve anarşistlerin alışık olduğumuz antikomünizm söylemi geldi.

Sonunda suçlu biz olmuştuk. "Sadakatsiz" olan biz komünistlerdik. "Sadık" olan Trubia fabrikasının hain Albayı Jose Franco Mussio olmuştu. Tam hainlere verilebilecek bir ödül. Ceza, Cumhuriyet'in en sadık savaşçılarına kesilmişti. Ayrıca daha önce hiç yaşanmamış bir şey yaşandı ve Halk Mahkemesi verdiği kararın ekinde komünistlere çamur atıyor, onları suçluyordu.

Ne diyebilirim ki? Bu onurlu hukukçular ve siyasetçiler, başta Belarmino olmak üzere Asturias'dan korkakça kaçtılar. 12 Ekim 1937 günü Belçika yapımı "Somme" gemisine bindiler. Cumhuriyet kanunlarının bu "koruyucuları", bir haini ortaya çıkartan komünistlere saldırıyor, düşmanın içimizdeki ajanlarına karşı halkımızı dikkatli olmaya çağırdığımız için suçlanıyor, savaş sanayisindeki üretimi gözümüz gibi sakındığımız için yargılanıyorduk.

Sonunda Albay Franco itibarı iade edilerek salıverildi. Bundan daha da kötüsü bu kişinin artık valinin ve sosyalist, anarşist siyasetçilerin çoğunun has adamı haline gelmesi oldu.

1937 Ekim'inde Gijon kentini düşmana teslim etme onuru – onun için eğer bir onursa - ona bahşedilmiştir. "Junkers" uçaklarını düşürdüğümüz Nazi pilotları milislerimizi sadece makineli tüfeklerle esir alırken, Albay Franco da düşmanlarımızı sevinçle kucaklayarak karşılamıştı.

Sonra Franco'yu Franco yargıladı. Sürecin ardından Franco kurşuna dizildi. Bu gayet doğaldı, faşistler böyle çalışıyordu. Hiçbir

tereddüte hoşgörü göstermiyorlardı. Hainin önceki hainlikleri de unutulmamıştı. Franco'nun kurşuna dizildiği mahkeme sürecinde anlattıkları, bizim kendisini Gijon'da yargılanmasını sağladığımız mahkeme sürecinde reddettiği olguları kabul ettiğini gösterdi. Verdiği ifadelerde Asturiaslı komünistlerin kendisine yönelttiği tüm suçlamaların ve daha da fazlasının gerçek olduğu görüldü. Özet olarak ifadelerinde bu durum görülecektir. Cumhuriyet'e sadık İspanyol basını ise Franco'nun başından beri faşistlere bağlı olduğunu ve bu durumun da yaptıklarından belli olduğunu yazdı.

Biz buna derhal tepki gösterdik. Konuyla ilgili olarak PCE Merkez Komitesi'nin yayın organı olan *Kızıl Cephe*'de bir yazı kaleme aldık, Albay Franco'un Trubia top fabrikasında yaptıklarını tüm açıklığıyla anlattık. Kendisini Cumhuriyetçi ve onun da ötesinde devrimci bir mahkemeye vermemiz için yeterli sebeplerin var olduğunu belirttik.

Bunun üzerine Albay'ın eski destekçileri yaygara koparmaya başladılar. Savaş boyunca cephe gerisinden çıkmayan ve daha önce de bahsettiğimiz ismi lazım olmayan firari sekreter, ağza alınmayacak küfürler, iftiralar kusmaya başlamıştı, sonra bir anarşist lider de benzer bir açıklama yaptı...

Bu iki zavallı unsurun attığı iftiralar ve yaptıkları karalamalar o seviyeye geldi ki partimizin Merkez Komitesi İçişleri Bakanlığı'na başvurarak hainleri savunanları ifşa ederek, Cumhuriyetçi devlet mekanizmasının içine sızmış beşinci kol unsurların varlığına karşı emekçi halkı devrimci uyanıklığa davet eden onurlu kişilere saldırıldığını büyük bir açıklıkla belirtti.

Ne olursa olsun işçi sınıfının duygularına ve farkındalığına tamamen yabancı bu unsurların varlığı hiç önem taşımıyor.

Önemli olan, Trubia fabrikasındaki işçilerin bize verdiği devrimci derstir:

Başarının teminat altına alınmasının tek yolu sosyalistlerle komünistlerin birlik içinde olmasıdır.

Cephede en önde savaşmak, üretim sürecinde kendini koşulsuz şekilde davaya adamak.

Halk Cephesi davasına tam bağlılık.

Savaşın ilk gününden son gününe kadar fabrikanın ayakta kalmasını sağlayan devrimci uyanıklıkta ısrar da bu dersler arasında

sayılmalıdır.

Faşist kurşunların aramızdan aldığı Avelino Mata, Jaime Fernandez, Julio Castrillo ve diğerlerine selam olsun!

Franco'ya karşı elde silah savaşmış, halen hayatta olan ve kavgada birlik beraberlik içinde dik duranlara selam olsun!

Trubia işçilerinin Asturias ve İspanya devrimci işçi sınıfı tarihinin sayfalarına girmesini sağlayan herkese selam olsun!

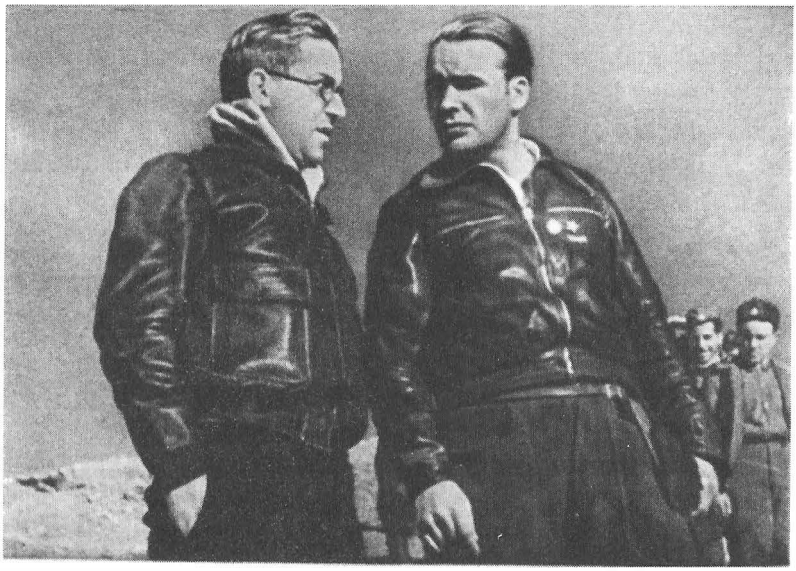
XI

Nisan 1937, Yeni Bir Kriz?

Belarmino Tomas 17 Nisan 1937 tarihli bir telgrafla sorumlusu olduğu Savaş Bakanlığı'nın faaliyetine son verildiğini öğrendiğinde yaşananlar kriz seviyesine gelmedi.

Yapılmaya çalışılan bakanı veya Asturias ve Leon Bölgelerarası Konseyi'ni veto etmek veya işlevsizleştirmek amacı gütmüyordu, tersine savaşın dayattığı olağanüstü koşulların gereği olarak siyasal, ekonomik ve askeri alandaki karar yetkisini merkezi olarak tek elde toplamak amacıyla yapılan girişimin Asturias'a olan yansımasıydı. Merkezi komuta altına Katalonya ve Bask toprakları da giriyordu.

Söz konusu bu iki ulusal bölge, bilindiği gibi özerkliğe sahipti. İkisinde de merkezi hükümet en büyük zorluklarla karşılaştı: Bask topraklarında, özerk yönetimin kendisine sağlanan hakların kullanımında aşırıya varan gayretkeşliği sorunların kaynağı olmuştu. Bu haklar Cumhuriyet Hükümeti tarafından anayasal bir hak olarak tanınmış ve korunmuş, bizim de prensip olarak ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı kapsamında en az onlar kadar savunduğumuz haklardı. Katalonya'da ise özellikle anarşistlerin sorumsuzca yürüttüğü ayrımcılığa dayanan siyasal hareket tarzı, merkezi hükümetin etkisini dağıtıcı yönde işliyordu. Anarşistlerin hâkim oldukları Aragon'da ki kötü şöhretli Aragon Konseyi, kurmaya çalıştıkları sistemin nasıl olacağının ipuçlarını veriyordu. Ultra-solcu FAI üyelerinin çoğunlukta olduğu yapı Cumhuriyet Hükümeti'ni ve Katalonya yönetimini görmezden gelerek, başıbozuk davranıyordu.

Enrique Lister (sağda) Koltsov ile

Sözüm ona faşizme karşı savaşmak üzere kurulmuş olan bu konseyin varlığı, işleri o kadar güçleştiriyordu ki Cumhuriyet Hükümeti onu kapatma kararı aldı. Savunma Bakanı Indalecio Prieto konuyla ilgili olarak Genelkurmay Başkanlığı'na bir emir yayınladı. Emrin gereklerini yerine getirmesi için Enrique Lister[133] komutasındaki 11. Tümen görevlendirildi. Düzenli ordunun bu birliği tek kurşun atmadan, kimsenin canını yakmadan emrin yerine getirilmesini sağladı. Aragon Konseyi'ndeki FAI üyelerinin baskılarıyla kapatılmış olan Halk Cephesi komiteleri yeniden kurulmaya başladı. Lister'in kaleme almış olduğu *Nuestra guerra* ("Savaşımız") adlı kitaptan bu dönemi anlatan mükemmel bir kısmı

133 Ç.N: Enrique Lister Forjan (1907-1994) PCE üyesi komünist devrimci, siyasetçi ve enternasyonalist asker. İç Savaş sırasında 5. Alay'da görev aldı. Savaşın ardından Sovyetler Birliği'ne sürgüne gitti. 2. Dünya Savaşı'nda Sovyet topraklarının dışında Polonya ve Yugoslavya cephelerinde general rütbesiyle çarpışmalara katıldı. Soğuk Savaş döneminde parti içinde Santiago Carrillo liderliğinin Avrokomünizm sapmasına muhalefet etti ve sonrasında geleneksel Marksist-Leninist hatta sahip çıkan İspanyol Komünist İşçi Partisi'ni 1973 yılında kurdu (PCOE). 1977 yılında İspanya'ya döndü ve siyasete devam etti. 1994 yılında Madrid'de hayata veda etti.

size aktarmak isteriz:

> "Aragon halkının hangisinden daha çok çektiğini ayırt etmek gerçekten çok zor: Herkes terörden etkilendi, anarşist diktatörlüğünü reddeden ve uyum göstermeyen herkes zulüm gördü. Köylüler "anarşist komünizm" rejiminde "anarşist devrim"den öncekine göre çok daha kötü şartlarda yaşamaya mecbur bırakıldılar. Köylüler için yaşam güvencesi bulunmuyordu."
>
> "Aragon'da "anarşist bir devlet", FAI diktatörlüğü vardı, en zalim burjuva devletin siyasal yöntem ve araçları oradaydı: Bakanlar, ordu, iktidarın temsilcileri, yargıçlar, zorunlu işçilik..."

Bask topraklarında ise burjuva tipi bir hükümet ve burjuvazinin çıkarına yönelik uygulamalar, silahlanmış ve bütünleşmiş bir İspanya kurulmasının önünde engel oluşturmaktaydı. Katalonya'daki Aragon Konseyi sözde işçi temsilcileri, ultra-sol ve ultra-devrimci söylemlerle Cumhuriyet, işçi sınıfı ve halkın düşmanlarına karşı birlikte kavga verilmesine karşı Bask Hükümeti'nden daha çok zarar vermiştir.

Devrimci teori olmadan devrimci hareket olamayacağını bize Lenin öğretmişti. Anarşist teori küçük-burjuva teorisidir, kapitalizmin tüm pisliklerine bulaşıktır ve gerçekte tam da işaret ettiğimiz uygulamalara yol açar: Aragon Konseyi benzeri çarpık uygulamalara. Bu deneyim aksi iddia edilemez tarihi bir deneydir ve "devrimci" bir teori ve pratik olarak anarşizmin iflasını temsil eder.

Kendimizi tekrar etme pahasına da olsa bahsedilen Cumhuriyetçi birlik; Francoculuğun, onun ağababaları Nazilerin ve İtalyan faşistlerin yenilgisi için doğal bir gerekliliktir. Bu birlik önemli bir ilerleme olmasına rağmen sadece askeri konulara indirgenemez, ekonomi, yargı gibi toplumsal hayatın tüm alanları bu anlayışa tabi tutulmalıdır. Böyle bir durumdaki bir ülkede herkesin ulusal bağımsızlık ve demokrasi hedefinden başka bir hedefi olmamalıdır. Ancak bu asgari temelin sağlanmasının ardından Bask ve Katalan topraklarının, sonra da Galiçya'nın ulusal bağımsızlıkları sağlanabilir. Bu son söylediğime dair ise genel olarak ne hükümetin ne de Halk Cephesi siyasi partilerinin Galiçya halkının bağımsızlık taleplerine gereken önemi gösterdiklerini düşünüyoruz.

Savaşın sürdürülmesi sırasında dağınıklığa ve enerji kaçaklarına son vermek yaşamsal bir öneme sahipti. Merkezi olarak oluşturulan ve tüm savaş faaliyetini birleştirerek komutayı tek merkezde toplayacak olan bir Genelkurmay Başkanlığı, savaşın ilk anından beri komünistlerin ısrarla savundukları şeydi.

Hükümetin tasarrufuyla aynı fikirde olmadığını belirten Belarmino Tomas yürütmekte olduğu görevden istifa etti. Bu davranışı uygun değildi. İlkin, Cumhuriyet Hükümeti'nin almış olduğu kararda sansür benzeri bir uygulama yoktu. İkinci olarak alınan karar tek yönlü olarak sadece Asturias için alınmış bir karar değildi, halen bağımsız olarak faaliyet gösteren tüm komite, bakanlık, yönetim vb. bileşimi kapsıyordu. Böylelikle Cumhuriyetçi bölge içinde genel savaş planlarının uygulanmasındaki farklılıkların önüne geçiliyor, merkezi komuta esasları gereğince sivil otoriteye bağlı bir kurmay başkanlığı konuluyordu. Hükümet, ulusal ölçekte hukuken tartışmasız tek yetkili organ olarak tüm sorumluluğu üzerine alıyordu.

Asturias'da Cumhuriyetçi Hükümet hem sivil hem de askeri alanda zaten sarsılmaz bir otoriteye sahipti. Sivil alanda merkezden atanmış yönetici görevini sorunsuz şekilde icra ediyordu, bu açıdan bir değişiklik olmayacaktı. Askeri açıdan bakıldığında ise doğruyu söylemek gerekirse XVII. Kolordu Kurmay Heyeti'yle eşgüdüm içinde çalışan bir siyasi komiserlik temsilcisi mekanizmasına sahiptik. Bu bileşim Javier Linares başkanlığında çalışıyordu. Asturias Konseyi ise savaş süresince doğan sorumluluklarını yerine getiriyor ancak her seferinde başkanlığını B. Tomas'ın yaptığı kurumun Asturias'ta ve bölgedeki özgün durum gereğince Cumhuriyet Hükümeti tarafından konulan yasalar, kararlar, siyasal ve askeri program uyarınca kurulmuş yasal, siyasal ve idari bir kurum olduğunun hatırlatılması gerekiyordu.

Konseydeki Komünist Parti temsilcileri bu yüzden hiç düşünmeksizin Savaş Bakanlığı'nın faaliyetlerine son veren kararı benimsediler ancak öte yandan görev ve sorumlulukları yerli yerinde duran konsey başbakanının istifasını kabul etmediler.

Bazıları art niyetle bize şunları söylemeye cüret ettiler: "Tabii, alınan kararı kabul ediyorsunuz çünkü şimdi Ambou Savaş Bakanı değil. Bakanlık sizdeyken neden aynı adımları atmadınız?

Geçtiğimiz Aralık ayında Ambou yerine B. Tomas geçtiğinde neyi protesto ettiniz o zaman?"

Böyle bir akıl yürütme kimilerine mantıklı gelebilir. Ancak mantıklı bile olsa diyalektiğe aykırıdır, çünkü ülkemizdeki kavganın gelişiminin gereksinmelerine uygun düşmemektedir. Bu savı öne sürenler belirli bir anda verdiğimiz antifaşist mücadeledeki niceliksel artışın yine belirli bir anda nitelik olarak da değiştiğini göz ardı etmektedir. Savaş sırasında tam da benzer bir durum yaşanmıştır, kavganın dinamikleri bu değişim ve dönüşümü hızlandırmıştır. Sonuç olarak 1936 Aralık ayında olumlu olan bir şey, 1937 Nisan ayında artık olumlu değildir.

Sonuçta Cumhuriyet Hükümeti, bizim bölgesel seviyede yaptıklarımızı ulusal ölçekte yapmıştır. Hatırlanacağı gibi askeri ayaklanmanın ilk günlerinde her farklı bölgede farklı savaş komiteleri ortaya çıkmaya başlamıştı. Bu durum normaldi ve faşist bir askeri ayaklanma karşısında, ülkede siyasal, ekonomik, hukuki ve özellikle askeri alanda tüm anayasal düzen dağılmaya başlamışken alınması gerekli devrimci bir tutumdu. Eğer işçiler, köylüler ve emekçi halk kitleleri her yerde demokratik esaslara uygun antifaşist bir yapı meydana getiriyorsa bunu tek bir kutsal görev için yapıyorlardı: Halk Cephesi'nin programını korumak, o zamana dek kazanılan tüm demokratik ve sınıfsal hakları savunmak için. Cumhuriyet Hükümeti'ni ve ulusal bağımsızlığımızı savunmak için. Keşke Casares Quiroga'nın aksak hükümeti de bunu yapmış olsaydı![134]

Sama de Langreo'daydım. Burada Ramon Gonzalez Peña başkanlığındaki Halk Cephesi Yerel Komitesi'nde PCE temsilcisi olarak komitenin yayın organının ilk taslağını oluşturmakla uğraşıyordum. Yine Sama'da basılan bültende benim tarafımdan yazılan ve başta Peña olmak üzere diğer yoldaşlar tarafından onaylanan bir yazı çıktı. Bu yazıda her bölgede Halk Cephesi veya Savunma veya Savaş komitelerinin – isim o zaman pek önemli değildi - kurulması için çağrı yapılıyor, sürecin olabildiğince demokratik biçide işletilmesi öneriliyordu. Ancak yapılması gereken temel şey

134 Ç.N: Yazar burada 17 Temmuz 1936 askeri ayaklanması sırasında Başbakan olan Quiroga'nın tutukluğunu ve basiretsizliğini eleştirmektedir.

antifaşist iktidarı kurmak, her yerde işçileri, köylüleri ve antifaşist emekçi kitleleri askeri olarak örgütleyerek Falanjistleri bulundukları yerlerden söküp atmak, başladıkları antidemokratik ve haince uygulamalara derhal son vermekti.

Halk Cephesi Yerel Komitesi ile Gijon Savaş Komitesi arasında iki başlılığı kaldıracak şekilde birleşme yaşanıp B. Tomas başkanlığında Asturias ve Leon Halk Cephesi Bölgesel Komitesi kurulduğunda, dağınık milis kuvvetleri artık düzenli askeri birliklerde toplanmaya başlamış, Asturias'daki Halk Ordusu'nun temelleri atılmaya başlamıştı. Savaşın ilk günlerinde faşistleri geri püskürtmek için Asturias'ın her yerinde kurulan ve yaşamsal bir öneme sahip olan yerel savaş komiteleri şimdi Asturias ve Leon'da verilen merkezi ve bütünlüklü antifaşist kavganın sürdürülebilmesi için engel oluşturur duruma gelmişlerdi.

Sayısız savaş komitesinin her birinin başkanı ya da komutanının bu değişiklikleri reddetmeleri durumunda neler olacağını kimse bilemezdi. Eğer bu kişiler durumu protesto ederek ilgili Halk Cephesi komitelerine bağlanmayı reddetmiş olsalardı, değişime karşı yaşanan bu direniş düzensizlik ve kaostan başka bir şey getirmezdi. Genel olarak bu tür bir direniş yaşanmadı, yaşanan gelişmeler ve hayat zaten bu komitelerin kapatılmasını dayatıyordu.

Elbette bu komitelerin kapatılmalarıyla beraber belediyelik sistemi yeniden ayağa kaldırılıyor, halkın doğrudan içinden gelen belediye başkanları mümkün olan en demokratik yolla göreve başlıyordu.

Aynı diyalektik mücadele süreci Kuzey Cephesi'nde yaşanıyordu, ancak maalesef özellikle askeri alanda çok ileri gidemeden süreç durdu. Dönüşümü tam anlamıyla durdurmaları mümkün olmasa da başta Bask Hükümeti ve daha az kabahatleri olsa da Asturias ve Santander Konseyleri sürecin işleyişine engel oldular. Sürecin sonuna doğru Cumhuriyetçi Hükümet'in Kuzey Cephesi için görevlendirdiği temsilci atansa ve bölgede faaliyet gösteren kurmay heyetin işlerini kolaylaştırmış olsa da gerçekte iş işten geçmişti. Kaybedilen zaman altın değerindeydi – özellikle savaş dönemlerinde zaman olağan hayatta olduğunda belki yüz kez daha önemli hale gelir – bunun bilincinde olan faşistler ellerini çabuk tutarak kuzeydeki Cumhuriyetçi bölgenin sonunu hazırladılar.

Burada bahsedilen bütünleşme süreci ulusal ölçekte de yürütüldü, ancak yine Bask Hükümeti'nin - Kuzey Ordusu'nun oluşturulmasına karşı tutumlarını bizzat biliyorduk – onun yanı sıra bir süre oldukça güçlü bir silahlı kuvvete sahip Katalonya'daki anarşistlerin davranışları nedeniyle de süreç boşa düştü. Katalonya'da 1937 yılı Mayıs ayında anarşistler ve Troçkistler (POUM) tarafından başlatılan darbe girişiminin bastırılmasından ve aynı yıl Ağustos ayı içinde Aragon Konseyi'nin kapatılmasından sonra Negrin Hükümeti ve ona bağlı Genelkurmay Başkanlığı tüm Cumhuriyetçi bölgede tek yetkili karar mercii konumuna gelebildi.

Teruel Muharebeleri sırasında Cumhuriyetçilere ait bir Sovyet yapımı T-26 tankı

Ancak bu şekilde hareket ederek faşistleri Teruel'de yenebilirdik[135]. Ancak bu şekilde Ebro Muharebesi'ndeki gibi muhteşem

135 Ç.N: Teruel Muharebesi (15 Aralık 1937 – 22 Şubat 1938) İç Savaş sırasında Teruel kenti civarındaki kanlı çarpışmaları anlatır. Ayaklanmacıların elindeki Teruel kentinin kuşatması tamamlanır ancak kentin düşmesi hem direnişin yüksek seviyede olmasından hem de olağanüstü zorlu kış koşullarından dolayı gecikir. Kenti kanlı çarpışmalar sonucunda ele geçiren Cumhuriyetçiler, ardı arkası kesilmeyen karşı saldırılara ve sürekli olarak gelen takviyelere direnemezler. 22 Şubat'ta kent yeniden Francocuların eline geçer. Cumhuriyetçi ordu bu muharebedeki ağır zaiyatının (yaklaşık 20 bin ölü, 14 bin esir) yerine yeni birlikler koyamayacaktır.

zaferler kazanabilirdik.

Son durumu özetlersem, durum şöyle oldu: Belarmino Tomas istifasını geri çekti. Kriz büyümeden sonlandırıldı. Neredeyse bir bardakta fırtına koparılmıştı.

Ancak Özerk Konsey meselesi böyle değildi, ona da biraz sonra değineceğiz.

XII

Santander

Askeri faşist ayaklanma Santander'de başarılı olamadı. Santoña'daki birliklerin komutanı Jose Garcia Vayas ve Muhafız Birliği Komutanı Cesar Puig gibi Cumhuriyet'e sadık komutanlar ve onlara destek veren milisler sayesinde ayaklanma bastırıldı.

İşçi sınıfı kimseden bir talimat beklemeden hareket ederek ve en ön saflarda savaşarak direnişin temelini oluşturmuştur. Pek anlatılmayan ama muazzam bir başarı örneği olan olayı anlatmalıyız burada. Reinosa tersanesinin işçileri tersanede denetimi ele almakla kalmayıp, yerel halkla beraber jandarma karakolunu basmış, çarpışmaların ardından karakolu teslim almıştır.

Tersane bu dönemde üretimi sürdürmüş, savaş sanayisine katkısını da arttırmış, Cumhuriyetçi donanma ve sahil güvenlik birliklerine top mermisi ve dağınık halde de olsa direniş gösteren jandarma birliklerine karşı kullanılmak üzere zırhlı araçlar üretmiştir.

Sözü Tersane İşçileri Sendikası Genel Sekreteri yoldaşımız Fernando Alvarez Segovia'ya verelim:

> "Faşist ayaklanma Afrika'da başladığında Reinosa'da bulunan komünist-sosyalist işçiler bölgelerinde denetimi ele alıp, gericilerin hareketlerini gözlemek ve olası saldırı veya provokasyonlara müdahale etmek üzere güvenlik ekipleri kurdular. Bu yüzden o önemli günde, 18 Temmuz Cumartesi günü, Cumhuriyet'in azılı düşmanlarının evlerine giderek,

konumlarını rapor ettik, ellerindeki silahlara da el koyduk. Belediye binasında oluşturulmaya başlanan cephaneliği ilk ziyaret edenler, daha sonra AntiFaşist İşçi ve Köylü Milislerinin (MAOC) çekirdeğini oluşturdular."

Hukuki adı *Sociedad Española de Construccion Naval* olan tersane işletmesinde toplu sözleşme imza yetkisi olan sendika UGT, Reinosa Şubesine bağlı Montanurgico Montañes sendikasıydı. Fabrikadaki 2400 işçi bu sendikaya bağlıydı.

İlk günlerde bileşiminde komünist ve sosyalist işçilerin olduğu bir fabrika komitesi kuruldu. Çok güçsüz olmasına rağmen CNT de bu komitede temsil ediliyordu. Fabrika komitesinin başkanı konumundaki sosyalist dostumuz Manuel Rayon Segovia fabrika müdürü olarak atandı.

Sendikanın lideri konumunda kıdemli UGT'li Jose Landeras, genel sekreteri de Fernando Alvarez Segovia idi.

Fabrika komitesi derhal kuzey bölgesindeki diğer savaş sanayisi kurumlarıyla temas kurmak üzere girişimlere başladı.

Biz de Ramon, Gonzalez Peña ve Juan Ambou'dan oluşan Halk Cephesi Yerel Komitesi temsilcileri olarak Sama de Langreo'ya geçip, trenle Trubia'ya gidiyorduk.

Trubia'daki fabrikadaki yoldaşlarla bir araya gelmemizin sebebi, Cumhuriyet Hükümeti'nin vermiş olduğu "Churruca"[136] sınıfı savaş gemilerinde kullanılan silahların yapımında kullanılmak üzere gerekli bakır madeninin tedarik edilmesiydi.

Neyse ki Trubia'da yeterli miktarda bakır vardı. Trubia'daki işçi sendikası bakırın tedarik edilmesinde en ufak bir sorun yaratmadı. Hükümete hizmet edebilmek büyük bir memnuniyet veriyordu bizlere.

Reinosa'da elimizde bol miktarda zırhlı çelik sac malzemesi bulunuyordu, bunlar daha çok dağ toplarının siper kısmında kullanılıyordu. Trubia'da bu tür malzemeye ihtiyaç duyuluyordu. Bu şekilde bir malzeme alışverişi sağlanmış oluyordu. Trubia ve Reinosa işçileri bu yolla ortak düşman faşizme karşı proletarya

[136] Ç.N: İspanyol donanmasındaki bir destroyer sınıfı. İngiliz donanmasındaki *Scott* sınıfının benzeridir. İki savaş arası dönemde hız, zırh ve ateş gücüyle önemli savaş gemileri olup filo komutanlarının emrine verilmiştir.

dayanışması çerçevesinde sorunlarını birlik içinde çözmüş oldular.

Proletarya dayanışması içinde yapılan benzer dayanışma ve yardımlaşma sayesinde Kuzey Cephesi'nde ve diğer Cumhuriyetçi bölgede birçok başarı kazanıldı.

Bu zaferlerin kazanılmasının sebebi komünistlerle sosyalistlerin birlik ve beraberlik içinde olmasıydı. Trubia'da olan buydu. Reinosa'daki işçilerin ve teknik personelin çoğu da eskiden Trubia fabrikasında çalışıyordu.

Ancak Cantabria'nın başkenti Santander'de jandarma komutanlığının düşmesi çok uzun sürdü. Bu yüzden bu önemli komutanlığın alınmasını hızlandırmaya katkımız olabileceği umuduyla Gonzalez Peña ile birlikte Santander'e gittik. Birkaç gün sonra komutanlık teslim oldu, ancak teslim olma koşulları gereğince jandarmaların güneye, kendi cephe hatlarına geçmelerine izin verildi.

Santander'deki Komünist Parti Bölge Komitesi'ndeki yoldaşlar Angel Escobio ve Mariano Judge işlerin gidişatından ve kendilerine karşı takınılan tutumdan hiç memnun değildi. Hiçbir şey yapmama, hatta aylaklık hali belirgindi. Elbette Reinosa, Castro-Urdiales, Torrelavega gibi Şubat ayında Halk Cephesi'nin seçimleri kazandığı bölgeler bunun dışındaydı. Ancak genel olarak bölgede hava böyleydi.

Dağlık başkentte Cumhuriyet düşmanlarının sayısı hiç de az değildi. Bu beşinci kol faaliyetine karşı hiçbir örgütlü mücadele yürütülmüyordu. Yoldaşlarımız tarafından teyit edildiği üzere düşmanla temas hali apaçık ortadaydı. Bize şunlar bile anlatılıyordu: "Limanlarımızda diğer Cumhuriyetçi limanlara gönderilmek üzere malzeme yüklenen İngiliz gemilerinin faşist limanlara götürüldüğünü duyuyoruz." Santander aynı zamanda Asturias'dan kaçan gericiler için bir sığınma noktası konumundaydı. Burada rahatsız edilmeden hayatlarını sürdürüyor, cephede ülke için hayatlarını tehlikeye atan savaşçılara nazire yaparcasına güzel lokantalarda tıkınıyorlardı. Bu lokantalardan birinde Dutor ile birlikte oturmuş yemek yerken La Felguera'dan geldiklerini öğrendiğimiz çok sayıda gericiye gözlerimle şahit oldum. Hiç tereddüte yer yoktu, derhal tutuklanmalarını ve Asturias'a gönderilmelerini sağladık.

Ne valiyle yapılan toplantı, ne bölgedeki en tanınmış sosyalist lider Bruno Alonso ile yapılan toplantı ne de Ruiz Olazaran

başkanlığındaki Cumhuriyet Hükümeti heyetiyle yapılan toplantılar soruna çare oldu. Kent düşünceye kadar kentteki beşinci kol faaliyeti gittikçe güçlenen bir şekilde devam etti.

Santander'de savaşın Asturias'daki gibi yaşanmaması ve hissedilmemesinin ardındaki nedenlerden en önemlisi biz komünistlerin ısrarla dile getirmekten bıkmadığımız tüm Kuzey Cephesi'nde siyasal, askeri ve ekonomik eşgüdümün sağlanması talebinin yerine getirilmemiş olmasıdır. La Magdelena sarayı, eğlence yerleri ve Sardinero'daki aristokratik plaj hâlâ şehirdeki burjuva ve küçük burjuvalar tarafından çok rahatça kullanılıyordu.

Cumhuriyetçi direnişi örgütlemek için varıyla yoğuyla çalışan komünistlerin, sosyalistlerin, katkıları daha az da olsa, CNT üyelerinin ve Cumhuriyetçilerin çabalarını küçümsemek niyetinde değilim. Kentte askeri darbe girişimi çökertilmiş, daha sonra Yarbay Garcia Vayas komutasındaki XV. Kolordu bünyesine katılacak olan milis kuvvetleri örgütlenmişti. Buna ek olarak Santanderli milisler 1936 Ekim ve 1937 Şubat askeri harekâtında, savaşın son kahramanca direnişinde hep yanımızda olmuşlardır. Bask topraklarının savunulmasına da yardım etmişlerdir.

Santander, Cumhuriyet Hükümeti tarafından coğrafi konumu nedeniyle aynı zamanda Kuzey Ordusu karagâhı gibi düşünülmüştür. Ancak bu ordu Bilbao düştükten ve iş işten geçtikten sonra gerçek bir ordu kimliğine kavuşmaya başlamıştır.

Santander aynı zamanda o dönemde Cumhuriyetçi Hükümet tarafından görevlendirilmiş olan ve başkanlığını General Gamir Uribarri'nin[137] yaptığı Kuzey bölgesi Hükümet Delegasyonu'na da ev sahipliği yapıyordu. Kurulda Bask Hükümeti adına Guillermo Torrijos, Cumhuriyetçi Sol Partisi'nden Santander Milletvekili Juan Ramon Ruiz Rebollo ve İspanya Komünist Partisi'nden Asturias Milletvekili Juan Jose Manso bulunuyordu.

137 Ç.N: Mariano Gamir Uribarri (1877-1962) İspanyol general. İç Savaş'ın patlak verdiği ilk günlerde Cumhuriyet'e olan sadakati sayesinde Valencia'daki ayaklanma girişimi bastırılmıştır. Teruel Muharebesi'nde yer almış, sonraki dönemde Kuzey Ordusu komutanı olarak Francisco Llano de la Encomienda'nın yerine atanmıştır. Kuzey Cephesi'nin düşmesinden sonra diğer Cumhuriyetçi bölgeye dönse de komuta tarzı eleştirilerek aktif görev verilmemiştir. Savaşın ardından sürgüne gittiği Fransa'da 1955 yılına kadar kaldı, hakkındaki dava süreci düşmüş olduğu için İspanya'ya döndü ve 1962 yılında hayata veda etti.

Mariano Gamir Uribarri

Bu kurul aslında siyasal parti ve sendika temsilcilerinin birleşimi şekilde örgütlenmemişti. Bu yüzden bir CNT temsilcisi yoktu. Aynı zamanda Cumhuriyet Hükümeti'nin bir parçası da değildi.

Bu kurula CNT'nin dahil edilmemesi kurulla CNT ve dolayısıyla FAI arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkiledi. Kendilerinin ve diğerlerinin kurula dahil edilmemesini eleştiren anarşistler, bundan da bizi sorumlu tuttular.

Kuzey Cephesi'nde Hava Kuvvetleri Komutanlığı yapan Yarbay Martin Luna, 1937 yılı Ağustos ayı ortalarında beni ve Segundo Blanco'yu Gijon'da bulunan karargâhında yemeğe davet etti, davetin FAI aracılığıyla olduğu açık bir şekilde belliydi. Yemekte büyük bir tartışma başladı. Segundo Blanco komünistlere ve Cumhuriyetçi Hükümete karşı atıp tutuyor, biz de hükümetin aldığı kararı savunarak, partinin savunduğu siyasi hattı anlatıyorduk. Partinin siyasi hattına sadık olduğunu, birlik siyaseti güttüğünü, buna asla karşı olmadığını, çok sayıda yasal kurum içine CNT'nin dahil olmasını sağladığımızı anlattık. Örnek olarak, Asturias Konseyi'ni ve işçi birliklerini verdik. Kurula CNT'nin dahil olmasına yönelik tavrımızı kamuoyuna ilan edebileceğimizi ancak böyle bir açıklamanın hükümeti karşımıza alıyormuş havası yaratacağını söyledik... Segundo Blanco'nun bu konuda neden sosyalist yoldaşların yanında ısrarcı olmadığını bilmiyorum:

Ne olursa olsun, başka örneklerde de olduğu gibi, Segundo Blanco'nun gözlerini antikomünizm kör etmişti. Bu yoldaşımız ve diğer kızgın antikomünistleri teskin edecek bir gelişme tam bu sırada yaşandı, Prieto, yoldaş Francisco Ciutat'ın merkeze dönmesini emretti.[138] Ciutat kuzeydeki tüm cephelerin durumunu en iyi bilen askeri danışman konumundaydı, görev yeri değişikliğinin nedeni siyasiydi: Ciutat bir Komünist Parti militanıydı. Bu mantık başka kulvarlarda da işlemeye devam etti, XIV. Kolordu Kurmay Heyeti'nden Jesus Larrañaga benzer sebeple görevden alındı. Bask işçi sınıfının bu yiğit evladı, en iyi savaşçıların komutanı olan Larrañaga 1936 yılı Ekim ayında bizim de yardımımıza koşmuştu. Larra'nın en büyük günahı – bunu elbette nazire olarak söylüyoruz – partili olmasıydı.

Sonuç olarak bu şekilde davranarak ne vatan savunması yapılabilir ne de birlik olur. Antikomünizmin ne kadar dağıtıcı, bozguncu ve gerici olduğu bir kez daha görülmüş oldu.

Bütün bunlar yaşanırken düşman da boş durmuyor, Santander'e gerçekleştireceği saldırının hazırlıklarını yapıyordu. Santander ise ne bu saldırıyı durdurabilecek ne de püskürtebilecek durumdaydı. Bunun sebeplerinden bazılarını açıklamaya çalıştık. Bunlara belki de yaklaşan düşmana karşı savunma tahkimatları ve mevziler anlamında dişe dokunur hiçbir çalışma yapılmamış olması eklenebilir. Güney tarafından şehre giriş güzergâhları da, ordu birliklerinin konumları da aynı durumdaydı. Ek olarak kent halkı moralsizdi.

14 Ağustos 1937 tarihinde faşist saldırı başladı. Cumhuriyetçi Hükümet'in olağanüstü çabalarla La Albericia bölgesine getirdiği silah ve mühimmat desteğine rağmen düşman başta hava kuvvetleri olmak üzere hem asker sayısı hem de ateş gücü olarak karşı duramayacağımız bir şiddetle saldırıya geçti.

Cumhuriyetçi Hükümet'in bize zaman kazandırmak için giriştiği Brunete Muharebesi'yle[139] iki ay kazanılmış ancak bu süre genel

138 Alınan emre rağmen Ciutat merkeze geçmedi.

139 Ç.N: Brunete Muharebesi, 6-25 Temmuz 1937 tarihlerinde Madrid'in batısındaki çarpışmayı anlatır. Kuzey bölgesine kapsamlı bir saldırı hazırlığındaki faşistlerin bölgedeki konumundan faydalanarak başlatılan ve ilk başlarda zayıf bir direnişle karşılaşılan muharebede Cumhuriyetçi ordunun

olarak direnişin örgütlenmesi için kullanılamamıştı.

Her şeye rağmen Navarralı birliklere, güneyde İtalyanlara karşı ve özellikle limanlarda verilen mücadele olağanüstüydü. Düşmanlarımızın sonradan de itiraf edecekleri gibi sürekli olarak hava desteğiyle çarpışmalara katılan İtalyan birlikleri hiçbir muharebede bu kadar zayiat vermemiştir.

Yarbay Sanjuar komutasındaki LV. Dağcı Tugayı'nın kahramanca direnişinin, Yarbay Juan Ibarrola komutasındaki L.Bask Yedek Tugayı tarafından verilen büyük desteğin, benzer şekilde gözünü budaktan sakınmayan yoldaşımız Luis Barzana komutasındaki LVII. Tugay birliklerinin katkılarına değinmeden geçmemeliyiz.

Reinosa bölgesinin bütün bu dönem boyunca Barzana birlikleri tarafından kahramanca savunulmasından duyduğumuz gururu belirtmeliyim. İlk ismi "Ekim'in Kanı" olan birliğin çoğu üyesi benim o unutulmaz mahallemdendi: La Argañosa'dan... Birliklerin başında yoldaşımız Manolin Alonso yer alıyordu, Oviedo'da sade bir posta işçisi olan bu yoldaşımız Ekim 1934'de Oviedo'daki Kuzey İstasyon bölgesinin öne çıkan direnişçilerindendi.

Santander Muharebesi'ne Manolin Alvarez, Ladreda ve daha birçok yoldaşımız katıldı.

Düşmanın bölgeye girmesinden önce Reinosa tersanesinde yaşananlar dikkat çekicidir. İşçilere vakitlice ulaşması gereken acil durum uyarısı yetkililer tarafından zamanında gönderilmemiştir. Haberi duydunuz mu? Haberin ne olduğunu işçiler bilmiyordu çünkü onların fabrikasına ulaşan bir bilgi yoktu. Onları ve kurumu bekleyen tehlikeden ne işçilerin ne de işçi önderlerinin haberi vardı. Haberi veren Sovyet askeri danışmanıydı – sanıyorum General Gorev. Lina adlı çevirmeniyle beraber fabrikaya gelen Gorev işçilere düşmanın çok uzakta olmadığını söyledi.

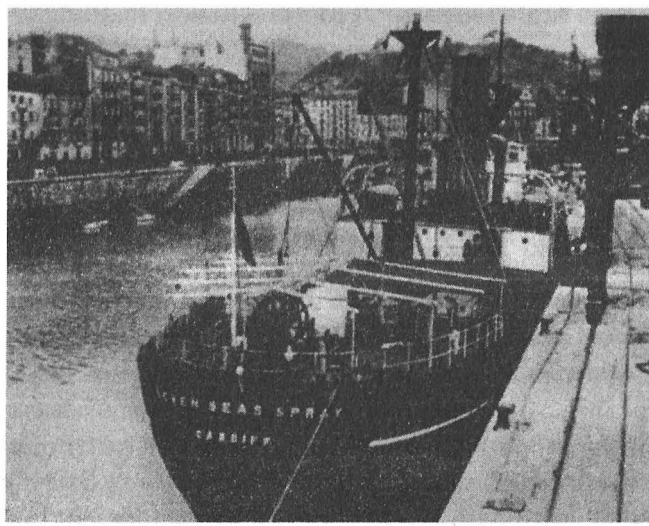
Bir an bile kaybetmeden sendika liderleri fabrikayı havaya uçurmak için derhal patlayıcı mühimmat ve dinamit getirilmesini istediler. Derhal patlayıcı uzmanları geldi, bunlar Kuzey Ordusu bünyesinde kurulan özel kuvvetler akademisinde eğitim almış

ilerleyişi kuzeydeki faşist birliklerin bölgeye kaydırılmasıyla durdurulmuştur. İç Savaş'ın bu en kanlı muharebesi, Cumhuriyetçilerin Brunete civarındaki bölgede denetimi kurmalarına rağmen stratejik olarak kazananı olmayan şekilde sona ermiştir.

kişilerdi. Aralarında elbette az sayılmayacak oranda Asturiaslı maden işçisi de bulunuyordu. Olabildiği kadar çok makine başka bir yerde kullanılmak üzere sökülerek kamyonlara yüklendi ve Gijon'a sağ salim varması sağlandı. Diğer makineler trene yüklendi ancak hat boyunca bazı tünellerin çökmesinden dolayı bu makineler gereken yerlere ulaşamadı ve düşmanın eline geçti. Fabrika kısmen havaya uçuruldu ve düşman tarafından aylarca kullanılamadı. Bütün bu yapılanlar sırasında işçilerin katılımı tamdı ve son derece disiplinliydi. Bunun aksine söylenen her şeyin yalan olduğuna kalıbımı basarım. Olan bitene dair çok sayıda şahidimiz bulunuyor, sendika liderleri ve hâlâ hayatta olan komünist-sosyalist işçiler var.

İsterseniz bir de başka yerlerdeki duruma bakıp, farkları görelim! Bask topraklarında aynı sıralarda fabrikalar tam kapasiteyle faşistler için üretim yapıyordu çünkü milliyetçi Bask liderleri fabrikaların havaya uçurulmasını istememiş ve buna izin vermemişti!

Almak isteyen için Reinosa işçilerinin verdiği çok önemli bir ders!

İngiliz "Seven Seas Spray" gemisi

Direniş her yönden kan kaybediyor, çöküyordu. Santoña ve Laredo'da yer alan Bask birlikleri İngilizlerin desteğini alan İtalyan

işgalcilerle görüşüp anlaştılar. Elbette bütün görüşmeler milliyetçi Bask liderlerinin onayıyla yapılıyordu. Bask birlikleri kayıtsız şartsız teslim oluyordu. İngiliz "Bobie" ve "Seven Seas Spray"[140] gemileri güvertelerinde hareket etmeyi bekleyen Bask siyasetçi ve komutanların beklentilerinin aksine limandan ayrılamadılar. Yapılan anlaşmaları boşa düşüren emirler geldi. Gemidekilerin hepsi indirildi ve hapse atıldı. Ertesi gün faşistlerin kanlı kutlamaları başladı. Eğer direniş örgütlenmiş olsaydı kaçakların daha az kanı akacağı kesindi, hem düşmanın da kayıpları olacaktı. Boyun eğmenin onursuzluğu yaşanmamış olacaktı, bu moral bozukluğunun yol açtığı firarlar, itirafçılık ve hainlik örnekleri yaşanmayacaktı.

Durum gittikçe kötüleşiyordu. Saldırının başlamasının ardından on gün sonra faşistler Torrelavega'ya girince Santander'in Asturias ile karayolu bağlantısı kesildi.

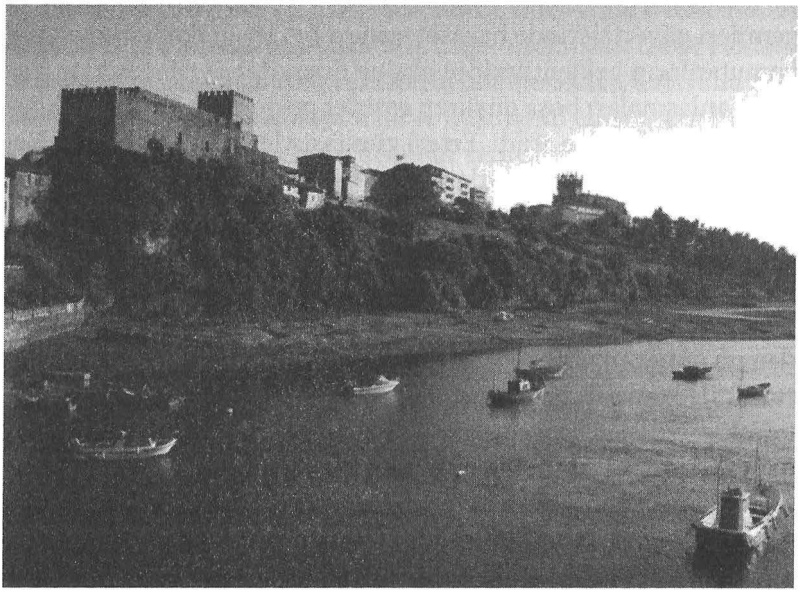
Çok geçmeden başkent düştü, bu dantevari olay zaten çok sayıda farklı yazar tarafından betimlenmiş durumda.

Santander'in düşüşünün sebepleri çok çeşitlidir: Yapılan büyük siyasal hataları işaret etmiş olduk, bunun yanı sıra Cumhuriyetçi askeri komuta merkezinin beceriksizliği, cephe gerisindeki beşinci kol faaliyetlerinin durdurulamaması, hemen teslim bayrağını çekmeye meyilli Cumhuriyetçi devlet görevlilerinin varlığı bu sebepler arasında sayılabilir.

San Vicente de la Barquera'da zayıf da olsa yeni bir savunma hattı inşa edildi. Asturias'da Özerk Konsey Anayasası çoktan ilan edilmiş durumdaydı. Konseyin askeri kanadında sorumluluğumuz olduğu için Onofre Garcia ile beraber bu savunma hattının inşa edildiği muhteşem bir doğa güzelliğine ve manzaraya sahip olan bölgedeydik. Yanımızda Bask ve Santander cephelerinde kendisini ispat etmiş Yarbay Francisco Galan vardı. Bu özel bölgenin savunması için merkezi yönetim tarafından gönderilen kadrolardan birisiydi. Yanında Asturias'daki parti yerel komitesi tarafından gönderilen Casto G. Roza bulunuyordu. La Felgueras fabrikasının Asturiaslıların elinde kalmasını sağlamış, özverili bir liderdi. Galan XIV. Kolordu Komutanlığı'na atanmıştı, Asturias'ın

[140] Ç.N: 1919 yılı yapımı buharlı gemi 2 Aralık 1940 günü Cardiff-Lizbon arası rotada ilerlerken Portekiz açıklarında Nazi denizaltısı U-37 tarafından batırılmış, 26 kişilik mürettebattan 7 kişi hayatını kaybetmiştir.

doğusundaki direnişi örgütlemekle görevliydi. Buradan aşağıdaki konulara adım atıyoruz.

San Vicente de la Barquera'dan 2005 yılına ait bir fotoğraf

Santander Muharebesi'nin bazı sonuçlarını şöyle sıralayabiliriz:

- Santander faşist darbecilere karşı savaşın ilk günlerinde galip gelmeyi bilmiş ve düşmanı püskürtmüştür. Ancak bu dağlık bölgedeki yöneticiler kazandıkları zaferin üzerine bir şey koymamış, neredeyse derin bir uykuya yatmışlardır. Ancak tüm İspanya çapında yeniden İç Savaş örgütlenmesi gündeme geldiğinde bazı adımlar atılmış, yukarıda bahsedildiği gibi bunlar da yetersiz kalmıştır. Sonuç daha kötü olamazdı.
- Bask toprakları ve tüm İspanya'da olduğu gibi Santander'de de savaş aynı gelişmeyi göstermiştir; ayaklanma İç Savaş'a, İç Savaş ulusal bağımsızlık savaşına evrilmiştir. Santander bölgesinde muharebelere Kondor Lejyonu'na bağlı Naziler ve İtalyan faşistleri doğrudan katılmıştır. 27 Ağustos 1937 tarihli *Il Popolo* adlı gazeteye verdiği demeçte Mussolini

kabararak Santander'in "una splendida vittoria italiana"[141] olduğunu söylemiştir.

- Santander örneği, sözde müdahale etmeme siyaseti adı altında faşistlerin yardakçılarının kimler olduğunu çok açık bir şekilde ifşa etmiştir. Santoña'da Bask milliyetçilerinin teslim olma sürecine arabulucuk yapanlar İngilizlerdir.
- Ancak her şeye rağmen Madrid Muharebesi'nde olduğu kadar olmasa da proletarya enternasyonalizminin güzel örnekleri Santander'de de yaşanmıştır. LII. Tugay'ın (daha sonra Albay Prada komutasındaki XIV. Kolordu'ya dahil edildi) komutanı İtalyan yoldaşımız Nino Nanetti[142] kahramanca hayatını vermiştir. Sovyet yoldaşlarımız, özellikle Reinosa işçilerine yaklaşan düşmanın varlığını haber verenler, proletarya enternasyonalizminin en iyi örneklerini sergilemişlerdir.
- Asturias ve Santander'deki komünistlerin temasının güçlü ve kalıcı şekilde sağlanamadığını üzülerek belirtmeliyiz. Benzer bir durumun sosyalist yoldaşlarımız ve UGT Sendikası üyeleri için de söz konusu olduğunu düşünüyorum.
- Her iki bölgenin yöneticilerinin teması da çok seyrek gerçekleşmiştir. Belarmino Tomas ve Juan Ruiz Olazaran pek çok kez karşılıklı ziyaret gerçekleştirmiştir. Ancak dar bölgecilik anlayışı her alanda karşımıza çıkıyordu.
- Merkezin görevlendirdiği komite söylediğimiz gibi bölgeye çok geç geldi ve gerçek bir iktidar organı olarak faaliyete geçemedi.
- İç güvenlik açısından bakıldığında beşinci kol faaliyetlerinin yukarıda da bahsetmeye çalıştığımız gibi büyük bir başarı gösterdiğini üzülerek kabul etmeliyiz.

---

141 Ç.N: "Mükemmel bir İtalyan zaferi"

142 Ç.N: Nino Nanetti (1906-1937) İtalyan komünist, Uluslararası Tugaylar'a katılmak için gönüllü olmuştur. Çok çeşitli cephelerde savaşmıştır. Guadalajara Muharebesi'nin ardından Kuzey Cephesi'ne gönderilmiştir. Bilbao savunmasına katılmış, kentin düşmesinden sonra Zalla'da yaralanmış Santander'e getirilmiştir. 19 Temmuz 1937 günü yaraları nedeniyle hayatını kaybetmiştir. İtalya partizanları 2. Dünya Savaşı sırasında onun anısına Divisione Garibaldi "Nino Nannetti"birliğini kurmuşlardır.

Cumhuriyetçilere yaraşır bir savaş düzeninin acilen kurulması iktidardakilerin en önemli göreviydi.

Kısaca belirtmek gerekirse arkasına tüm dünya gericiliğini ve Mihver Devletlerinin desteğini alan İspanyol faşizminin meydan okumasına Kuzey'de karşılık vermek isterken karşımıza çıkan iç sorunların temel sebebi, bölgede siyasal, ekonomik ve askeri birliğin kurulamamış olmasıydı.

Ebro Nehri'nin doğduğu yer olan Reinosa Dağları'ndaki Fontibre pınarı Santander Muharebesi'ne şahit oldu. Bir yıl bile geçmeden aynı görkemli Ebro Nehri, Cumhuriyetçi Ordu'nun katıldığı ve kazanarak tüm yabancı işgalcileri şaşırttığı muharebeye şahit olacaktı.

XIII

Özerk Hükümet Konseyi

Santander'in düşmesi an meselesiydi. Merkezi Genelkurmay Başkanlığı durumu çok iyi analiz ederek Asturias yönüne doğru düzenli bir geri çekilme emri yayınladı. Ancak Bask Milliyetçi Partisi tarafından idare edilen düzenli ordu birlikleri Cumhuriyet Hükümeti'nin emirlerine uymadı. Laredo ve Santoña'da toplanarak Santoña Antlaşması olarak bilinen antlaşmayı imzaladıkları İtalyan Generali Mancini'ye teslim oldular. Bu antlaşmaya göre Bask siyasetçileri ve komutanları İngiliz gemileriyle ülke dışına çıkacaklardı. Bilindiği gibi Nazilerle işbirliği halinde olan Francocular kendi bildikleri gibi hareket etmeye başladılar. Antlaşma bir kâğıt parçası olarak kaldı, siyasiler ve komutanlar tutuklandı ve baskı uygulamaları başladı. En acı olanı da Bask ulusal birliklerinin "düzenli geri çekilme" emrini geçersiz kılarak önce tekil firara sonra da kitlesel olarak kaçışın başlamasıydı. Önceden de belirttiğimiz gibi bu olayların ardından San Vicente de la Barquera'da ancak zayıf bir direniş mevzisi oluşturulabildi.

Basklı mültecilerin Asturias'a doğru kitlesel göçü giderek artıyordu; silah kayıplarının düzeyi inanılmazdı, Bask, Asturiaslı ve Santanderli birlikler dağılmış bir şekilde geri çekiliyordu. Asturias'ın maruz kaldığı deniz ablukası ve genel kuşatma gittikçe daralıyordu. Hükümetten doğrudan bir yardım almak artık imkânsızdı çünkü durum Yarbay Francisco Galan'ın bana söylediği gibiydi: "Bir yer dışında her yanımız düşmanla çevrilmiş durumda, orası da Müdahale Etmeme Komitesi'nin bölgesi"

Durumumuz çok ciddiydi. Tüm Kuzey Cephesi'nin çökmesi an meselesiydi.

Sadece bu kapandan nasıl kurtulabileceğini düşünenler olduğu gibi, direnişe nasıl devam edilebileceğini düşünenler de vardı. Asturias'ın şanlı tarihinde 1934 yılının onuru vardı. Cumhuriyetçi bölgenin ayrılmaz bir parçasıydı... Biz savaşçılar bunun farkındaydık. Tüm talihsizliklere ve umutsuz gözüken duruma rağmen direnişe devam etmek istiyorduk.

İşte bu koşullar yaşanırken Bölgesel Konsey'i, Özerk Hükümet Konseyi'ne dönüştüren "kararname" ortaya çıktı. "Kararname"nin maddeleri şöyleydi:

- Madde-1: Asturias ve Leon Bölgelerarası Konseyi, bu kararnamenin yayın tarihinden itibaren, tüm yetki alanı dahilinde Özerk Hükümet Konsey olarak faaliyete devam edecek, bahis konusu bölge içinde kurulmuş olan sivil ve askeri kurumlar da ona tabi olacaktır.
- Madde-2: Konsey, savaşın gelişiminde yaşanacak uygun ortamın varlığına bağlı olmak üzere bugün üstlendiği özerklik sorumluluklarını hangi durumda bırakabileceğini değerlendirecektir.
- Madde-3: Yayınlandığı andan itibaren geçerli ve önünde hukuki olarak hiçbir engel bulunmayan bu kararname, *onaylanması için Cumhuriyet Hükümeti'ne bilgi olarak geçilecektir.*

  "Kararname" tarihi: 24 Ağustos Saat: Gece 12

Özerk Konsey ilanı bu zamana kadar görülmüş en ciddi bölgeci darbeydi. Hukuksal, siyasal, ekonomik ve askeri olarak sadece Cumhuriyet Hükümeti'ne verilmiş olan görev ve sorumlulukları haksız yere üzerine almaktaydı.

Bizi bekleyen devrimci ve yurtsever görevler bu açıklananların tam tersini işaret ediyordu; Cumhuriyetçi bölgelerin ayrılmaz bir parçası olan Asturias'ta direnişi, savunmayı örgütlemeliydik. Elde silah savaşan halkımızın biricik hükümetine sarsılmaz bağlılığımızı göstermeliydik. Faşistlere karşı tüm İspanyolların verdiği ortak kavganın simgesi, Franco ve işgalcilere karşı kavgamızın ulus

ölçeğindeki garantisi hükümetimizdi.

Halk Mahkemeleri de bu süreçte kendilerine düşen rolleri oynadılar ve "özgürleştiler". "Özgürlüklerinin" anlamı korkakça ve utanç verici bir şekilde 12 Ekim günü "Somme" gemisine binerken ne Konsey'e ne de Cumhuriyet Hükümeti'ne danışmalarından anlaşılıyordu.

Özerk Konsey'deki komünist temsiliyetine dair "kamuoyuna duyuru" şeklinde bir açıklama yapılmıştı, burada şöyle deniliyordu:

> "Biz, komünistler – Konseye hitaben böyle başlıyordu metin – tüm siyasi partilerin içinde temsil edildiği Cumhuriyet Hükümeti'nin hukuksal, yasal görev ve sorumluluklarını reddeden veya küçümseyen bir kurumu hiçbir şekilde kabul etmeyeceğiz. Düşmana karşı kavga, merkezi hükümeti zayıflatarak değil onun etrafında kenetlenerek verilebilir.
>
> Dahası bu olumsuz örneğin sayısı artmaya başlarsa, Cumhuriyet'in günleri sayılı hale gelir.
>
> Hükümete yönelik yapıcı eleştirilerde bulunabiliriz, eğer gerekliyse daha çok yardım isteyebiliriz, sonuçta Cumhuriyetçi tüm bölgelerde olan bitene dair sorumluluğu bulunmaktadır. Ancak içinden geçtiğimiz durumda – hükümetle eşgüdüm halinde - en kutsal görevimiz direnişi yükseltmektir; insani, siyasi ve askeri olarak. Asturias işçi sınıfı ve emekçi halkı karşısında, İspanyol halkı ve onun Cumhuriyetçi Hükümeti karşısında tarihsel sorumluluğumuz budur."

Okuyucuların artık tanımış olduğu JSU temsilcisi Rafael Fernandez, Özerk Konsey Anayasası'na tamamen karşı olduğunu ilan etti.

Ancak Konsey'de temsil edilen siyasal parti ve sendikal örgütlenmelerin ilan edilen "özerklik" ile ilgili görüş birliği bulunmadığına dikkat edilmelidir. PSOE'de durum böyleydi, Asturias Federasyonu genel sekreteri Rafael Fernandez tarafından gerekçelerinin oldukça güzel tanımlandığı şekilde bu kurumda da durum aynıydı, biri sosyalist diğeri komünist olan temsilcileri arasında fikir ayrılığı yaşanan UGT ve Manuel Azaña'nın Asturias'ı ziyaretinde milletvekilleri Menendez ve Laredo ile görüşmelerde ortaya

çıkan sorunda görüldüğü gibi Cumhuriyetçi Sol'da da benzer durum hâkimdi. Azaña *Siyasi Anılar ve Savaş* adlı kitabında şunları yazıyor: "(İki vekilden bahsediyor) Bizimkiler bu abartılı ve saçma hükümeti ve onun icraatını reddediyor." Son olarak, anarşist basın kuruluşlarında bu konuyla ilgili yazılanların kamuoyuna yansımadığını düşünüyorum. Öyle görünüyor ki, ilkesel olarak kendilerini her sınıftan hükümetin düşmanı olarak tanımlayanlar - bir kez daha - kendilerini bu hükümetin en kuvvetli destekçisi ilan ettiler.

Asturias direnişi ve bu direnişin tüm savaşa olan etkilerine gelirsek, herhalde bu konuda en tarafsız ve gerçekçi gözlemi *Avance*'nin unutulmaz yazarı Javier Bueno yapmıştır. Bueno şartlar gerektiğinde büyük bir vakar ve doğallıkla kalemini bir kenara koyup eline tüfeğini alabilmiş bir isimdir. Bueno, bir diğer başarılı gazeteci Ovidio Gondi'nin kitabına yazdığı önsözde Asturias'ın düşüşünün hemen ardından şu satırları yazmıştır:

"Kuzeydeki direniş yerel olarak bakıldığında yetersiz gözükse de, yarattığı cephe örgütlenmesinin geliştirilmesine olanak tanınması durumunda İspanya'nın diğer bölgeleri üzerindeki olumlu etkisi mutlaktır. Asturias'ın trajik kaderinin farkına varıp, durumu derinlemesine analiz etme becerisi göstermesi takdire değerdir. Birkaç muhalif sese rağmen genel olarak Asturias, İspanya'nın tamamının sorumluluğunu üstlenen hükümetin Kuzey'in kurtarılması gibi sorunlu bir harekâta ayırabileceği filo, hava kuvveti vb olmadığının farkındaydı."

Javier Bueno haklıydı. Ancak ileride de göreceğimiz gibi Cumhuriyet Hükümeti, diğer yollardan bile olsa Asturias direnişini desteklemek için çok çaba harcamadı, bu da ünlü gazetecinin söylediği "yerel ölçekle" açıklanabilecek bir durum değildir.

Ancak hiçbir şey, hükümetin Asturias Konseyi'ne karşı aldığı güvensiz tutumu açıklayamaz. Hükümet, Kuzey'de savaşa devam edilmesine yönelik iradeden ve hazırlıklardan haberdardı, ayrıca aşağıdaki somut adımlar da atılmıştı:

- Brunete saldırısının planlanması ve gerçekleştirilmesi, bu sayede Santander'deki direnişe hazırlanmak için elimize birkaç haftalık zaman geçmiş oldu.
- 23 Ağustos günü Kuzey Cephesi düşünülerek Belchite ve

Zaragoza hedefli yeni saldırılar başlatıldı.

- 11 Ekim günü Aragon cephesinde yine Kuzey Cephesi'ne destek amacıyla bir saldırı başlatıldı, Kuzey Cephesi'nden geriye kalan kısım olan Asturias, daha doğrusu Asturias'ın bir kısmı için.
- Bölgede merkezi komutanın sağlanması için Kuzey Hükümet Temsilcisi Kurulu kuruldu. Kurula General Gamir Uribarri başkanlık ediyordu. Kurulda Bask Hükümeti'ni temsilen G. Torrijos, Santander Cumhuriyetçi Sol Temsilcisi Ramon Ruiz Rebollo ve Asturias PCE Milletvekili Jose Manso bulunuyordu. Kurul, Santander'deki hükümet temsilcisi Juan Ruiz Olazaran ve Asturias'daki hükümet temsilcisi Belarmino Tomas ile uyum içinde çalışıyordu. Bu kurul bileşimi siyasi parti veya sendika temsilciliklerine göre değil, resmi görev ve milletvekilliği esasına göreydi. Bu yüzden kurul, bence bir hata yapıyor, CNT temsilcisi içermiyordu. O dönem CNT'nin Negrin Hükümeti'nde yer almadığı da doğrudur. Bu yüzden, anarşistlerle çok içli dışlı olan Asturias valisi yeni kurulu dikkate almıyordu. Geç kurulmuş olsa bile, kurulun istendiği gibi verimli işleyememesinin tek sorumlusu General Uribarri değildi. Elbette bu yorumumuz onu askeri komutasında gerçekleşen Santander geri çekilişi fiyaskosunun sorumluluğundan kurtarmaz.
- Bilindiği gibi ataması hükümet tarafından yapılan General Uribarri daha sonra Özerk Konsey tarafından görevden alınmıştır.
- Cumhuriyet Hükümeti Asturias'ta çok sayıda önemli komutan bırakmıştır: Kahramanlık destanı olan Madrid Savunması'nda yer almış Yarbay Francisco Galan, yine Madrid Savunması'nda görev yapan Albay Adolfo Prada, Madrid Savunması'nın askeri danışmanı ve başta Çin olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde yüzlerce muharebede yararlık göstermiş Sovyet Generali Vladimir Gorev, ve adını yazamadığımız bir çok subay.
- Hükümetin görevlendirdiği yönetici konumundaki

Belarmino Tomas, tüm yasal yaptırım güçlerini muhafaza etti, hükümetin tam güvenine sahipti. Ayrıca iki kolordu Asturias direnişinde fiilen yer aldı.

- Ancak daha da çoğu var. Hükümet bize "Queen" buharlı gemisiyle silah ve mühimmat gönderdi. Gemi mürettebatı büyük bir başarı ve cesaretle düşmandan sıyrılarak Musel Limanı'na ulaştı. Ne yazık ki sonrasında Nazi savaş uçakları tarafından batırıldı. "Queen" tarafından getirilen mühimmat arasında antitank topları, uçaksavar topları, havanlar, makineli tüfekler, deniz mayınları, el bombaları ve top mermileri yer alıyordu. Vizcaya ve Santander'e gönderilen her yardımın o aşılmaz müdahale etmeme duvarına takıldığı, Sovyetler Birliği tarafından gönderilen savaş uçaklarının, tankların ve diğer silahların geçişinin engellendiği düşünüldüğünde bundan daha çok asker, malzeme gönderilebilir miydi diye sorarsak, cevap olumsuz olurdu. Eğer bazı uçaklar doğrudan kuzeye – örneğin Santander'e – gelebildiyse, bu büyük riskler göze alınarak yapılan yolculuklar sonucunda gerçekleşebilmiştir.
- Daha sonra "Brandem" ve "Mydol" gemileri geldi. Bunlarda tonlarca yiyecek ve ilaç vardı.
- Diğer gemiler kıyılarımıza ulaşamadı çünkü düşman donanması tarafından yakalandılar. Bazı gemiler olabildiğince saldırılara hazırlanıyordu ancak artık Cumhuriyet'e bağlı limanlara giremiyordu. Asturias'taki direniş ise son evresine giriyordu.

Eğer ardında bir siyasal ve askeri anlam yoksa bütün bu anlatılan şartlar altında "bağımsızlık bildirisi" hangi akla hizmet yayınlanmıştı? Kim veya kimler tarafından oluşturulmuştu, amaçlanan neydi?

Bölgelerarası Konsey'in, Asturias Halk Cephesi'nin siyasi hattını benimseyip o umutsuz günleri yaşamış herkes bu soruları soracaktır, bundan hiç şüphem yok.

Bu hamlenin fikir babası Amador Fernandez'dir, Belarmino Tomas ve Asturias Sosyalist Federasyonu'nun birçok lideri hamleyi onaylamış, sözcüleri hırçın Segundo Blanco olan anarşistler de

sürece destek vermişlerdir.

Ancak Asturias Sosyalist Federasyonu'nun sekreteri ve JSU genel sekreteri Rafael Fernandez bu fikre kesinlikle karşı çıkmış, PSOE, Konsey – Özerk – toplantılarında Asturias'ta birlik ve direnişe vurgu yapan Cumhuriyet Hükümeti siyasi hattına sahip çıkmıştır. İzleyen süreçte PSOE içinde kriz patlak vermiş, Rafael Fernandez Asturias Federasyonu sekreterliğinden istifa etmiştir.

İçinden geçmekte olduğumuz fırtınalı günlerin gerektirdiği tüm acil önlemler Bölgelerarası Konsey Başkanı ve Konsey üyeleri tarafından alınmıştı. Bu ekip siyasi komiserlik ve kurmay heyetiyle eşgüdüm halinde çalışıyordu. Cumhuriyet Hükümeti'ne olan bağlılığı bir kez daha vurgulamak hem ulusal birliğimizi güçlendirecek hem de savaşçıların moralini yükseltecekti.

O zaman bu ayak oyunlarına ne gerek vardı, neden hükümetle apolitik bir karşı karşıya geliş tercih edildi?

Binlerce mazeret gösterilebilir, hatta hükümete "gerekçeler" bile sunularak açıklamanın ona karşı olmadığı iddia edilebilir ancak bizce tek bir sebep vardır: Kaçmaya hazırlık, elbette "özerklik" ilanı yazarlarının istediği şekilde. Atılan adıma daha uygun bir adlandırma belki de tahliye öncesi bilgilendirme olabilir. Doğal olarak böylesi bir tahliyenin planlanabilmesi için "özerk"lerin ellerinin bağlı olmaması gereklidir. Hükümet tahliye planlarına müdahale edememeliydi!

Elbette konular Konsey'de bu açıklıkla konuşulmadı. Parti liderlerinin ve sosyalist komutanların bulunduğu bir toplantıda açıkça olmasa da bu durumun konu edildiğini biliyoruz. Dahası bu şekilde bir tahliye sırasında İngiliz donanmasının bir kısmının – ve belki de Fransız donanmasının – koruma sağlayacağı dile getirildi.

Benzer bir durum FAI ve CNT liderliğinde de yaşandı. Avelino G. Mallada hızlı bir tahliyeden yanaydı ve "vox populi"[143] olma görevi ona düşmüştü. Anarşist gençlik temsilcisi Ramon Fernandez Posada da kayınbiraderiyle aynı fikirdeydi, bunu bana yıllar sonra

143 Ç.N: Latince terim. Uzun hali "Vox Populi, Vox Dei" şeklindedir ve "Halkın Sesi Tanrının Sesidir" anlamındadır. Terim anonimdir ve genellikle baskıcı rejimlere karşı demokrasi yanlıları tarafından siyasal bir içerikle kullanılır. Burada yazar anarşizmin her türlü yönetim biçimini reddetmesiyle terim arasında bağlantı kurmuştur.

samimi bir şekilde itiraf etmiştir.

İsterseniz "dış yardım" meselesine geri dönelim: Yine İngilizler ve belki de Monsenyör Pacelli[144]. Bu tarafların dile getirilmesinin ardındaki sebep, aynı ekibin Santoña'da İtalyan faşistlerle Bask milliyetçileri arasında benzer bir antlaşmaya arabulucu olmuş olmalarıdır. Orada Falanjistlerin – Nazilerin onayını alarak – alacağı tavır belirleyici olmuştur. Milliyetçiler kendilerine emredileni yerine getirmiş, komünistler ve antifaşistleri yakalayarak hapsetmişlerdir. Böylece Falanjistler büyük bir dertten kurtulmuştur. Ancak her şeye rağmen Basklı siyasetçiler ve komutanlar İngiliz gemilerinden "indirilmiş" ve faşist teröre maruz kalmışlardır.

İspanya İç Savaşı'na Müdahale Etmeme siyasetinin mimarları olan İngiliz muhafazakâr lider Chamberlain[145] ve uluslararası kamuoyunda sosyalist olarak bilinen Fransız Leon Blum ne karşılığında bize yardım edeceklerdi?

"Tek bir İngiliz denizcinin hayatı İspanya'da tüm olup bitenlerden değerlidir" diyen veya Churcill'in[146] Madrid'in faşistlerin eline geçeceğini sandığı sırada sarf ettiği "Bu tatsız İspanyol sorunu

144 Ç.N: Yazar burada asıl adı Eugenio Maria Giuseppe Giovanni Pacelli olan Papa XII. Pius'dan bahsetmektedir. Pacelli (1876-1958) İtalyan asıllıdır. 1939 yılında Papa seçilmeden önce de Kardinal olarak Vatikan'da önemli görevlerde bulunmuş, 1933 yılında Nazi Almanyası'yla ülkedeki Katoliklerin haklarına dair *Reichskonkordat* adıyla bilinen antlaşmayı imzalamıştır. 2. Dünya Savaşı sırasında yapılan katliamlara ve Yahudi soykırımlarına sessiz kalmakla suçlanmıştır. Ayrıca savaşın ardından şiddetle komünizm karşıtı cephede yer almış, kendisine bağlı bulunan kilise teşkilatı Nazi savaş suçlularının kaçmasında aktif bir şekilde kullanılmıştır.

145 Ç.N: Arthur Neville Chamberlain (1869-1940) İngiliz muhafazakâr siyasetçi. 1937-1940 arası İngiltere Başbakanıdır. Nazi Almanyasını "yatıştırma" siyaseti kapsamında imzalanan Münih İhaneti veya Münih Antlaşmasının mimarıdır. Antlaşma 29 Eylül 1938 tarihinde Nazi Almanyası, Fransa, İngiltere ve İtalya arasında imzalanmıştır. Buna göre etnik Almanların yaşadığı ve Çekoslovakya sınırları içerisinde yer alan Südet bölgesi Almanya'ya terk edilmektedir. Antlaşma 2. Dünya Savaşı'na giden dönemde İngiltere'nin Nazi Almanyası'nın yayılmacı siyasetini "yatıştırma politikası"nın bir aşaması olarak değerlendirilmektedir.

146 Ç.N: Sir Winston Leonard Spencer Churchill (1874-1965) 1940-45 ve 1951-55 yılları arasında İngiltere Başbakanlığı yapmış muhafazakâr siyasetçi. Aynı zamanda Britanya Ordusu'nda subay ve Nobel ödüllü bir yazardır. 2. Dünya Savaşı'nın hemen ardından yaptığı konuşmada ilk kez "Demir Perde" terimini kullanmıştır.

şimdi bitecek" ifadeleriyle benzer şekilde düşünen İngiliz Hükümeti ne karşılığında müdahil olacaktı?

Karşılığında ne verilmesini önerecekleri gün gibi ortadadır:

- Faşist siyasi mahkûmlar korunacak ve düzen sağlanacak, buna göre teslim antlaşmasına karşı gelenler, yani komünistlerle Birleşik Sosyalist Gençlik üyeleri gözetim altında tutulacaktır.
- Silahlar kullanılır şekilde teslim edilecektir. Kayıtsız şartsız teslim olunacaktır.
- Başta savaş sanayi tesisleri olmak üzere Asturias'taki tüm fabrika ve kömür madenlerinin tahrip edilmesinin önüne geçilecektir.
- Köprülerin, otoyolların, demiryolların, elektrik altyapısının dolayısıyla tüm deniz ve karayolu ulaşımına dair yapılan sabotajlara son verilecektir.

Bu konudaki tavrımız çok açık ve kesindi: Ne pahasına olursa olsun direnişin devam etmesini sağlamak ve direnişi doğal müttefiğimiz olacak olan kış mevsimine kadar sürdürmek, hükümete çok değerli zaman kazandırmaktı. Mesele bizim paçayı kurtarmamız değil, ayrılmaz bir parçası olduğumuz Cumhuriyet'in hayatta kalmasını sağlamaktı.

Kısacası, bize musallat olan Santoña zihniyetine karşıydık.

Her durumda, düşmanın işine yarayabilecek ve dolayısıyla Cumhuriyet'in diğer bölgelerindeki kardeşlerimize karşı kullanılabilecek olan her şeyi yakıp yıkmaya kararlıydık. Bazı ahmakların söylemeye cesaret ettikleri gibi düşmanın işine yarayabilecek olanların kendisine hasarsız teslim edlimesi durumunda teslim olanlara daha insaflı davranılacağını dile getirmek bile faşizmin terörist karakterini, onların bu tür ölçüleri olmadığını, hiçbir şekilde durmak nedir bilmediklerini unutmak demektir.

Bununla bağlantılı olarak çok dikkat çekici bir başka nokta da, komünist Avelino Mata ve sosyalist Desiderio Garcia yönetimindeki Trubia fabrikasındaki sendikanın yerel yöneticiye fabrikadaki günde 4 bin top mermisi tapası üretme kapasiteli ekipmanın sökülerek Candas'da demirli Pesquerias Albo gemilerine yüklenmesini

önermiş olmasıdır. Aldıkları cevap, olumsuz olmuştur. Sonunda, göreceğimiz gibi verilen sözlere rağmen olaylar Bask örneğine benzer şekilde gelişmiştir. Peki, neden?

Öncelikle tahliye konusuna dair siyasal bakış açımızın yanlış anlaşılmasını istemeyiz. Zamanı geldiğinde uygun, düzenli ve örgütlü bir şekilde tahliye faaliyetinin yapılabileceğini biliyorduk. Böylelikle diğer Cumhuriyetçi bölgelerde savaşa devam edecek çok değerli siyasi ve askeri kadrolar, teknik personel ve uzmanlaşmış işçiler olanaklar ölçüsünde tahliye edilebilirdi. Ancak bunun için "dış yardım"a bel bağlamıyorduk. Eğer bu yardım hem Fransa hem İngiltere'de güçlü ve kitlesel emekçi halk hareketlerinin talebi olarak dile getirilip bu ülkelerdeki hükümetler faşist ve Nazi donanmalarını karşılarına alarak Asturias'ta dövüşenlerin yardımına gelseydi durum elbette farklı olurdu. Ancak Fransız ve İngiliz komünistlerinin, Cumhuriyet'ten yana olanların çabalarına rağmen olaylar böyle gerçekleşmedi.

Öte yandan bizi Numancia'daki İberyalı Keltlere benzetenlere de bir çift sözümüz var. Elbette vatanlarını işgalci Romalılara karşı yiğitçe savunmuş olan atalarımızın geleneğini yinelemek istiyorduk ancak kuşatma altındaki kentlerini ve kendilerini yakan atalarımızın yaptığının aynısını yapamazdık çünkü kavgaya diğer Cumhuriyetçi bölgelerde devam etme sorumluluğumuzun bilincindeydik.[147]

Yukarıda sorulan sorulara bu aşamada bir yenisi eklenebilir; belki de en önemlisi. En önemli isimleri azılı antikomünistler Amador Fernandez ve Segundo Blanco olan Özerk Hükümet Konseyi'nin planlarına karşı komünistler tek başlarına karşı

147 Ç.N: Yazarın burada bahsettiği Roma ile İberya'daki Kelt kabileleri arasındaki Numancia Savaşıdır (MÖ 143-133). Kartaca ile yapılan ve Roma zaferiyle sonuçlanan 2. Pön Savaşı'nın ardından günümüz İspanya'sında yaşayan kabileler Roma ile komşu olurlar. Roma'nın yayılmacı siyasetine kafa tutan kabileler başarılı bir direniş sergileseler de uzun vadede Roma ilerleyişine engel olamazlar. MÖ 134 yılında Romalı Konsül Scipio Aemilianus (MÖ 185- MÖ 129) komutasındaki Romalı birlikler Numancia kentini kuşatma altına alır. Savaş, salgın hastalık ve açlıkla boğuşan Numancia halkı Romalılara boyun eğmektense kentlerini yakar ve toplu şekilde intihar eder. Ayrıca Miguel de Cervantes (1547-1616) *Numancia Kuşatması* (El Cerco de Numancia) adlı bir trajedi yazmıştır.

çıksaydı ne olurdu? Komünistler yalnız kalmak pahasına Cumhuriyet Hükümeti'ni savunma kararı alıp, direnişin her ne olursa olsun sürdürülmesi kararını almış olsalardı ne olurdu? Neler yaşanırdı?

JSU ile siyasi hattımızın ortaklaştığını memnuniyetle görürdük, ancak "özerkler" yola gelir miydi? Yoksa kafalarını kuma gömüp hiçbir şey yokmuş gibi bize kendi görüşlerini dayatmaya mı çalışırlardı?

Biz komünistler tarihin öğrettiği dersleri asla unutamayız. Ağustos ayında Santoña'da olanları, Bask milliyetçilerinin kayıtsız şartsız teslim olmalarını ne unutabiliriz ne de unutmalıyız. Mayıs ayında Barcelona'da FAI ve POUM (Troçkist eğilimli) tarafından yasal ve demokratik yollarla başa gelmiş Cumhuriyetçi Hükümete karşı düzenlenen darbeyi de unutamayız. CNT sendikasının genel olarak hükümete ve özel olarak komünistlere karşı takındığı tavrı unutamayız. Bu görüşler 10 Haziran tarihli Bölge Komiteleri Toplantısı tutanaklarıyla kayda geçmiştir. CNT Bilgi Bülteni No.72'de yayınlanan kararlar arasında şunlar dikkat çekicidir:

> "Hükümet tarafından yapılan tüm icraata dair olumsuz eleştiri içeren propaganda yapılacak, hükümetin karşıdevrimci olduğu vurgulanacak, Vergara Antlaşması'nın[148] bir benzeri olduğu söylenecektir. Bu söylem özellikle cephe bölgesinde ve silahlı birlikler içerisinde gerçekleştirilecektir."

Metin şöyle bitmektedir:

> "Komünist Parti'ye ülke ölçeğinde saldırılacaktır. Bölge veya yöre ölçeği dahil olmak üzere her yerel ölçekte bu saldırı yinelenecektir."

Bu kararlar Asturias'ta Özerk Hükümet Konseyi kurulmadan üç ay önce alınmıştır.

Demek oluyor ki bu kararlar Özerk Hükümet Konseyi kurulduğunda ve CNT, Cumhuriyet Hükümeti'nin bir parçası değilken de yürürlükteydi. Bu arka planı göz önüne almamamız aptalca ve

---

148 Ç.N: Yazar burada Birinci Çarlist Savaşı'nı (1833-1840) bitiren antlaşmaya vurgu yapmaktadır. İç Savaş'ta meşrutiyetçi II. Isabel (1830-1904) yanlıları mutlakiyetçi Carlos (1788-1855) yanlılarına üstünlük sağlamışlardır.

siyasal olarak da sorumsuzca olurdu.

Buradan hareketle devam edersek açıkça görülüyor ki – daha sonra Madrid'de yaşandığı gibi – böyle bir durumda komünistler yalnızca faşistlerin değil aynı anda bir de hain Casado'nun öncülü olmaya soyunacak "özerkçilerin" saldırısına uğrayacaktı.

Çok sıkıntılı günlerden geçiyorduk. Konsey toplantıları çok fırtınalı geçiyordu. Onlardan birinde Segundu Blanco elindeki sandalyeyi havaya kaldırdı ve onunla Rafael Fernandez'e vurmak üzereydi. "Bizim yüzümüzden!" diye bağırıyordu. "Sizin yüzünüzden" demek istediğine kalıbımı basarım ama komünistleri yalıtamamış, köşeye sıkıştıramamıştı.

Gerginlikler artıp, artık tehditler açıkça dile getirilmeye başlandığında hem parti önderlerinin hem de JSU yöneticilerinin silahlı yoldaşlar tarafından korunmaktan başka çaresi kalmadı. Dahası da var: Cephe gerisinde bulunan komünistlerin ağırlıkta olduğu birlikler de alarm durumuna geçirildi, benzer adımlar JSU tarafından da atıldı.

O günlerdeki ıstırap verici durum böyleydi, Asturias'ta yaşanabilecek trajik bir durumun diğer Cumhuriyetçi bölgelere yansıyacak ölümcül etkisi. Asturias adının bugün bile hâlâ saygı ve gıpta ile anılması boşuna değildir.

Komünistlerin ve JSU üyesi olgun gençlerin kararlı duruşu ve hükümetin yasallık ve egemenlik konularında geri adım atmayan siyaseti sayesinde "özerkciler" mantıklı düşünmek durumunda kaldılar. Öte yandan unutulmamalıdır ki savaşan birliklerin çoğunun komutası komünist ve JSU önderliğindeydi. Maliye Bakanlığı'na bağlı olan polislerde ve gençlik örgütlerinin büyük bir kısmında da benzer bir durum vardı. Komünistler ve Birleşik Sosyalist Gençlik tarafından yönetilen Bask birliklerini de bu listeye eklemek gerekir. Milliyetçiler Santoña'da bitmişti.

Tekrar ediyoruz, Cumhuriyet Hükümeti, Özerk Hükümet Konseyi'ni asla kabul etmedi. "Özerk Konsey" ibaresinin içindeki "Hükümet" ibaresinin düşüncesizce oraya konulmadığını, bir anlamı olduğunu anlatıyorduk. Tam bağımsız ve egemen bir hükümet mi kurulmuştu... Hükümet bileşiminin içine dahil olmuş olan milliyetçi partilerin liderleri bile bunu kabul etmiyordu.

İçişleri Bakanı Zugazagoitia[149], sadece "Asturiaslı yetkililerin aklını kaçırdığı" bir ayaklanmadan bahsediyordu. Eğer Falanjist barbarlık tarafından vurularak öldürülmemiş olsaydı ona, "Hepsi değil", demeyi isterdik.

Cumhuriyet'in Cumhurbaşkanı Azaña, "Asturiaslıların bu çılgınca davranışı nedeniyle Prieto deliye döndü ve yaralandı" demiştir. Bu cümleyle ilgili bir iki şey söylemek istiyoruz.

İlk olarak, Prieto'nun rahatsız olduğundan hiç kuşkumuz yok, ancak dünya âlem onun bu tepkilerine alışıktır. Eğer gerçekten samimi bir tepki verdiyse, bu peydahlanan çocuğun babalarından birisi konumundaki kişiyi – Amador Fernandez – neden kabul etti, ona yurtdışında "işleri" için kolaylık sağladı, sonra da en yüksek askeri konuma getirdi?

İkincisi, neden genel olarak Asturiaslıların "davranışları"ndan bahsediliyor? Neden – komünistler hariç – bakanların, Asturias Konseyi'ndeki komünistlerin JSU ile birlikte Özerk Konsey fikrine karşı çıkışlarının, ulusal birliği ve Cumhuriyet'in savunmasını isteyen bir tavır ortaya koyduklarının gizlendiği dile getirilmiyor?

Acaba korktukları şey, tarihi sorumlulukların hakkının verildiği bir dönemeçte sadece komünistlerin, enternasyonalist bir bilinçle anavatanı hem iç hem de dış düşmandan korumak sorumluluğunun altına girdiği gerçeğinin ortaya çıkması mıydı?

Derin antikomünist bakış açılarıyla varsın bu korkulara kapılsınlar. Asturias direnişinin son evresinde elde silah kahramanca savaşanlar komünistlerin nasıl davrandığını biliyorlar.

Büyük işçi önderi yoldaşımız Vicente Uribe'nin 1937 yılında Valencia'da karşılaştığımızda söylediklerini hiç unutmuyorum:

> "Partimizin Asturias Bölge Komitesi, "kanton hükümetinin" kurulmasıyla ilgili olarak doğru hareket etti. Çok zorlu bir durumda adaletli bir tavır takınmanın gereğini sadece onlar biliyordu. Bu fırsat sayesinde bizler, komünist bakanlar, ancak komünistlerin küçük hesapları bir kenara bırakarak tüm

149 Ç.N: Julián Zugazagoitia Mendieta (1899-1940) Bask asıllı İspanyol sosyalist siyasetçi, gazeteci ve yazar. İç Savaş'ın ardından sürgüne gittiği Fransa 2.Dünya Savaşı'nın başlarında Naziler tarafından işgal edilince Nazi gizli polis örgütü Gestapo tarafından yakalanarak Franco rejimine iade edildi. Yargılanan Zugazagoitia Madrid'de kurşuna dizildi.

benliğiyle Halk Cephesi Hükümeti'ni destekleyebildiğini göstermiş olduk. Mayıs ayında Barcelona'daki anarşist-Troçkist darbe sırasında da bunu gösterdik, yine göstermemiz gerekirse yine gösteririz. Bu bir prensip meselesidir, savaşı kimin kazandığından bağımsızdır."

Kasım (1937) ayındaki Komünist Parti Merkez Komite Plenum[150] Toplantısında Jose Diaz şunları söylemiştir:

"Değinmek istediğim bir diğer konu ise Asturias ile ilgilidir: orada kurulan Özerk Konsey içinde partimizin aldığı konum. Bazı şeylerin bilinmesi gereklidir, ben şahsen bu konuda yeterince konuşulmadığını düşünüyorum, olup bitenin büyük bir açıklıkla bilinmesi gereklidir. Kimin bilmesi gereklidir, hem Partimiz bilmelidir, hem de antifaşist kavga yürüten kitleler bilmelidir. Partimiz bu tarz bir hükümetin kurulmasını engellemek için varıyla yoğuyla çabalamıştır. Bazı sosyalist yoldaşlar ve anarşistler Özerk Konsey Anayasası'nın doğrudan partimizi hedef alacak şekilde hazırlanması için kavga etmişler, bizleri bir oldubittiyle karşı karşıya bırakmışlardır. Partimiz, birliğin bozulmaması adına bu oldubittiyi kabul etmiş, ancak tek merkezi otorite olarak Cumhuriyet Hükümeti'ni tanıdığını da ilan etmiştir."

Partinin Asturias Bölge Komitesi'nin takındığı tutum Plenum tarafından oybirliğiyle kabul edilmiştir. Aslına bakılırsa partimiz ve JSU'nun Konsey içinde kalması, felaketin önlenmesine yönelik bir adımdı.

Asturias Valisi'nin söylediği sözler ve çektiği telgraflar Özerk Konsey ile Cumhuriyetçi Hükümet arasında kurulmaya çalışılan iyi ilişkileri baltalıyordu. Gerçekler, çok yaralayıcıydı. Cumhuriyetçi Hükümet, "özerkcilerin" alelacele Milletler Cemiyeti'yle[151] ilişkiye geçtiğini haber alınca sarsıldı, yapılan bildirimde faşist

[150] Ç.N: Latinceden dilimize geçen bu terim ilgili kurumun eksiksiz tüm üyeleriyle yapılan toplantıyı anlatır.

[151] Ç.N: 1920-1946 yılları arasında faaliyet gösteren ve uluslararası diplomaside barışçıl çözümler aramaya çalışan kurum. Yapısı ve bileşimi nedeniyle etkili ve belirleyici olamamış, 2. Dünya Savaşı'na giden dönemde fiilen işlemez hale gelmiştir. Savaşın ardından yerini Birleşmiş Milletler'e bırakmıştır.

kuvvetlerin canice bombardımanlarının devam etmesi durumunda siyasi tutukluların infaz edileceği ilan ediliyordu. Merkezi Hükümetin "şaşkınlığını ve memnuniyetsizliğini" B. Tomas'a iletmek görevi İçişleri Bakanı'na düşmüştü. Buna Asturias Valisi'nin verdiği ve asla Konsey'de gündem edilmemiş olan cevap aşağıdaki şekildeydi:

"Ordudaki firarlar ve başta komutanlar olmak üzere emirleri yerine getirmeme sorunlarının çözümüne yönelik olarak ancak bir hükümetin üstlenebileceği sorumluluklar alınmak zorundaydı. Önlem için atılan bu adım Hükümet tarafından bir isyan olarak değerlendirilmemelidir. Bizi yeterince tanıdıklarını düşünüyorum. Sükunetlerini bozacak bir durum söz konusu değildir."

"Kuzeyde yaşananlardan dolayı Hükümet'i hiçbir şekilde suçlamıyoruz, bağımsız bir kanton olarak varlığımızı ilan ettiğimiz yolundaki değerlendirmelerle bize haksızlık edildiğini düşünüyoruz. Hükümeti biricik otorite olarak tanımaktayız, hep onu savunduk ve savunmaya devam ettik, bu uğurda ne gerekiyorsa yapmaktan çekinmedik. Eğer Hükümet, içinde bulunulan duruma tam anlamıyla vakıf olsaydı, eminim bizi bu şekilde haksız bir biçimde yargılamayacaktı. Orduda yenilginin vermiş olduğu psikoloji hâkimdir, savaşacak durumu kalmamıştır. Santander Bask Ordusu'na 3 bin kişi dahil edilmiştir ancak bunlar da atılan ilk kurşunda kaçacak delik arar haldedir, ordunun psikolojisi bozulmaktadır. Moralleri yükseltmek için elimizden geleni yapıyoruz. Zamanı geldiğinde üzerimize düşen görevi yapacağımızdan emin olabilirsiniz, bu davaya hayatımızı adadık, onsuz hiçbir şey yapamayacağımız Hükümet'e yardımcı olmak istiyoruz. Hükümet çevrelerinde davranışlarımızın anlaşılamamış olmasından dolayı büyük üzüntü içindeyiz, çünkü bu kişiler bizim Hükümet'e gönülden bağlılığımıza bizzat şahit olmuş olan kişilerdir. Hükümet'ten gelen hiçbir emre itaatsizlik etmeyeceğiz, bunların görmezden gelinmesine izin vermeyeceğiz, askeri durum ve direniş olanaklarına dair hayaller kurmayacağız, faşist terör başlayınca binlerce yoldaşımız faşizmin kurbanı olacak. Siyasi

partiler arasında anlaşmazlık yoktur, hepimiz aynı görüşleri paylaşıyoruz..."

Bu telgraf B. Tomas tarafından imzalanmıştır. Görüleceği gibi mesajın içeriği gerçekte olanların tam tersidir. Metindeki çelişkiler çok açıktır. Bu derece yalan dolan içeren, sinsice yazılmış ve akıl dışı aldatıcı bir belge daha aransa herhalde bulunamaz. Bu "belge" ancak kendisini valinin özel sekreteri gibi gösteren bir "özerkçi" veya bir Troçkist tarafından kaleme alınmış olabilir. Bazı sosyalist liderler bu kişinin Falanjistlerle bağlantısı bile olduğunu söylediler. Nesnel olarak olanlar şüphesiz Falanjistlerin ekmeğine yağ sürmüştür.

"Belge" tüm direniş olasılığının reddedilmesidir. Belge aslında "özerklik" programının tüm amacının, hiç vakit kaybetmeksizin Asturias cephesinin tasfiye edilmesini haklı göstermek olduğunu açıkça ortaya koyuyor.

Gelin bu bir yığın yalanı inceleyelim.

Kimse hem Hükümet'e karşı ayaklanma planlayıp hem de emirlerine uyacağını bildirmez. Sükûnetin hâkim olduğu ise kocaman bir yalandır, endişe ve bozguna uğramış bir ruh hali yönetim kademelerinde görülüyordu, cephe hattında değil. Diğer bir yalana gelelim. Konsey'de temsil edilen tüm siyasi partiler arasında görüş ayrılığı olmadığı ve hepimizin hemfikir olduğu yalanına diyecek bir şey bulamıyorum! Özerk Konsey ile hiçbir başlıkta hemfikir olmadığımız gibi, komünistler ve Birleşik Sosyalist Gençlik olarak "özerklerle" - hiç istemediğimiz - silahlı şekilde karşı karşıya gelmemiz an meselesiydi.

Tekrara düşme pahasına yineleyeceğiz, "özerklerin" programı Asturias'ta direnişi sürdürmeyi reddetmeyi içermekteydi.

Eğer durum böyle değilse, şu ifadelerin anlamı nedir? "Askeri emirleri uygulamayı reddedenlerin başında bizzat komutanlar gelmektedir", "Orduda yenilgi psikolojisi hâkimdir, bununla mücadele etmeye çalışıyoruz", "Cephanemiz yok", "Askeri durum ve direniş olanaklarına dair hayaller kurmayacağız, faşist terör başlayınca binlerce yoldaşımız faşizmin kurbanı olacak". Bunlara bir de gerçeklerin tam aksi şekilde kuyruklu bir yalan eklenmiştir, Bask ve Santanderli askerlerin "atılan ilk kurşunda kaçacak delik

arar" halde oldukları...

Bütün bu yalanlar, sahtekârlıklar ve yanıltıcı bilgiler verilerek mantıklı bir insanın şu sonuca varması beklenmektedir: Direniş anlamsız ve olanaksızdır.

Karar verici konumda olan bir mercinin *hiçbir çözüm yolu göstermeksizin*, umutsuz bir tablo çizmesinden daha kötü bir durum nedir bilemiyoruz. Asturias'ta o dönemdeki koşulların kötü olduğunda hemfikiriz ve bunun da saklanmasını savunmuyoruz. Ancak tahliyenin "özerklerin" yapmak istediği "şekilde" yapılması için ihtiyaç duyulan yaklaşım buydu. Ancak bu planlar Özerk Konsey'e karşı duranlar tarafından bozuldu, cephede elde silah kahramanca savaşan savaşçılarımız sayesinde Asturias direnişi yüce bir seviyeye yükseldi.

Tek bir gerçeklik var, o da bu bölümde anlattığımızdır, ona bağlı olarak gelişen konulara da geleceğiz.

Taşlar yerine oturup ortalık sakinleşince Özerk Konsey'de çalışmaya başladık. 1936 Aralık ayında yaşadığımız "kriz" deki taktikler yine uygulanmaya başladı. Anarşist ve sosyalist liderler bir antikomünist ittifak içinde hareket etse de planları bu kez işlemedi. Asturias ve Leon cephesinde direniş devam etti.

Konsey bileşiminde tek bir eksik vardı: Amador Fernandez. "Özerklik" ilanından birkaç gün sonra hükümet etmek hayallerini gerçekleştirmek için yurtdışına çıktı. Bu işleri arasında çok miktarda "El Gaitero" marka elma şarabını da bizim vakıf olmadığımız yerlere yerleştirdiğini de duyuyorduk. Amador Gijon'a bir daha dönmedi. Ne o bahsettikleri İngiliz donanması, ne de Fransız donanması göründü. Elbette ne derler, önce can sonra canan. Hem, en hızlı şekilde tahliye planları yapılmasını savunan birinin ilk örneği kendisinde uygulamasında ne sakınca var ki?

Sonunda, yapacağımız tek işi, direnişi örgütleyerek uzatmak olmak üzere Konsey'deki görevler için kolları sıvadık. Konsey'de yaşanan her şeye rağmen, savaşçıların bundan etkilenmemesi sayesinde bunu yapabildik. Cephede moral seviyesi çoğu Konsey liderliğinden daha iyi durumdaydı. Bu faaliyetler için çeşitli komisyonlar kuruldu:

Askeri Komisyon: Hükümet temsilcisi ve Konsey başkanı olarak Belarmino Tomas, XVII. Kolordu Kurmay Heyet Başkanı Yarbay

Javier Linares, Sanayiden sorumlu bakan Segundo Blanco, Kamu Eğitiminden sorumlu bakan Juan Ambou ve Çalışmadan sorumlu bakan Onofre Garcia Tirador.

Tedarik, Tahliye ve Ulaşım Komisyonu: Ticaretten, Denizcilik, Balıkçılık ve Bayındırlıktan sorumlu bakan Amador Fernandez.

Kamu Düzeni, Adalet, Propaganda ve İletişim Komisyonu: Hayvancılıktan sorumlu bakan Luis Roca, İletişimden sorumlu Aquilino Fernandez, Propagandadan sorumlu Antonio Ortega.

Sosyal Yardım ve Sağlık Komisyonu: Sosyal yardımdan sorumlu Maximiliano Llamedo, Sağlıktan sorumlu Ramon F. Posada.

Ekonomi Komisyonu: Tarımdan sorumlu Gonzalo Lopez ve Adaletten sorumlu Rafael Fernandez.

Yeni köylüler kavgaya örgütlendi. Her yere yeni mevziler kazmak üzere yeni işçi taburları örgütlendi. İçimizdeki beşinci kol faaliyetleri çok sıkı takip edildi, Bask toprakları ve Santander'de yaptıkları bozgunculuğa kesinlikle izin verilmedi. Tüm Asturiaslıların enerjisini Cumhuriyetçi anavatan savunması için birleştirmeye çalışıyorduk. Herkes çok gergindi.

Asturiaslı, Bask ve Santanderli komünistler siyasal bir birlik içinde çalışıyorduk. Geçmiş deneyimlerimiz ve coğrafi konumumuz da bize yardım ediyordu. Asturiaslı, Bask ve Santanderli JSU üyelerinin temasının da çok yerinde olduğunu eklemeliyim.

Bütün bunlar sayesinde bir mucize ortaya çıktı: Direniş örgütlendi. Omuz omuza savaşan Asturiaslı, Bask, Santanderli birlikler tepelerde ve vadilerde, kıyılarda ve nehir kenarlarında Kuzey Cephesi'ndeki savaş tarihinin en şanlı sayfalarını yazdılar.

Ancak bu direnişi anlatmak için ayrı bir bölüme ihtiyacımız var.

XIV

Kahramanca Direniş

Özerk Konsey'e bağlı Askeri Komisyon kurulunca Onofre ve ben komisyonun iki üyesi olarak, hayatını kaybeden Albay Prada'nın yerine XIV. Kolordu Komutanlığı'na atanan Yarbay Francisco Galan'ı ziyarete gittik. Prada aynı zamanda Gijon'da yerleşik olan Kuzey Ordusu komutanlığına da getirilmişti. Galan, Bilbao'nun düşmesinden sonra Kuzey Cephesi'nde savaşmak için gönüllü olmuş, bu durum Bask Başbakanı Aguirre'nin hoşuna gitmemişti.

Yolculuk sırasında ordu başta olmak üzere birçok şey hakkında konuşma fırsatımız oldu. Bakış açılarımız oldukça farklıydı, Bölgelerarası Konsey'den Özerk Konsey'e geçişin de bunda etkisi olmuştu. Ne olursa olsun Onofre'ye saygı duyuyordum çünkü Malleze ve Mallecina Muharebesi sırasında onu Salas'da görmüştüm. Özellikle 10 Mayıs 1937 günü söylediği sözler hoşuma gitmişti: "Rus Devrimi ve Asturias Devrimi deneyimleri sosyalizme bakış açımı değiştirdi", "Sadece cesur bir öne atılışla devrim olası değildir", "Elde sadece dört tabancayla örgütlü bir düşmana karşı savaş veremezsin." Onofre, Batı Cephesi'ndeki savaşın daha ilk günlerinde bütün bunları düşünmüştü. Sonrasındaki tarihi Grado toplantısında anarşizmin küçük burjuva ideolojisiyle beslenen bu tür yöntemlerini aşarak ilerlemiştik.

Bilindiği gibi Onofre'nin bazı yoldaşları onun bu açıklamalarını şiddetle eleştirmiştir. Ancak Onofre'nin yaptığı sadece ondan önce ünlü bir işçi önderinin, Durruti'nin söylediklerini tekrarlamak olmuştur. Hayat deneyimiyle aksi ispatlanan bir prensibe

körü körüne bağlı kalmamıştır.[152]

Şimdi bu olayların üzerinden geçen onca zamandan sonra ve Onofre'nin izlediği siyasi yola – sonuçta görevden el çektirilmesiyle sonuçlanmıştır – eleştirel şekilde baktığımda bana 1 Mayıs günü söylediklerinde samimi olmadığı sonucunu çıkartabiliyorum. Kendisi bugün bile hâlâ kişiliksiz, küstah ve komünistlerle Birleşik Sosyalist Gençlik'e karşı konumda yer almaktadır. Ancak bunların hiçbirisi bizim tavrımızı etkilemez, biz, naçizane yolumuza bakıyoruz.

Konuşmamız devam ediyordu: Şimdi de halkın arasından çıkan komutanlardan konuşuyorduk. Ona göre komünistler arasından çıkmış olan en iyi komutan Luis Barzana idi, ayrıca kendisinin de bağlı bulunduğu anarşist örgütün de bu yönde bir değerlendirmesi olduğunu söyledi. İlk söylediğini onayladım. İkincisine ise temkinli yaklaşarak Higinio Carrocera ve Victor Alvarez gibi isimleri unutmamak gerektiğini söyledim.

Bu şekilde sohbet ederek Paco Galan'ın karargâhına geldik. Partiye girdiği günden beri onu tanırdım, kardeşi Fermin'in 2. Cumhuriyet'in ilanından önce kurşuna dizilmesinden hemen sonra aramıza katılmıştı.

Paco bize San Vicente de la Barquera'ya kadar eşlik etti. Buraya ilk savunma hattı inşa edilmişti, zayıf olduğu görülüyordu. Galan'ın kendinden emin konuşması, savaşçılarına olan güveni, "Cumhuriyet'in bu parçasını elde silah" savunma kararlılığı güven veriyordu. Bize şöyle dedi:

> "Santander'de yaşananların bazıları üzerinde olumsuz etkisi olmuş olması doğaldır. Ancak dağınık da olsa Santanderli birlikler, biraz daha örgütlü şekilde Bask birlikleri ve Asturiaslılar saflarımıza katılmak üzere geliyorlar. Bu insanlar savaşmaya hazır. Birlikler içinde morallerin yerlerde olduğunu söyleyenlerin ne söylediklerinden haberleri yok. İşte size bir örnek, Yarbay İbarrola komutasındaki 50. Alay: Kahramanca

[152] Ç.N: Burada yazar İç Savaş süresince düzenli ordu kurulmasına muhalefet eden ve sürekli olarak dağınık, eşgüdümden ve merkezi komutadan uzak faaliyet gösteren milis kuvvetlerin varlığını savunan anarşist ideolojiyi, anarşist önder Durruti'nin düzenli ordu lehine yaptığı açıklamalar üzerinden eleştirmektedir.

Cabuerniga ve Puentenansa'yı savunarak Santillana koridorunu açık tutmayı başardı, bu sayede birçok Santanderli, Bask ve Asturiaslı aramıza katılabildi. Hiç uzaklara gitmeye gerek yok: İşte Kuzey Ordusu Özel Kuvvetleri'ne bağlı istihkâmcılar, ellerinde dinamitler o cepheyle bulunduğumuz yer arasındaki köprüyü hava uçurmaya gidiyorlar.

San Vicente'den geçen hat, geçicidir; Deva veya daha ötesinde benzer bir hattı inşa etmek için birkaç güne daha ihtiyacımız var. Solchaga[153] ve Aranda şüphesiz buraya doğru saldırıya geçecekler. Santander'de kazandıkları zaferi geliştirmek için bu hamleyi yapmaları askeri bir zorunluluktur. Bu yüzden saldırıyı buradan bekliyoruz. Sağlam bir savunma hattı oluşturuncaya kadar onlara burada karşı koyacağız. Şu an için en önemli olan şey, onları kazandıkları zaferin sarhoşluğundan uyandırmaktır."

Bu duyduklarımız, Özerk Konsey'de konuşulanlardan o kadar farklıydı ki, sanki başka bir dil konuşuluyordu. Direnmeyi planlayanların doğal konuşmasıydı, Santander faciasını abartmayıp, kavgaya devam etme olanaklarını arayanların tavrını yansıtıyordu. Onofre ile beraber onun bu kendinden emin tutumundan duyduğumuz memnuniyeti ileterek, Konsey'in olanakları ölçüsünde cepheye yardım faaliyeti içinde olacağımızı söyledik: Yeni birliklerin örgütlenmesi, tahkimat için yeni işçi taburları ve savaş sanayisinin üretimine devam edilmesi...

Birkaç gün sonra, Galan'ı ziyaret etmek için yalnız başıma geri döndüm. Partinin Bölge Komitesi'nin yeni emirlerini ona bildirecektim. Buna göre partinin tüm kadroları, siyasi önderlik mekanizmalarındaki görevlerini bırakmaksızın başta Doğu Cephesi olmak üzere tüm cephelere olabildiğince yardımcı olacak şekilde hareket edecekti. Buna göre Galan'ın emrine Bölge Komitesi'nin gözbebeği konumundaki Casto G. Roza veriliyordu. Konuşmamız

153 Ç.N: Jose Solchaga Zala (1881-1953) İspanya İç Savaşı'na Franco yanlısı olarak katılan İspanyol komutan. Albay rütbesiyle Navarra ve Katalonya seferlerine katıldı. Savaşın ardından general rütbesine yükseltildi. 1943 yılında Franco'ya dilekçe vererek monarşinin yeniden getirilmesi konusunda taleplerini dile getirenler arasında yer almıştır.

sırasında laf dönüp dolaşıp Özerk Konsey Anayasası'na geldi. Ona bu "bağımsızlık" ilanının komutan ve askerlerin moralini arttırıp arttırmadığını alaycı bir şekilde sordum.

"Hayır, kesinlikle hayır" diye cevapladı. "Eğer bu karar Cumhuriyet Hükümeti'ni, Savunma Bakanlığı'nı ve Genelkurmay Başkanlığı'nı memnun etmediyse bizim üzerimizde tam ters bir etkisi olması nasıl beklenebilir? Bence cephede durumu kurtaran ve morallerin yüksek olmasını sağlayan şey PCE ve JSU'nun Hükümet'e verdiği koşulsuz desteğin bilinmesidir. Hatta bu yüzden Özerk Konsey o ünlü kararıyla çelişen bazı adımlar atmak zorunda kalmıştır."

Özerk Konsey'in emirlerinin cephede askerlere okunup okunmadığını soruyorum. "Bizim emrimizle olmadı" diyor Galan. "Basından öğrendiler. Öte yandan siyasi komiserler ve eğiticiler anlaşılmayan konuları açıklamakla görevlendirildi." "Dahası – diye devam etti Galan –, ben de diğer komutanlar gibi buradaydım, bizi Hükümet görevlendirdi ve ben vicdani olarak onlara hizmet ettiğimi düşünmekteyim. Bugün Asturias topraklarındayım, dün Madrid'deydim, kim bilir yarın nerede olacağız. Direnişimiz tüm Cumhuriyetçi İspanya'nın ayakta kalabilmesi için yaşamsal öneme sahip. Komutanlar ve askerler bu bilinçle ve bu amaç için savaşıyorlar... Özerklik açıklamasını hata olarak görüyorum, hele de burada bizzat gerçek ve tartışmasız tek yetkili organ olan Cumhuriyet Hükümeti tarafından atanmış olan delegasyon bulunuyorken."

Tam bu sırada yanımıza Sovyet Generali Gorev ve Juan Ibarrola geldiler. Ibarrola, Galan ve Barzana ile birlikte Asturias direnişinin önder üçlüsünü oluşturmaktaydılar. Benzer şekilde bizim Casto Garcia Roza'nın sakin, kendinden emin ve inanmış mücadelesini de unutmamak gerekir.

Kuzey Ordusu Komutanı General Davila, Asturias Muharebesi'nin "Santander Muharebesi'nin devamı" şeklinde olmasını istiyordu. VI. Ordu Komutanı Solchaga, doğudan batıya doğru saldırırken, VIII. Ordu Komutanı Aranda da güneyden kuzeye ilerleyecekti. Pravia'da bulunan İtalyan birlikleri ise Aviles üzerine yürüyecekti. Batı yönünde ilerlemeleri çok hızlı olacaktı. Sella civarına birkaç günde geleceklerdi. Cumhuriyet'in kahraman evlatları onları bekliyordu. Olaylar şöyle gelişti:

Düşman saldırısı için çok beklenmeyecekti. 1 Eylül günü Solchaga tüm Asturias cephesi boyunca saldırıya geçti, Santander bölgesinde elimizde kalan tüm topraklar tehlike altındaydı. Aynı ayın 4'ünde[154] düşmana gelen emir "Sella'ya doğru hızlı şekilde ilerlemek" şeklindedir. Aranda saldırıya 9 Eylül gününü geçti, onun hedefinde ise Puerto de Pajares vardı.

Bazı yazarların askeri kaynaklardan öğrenerek aktardıkları sayılar çok önemli. Vardıkları sonuç ise aynıdır: Doğu Cephesi'nde faşist ve Cumhuriyetçi askerler arasındaki oran beşe bir düzeyinde faşistlerden yanadır. Bu olağanüstü sayısal üstünlük karşısında direnişin olanaksız olduğunu savunanlar vardı. Ancak sayılar yalnız başlarına tüm gerçekliği ortaya koymak için yeterli değildir.

Bu sayılara neredeyse hiç kayıp vermemiş ve en ön saflarda savaşmaya hazır birlikleri eklemek gerekir. Bu birlikler çok kısa bir süre önce zafer - "splendida vitori italiana"- kazanmış durumdadır ve bize göre silah üstünlüklerinin yanı sıra tartışmasız bir hava hâkimiyetlerinin olduğu söylenmelidir. Bizim tarafımızda ise en değerli silahımız insan kaynağı ve direniş ruhuydu.

Onları Deva bölgesinde tutmak hiç kolay değildi. Llanes'e doğru ilerlediler. Burada kıyıdan Kastilya limanlarına kadar Cumhuriyetçi direniş hattıyla karşılaştılar: Ladreda, Carrocera, Manolin Alvarez tugayları, Santander alaylarından arta kalan askerler de bu birliklere yerleştirilmiştir. "Larrañaga", "Isaac Puente" ve "Guipuzcoa" Alayları, El Mazuco savunmasından sorumlu Miguel Arriaga komutasındaki 13. Bask Tugayı, Ponton'da Pepon de la Campa, Tarna ve San Isıdro'da Crispulo Gutierrez ve Barzana'da Francisco Bravo – Limanlar Birliği Başkanı. Bu sayılan birlikler küstah faşist birliklerini durdurmuştur. "Picos de Europa" sıradağları bir kez daha vatanlarını savunanlara selam ediyordu sanki. Şairin dediği gibi "Cuera dağlarının en yüksek sesi, El Mazucobir gün halkın gerçek hükümetinin ulusal bir anıt olarak onurlandıracağı bir yerdir. Hiçbir zorluk bizimkilerin cesaretini azaltmadı, kahramanlığını gölgeleyemedi. Düşman uçakları Cumhuriyetçi savaşçıların başlarının üzerinde bombalardan fırtınalar kopartıyordu. Onlara ne savaş uçakları ne de uçaksavarlarla

154 Bu tarihten itibaren 48 gün sürecek son direniş dönemi başlar.

cevap verebiliyorduk, ancak tüfeklerimizle tüm imkânlarını seferber eden o aşağılık Kondor Lejyonu'nun pek çok uçağını düşürmeyi başardık. Yeri gelmişken burada bir kez daha söylemeliyim; Asturias'a yardım amacıyla gönderilen çok sayıda Sovyet savaş uçağı Fransa Hükümeti'nin emriyle bu ülkenin sınırında durdurulmuş, silahsızlandırılmış ve müdahale etmeme siyaseti çerçevesinde çalışmaz hale getirilmiştir.

Öte yandan özel kuvvetler üyesi patlayıcı uzmanları, Galan'ın deyimiyle "lamba kırıcılar" da aynı öfkeyle düşmanın ilerleyişine engel olacak şekilde çalışıyorlardı.

Gorev ve Galan'ı tehlikelere aldırış etmeksizin oraya buraya emir verirken gördüm. Galan'ın sağ kolu olan Ibarrola ise düşmanın açtığı her gediği kapatmak için çabalıyordu. Ağustos ayında XVI. Kolordu bünyesinde oluşturulmuş olan Limanlar Birliği'nin şefi Francisco Bravo idi.

Düşman hava kuvvetleri yetersizdi, topçusu yetersizdi, tankları da benzer durumdaydı. Düşman klasik piyade taktiklerine başvurmak durumundaydı, cepheden saldırı, el bombası, süngü hücumu...Mevziler sürekli el değiştiriyordu, bir kaybediliyor, bir yeniden kazanılıyordu. Direnişin seviyesini görebilmeniz için size iki örnek aktarmak isterim: Bir tanesi Cuera Dağları'nda Peña Blanca bölgesi. Burada Santander'deki Kuzey Ordusu yedekleri arasındaki bir deniz piyadesi dağcı taburu, bulunduğu mevziye sırayla saldıran 10 ayrı tabura kafa tutmuştur. Hava saldırısı nefes aldırmıyordu. Direnişçiler kâh saklanarak, kâh belirerek, mevzilerini günlerce savundular. Komutanlar ve askerlerden pek çoğu yaralandı veya hayatını kaybetti, ancak düşmanın kayıpları da ağırdı. Albay Prada yazdığı eserde dağcı taburunun kahramanlığından bahseder, düşman Cumhuriyetçi birliklerin gerçek değerlerini bu muharebeler sırasında görmüştür. Diğer bir örnek ise bizim Luis Barzana'dan, kendisi dağlık bölgede direniş ve karşı saldırı anlamında ilklere geçen pek çok harekâta öncülük etmiştir. Bunu sadece biz değil, karşı tarafın tarihçileri de söylüyor: Barzana "inanılmaz bir kuvvetle saldırıyor." Düşmana verilen zaiyat çok ağırdır. O kadar ağırdı ki, Aranda 16 Eylül günü saldırıyı durdurmak zorunda kaldı. Yeniden saldırmak için 25'ini bekledi.

"Mucize, mucize!" diye bağırıyorlardı bazı danışmanlar. En

cesurları "Özerk Konsey sayesinde" diyordu. Hiç ilgisi yoktu. Her şeyin ötesinde ne için kavga ettiğinin bilinci vardı insanlarda, her ne pahasına olursa olsun kutsal görevimizin direnmek olduğunu biliyorlardı, hükümet için, halkımız için, ülkemiz için. Direniş stratejisi, Kuzey Ordusu Kurmay Heyeti tarafından tasarlanmış, XIV. ve XVII. kolordular tarafından başarıyla uygulanmıştı. Kazanılan başarı en başta askerlerindi, halkın içinden çıkan bu sade askerler aslında birer mareşal değerindeydi.

Komutanların disiplinsizliğe tahammülleri yoktu. Carrosera'da olmalı, düşmanla dişe diş verilen bir ölümcül kavga sırasında disiplinsiz hareket eden ve merkezi komutanın haricinde işler yapan bazı yoldaşların kurşuna dizilmesi yönünde emir verildi.

Kayıplarımızın seviyesi çok yüksekti, bu çok ciddi bir durum yaratıyordu ancak düşmanın durumu da aynıydı. General Solchaga kamuoyuna açık şekilde dile getirdiği görüşlerinde Asturias direnişinin şiddetinden şaşkınlığa düştüğünü gizlemiyordu. Cumhuriyet hükümeti açısından ise bu muharebeler sayesinde Özerk Konsey'le ortaya çıkan kuşkular ve zorluklar giderilmişti. Bakanlar Asturias'ta olanlar karşısında hem hayretlerini hem de hayranlıklarını dile getiriyorlardı. Yenilginin önüne geçmek için olanaksız olanın yapıldığına dair yaygın bir inanış oluşmuştu. Buradan hareketle Hükümet, Carrocera Alayı'na kahramanlık madalyası; X. Alay Komutanı Manolin Alvarez ve siyasi komiseri Fernando Fernandez'e özgürlük madalyası, "Larrañaga" ve "Isaac Puente" Bask alaylarının komutanlarına da özgürlük madalyası verilmesine karar verdi. Bu olağanüstü direniş sırasında hangi birlik, hangi komutan, hangi siyasi komiser bu veya diğer madalyaları hak etmemiştir ki? Kuzey Cephesi'nin onurunu kurtaran bu İspanyol halkının sadık evlatları Santander'in, Bask topraklarının ve Asturias'ın birliğini cephede sağlamıştır... Kıyı boyunca ilerleyen Navarra birliklerinin ilerleyişi çok yavaşlatılmıştır; 6 Eylül - 8 Ekim arasında sadece *on kilometreden biraz çok* mesafe kaydedebilmişlerdir.

Direniş devam ediyordu, Oviedo kuşatmasındaki birlikler doğudaki cephelere destek vermek üzere kaydırıldı, yeni birlikler oluşturuldu. Düşman muazzam sayısal ve ateş gücü üstünlüğü sayesinde her şeye rağmen ilerleyişine devam ediyordu. Harekâtın

başlamasından bir ay sonra Aranda Puerto de San Isidro'yu ele geçirmişti; Solchaga ise yaklaşık aynı tarihlerde Sella'ya çok yaklaşmıştı. Çok zor bir durumla karşı karşıyaydık.

Nehrin batı kısmında bir toplantı yapıldı, toplantıya katılanlar arasında Galan, Ibarrola, Marquina, Gasavall, Ladreda ve diğerleri vardı. Herkes yorgunluktan bitkin durumdaydı, yüzlerinden belliydi. Direnişe nasıl devam edileceği konuşuldu. Tüm cephede bu konu konuşuluyordu. Birkaç gün önce komuta merkezinde görüştüğümüz Manolin Alvarez'in de gündeminde bu konu vardı. Şiddetli çatışmalar savaşan birliklerde yıkıcı etkisini hissettirmeye başlamıştı. Ancak sınırlarımızı zorlayarak da olsa, ne pahasına olursa olsun direniş devam etmeliydi. Başka bir seçenek yoktu.

Manolin'in mütevazı komuta merkezi Covadonga Kilisesi'ne çok uzak değildi. Biz oraya vardığımızda gece olmak üzereydi. O gün cephe her zaman olduğu gibi çok şiddetli çarpışmalara sahne olmuştu. Manolin ve ona bağlı çalışan siyasi komiser Fernando bana şunları söyledi: "Her geçen gün elimizdeki komutan sayısı azalıyor. Gidenlerin yerini nasıl dolduracağız?" Ben de cevap olarak şöyle dedim, "Naçizane fikrim, her çatışmadan sonra ilgili birliğin kendi komutanını ve siyasi komiserini seçmesidir. O gün kahramanca dövüşerek hayatını kaybedenlerin listesi bellidir, onların yerine o gün cephede en iyi savaşanları getirebiliriz. Karar verilir ve IV. Kolordu Kurmay Heyeti'ne ilgili liste gönderilir. Bu durumda ve neredeyse elimizde hiç yedek kuvvet yokken başka bir çözüm düşünemiyorum." Cevap gecikmedi, "Biz de öyle yaptık zaten, bugün de aynı şekilde devam edeceğiz." Biz yemek yerken – soğuk et – o gün cephede savaşırken öne çıkan savaşçılar, onların komutanları ve siyasi komiserleri geliyordu. Konuştuğumuz şekilde yeni komuta kademeleri belirlenmiş oldu. Benden bu merasime katılmamı istediler. Görevimi yaptıktan sonra Manolin, alaycı bir şekilde: "Özerk Konsey Askeri Komisyonu üyelerine layık değil ama..." dedi. Özerk Konsey'in ne düşündüğü umurumda değildi, merasime elbette katılmıştım.[155] Daha sonra Sella'da

[155] Başarıyla savaşan savaşçıların terfi töreninde özellikle bir kişiden bahsetmek istiyorum. JSU yerel örgüt yöneticilerinden Mariano Granada 17 yaşında olmasına rağmen Luis Barzana ile birlikte tugay siyasi komiseri olarak Campomanes'de görev yapmıştır.

bir araya geldiğimizde Galan'a olanları anlattığımda yanıtı hemen yapıştırdı bana: "Çok güzel, ne olursa olsun, yeter ki savaşmaya devam edelim."

Sella hattında mevziler sağlamlaştırıldı; en yenileri başta olmak üzere köprüler havaya uçuruldu. Her şeyimiz çok kısıtlıydı, en başta da silahlarımız. "Reina" adlı gemiyi bekliyorduk, cephane ve mühimmat getirdiğini biliyorduk. Gelmesi gecikti, gecikmenin hükümetin kabahati olmadığı belliydi. Ancak gemi geldiğinde düşman Sella hattını çoktan aşmıştı.

Düşman hava kuvvetleri hiç ara vermeden ölümcül yükünü hem cepheye hem cephe gerisine bırakıyor, artık arasında çok bir mesafe kalmamış olan cephe ve gerisinde karışıklığa yol açıyordu. Arriondas, Villamayor, Infiesto, Colunga, Villaviciosa, Cangas de Onis, Ribadesella vahşice bombalanmıştır. Aynı vahşi bombardıman terörüne Gijon da maruz kalmıştır.

Her şeye rağmen 10 Ekim günü bile direniş ve karşı saldırılar devam etti. Cangas de Onis alevler içindeydi... 15 Ekim günü Sueve tepelerinde direniş ve karşı saldırılar sürüyordu, aynı gün Aranda ve Solchaga birlikleri Infiesto bölgesinde temas etti.

12 Ekim günü, direniş bazı noktalarda hâlâ kahramanca devam ederken, Halk Mahkemeleri'nin "onurlu" hâkimleri tüm yasaları ve utanma duygularını unutarak Asturias'dan kaçıp kurtulma derdine düştüler. Onlarla beraber postu kurtarma telaşına düşenler arasında Masonlar da vardı. Hâlâ vatan topraklarını belki elde silahla değil ama vicdanlarında savunmaya çalışanlara da ihanet ettiler. Bu "pilaricaların" - Azize Pilar'ın kutsal günü olan 12 Ekim günü kaçtıkları için bu şekilde adlandırılıyorlardı – utanç verici davranışının cephe gerisinde yarattığı moral çöküntü cephedekine göre daha yıkıcı oldu. Yenilmez Asturiaslılarla artık hiçbir bağı kalmamış olan onursuzlar "Somme" gemisine bindiler. Hiçbirisi savaşçı değildi. Cephenin neresi olduğunu bilmiyor, Cumhuriyetçi anavatan için hayatını feda etmenin ne anlama geldiğinden haberleri yoktu. Bundan daha üzüntü verici olan ise valinin özel sekreterinin kaçış için konumunu kullanmış olmasıydı. Yaptığı hainçe davranışı mazur ve "yasal" göstermek için valinin mührünü de yanında götürmeyi ihmal etmedi. Belki postlarını kurtardılar

ama siyasal ve yönetsel olarak birer ölüydüler bundan sonra.[156]

Bu kişilerin hükümet ve ona bağlı bazı resmi görevliler tarafından görkemli şekilde karşılanmaları, onların yalan hikâyelerine itibar edilmesi ve bu kişilere devlet kademelerinde cephe gerisinde de olsa çeşitli görevler verilmesi bizi son derece üzdü. Ayrıca bu kişilerin kendilerine sanki bir gemiyle gelmemiş de siyasi mahkûmlarmış gibi davranıldığı yalanı da bizi yaralamıştır. Bu iddia aslında Konsey'deki Adaletten Sorumlu Bakan olan Rafael Fernandez'i hedefliyordu. Kendisi Konsey'de oybirliğiyle alınmamış hiçbir kararı uygulamamıştır. Kendisi anlaşılır sebeplerle diğer Cumhuriyetçi bölgeye geçmek durumunda kalmış, yetkilerini de Antonio Llaneza'ya devretmiştir. Bölgeden ayrılışı sanırım PSOE Merkez Yürütme Kurulu'na dahil olabilmek içindi.

Galan ve Roza ile konuşmaya devam ettik. Sella'da cephenin çökmesi sonucunda Aranda ve Solchaga kuvvetlerinin Infiesto'da birleşmesi durumunda Asturias'ın kurtulma şansının olmadığı aktarıldı. Galan devamla: "Villaviciosa'da bugünkü koşullarda kurulacak bir savunma hattını korumamız mümkün değil."

Galan ve Rozas yoldaşlar haklıydı. Komünist Parti Bölgesel Komitesi de gerçekliğin aynen bu şekilde olduğunu teyit etti. Şimdi yapılması gereken, olabildiğince çok siyasal ve askeri kadroyu kurtarmanın yollarını aramanın yanı sıra mümkün olan en büyük savaşçı grubunu bölgeden çıkartabilmekti. Düşmanın işine yarayabilecek her şey imha edilecek, en örgütlü şekilde tahliye planları yapılacaktı. Bu konuları görüşmek üzere Konsey toplantıya çağırılarak, Kuzey Ordusu Komuta Heyeti'nden de durumun ciddiyetine dair bir rapor sunması istenecekti.

Öyle de yapıldı. Konsey 20'sinde toplandı. Toplantı yapıldığı sırada düşmanın ilerleyişinin tutulabildiği bir savunma hattı yoktu. Yakıcı mesele, olabildiğince çok sayıda kadronun ve savaşçının kurtarılabilmesiydi. Ne olursa olsun savaş bitmemiş, başka

156 "Somme" gemisi San Juan de Nieva'dan 12 Ekim 1937'de, Pilar günü olarak ve aynı derecede kötü biçimde Raza günü olarak isimlendirilmiş olan günde ayrıldı(. Geminin kaptanı ticaret filosunda görevli Mario Cienfuegos idi. Valdecuna'lı (Mieres) sosyalist bir istihkâm subayıydı, "Somme" gemisiyle daha sonra yeniden Cumhuriyetçi limanlara girmeye çalışsa da başarılı olamadı.

cephelerde, diğer Cumhuriyetçi bölgelerde sürüyordu.

Kuzey Ordusu Komutanı Albay Adolfo Prada, Galan ve Roza'nın değerlendirmelerine katılarak, bu andan itibaren tüm direnişin anlamsız olduğunu söylüyordu. Derhal tahliye işlemlerine başlanması önerildi. Tahliyenin örgütlenmesi ve düşmanın işine yarayabileceklerin imhası sorumluluklarını Prada üstlendi. Bu toplantı ve tahliye konusunu bir sonraki bölümde ayrıntısıyla ele alacağız.

Düzenli savaş usüllerine göre değerlendirildiğinde direniş sona ermek üzereydi. Asturias'ta yazılan bu kahramanlık destanı 4 Eylül'den 21 Ekim'e kadar sürmüştü. 48 gün... Düşman, Santander'in kolayca ele geçirilmesinden sonra Asturias'ın alınmasının "dağlarda basit bir harekât" olacağını zannetmişti.

Bu bölümü tamamlamadan önce, Asturias'taki kahramanlık destanına katkıda bulunan şanlı savaşçıların anısına saygı amacıyla direnişin temel kilometre taşlarını yeniden hatırlatmak istiyoruz...

Savaştaki en değerli silahımız direnmenin siyasal bilinç düzeyine çıkartılması olduğu, insanın bu kavgada kendini aşarak üstün bir insan seviyesine çıktığı, olanaksız olanın olanaklı hale geldiği, işçi, köylü ve emekçi kitlelerin ortak kanıyla tarihin ve unutulmaz kahramanlık destanlarının yazıldığı bir durumdan bahsediyoruz. İşte bizim adalet için, Cumhuriyet için, özgürlük için verdiğimiz savaş bu koşullar altında yaşandı...

İlk başlarda Pendueles ve Puron'da...

Picos de Europa Dağları'nın en korunaklı savunma bölgesi olan Sierra de Cuera'da, özellikle El Mazuco'da, Puerto de Torneria, Picos de Vieres ve Turbina'da Peña Blanca'da... Biforco, Llabres, Llonin, Peñamellera'da ve diğer komşu bölgelerde...

Sierra de Santianes'de: Mofrecho, Benzus'ta.

Sierra de Bustasirmin'de... Covadonga, Priena, Següenco'da...

Sierra Cavada'da: Ribeo, La Vega, Peñaverde'de...

Sueve ve yakın çevresinde: Beluenzo, El Fito, Piedra Blanca'da. (15 Ekim günü bile bizimkiler karşı saldırıya geçip Villar'ı geri almıştı!)

Leon'dan başlayarak Cantabria limanlarında: Pedroso, Aralla, Canga, El Rozo, Peña Prieta, Peña Bujan, Sierra de Cueto Negro, Los Celleros... La Corbata, Machamedio, La Calva, Peña Lasa, La

Perruca... Pajares'e hâkim tüm bölgeler sürekli olarak saldırılara ve karşı saldırılara sahne olmuştu.

Tarna – Nalon Nehrimizin doğduğu yer - ve San Isidro limanlarının savunulması: Mieses, Pileñes, Cardal. Ventaniella, Piedrafita ve Vegarada limanları. Sierra de Tornos ve Caso bölgesi ile Sevares (Piloña).

Direniş büyük bir şaşkınlığa ve hayranlığa yol açtı. Hükümet ve kurmay heyet de buna dâhildir. Düşman komutanlar Solchaga Muñoz Grandes ve Aranda'dan başlayarak sıradan düşman askerlere kadar herkes bizzat yaşayarak direnişimizin değerini algıladı.

Francocu eğilimli olsun olmasın neredeyse tüm tarihçi akademisyenler bu tarihi gerçeği kabul etmiştir:

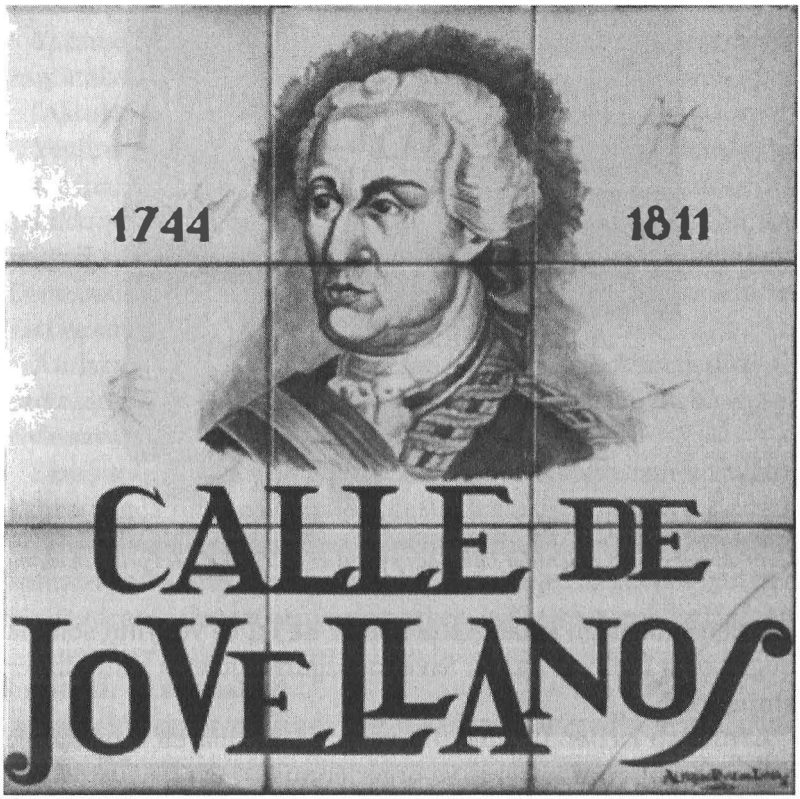
Cumhuriyetçi kuvvetler Santander'den sonra "çok kısa süre içinde toparlanmış", "savaşmaya kararlı birlikler meydana getirmiş", "çetin bir direniş", "çok güçlü bir direniş" sergilemiş; "göğüs göğüse muharebe ederek, büyük bir öfkeyle karşı saldırıya geçmiştir".

Bizimkilerden ise Albay Adolfo Prada'nın resmi raporuna kulak verelim: "Asturias'taki direnişin en görkemli en kahramanca aşamasıdır", "Savaşçıların gösterdiği inanılmaz derecede inatçı direniş" düşmanın açık öfkesine sebep olmuştur.

Bugünkü çalkantılı dönemde görülen kahramanlıklar bize Asturiaslı savaşçıların binlerce yıl geriye giden boyun eğmeyen geleneğini akla getiriyor. Asturiaslılar topraklarının bağımsızlığı için ünlü Roma lejyonlarının karşısına çıktılar... Covadonga'da başlayan Reconquista[157] döneminde Asturiaslı piyadeler Müslüman ordularına karşı en öne saflarda yeraldılar... Asturiaslılar feodal beylere karşı serflerin ayaklanmalarında yer aldılar. Napoleon'a karşı verilen bağımsızlık savaşında Asturiaslılar hem siyasi hem de askeri olarak başı çektiler. Özgürlükçü düşünceler ışığında anavatanın savunulması için ilk bölgesel direniş cuntası burada kuruldu.

[157] Ç.N: Yeniden fetih anlamındadır. Emeviler zamanında Vizigotların denetiminde olan İberya Yarımadası'nın önemli bir bölümü 711-1492 arasında Müslümanların denetiminde kalmıştır. Yabancı istilasına karşı ilk başarılı direniş 718 ya da 722 yılında Asturias Krallığı'yla Emeviler arasında yapılan Covadonga Muharebesi'dir. Vizigot bir asilzade olan Pelayo (685-737) komutasındaki birlikler Emevileri yener ve Asturias Dağları'nda Hıristiyanlar için bir direniş noktası yaratılmış olur.

Asturias bu kavgaya Jovellanos[158] çapında kişileri katmıştır. Antik Roma çağlarından başlayan gelenek efsanevi Porlier komutasındaki gerillalarla sürmüştür. (Cadiz Anayasası'nın savunucusudur, VII. Fernando'nun emriyle idam edilmiştir)[159]

Jovellanos'un anısı Madrid'de bir caddede yaşatılmaktadır

158 Ç.N: Gaspar Melchor de Jovellanos (1744-1811) İspanyol yazar, hukukçu ve siyasetçi.

159 Ç.N: Juan Diez Porlier (1788-1815) İspanyol general. Fransız işgaline karşı verilen Yarımada Savaşı'nın ardından despotik kral VII. Fernando'nun (1784-1833) iktidarının yeniden kurulmasına karşı çıkmış olan Cadiz Anayasası'nı destekledi. Krala karşı gelmekten tutuklanarak mahkemeye verildi ve idam edildi.

Cumhuriyet yanlısı generaller Luis Lacy y Gautier (1772-1817) ve Porlier'in idamı

Geleneğine bağlı kalan Asturiaslılar ilk iki ve yüzyılın sonuna doğru olan Üçüncü Karlist Savaş'ta özgürlükçülerin yanında yer almıştır.[160]

Asturiaslı işçiler 19. yüzyılın yarısından itibaren sendikal ve siyasal örgütlerini kurmuş ve örgütlenmiştir. 1917 Ağustos Genel Grevi'ne katılmışlardır. Rusya'daki Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'ni selamlamışlardır. Ekim Devrimi'nden aldığı güçle Isidoro Acevedo[161] önderliğinde kurulan İspanya Komünist

160 Ç.N: Karlist Savaşlar, 19. yüzyıl boyunca İspanya'da mutlaki yönetim yanlılarıyla Cumhuriyetçiler arasındaki savaşları anlatır. Birinci (1833-1840), İkinci (1846-1849) ve Üçüncü Karlist Savaş (1872-1876) sonunda Cumhuriyet yanlıları üstünlük sağlasa da ülkede meşruti bir krallık rejimi kurulmuştur. Çözülmeyen toplumsal sorunların İspanya İç Savaşı'na neden olan çelişkileri tetiklediği bazı tarihçiler tarafından öne sürülmektedir.

161 Ç.N: Isidoro Acevedo (1867-1952) İspanya Komünist Partisi'nin kurucuları arasında yer alan Asturiaslı İspanyol komünist.

Partisi'ne kucak açmıştır.

Ekim ayaklanmasında işçi sınıfının önderliği tartışılmazdı.

15 ay boyunca işgalcilere ve saflarımızdaki hainlere karşı verdiğimiz kavga ve son 48 günde gösterdiğimiz destansı direniş bu şanlı geçmişin bir parçasıdır.

Yaşanan ciddi yenilgiye rağmen, Fransız işgalcilere karşı savaşmış atalarımızla beraber şunları söylemeye hakkımız var:

"Asturiaslılar, asla yenilmediler!"

Yenilmediler çünkü özgürlük, demokrasi ve sosyalizm için kavga etme inancımız asla yenilmedi. Tam tersine her fırsatta çok çeşitli şekilde yeniden ortaya çıktı: gerillalar, grevler, protestolar, hiç ara vermeksizin birbirini izledi...Ta ki adımız gibi emin olduğumuz Francocu rejimin tepetaklak olacağı ana kadar, sonrası ise demokrasi ve sosyalizm yoludur...

Anılarına saygıya ayırdığımız son bölümde elinde silah düzenli ordu birlikleri bünyesinde bu tarihsel savaşta insanüstü bir özveriyle savaşanlara şükranlarımızı iletiyoruz.

Savaş sırasında cephe gerisinde çeşitli moral bozucu koşullara kahramanca direnen, cepheyi desteklemek için elinden gelenin en iyisini yapan sivil nüfusa da minnet duygularımızı iletiyoruz. Infiesto ve Piloña'da vali yoldaşımız Laureano Argüelles önderliğinde oluşturulan ve her yaştan erkek, kadın ve çocuklardan oluşan cepheye yardım konvoylarını, tahkimat için kurulan işçi taburlarını da saymalıyız.

Herhalde savaş sırasında yayın yapan tüm medya organlarına ve onların çalışanlarına teşekkür etmek için bundan daha uygun bir yer olmaz. Savaşın ilk gününden beri savaşçıları cesaretlendiren ve siyasal olarak yönlendiren, savaş üretimini destekleyen ve cephe gerisinin Cumhuriyetçi bir şekilde düzenlenmesine gayret eden günlük gazetelere ne kadar teşekkür etsek azdır.

Asturias'daki PCE Bölgesel Komitesi'nin yayın organı *"Milicias"*ın ilk sayısını hatırladıkça gözlerim dolu dolu oluyor, onu izleyen yayın JSU'nun *"Asturias; a Vanguardia"*, elbette kıdemli yayın organı *"Avance"* ve diğerleri. Asturiaslı, Santanderli ve Basklı komünistler tarafından çıkartılan *"El Boletin del Norte"*den de bahsetmeden olmaz. Çeşitli askeri birlikler tarafından çıkartılan ve savaşçılarımızı hem siyasal hem de askeri konularda

destekleyen yayınları da unutmamalıyız.

Herhalde, önemli gazetecilere hak ettikleri şükran duygularımızı iletmenin zamanı. Javier Bueno, Ovidio Gondi[162], Ramon G. Roza, Vega Pico, Felix Llanos, Federico Patan ve diğerleri. Bunların dışında gazeteci ve yazar Juan Antonio Cabezas'ın[163] Cumhuriyetçi davaya katkıları önemlidir. Elbette başta Suarez olmak üzere diğer savaş muhabirlerini de unutmuyoruz.

Son olarak direnişimizin tarihsel önemine ilişkin birkaç söz...

Askeri-faşist ayaklanmanın ilk gününden Santoña'ya kadar geçen süre zarfında karşımıza çıkan her zorlu durumda patlak veren teslimiyetçi zihniyetin kendisini çok tehlikeli bir biçimde var ettiğini ve bu ruh halinin Cumhuriyetçi direniş üzerinde büyük bir olumsuz etkisi olduğunu gözlemledik. Bunlardan en çarpıcı olanı Santoña idi, Santander bozgununun en büyük sebeplerinden birisi budur.

Aynı fikirler ve ruh hali Asturias'ta da başgösterdi, bunun sebebi Santander cephesinin korkunç bir şekilde çökmesiydi. Önceden de bahsettiğimiz gibi Özerk Konsey'in veya "bağımsızlıkçığın" ardında hep bu teslimiyetçi fikirler bulunuyordu.

Asturias'ın içinden geçmiş olduğu bu yüce aşamanın siyasal anlamı, teslimiyetçi fikirlerin karşısına direnişin örgütlenmesiyle çıkılmış olmasıdır. Bu karşı karşıya gelişte bizim fikirlerimiz galip gelmiş, savaşçıların siyasal bilinçlerini derinden etkileyerek önemli bir güç haline gelmiştir. Askeri üniforma altında veya değil, işçi sınıfı bu şiarı benimseyerek hem işgalcilere hem de içimizdeki hainlere karşı kavgada öncü rol oynamıştır. Bir bütün

162 Ç.N: Ovidio Gondi (1909-1992) İspanyol sosyalist. İç Savaş'ın ardından Fransa üzerinden Meksika'ya sürgüne gitmiştir. Uzun süre Birleşmiş Milletler'de görev yapmıştır. Franco rejiminin devrilmesinden sonra İspanya'ya dönmemiş, fiziksel ve ruhsal olarak Asturias'a dönmeyi kaldıramayacağını belirtmiştir.

163 Ç.N: Juan Antonio Cabezas Canteli (1900-1993) İspanyol yazar ve gazeteci. Gijon kentinin düşmesiyle beraber tutuklanmış, La Corunā'daki toplama kampına gönderilmiştir. Bir yıl sonra askeri mahkeme tarafından idama mahkûm edilse de cezası hapis cezasına çevrilmiştir. Hakkında baş suçlayıcı konumundaki General Aranda'nın 1943 yılında Francocu rejime karşı kralcılarla yaptığı gizli planlar ortaya çıkınca tasfiye edilmesi üzerine cezaevinden salıverildi. Madrid'de hayatının sonuna kadar gazetecilik yaptı.

olarak Komünist Parti ve JSU tarafından desteklenen bir grup sosyalist direniş fikrine ikna olup bu fikrin gereklerinin uygulanmasını savundu.

Kuzey Ordusu Kurmay Heyeti'nin tek gündemi direnmek ve direnmekti. Bu sağlam duruşta Ciutat, Asarta, Segurajauregui gibi yoldaşların etkisi belirleyiciydi. Paco Galan komutasındaki XIV. Kolordu Kurmay Heyeti'nde, Yarbay Linares komutasındaki XVII. Kolordu'da da de benzer bir durum vardı. Ayrıca hepsi komünist komutanlar olan Barzana, Ladreda, Somoza, Manolin Alvarez, Pepon de la Campa, Marquina, Recalde, Crispilo Gutierrez ve diğerlerinin birlikleri de aynı şekildeydi. Higinio Carrocera önderliğinde CNT, Garsavali, Dositeo Rodriguez, Artura Vazquez liderliğindeki PSOE de aynı çizgideydi...

Teslimiyetçi zihniyet tamamen yenilmişti. Özerk Konsey, adındaki "özerk" nitelemesini korumuş olsa da Asturias'ın Cumhuriyet Hükümeti'ne bağlılığının duvarına çarparak dağıldı, direnişimiz karşısında iyiye doğru adım atarak İspanya'ya sadık yurttaşların bölünmez birliğinin aracı, Halk Cephesi siyasetine sadakatla bağlı bir kurum haline geldi.

Konsey bu haliyle "bağımsızlık" ilanından önceki kurumsallığına dönmüş oluyordu. Ancak bu aşamadan sonra cephe ve cephe gerisinde faydalı bir araç haline gelmiş oldu.

Kuzey Cephesi'nde ilk defa tek merkezden komuta hayata geçiriliyordu. Albay Prada doğrudan Savunma Bakanı ile temas ediyor, savaşa dair gerekli emirler iletiliyordu. Konsey artık Kuzey Ordusu'nun Kurmay Heyeti'nin planlarına müdahil olmuyordu.

Savaşanların disiplini hiçbir zaman bu derece üst bir seviyeye erişmemişti. Savaşma azmi ve kahramanlıkları Cantabria Dağları'nın tepelerini aydınlatıyordu.

Asturiaslı, Bask ve Santanderli ve ayrıca Galiçyalılar arasındaki yoldaşça birliktelik Binbaşı İglesias'ın komuta ettiği taburda en muhteşem örneklerini verdi.

48 günlük direnişimiz, düşmanın planlarını ciddi şekilde bozdu. Böylece tüm İspanyol halkının direnişinin bir parçası olarak, halktan aldığı yetkiyle ülkedeki tek iktidar mercii olan hükümetin vermekte olduğu kavgada bize verilen görevi yerine getirmiş olduk.

Sonunda artık tüm cepheler savunulamaz hale gelip çöktüğünde

elimizde 381 savaşçı ve 361 tüfek kalmıştı. Faşist saldırganların hem savaşçı hem de silah üstünlüğüne sahip olduğu bu durumda artık savaşçılarımızın kahramanlığına eşlik edecek ne bir savunma hattı ne de silahımız vardı.

Asturias ve Asturiaslılar, savaş sırasında kaybettiği 35 bin kişi ve 100 binin üzerinde yaralıyla beraber şunları büyük bir onurla söyleyebilir:

Başbakan Negrin, Cumhuriyet'e sadık kalmış tüm İspanyol silah arkadaşlarımız:

Görev tamamlandı!

Sizlerle yeni cephelerde buluşup kavgaya devam etmek için sabırsızlanıyoruz!

· XV

İsimsiz Kahramanlar

Bu bölümü büyük bir saygıyla kaleme aldığımı belirtmeliyim; çünkü Kuzey Cephesi'ndeki antifaşist mücadelede sınırsız bir özveriyle varını yoğunu ortaya koyan insanların katkılarının bilinmesini istiyorum.

Patlayıcı uzmanları, Galan'ın deyimiyle "lamba kırıcılar" veya sonradan kendilerine verilen Ebro Ordusu'ndaki isimleriyle "gök gürültüsü" müfrezesi. Bu birlikler genellikle cephe gerisinde düşman bölgesinde faaliyet içindeydiler.

Asturias'daki bu birlikler Halk Cephesi Bölgesel Komitesi Savaş Bakanlığı döneminde kurulmaya başlamıştı. İlgili bölümlerde anlatıldığı üzere çoğunlukla Galiçyalılardan kurulan özel birlikler düşman hatlarının gerisinde görevlendirilmişti. Özellikle Batı bölgesindeki geri çekiliş harekâtında bu birliklerin desteği belirleyici olmuştur.

Kuzey Ordusu Kurmay Heyeti'ne bağlı özel kuvvetler akademisi kuruluncaya kadar bu şekilde devam eden birlikler doğrudan doğruya Francisco Ciutat'a bağlı olarak hareket ediyordu.

Bu akademide çok çeşitli bölgeden gelen yoldaşlarımız bulunuyordu. Palencialılar, Leonlular, Asturiaslılar, Santanderliler, Basklar ve yurtdışından gelen dostlarımız.

O günleri hatırlayan herkesin kendisinden olumlu şekilde bahsedeceğinden emin olduğum Sovyet yoldaşımız Alex akademide hem siyasi komiser hem de teknik sorumlu görevlerini yürütüyordu.

Eğiticilerin önemli bir üyesi de Asturiaslı "El Seta" idi – hiçbir

zaman gerçek adını öğrenemedim – tehlikeli havaya uçurma sanatının özgün bir kahramanıydı, savaşın ilk gününden beri saflarımızdaydı. Herhalde hiçbir yerde Asturias'taki seviyede düşmanın eline geçtiğinde işine yarayabilecek köprü, fabrika vb. yapıların havaya uçurulduğu görülmemiştir. Aslında bu rakam o kadar büyüktür ki düşman bile bu durumdan şikâyet etmiş, bu yakıp yıkma taktiğine devam edilmesi durumunda şiddetle karşılık verileceği tehdidinde bulunmuştur.

Öne çıkan yoldaşlarımız arasından iki ismi özellikle anmak istiyorum; Palencialı Yüzbaşı Santiago Gutierrez ve Santander Castro-Urdialesli Vicente Martinez Luna. Akademide Galiçyalı Inocencio Ferrer de bulunuyordu, Asturias'ta uzun bir süre Manolin Alvarez ile birlikte savaştı. Teğmendi.

Bask patlayıcı uzmanlarının Kuzey Ordusu Kurmay Heyeti'yle bağlantısı komutan Asarta üzerinden oluyordu, Ciutat da sürecin sürekli olarak içindeydi.

Orada da Asturias'ta olduğu gibi Mola'nın Vizcaya üzerine sefere çıkmasıyla beraber sabotaj eylemleri devam ediyor, çok sayıda köprü havaya uçuruluyordu. Ancak en önemli sabotaj Bilbao'da oldu: Düşman şehre girmek üzereydi. Kuzey Ordusu Kurmay Heyeti II. İsabel Köprüsü ve bağlı köprülerin havaya uçurulması emrini verdi. Patlayıcı uzmanları verilen emri yerine getirmek için görev başına gittiler. Köprüleri havaya uçurmaya karşı çıkan Bask milliyetçileriyle aralarında büyük tartışmalar çıktı. Ordu birliklerinin ısrarı sonuç verdi ve ünlü köprü havaya uçuruldu. Bilbao ve çevresindeki birçok köprü de aynı şekilde tahrip edildi. Sonra şöyle demişlerdi milliyetçiler: "İyi iş çıkardınız çünkü milliyetçiler köprülerin etrafındaki binaların çatılarına patlatma işlerine engel olmak için makineli tüfek birlikleri yerleştirmişti." Patlayıcı uzmanlarının cevabı açıktı, "Bu şartlar altında ne ilk ne de son kez çalışıyoruz."

Aslına bakılırsa hem Bilbao ve Galdacano'da hem de savaş sanayisinin önemli fabrikalarının yer aldığı diğer yerlerde patlayıcı uzmanları fabrikalara karşı bir sabotaj faaliyeti içinde bulunamadılar. Milliyetçilerden sürekli olarak "hayır" cevabını alıyor, silahla tehdit ediliyorlardı. Fabrikalar silahlı milliyetçi milisler tarafından korunuyordu.

Gamao kontunun eski malikânesi olan Santander'deki kışlalarına dönen patlayıcı uzmanları faşistlerin saldırılarına hazırlanıyorlardı. Bu saldırı Cumhuriyetçilerin Brunete Harekâtı nedeniyle gecikmiş durumdaydı. Yoldaşlarımız, Santander'deki tüm Basklar Archanda'daki gibi dövüşürse burada, dağlık bölgede Santanderli, Bask ve Asturiaslılardan oluşan direniş güçlü olur diyorlardı. Elbette yoldaşlarımız bir Santoña faciasının olacağından habersizlerdi. Biri bana şunları söylemişti: "Bu milliyetçiler, Vizcaya'dan çıktıklarında sanki başka bir ülkedeymiş gibi davranıyorlar. Özerklik iyi olabilir ama onlarınki dar milliyetçiliğe giriyor sanırım." Cevabı Santoña teslimiyeti vermiş oldu.

Burada herhalde sadece Bask milliyetçilerinden bahsettiğimi tekrarlamama gerek yok, onların dışında kalanlar, Asturias topraklarının gerçek kahramanlarıdır ve onların silinmez yoldaşça anısı daima bizimledir.

Düşman saldırısı güneydeki limanlardan başladı – Reinosa ve Escudo. Tersaneler tehlike altındaydı. İşçilerin denetiminde savaş için üretim yapmaktan bir an bile geri durmayan işletmede makinelerin tahliyesi işlemlerine başlandı. İşçiler patlayıcı uzmanlarını çağırarak fabrikanın düşman tarafından kullanılmasını engelleyecek şekilde havaya uçurulması gereken yerleri gösterdiler. Bu sırada düşman neredeyse kapıya dayanmış durumdaydı. Fabrika ancak kısmen havaya uçuruldu çünkü uzmanların elinde yeterli patlayıcı olmadığı ortaya çıktı. Zugazagoitia yazmış olduğu "*Savaş ve İspanyolların Seçenekleri*"nde şöyle der: "Reinosa'da tersane işçilerinin çoğu fabrikalarının tahrip edilmesine karşı çıktı, hatta bu konuda çıkan çatışmada birçok işçi hayatını kaybetti. İşçiler vücutlarıyla fabrikalarını korudular, fabrika hayatta kalırsa kendilerinin de hayatlarını kurtarabileceklerini düşünüyorlardı..."

Önceden aktardığımız gibi eğer Zugazagoitia, Fransa topraklarında yakalanıp İspanya'ya gönderilmesinin ardından Falanjistler tarafından vahşice katledilmemiş olsaydı, kendisinden bu anlatısını derhal tamamen düzeltmesini isterdik. Çünkü gerçekte işçiler fabrikalarının havaya uçurulmasına karşı çıkmamış, tam tersine güvenli bir bölgede yeniden kurulması için önemli ekipmanlarını trenlere yüklemişlerdi. Şahitler hâlâ hayatta: sosyalistler, komünistler, üretim şefleri, sendika temsilcileri. Hatta çok sayıda

patlayıcı uzmanı...

Zuga'nın bahsettiği şey gerçekten yaşandı, ancak olay Maliaño'daydı, Santander'in dış mahallelerindeki Nueva Montaña fabrikasının yüksek fırınlarında[164]. Düşman, Torrelavega yönünden Asturias'a geçiş yollarını ele geçirmiş durumdaydı. Yüzbaşı Santiago Gutierrez komutasındaki bir uzman patlayıcı grubu fabrikayı havaya uçurmak için gitmişti. İşçiler hemen akıl yürütmeye başlamışlardı: "Ne kara ne de deniz yoluyla Asturias yönüne gidecek durumdayız. Eğer yüksek fırınları havaya uçurursanız biz ne olacağız?" İşçilerin akıl yürütmesinin haklı olup olmamasından bağımsız olarak uzman patlayıcı ekip bazı şeyleri zorlayacak durumda değildi ve yüksek fırınlar havaya uçmadı.

Patlayıcılar ortalığı kasıp kavurmaya devam ediyordu. Doğudan batıya Guarnizo'ya kadar tüm köprüler. Ontaneda demiryolu köprüsü, tüneller... Puentenansa'da patlayıcı uzmanları köprüyü havaya uçurmadan faşistler tarafından sarıldılarsa da kaçmayı başardılar. Galan'ı buldular ve birlikte Galan'ın son görevi olan San Vicente de la Barquera Köprüsü'nün bir kısmını havaya uçurdular.

Asturias'ta Galan komutasındaki XIV. Kolordu ile bağlantı kurarak özel harekâtı yapma görevi Komutan Martinez Luna'daydı. Ponton'da kalmış olan Ladreda, Carrocera, Manolin ve Pepon de la Campa ile sürekli iletişim halindeydi. Sahil yolu boyunca patlayıcıların kullanımı kopukluk gösteriyordu. Arriondas, Cangas de Onis bölgesindeki köprü ve demiryolu tesislerini havaya uçurduktan sonra devam ederek Ribadesella'ya geliyorlardı ancak bu yeni köprüyü havaya uçuracak kadar patlayıcı bulunmuyordu. Yüzbaşı Santiago Gutierrez hızla Gijon'a doğru yola çıktı. Ciutat'a duruma anlatıp bu işlerden sorumlu Binbaşı Castillo'ya gittiler. O da istenen patlayıcıları ancak Albay Franco'nun verebileceğini söyledi. Hendek üzerine hendek atlıyorduk! Sonunda Santiago Franco'yu bulur, Franco elinde patlayıcı olduğunu inkâr eder. Santiago "dostane" bir şekilde ısrar eder, sonunda kendisine iki varil TNT[165] verilmesi için yazılı bir emir almayı başarır. Son hendekten de

---

164 Ç.N: Yüksek fırın, metal ve çoğunlukla demir cevheri işlemekte kullanılan fırındır.

165 Ç.N: TNT, trinitrotoluen($C_7H_5N_3O_6$). Patlayıcı yapımında kullanılan kimyasal bileşik.

atlamayı başarır!

Santiago olanları Ciutat ve Castillo'ya anlatır, onlar da Santiago'nun heykeli dikilesi bir adam olduğunu, çünkü kimsenin "bu adamdan" hiçbir şey almayı başaramadığını söylerler. Adam her şeyi saklamış. Neden?

Neyse, konumuzdan uzaklaşmayalım, yeni Ribadesella Köprüsü havaya uçurulur. Villaviciosa son hazırlıklarını yapmaktadır. Ciutat, Musel'e verdiği talimatla düşman topraklarında istihbarat toplayarak saldırı yönünü öğrenmesini ister.

Büyük Asturias Direnişi'nde patlayıcı uzmanlarının önemi en üstlerdedir, büyük bir teknik beceri ve verimle sayısız otoyol, köprü, tünel, demiryolu ve fabrikayı havaya uçurmuşlardır. Hiç şüphesiz yaptıkları her sabotaj faşist düşmanın askeri harekâtında ciddi gecikmelere yol açmıştır. Franco yanlısı tüm yazarlar eserlerinde bu sabotajların faşist harekât planlarında ciddi aksamalara ve karışıklıklara yol açtığını belirtmişlerdir.[166]

Bu patlayıcı uzmanı yoldaşlarımızın ulusal kurtuluş savaşımızın gerçek kahramanları olup olmadıklarına gelin siz karar verin.

Her yönden tehlikelere göğüs gerdiler. Siyasi komiserlerin askeri harekât sırasında en önden gidip geri çekilirken de en arkadan gelmesi gibi, patlayıcı uzmanları da faşist topraklara ilk adımı atan ve en son o bölgeden çekilenlerdir, düşmanın işine yarayabilecek her türlü doğal geçiş yolu da onların görev kapsamındadır...

166 "Genelkurmay'ın sabotaj planları mükemmeldi, Nazi hava kuvvetlerinin taktiklerini boşa düşürüyordu. Hava kuvvetleri kendilerine eşlik eden tank ve piyade birliklerinin ilerleyişinin sabotajlar nedeniyle sekteye uğramasıyla etkilerini önemli ölçüde kaybettiler." (F. Galan'ın, kardeşi Jose Maria'ya Buenos Aires'den yazdığı 17 Temmuz 1971 tarihli mektubundan)

XVI

Tahliye

17 Ekim günü Askeri Komisyon temsilcileriyle komutanlar arasında bir toplantı yapıldı. Toplantıya katılanlar şunlardı: Belarmino Tomas, Segundo Blanco, Juan Ambou, Albay Prada ve Kurmay Başkanı Ciutat, Hava Kuvvetleri Komutanı Yarbay Martin Luna, Deniz Kuvvetleri Komutanı Valentin de Fuentes, XIV. Kolordu Komutanı Galan ve XVII. Kolordu Komutanı Linares.

Belarmino durumun ciddiyetinden, hem cephede hem de cephe gerisindeki zorluklardan bahsetti. Sonra merkezi Cumhuriyet Hükümeti'yle olan temaslarından söz etti. Buna göre iki temsilci Valencia'ya giderek hükümet yetkilileriyle görüşmüştü. Ancak hükümetin Asturias'a yardım ulaştırması neredeyse olanaksızdı. Limanlar mayınlanmış, kıyı şeridi ablukaya alınmıştı, faşistlerin tartışmasız bir hava hâkimiyeti vardı ve en önemlisi direniş neredeyse sona ermek üzereydi. Tek tek ulaşabilen gemilerden en önemlisi "Reina" olmuştu.

Vali, Amador Fernandez'in de bu yönde girişimleri olduğunu ekledi. Biz zaten biliyorduk! Ta ne zamandan beri! Görünen o ki, Amador çeşitli karanlık çevrelerle temas ederek (artık kim bilir kimler!) maden tesislerini ve fabrikaları havaya uçurmamamız karşılığında Franco'nun silahlı kuvvetlerimizin bölgeden ayrılmasına izin verme olasılığını gerçekleştirmeye çabalamış. İngiliz emperyalizminin yardım edeceğini düşünmek hem bir hayal hem de muazzam büyüklükte bir siyasal hatadır. Bir an için bile olsa Franco'nun kahraman savaşçılarımızın bölgeden ayrılmasına izin

vereceğini düşünmek ya gerçeklerle olan tüm bağını koparmak ya da saf maceracılık anlamına gelir. Yapılması gereken, bir tahliyenin örgütlenmesi ve kayıpların en aza indirilmesini sağlayacak önlemlerin alınmasıdır.

Franco veya herhangi bir faşist yönetici maden tesislerinin ve fabrikaların havaya uçurulmaması karşılığında silahlı kuvvetlerimizin bölgeden ayılmasına izin vereceğinin işaretlerini vermiş olsa bile – bu tür bir takasın telaffuz edilmesi bile midemizi bulandırıyor – bu teklif kabul edilemezdir çünkü bu olsa olsa savaşçılarımızın bulundukları savunma mevzilerinden çıkması amacını güden, öne çıkan siyasi ve askeri kadrolarımızın istenildiği gibi yakalanmasının, suikaste kurban gitmesinin önünü açan faşist bir ayak oyunudur. Gelişmelerin böyle olması durumunda Santoña'da yaşananlardan daha kanlı ve daha ağır bir felaket kaçınılmaz olur. Acaba hayattan veya tarihten hiç mi ders alınmaz? Santoña gibi bu kadar yakın bir geçmişte olmuş olan, bu kadar sıcak, bu kadar acı bir olay ortada dururken... Hayır, faşizm bu tür sözler vermez. Eğer veriyorsa bilinmelidir ki bu sözler kumpastır, kuyruklu bir yalandan başka bir şey değildir.

Görüleceği üzere Özerk Konsey'in doğumuna sebep olan düşünce tarzı bu konuda da hemen ortaya çıkmıştı.

Şanlı Asturias direnişinin tahliye sürecinde eğer örgütsüzlük yaşandıysa ve bölgede havaya uçurulmamış maden tesisi veya fabrika kaldıysa, bunun sebebi bazı "özerkçilerde" hâlâ capcanlı olan teslimetçiliktir.

Yapılan bu toplantıda bile komünistlerin direnmekten bahsettiği doğrudur. Ciutat ve Galan yoldaşlar da bu yönde görüş bildirmişlerdir. Ancak bu teslim olmayıp ölünceye kadar verilecek umutsuz bir direniş değil, çok kesin ve açık hedefi olan bir direniştir. Tahliye için uygun koşulların sağlanması, mühimmatın, cephaneliklerin, ulaşım araçlarının, fabrikaların ve maden tesislerinin kullanılamaz hale getirilebilmesini sağlamak için direnişe devam etmek. Özet olarak, patlayıcı uzmanlarının cephe hattında cesurca, ustaca ve yılmadan yaptığı işlemleri cephe gerisinde yapmalarıdır: Faşistlerin işine yarayacak her şeyi tahrip etmek.

PCE Bölge Komitesi Konsey toplantısından sonra bir araya geldi. Tarih 19 Ekim'di. Toplantıdakiler şunlardı; Merkez Komite Üyesi

Juan Jose Manso, Merkez Komite Üyesi ve Bölge Komitesi Sekreteri Angel Alvarez, Kamu Eğitiminden Sorumlu Konsey Üyesi ve yeni atamayla Merkez Komite Yedek Üyesi Juan Ambou, Tarımdan Sorumlu Konsey Üyesi ve Bölge Komitesi Üyesi Gonzalo Lopez, UGT ile İlişkilerden Sorumlu Konsey Üyesi Aquilino Fernandez, Felix Llanos, Salustiano G. Sopeña, Casto G. Roza ve diğer yoldaşlar. Toplantı Paquet malikânesindeki parti merkezinde yapıldı.

Bölge Komitesi hem cephe hem de cephe gerisindeki son durum hakkında ayrıntılı bilgi sahibiydi. Askeri Konsey üyesi olarak katılmış olduğum 17 Ekim tarihli toplantıya dair yaptığım aktarım sonucunda partinin sahibi olduğu istihbârat tamamlanmış oldu. Toplantıda önemli kararlar alındı:

Mümkün olan tüm kuvvetimizle askeri, siyasal kadroların, onlarla beraber olabildiği kadar savaşçıyı tahliye etme işlemlerine katılmak. Tahliyenin koşullar elverdiği ölçüde düzenli olmasını sağlamak için üstün bir çaba göstermek, Santander'de çok sayıda cana mal olan panik havasının yinelenmesinin mutlak şekilde önüne geçmek. Tahliye işleriyle yükümlü askeri komuta heyetine yardımcı olmak, son gelişmeler hakkında cephe komutanlarını bilgilendirmek, siyasi kadrolara ve cephe gerisindeki kadrolara özen göstermek, parti örgütüyle doğrudan bağlantı kurup, partinin kararlarının hızla ve düzenli bir biçimde yerine getirilmesini sağlamak. Saflarımızda ortaya çıkması muhtemel bozguncuları görüldüğü yerde derhal ezmek.

Olumsuz siyasal, askeri ve psikolojik koşullara rağmen maden tesisleri ve savaş sanayisi üretiminde yer alan fabrikaların kullanılmaz hale getirilmesi yönündeki Kurmay Heyeti, vali ve konsey emirlerinin yerine getirilmesini sağlamaya çalışıyorduk. Bu yönde hem askeri hem de sivil yöneticilerin sürekli olarak yardımına koştuk. Şurada burada kararsızlık yaşayan, yalpalayanlar olduğunda komünistler olarak duruma el koyarak sürecin devam etmesini sağladık.

Genel olarak siyasi mahkûmların yaşam haklarını gözettik, elbette faşist ayaklanmanın başlatılmasında sorumluluğu olanlar ve tahliye edilmelerinin sürmekte olan kavgaya zarar vereceği düşünülenler bunlara dahil değildi, bu kişiler tasfiye edildi.

Tahliye gibi önemli bir olayla ilgili olarak Kurmay

Başkanı Francisco Ciutat'ın gözlemleri çok önemlidir. 1963 yılında Moskova'da Rusça yayınlanan uzunca bir makalede Ciutat şöyle der (bu makale Sovyetler Birliği'nde İspanyol Halkı Faşizme Karşı adıyla imzasız yayınlanan kitabın 199-257 sayfaları arasında yer almıştır):

> "Cumhuriyet Hükümeti, Kuzey Ordusu komutanına askeri birlikleri deniz yoluyla tahliye işlemleri için hazırlık yapması emrini verdi."
>
> "...düşman Villaviciosa'ya (Gijon'a 20 km uzaklıkta) kadar sokulmuşken, uygun bir tahliye yeri bulmak çok zordu..."
>
> "Ordu komutanı, tugay komutanlarına yolladığı gizli ve özel mesajda her bir tugayın bir şok taburu meydana getirmesini isteyerek, bu birliğe de bizzat tugay komutanının, tabur komutanlarının, siyasi komiserlerin komuta etmesini emreder. Bu özel birlikler verilen gizli emirde belirlenen bir toplanma noktasında gizlice bir araya gelecek ve bilinmeyen bir yere gideceklerdi. Bu bilgi daha sonra Kurmay Heyeti'ne bağlı özel ulaklarla iletilecektir. Bu ulak belirlenen yerdeki birliklerin Fransa'ya geçişini sağlamak üzere tahliye işlemlerine nezaret edecektir."
>
> "Bu şekilde ordudan başlanarak tahliye hazırlıkları yapılmaya başlandı. Tüm askeri birliklerin hepsinin eksiksiz tahliyesi olanaksızdı... Bu şekilde toplam 19 gemiyle yaklaşık 9 bin savaşçı Fransa'ya tahliye edildi."

Partiyi Konsey'de temsil etmem nedeniyle görüşlerimi aşağıdaki şekilde yazılı olarak sundum:

Mahkûmlarla ilgili olarak partimizin yaptığı değerlendirmeyi yeniden vurgulamak isterim. Ancak konsey tutanaklarında okuduklarımı görünce başımdan aşağıya kaynar sular döküldü: "Kamu Eğitimi, Tarım ve Haberleşmeden Sorumlu Konsey üyelerinin karşı oylarına rağmen mahkûmların hayat güvencelerinin sağlanmasına oy çokluğuyla karar verilmiştir." Bu madde o kadar çok gündem edildi ki, bir kez daha bu konudaki tutumumuzu tüm açıklığıyla izah etmek istiyoruz.

Komünist Parti'nin faşist siyasi suçlulara dair gayet kesin ve

açıkça tanımlanmış bir tutumu bulunmaktadır: Bu kişiler yürürlükteki yasalar uyarınca Cumhuriyetçi adalet mekanizmaları tarafından ilgili işlemlere tabii tutulmalıdırlar.

Savaş koşullarında uygulanan adalet sürecine dayanan bu tavrımızın Bölgesel Konsey'deki diğer parti ve örgütlerin bize karşı dışlayıcı tavırlarıyla bir ilgisi yoktur. Bu kişi ve kurumlar – insan müsveddeleri! - bu gündemde birden hümanist kesilmiş, ayrımsız *tüm* siyasal mahkûmlar için eşit davranılmasını talep eder olmuşlardır. Buna alenen işledikleri suçlar apaçık ortada olan azılı faşistler de dahildi. Ancak aynı beyefendiler özerklik ilanının hemen ardından Milletler Cemiyeti'ne gönderdikleri telgrafta Gijon'a yapılan hava saldırılarının sürmesi durumunda tüm siyasi mahkûmların infaz edileceğini yazmış, hatta ayrıntıya girip her 1 kurbana karşılık 10 mahkûmun infaz edileceğini belirtmişlerdir.

"Özerkçilerin" bu "soylu" davranışları Cumhuriyet Hükümeti'ni ciddi şekilde çıkmaza sokmuş, İçişleri Bakanı Julian Zugazagoitia'ya göre büyük memnuniyetsizlik yaratmıştır. Zuga, bu konudaki kurumsal düşüncelerini B. Tomas'a iletmiştir.

"Özerkçilerin" bu siyaseti doğru değildi ve Konsey'deki komünist temsilcilerden kesinlikle destek görmedi. Ayrıca son tahlilde bu dehşet verici tehditler demagojiydi, yüksek seviyede umutsuz bir ruh halini sergiliyordu. Bu gelişmeler Zugazagoitia'nın, Asturias'daki yöneticilerin artık mantıklı hareket etmediği sonucuna varmasına yol açtı.

Bu konsey toplantısında söylenenlerle ilgili kısa bir yorum yapmama izin veriniz lütfen. İlk olarak Belarmino tarafından tahliye sırasında kullanılan gemilere dair verilen bilgi gerçeklerle tam olarak uyuşmamaktadır. Ben de Belarmino'yla aynı yolun yolcusu olan Julian Zugazagoitia gibi düşünüyorum, bence Belarmino farkında olmadan çoğu zaman kolayca demagoji yoluna sapmaktadır. Bahsedildiği şekilde gemiler yoktu, olanların da birkaç istisna hariç ne yakıt olarak kullanacağı kömürü ne de yolcuları için erzağı vardı.

Bu konudaki en güvenilir şahitlik herhalde Donanmadan Sorumlu Konsey Üyesi sosyalist yoldaşımızınki olacaktır. Kimse gerçekleri onun bildiği şekilde bilemez. Bu yoldaşımız Angel de Avila'dır. Avila'ya göre ne 60 bin, ne 50 bin ne de 10 bin kişi için

yeterli gemi vardı. Elde olan gemiler birkaç bin kişiye ancak yeterdi diyor Avila. Bu duruma ben de, hava koşullarının izin vermesinin bir etken olarak hesaba katılmasını eklemek istiyorum çünkü Kondor Lejyonu gemileri batırmaya devam ediyordu. Herhalde kimse düşmanın kaçmakta olan düşmanının önüne kırmızı halı sereceğini düşünmüyor.[167] Gerçekte ise olanlar bambaşkaydı, vali tarafından Kurmay Heyeti'ne vaat edilen gemiler ortada yoktu. Kısaca söylemek gerekirse, gemi namına hiçbir şey yoktu.

Maden tesislerinin ve fabrikaların kullanılmaz hale getirilmesi konusunda ortak alınmış karara rağmen her şey sözde kalmış, demagoji ve yalanlar üstün çıkmıştır. Buna ek olarak çok kısa bir sürede tamamlanabilecek işler saatler boyunca tamamlanamamıştır. Bu zaman zarfında halkın moral seviyesi de bu tür işler için tam uygun değildi. Durumu daha da kötüleştirecek şekilde tahliye gündemi adeta bir zehir gibi sürekli olarak Konsey'deki "özerkçi" şarlatanlar tarafından gündeme getiriliyordu. Maden havzalarındaki sivil yetkililer de genel olarak "özerkçilerle" aynı kafadaydı. Bu durum, askerlerin maden tesislerinin düşmanın kullanamayacağı şekilde çalışamaz hale getirilmesi için bölgeye gittiklerinde neden engellerle karşılaştığını açıklıyor. Başka bir örnekte ise çok önemli bir askeri lider olan Dositeo Rodriguez bile Duro Felguera fabrikasına gittiğinde kendisine verilen havaya uçurma işlemini sorgulamıştır. Bugün Meksika'da yaşamakta olan bu kişi kendi kendine, "Niye bunu yapıyorum, burada kalan yoksul insanlar bu fabrika olmadan nasıl hayatta kalacaklar?" diyerek görevini yerine getirmemiştir.

Parti bu konuda bazı önlemler almıştı: Maden havzasına iki yoldaşımızı göndermişti. Bunlardan birisi kıdemli Ramon Garcia Roza, partinin Asturias'taki kurucuları arasındaydı, onu saygıyla anıyorum. Diğeri de Villaviciosa köyünden, partinin Bölge Komitesi Üyesi Lucio Sopeña idi. Bölgeden bize ilettikleri bilgilerde görevlerini yerine getirmelerinin çok zor olduğunu, hem idare hem de yerel halkın büyük muhalefeti ve tepkisiyle karşılaştıklarını belirtiyorlardı. Roza tutuklandı ve daha sonraki süreçte katledildi.

[167] Ç.N: Yazar burada İspanyolca bir deyimle söz oyunu yapmış, "A enemigo que huye, puente de plata" ibaresini kullanılmıştır. Bu deyim dilimize "Kaçmakta olan bir düşman için altın köprü yapılır" diye çevrilebilir.

Yine Bölge Komitesi Üyesi olan Trubialı yoldaşımız Julio Castrillo ise faşist hava kuvvetlerinin yapamadığını yapmak için görevlendirilmişti, Trubia fabrikasını işlemez hale getirmek. Castrillo bizzat fabrikanın içinde faşistler tarafından katledildi. Sonradan teyit edebildiğimiz kadarıyla fabrikadaki toplar, makineli tüfekler, tüfekler ve diğer patlayıcı cephanelerin tamamı kullanılmaz hale getirilmişti. Galan'ın kardeşi Jose Maria'ya Buenos Aires'ten 10 Eylül 1971 günü yazdığı mektupta bu olaydan da bahsedilir:

> "Ekimin 20'sine kadar, o gün de dahil olmak üzere, savaştık, Villaviciosa cephesi de çökünce askeri olarak görevimizi tamamlanmış olarak kabul ettik. Ölmek için sonuna kadar çarpışma veya teslim olma gündemimiz yoktu. Elimizde kalan son topları da o gece saat 10'da tahrip ettik. Bana bağlı topçu komutanım Durand, son topu benim imha etmemi istedi..."

"Yarın neler olacak? Eğer maden tesislerini ve fabrikalarını tahrip edersek faşistler kızmayacak mı, buna şiddetle karşılık vermeyecekler mi?" şeklinde sorularla ifade edilen genel psikolojik hal, yerine getirilmesi çok önemli bir görevin yapılmasına ciddi şekilde engel olmuştur. Bu tutum siyasi bir tavır değil bir içgüdü olarak açıklanabilir. Aslına bakıldığında faşist canavarların tüm Halk Cephesi bileşeni üyesi insanlara hatta sempatizanlarına madenler suyla doldurulmuş olsa da olmasa da aynı şekilde davranacağı ortadaydı. Faşist terörün bu türden bir değerlendirmesi yoktur. Sürekli katleder ve hiç kana doymaksızın devam eder. Bunun kanıtı da sonraki dönemdeki yaşananlardır.

Yakıp yıkma taktiğinin ciddi başarısızlığında Asturias'daki parti yönetimi de azade değildir, samimi olarak söylemek gerekirse, savaş koşullarında yapılması gereken bir görevin yerine getirilmesi için gerekli önlemler tam olarak ve zamanında alınmamıştı.

Keşke bir önceki bölümdeki patlayıcı uzmanları gibi çalışabilmiş olsalardı. Uzmanlar Musel'den sonra doğrudan cepheye gitmişlerdi, yine aynı gün içinde, 20 Ekim'de.

Birileri pekâlâ sorabilir: "Özerklik ilanının ardından tahliyelerden sorumlu kişi olan Amador Fernandez'e ne oldu?" Özerk Konsey'in kurulmasından sonra bölgeden ayrıldığını zaten önceki bölümlerde belirtmişti. Geri dönmedi.

Tahliye faaliyetlerine İngiliz ve Fransız donanmalarının katılmasını sağlamaya çalıştığı söylentisi vardı. Durum böyleydi. Belarmino bunu bize 17 Ekim günü toplandığımızda söyledi, bu konuyu bu bölümün başında açmıştık. Bunun için Fransız sosyalistlerle ve İngiliz İşçi Partililerle mi temas ediyordu? Bu gayet mümkündü. Ancak ne birinin ne de ötekinin çabaları – liderlerinin – kendi hükümetleri tarafından izlenen inatçı, saldırgan ve safı belli olan siyasi hattı değiştirecekti. İngiltere'deki Muhafazakâr Hükümetin Başbakanı Chamberlain, 1937 yılı Haziran ayında Avam Kamarası'nda yaptığı konuşmada İspanya İç Savaşı'na değinmişti.

İspanya İç Savaşı hakkında konuşan Chamberlain savaşın "Avrupa'nın barışı için büyük bir tehdit olduğunu" belirterek şöyle devam etmişti: "Majestelerinin hükümetinin uyguladığı siyaset tek bir amaca odaklanmıştır. O da Avrupa'da barışın korunması ve İspanya'daki savaşın yerel bir ölçekte kalmasıdır. Bunun için Fransa ile birlikte Müdahale Etmeme Komitesi'nin kurulması ve sonrasında işletilmesi için çalışmalar yürütülmüştür."

Fransa ve İngiltere'deki egemen sınıfların, imparatorluklarının çıkarlarını Blum ve benzerlerinin gönüllü uşaklıkları eliyle nasıl canla başla savunduklarını görüyoruz! Bu açgözlüler için en önemli konu kendi çıkarlarıdır, eğer imparatorluklarını kurtaracaksa, Nazilerin İspanya'yı yutması hiçbirinin umurunda değildir! Bütün bunlara ek olarak İspanya'da faşizme karşı verilen kavgada en ön saflarda işçi sınıfı bulunmaktadır. Bize en büyük desteği ise enternasyonalist bir görev bilinciyle Sovyetler Birliği vermekteydi. Bu durumun kendisi bile İngiliz-Fransız emperyalistler tarafından asla kabul edilebilir bir durum değildir çünkü elde edilen tüm kazanımlar ileri demokrasiyi, hatta sosyalizmi çağrıştırmaktadır.

Bu bakış açısı hem Fransız hem de İngiliz diplomatlarının birçok kez işgalcilerin lehine casusluk faaliyetlerine girişip istihbarat toplamalarını açıklıyor.

Bu zavallı emperyalistlerin gerçek niyetleri Asturias düştükten sonra tüm açıklığıyla ortaya çıktı. Emperyalistler Asturias'ın düşmesinden sonra anlaşmış gibi derhal Franco ile ticaret ataşesi düzeyinde diplomatik ilişki kurmuştur; İngilizler adına

Robert Hodgson[168] Burgos'a giderken, Franco da Alba Dükü'nü[169] Londra'ya yollamıştır.

İngiliz işçi sınıfının önemli bir kısmı – Fransız işçi sınıfının da görece daha az bir kısmı – satılmış işçi önderliğinin sayesinde oportünist sınıf siyasetiyle malüldü. Bay Chamberlain tarafından vaat edilen Avrupa'da barış zokasını yutmuş durumdaydılar. Aslında son tahlilde onların çıkarlarını koruyanların çıkarlarını yeterince radikal bir şekilde savunmuyorlardı. Proletarya enternasyonalizmi İşçi Partisi'nin tozlu arşivlerinde kalmıştı. Bir İngiliz amiralinin dediği gibi, "Tek bir İngiliz denizcinin hayatı İspanya'da tüm olup bitenlerden değerli"ydi. Ancak gerçekler acıdır. Avrupa'da barış olamazdı ve olmadı, gerçekler tam tersi yönde gelişti: Cumhuriyetçi İspanya'nın yenilmesi, daha sonra tüm dünyaya yayılacak olan Avrupa'daki savaş koşullarını olgunlaştırdı. Komünistler bu konuda dünya emekçi halklarını yıllardan beri uyarıyordu. Georgi Dimitrov, 7. Komünist Enternasyonal Kongresi'nde yaptığı konuşmada faşizmin büyük sermayenin terörist diktatörlüğüyle, savaşla eş anlamlı olduğunu söylüyordu.

İzleyen dönemde saldırgan Nazi dış politikası çok önemli bir siyasal ve stratejik veri üzerinden hareket etti, o da İspanya'nın, Franco'nun faşist İspanya'sının varlığıydı. Bu durum Nazileri elde ettikleriyle yetinmenin ötesinde daha da saldırganca girişimlere teşvik etti. Kapitalist güçler tarafından uygulanan teslimiyetçi siyaset sayesinde şartlar çok uygundu. Naziler emperyalistler arasındaki uzlaşmaz çelişkileri kendi lehlerine çözmek için tek uygun

168 Ç.N: Sir Robert MacLeod Hodgson (1874-1956) İngiliz asilzade ve diplomat. Cezayir ve Fransa'da konsolosluk görevlerinin ardından Çarlık Rusyası'nda ticaret ataşesi olarak görev yaptı. 1917 Ekim Devrimi'ni izleyen süreçte çıkan Rus İç Savaşı'nda Beyaz Ordu'nun hâkim olduğu Omsk'da kurulan Bolşevik karşıtı idarenin İngiliz elçisi oldu. Sonraki süreçte ülkeden ayrılıp çeşitli dış görevlere atandı, 1936 yılında emekli oldu. Aralık 1937'de sürmekte olan İspanya İç Savaşı sırasında Francocu kuvvetlerin başkenti konumundaki Burgos'a İngiltere Hükümeti'nin temsilcisi olarak atandı. 2. Dünya Savaşı sırasında Dışişleri Bakanlığı bünyesinde çalıştı.

169 Ç.N: Don Jacobo Fitz-James Stuart, Alba Dükü (1878-1953) İspanyol asilzade ve diplomat. İspanya İç Savaşı sırasında Franco İspanya'sının temsilcisi olarak İngiltere'de görev yaptı. İç Savaş'ın ardından büyükelçi olarak göreve devam etti. 2. Dünya Savaşı sonrasında monarşinin restore edilmesini savunduğu için Franco ile arası açılmıştır.

yöntem olarak savaşı önü alınmaz bir biçimde kullanmaya başladılar. İngiltere işçi sınıfı ve emekçi halkı hükümetlerinin uyguladığı korkakça siyaset yüzünden çok büyük acılara göğüs germek durumunda kaldı. Utanç verici bir şekilde 1. Dünya Savaşı'nın deneyimleri unutuldu, büyük acılar ve yokluklar arasında Rus halkının ve Bolşeviklerin gerçekleştirdikleri devrimci eylemler unutuldu. Bolşeviklerin, Nazilerin yenilmesinde en önemli aktör olarak ortaya çıkması ve bir anlamda İngiliz halkını Nazi boyunduruğundan kurtarmış olması da kaderin bir cilvesidir!

Faşist hava kuvvetleri "Ciscar" adlı destroyeri ve çok sayıda başka gemiyi batırmıştır. Denize açılma durumu olmayan C-6 denizaltısı da kullanılmaz hale getirilmişti. "Yaşasın Cumhuriyet!" diyerek hayatını kaybeden mürettebatın başında Matisse lakaplı Sovyet gönüllü Nikolay Equipko[170] bulunuyordu, siyasi komiser ise İtalyan Paolo idi.

Konsey ve Kurmay Heyet tarafından tahliye tarihi olarak 20 Ekim günü belirlendi. Ertesi gün (21'i) saat öğleden sonra 3 sularında Aranda ve Solchaga'ya bağlı hain kuvvetler Gijon'a girmeye başladı. Doğrusunu söylemek gerekirse Asturiaslı siyasetçiler ve komutanlar Kuzey Cephesi'nde Cumhuriyet'in elindeki son kalan toprakları en önemli anda terk etmişlerdi: Direnmek için en küçük bir olanak bile değerlendirildiği için tahliye bu tarihten önce olmazdı ve olmamalıydı. Bu tarihten sonra da olamazdı çünkü tahliye tarihi geciktiğinde Cumhuriyet Hükümeti'ne savaşın ilerleyen dönemlerinde çok değerli katkılar yapacak olan askeri, siyasal ve teknik kadrolar tahliye edilemezdi. İleride de görüleceği gibi bu kadrolar Cumhuriyetçi davaya sonsuz fayda vermiş, cephede, hükümet organlarında, savaş sanayisi üretiminde, siyasi parti ve sendika yönetimlerinde yararlılık göstermişlerdir.

Fiili olarak yaşanan tahliyeye dair yazdıklarını okumuş olduğum yazarların çoğunun sorumsuz bir şekilde yaşanan kargaşayı, düzensizliği, karmaşayı abarttığını gördüm.

Bu yapılan art niyetli ve bilinçli bir yaklaşımdır, amaç tarihsel gerçekliği ortaya koymak değil, devrimci ideolojilere ve devrimci

[170] Ç.N: Juan Valdes adıyla da bilinen Nikolay Pavloviç Equipko, Sovyet kaptanıdır. Aralarında C-2 denizaltısı da olmak üzere çeşitli gemilere kaptanlık etmiştir.

siyasi partilere çamur atmaktır. Olaylar öyle bir anlatılır ki anlatımlarında gerçekten kalıcı bir öneme sahip tek gerçek olan kahraman Asturias direnişi yer bulamaz. Direnişin bizzat kendisi Halk Cephesi'nin devrimci karakterinin iyi bir simgesidir, dahil olan tüm parti ve örgütleri tarihsel anlamda ayrı bir yere yerleştirir. Öte yandan unutmamak gerekir, tahliye edilenler kaçma peşinde olanlar değil, savaşa başka cephelerde devam edecekler olmuştur. Tahliyenin genel mantığı buydu.

Kendi payıma herhalde şunu söylemem yeterli olur, tahliyenin düzenliliği açısından bakıldığında bir Dunkirk'ten[171] bahsedilemeyeceği açıktır. Söyleyebileceğim, bu türden tahliyelerde genel amacın düzensizliğin en düşük seviyede olmasını hedeflemek olduğudur.

Kendi tahliyem çok zorlu koşullarda oldu. Asıl tahliye gemileri çoktan denize açılmıştı, torpidobotlar, römorklar, "Santiuste" görevlerinin başındaydı, Santander'den getirdiği önemli kargosunu taşıyordu. Bize sadece balıkçı tekneleri kalmıştı.

Daha önce Konsey'de kararlaştırıldığı gibi Musel'e Cumhuriyetçi Sol konsey üyeleriyle beraber gittim. Ancak tahmin etmenin güç olmadığı nedenler yüzünden onlarla olan temasımı kaybettim. Az sonra Paco Galan, Roza ve XIV. Kolordu mensubu çok sayıda savaşçıyla karşılaştım, aralarında başta Juan Jose Manso olmak üzere çok sayıda partili vardı. Onlarla beraber bir balıkçı teknesine bindik.

Gece geç saatlerdi. Sonunda güç bela da olsa demir aldık ve Fransa'nın batı kıyısındaki bir limana doğru yola çıktık. Bir süre sonra yeniden geriye doğru gitmekte olduğumuz hissine kapıldım, gerçekten de öyleydi. Teknenin kaptanının aptallaştığını ve geriye döndüğünü anladık. Gerçekte ne olup bittiğini bilmiyorum ancak yeniden Musel'e yaklaştığımızı biliyordum. Yine nasıl olduğunu bilmiyorum ama Galan duruma hâkim oldu ve yeniden yolumuza koyulduk. Bir süre sonra karşımızda bir savaş gemisi belirdi ama

[171] Ç.N: Dunkirk tahliyesi, Dunkirk felaketi veya Dunkirk mucizesi 2. Dünya Savaşı sırasında Fransa'da mahsur kalan İngiliz, Fransız, Belçika askerlerinin gemilerle İngiltere'ye tahliye edilmesidir. Nazi kuvvetleri tarafından sahile sıkıştırılan yaklaşık 340 bin kişi seferberlik halindeki askeri gemiler, balıkçı tekneleri, özel yatlar hatta kayıklarla kurtarılmıştır.

bandırası... Fransızdı! Şansımız yaver gitmişti!

Demir atacağımız limana dair tahminlerde bulunarak devam ettiğimiz yorucu yolculuğun sonunda Saint Nazaire'e ulaştık. Ne yolculuktu ama! Bizi karaya çıkınca nelerin beklediğini bilemez bir halde tekneden indik. Kısa süre sonra eğreti bir şekilde yemek salonu haline getirilmiş büyükçe bir odada kaybettiğimiz gücümüzü yeniden kazanmayı umduğumuz bir kahvaltıyı silip süpürmeye hazırlanıyorduk. Yine kısa bir süre sonra gelen güzel haberle tüm yorgunluğumuzu unutmuştuk bile, bir saat içinde kalkacak olan bir trenle Barcelona'ya gidiyorduk.

Tahliyeye katılan her gemi bizimki kadar şanslı değildi. Bazıları düşman tarafından ele geçirilerek gerisin geriye Galiçya limanlarına götürülmüştü. Bunlardan birisinde bir süre sonra Falanjistler tarafından katledilecek olan yoldaşımız Carrocera vardı. Diğer savaşçılar Muros, Vieta ve Camposanto'daki toplama kamplarına götürüldüler. Pek çoğu Capolillo, "El Vizgu" ve "El Cadavio" gibi azılı muhbirler tarafından teşhis edildi. Bu muhbirler aralarında komutan Manolin Fernandez'in de olduğu 29 Asturiaslı savaşçıyı bir günde teşhis etmiş ve Oviedo'da kurşuna dizilmelerine sebep olmuşlardır.

Diğer komutanlar ve binlerce savaşçı Asturias'ta kaldı. Dağlara çıktılar, gerilla direnişi örgütlediler, verdikleri inişli çıkışlı savaş on yıldan fazla sürdü... Başka türlüsü olanaklı olmayan bu direniş sayesinde Cumhuriyetçi İspanya'nın diğer bölgelerine dolaylı da olsa bir destek verilmiş oluyordu, Franco bu bölgedeki birliklerini başka cephelere kaydıramıyordu.

Hapse atılanlar, vicdanları rahat bir şekilde öldüler, onların bu vakur kahramanlıkları devrimci kavgayı devam ettirenler için bir esin kaynağı haline geldi. İşte onlardan sadece birisi, Manolin Fernandez'in karısına yazdığı mektup:

"Sevgili karıma: Öncelikle sağlığın iyidir umarım.

Yaşayacağım ıstırap verici kederli anlardan önce sana küçük bir kilisede yazıyorum bu satırları.

Vakur, huzurlu ve gururlu bir şekilde ölüyorum çünkü sonunda kazanacağımızı biliyorum.

Tere hayatım, Tere canım... Eğer elli ayrı ömrüm olsaydı ellisini de İspanyol halkının demokratik özgürlükleri için feda ederdim.

Senden ağlamamanı rica ediyorum. Cumhuriyetimiz sana ve küçük kızımıza sahip çıkacak, babasının neden öldüğünü anlatacaktır.

Kurşuna dizilmeden önce son sözlerim "Yaşasın Cumhuriyet!" olacak.

Saat sabahın beşi. Bir saatim kaldı.

Sizleri öpüyorum ve kucaklıyorum

Manolin (imza)

Oviedo Bölge Hapishanesi 4. Koğuş 46. Hücre 27 Eylül 1938"

İKİNCİ BÖLÜM

I

Asturiaslı Öğretmenlerin Anısına

Bu bölüm 1936 yılı Aralık ayının son günlerinde Asturias ve Leon Konseyi tarafından getirildiğim Kamu Eğitimi Bakanlığı görevim süresince gerçekleştirilen faaliyetlerin ele alınacağı bir kısım olacak.

O döneme dair geniş bir bilgi alabilmek üzere sevgili yoldaşım Jose Barzana'dan bilgi istemiştim, kendisi o sıralarda İsmael Garcia Lombardia'nın yerine Konsey Sekreteri görevine getirilmişti, aynı zamanda parti tarafından günlük gazetemizin yayın işleri sorumlusu olarak atanmıştı.

Pepe Barzana hocaların hocasıydı. Sağlam bir felsefi duruşa ve siyasi bilince sahip, temiz ve onurlu bir komünist vicdana sahipti. Basit yaşardı ve dillere destan bir doğruculuğu vardı. "Barzana kardeşler"den bir tanesiydi. Devrime çok önemli istihbarat bilgileri sağlamış, hiçbir çabadan kaçınmamış, bu uğurda kanını dökmüş bir yoldaşımızdı. AETA (Asturias Eğitim Emekçileri Birliği) milis kuvvetlerinin saflarından çıkan siyasi önderler, sendikacılar, üstün nitelikli ve kahraman komutanların yoldaşıydı.

Pepe Barzana, 1938 yılı Mart ayına kadar İlköğretim Müdürlüğü'nün sekreteriydi – müdürlük görevini Cesar Garcia Lombardia yapmaktaydı. X. Kolordu'ya bağlı 34. Bölük eğitmeniydi. XV. Kolordu siyasi komiseri Fusimaña'nın[172] yardımcısıydı.

[172] Ç.N: José Fusimaña Fábregas, savaşın ardından ailesiyle beraber Fransa'ya oradan da Sovyetler Birliği'ne geçmiştir. Kırım'da bir uçak kazası sonucu hayatını kaybetmiştir.

Fransa'daki Saint Cyprien toplama kampının sefaleti içinde yaşadı. Dünyanın çok çeşitli bölgelerinde siyasi görevlerini yerine getirdi, partinin lideri seviyesine getirilmeyi hak etti.

Özeleştiri ve eleştiri, parti içi hayatın vazgeçilmez bir unsurudur. Her militanın sistematik bir şekilde uygulaması gereken bir sorumluluk ve yerine getirilmesini sağlamak durumunda olduğu bir görevdir. Bu olmaksızın yanlışlar düzeltilemez, daha iyiye doğru gelişimin önü kesilir. Bu sürecin yürütülmemesi partide durağanlığa yol açar ve daha kötüsü partinin dejenere olmasının önü açılır. Marksizm-Leninizmin prensiplerine ve yöntemlerine karşı çıkanlar genel olarak eleştiri ve özeleştirinin uygulanmasına karşıdır.

Pepe Barzana bu hakkını ve görevini samimi ve siyasal olarak gelişkin bir şekilde birçok kez layıkıyla kullandı. Bu eleştirilerinde Santiago Carrillo ve grubunun anti Sovyet ve oportünist konumlarını şiddetle eleştirdi, aynı zamanda bu ekibin partili yaşamla bağdaşmayan, insanca yaklaşımdan uzak önderlik pratiklerini de mahkûm etti.

Bunun üzerine Pepe Barzana bu oportünist grubun saldırılarına maruz kaldı, sonrasında da yanlı bir şekilde alınan kararla partideki tüm görevlerinden azledildi.

Tam katılımlı bir Merkez Komite Plenumu sonrasında aynı gerekçelerle haksız bir şekilde partiden atılan yoldaş Pepe Barzana ve arkadaşları, yeniden bir örgütlenme içerisine girerek kendilerini İspanya Komünist Partis*i VIII. Kongre* şeklinde isimlendirerek yola koyuldular. Bu parti halen Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmini savunan bir hatta ilerlemektedir.

Eserimizde Asturias'taki tüm eğitimcileri anıyoruz. Demokrasi ve sosyalizm davası için hayatlarını verenlere, devam eden hayatlarında bu davayı en öne yazanlara ithaf ediyoruz.

Asturias işçi sınıfına ithaf edilmiş bu basit kitabın izleyen sayfalarında Pepe Barzana tarafından kaleme alınmış Kamu Eğitimi bilgi notlarını okuyacaksınız.

EYLÜL 1936'DAN KUZEY CEPHESİ'NİN ÇÖKÜŞÜNE KADARKİ DÖNEMDE ASTURİAS'DAKİ KAMU EĞİTİMİ FAALİYETLERİNE DAİR BİLGİ NOTU

Eylül ayı geldi çattı, onunla beraber 1936 yılında okullara verilen yaz tatilinin de sonuna gelindi. Savaşın yarattığı tüm zorluklara rağmen okulların açılması ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin olabildiğince olağan şekilde devam etmesi gerekiyordu.

Asturias ve Leon Konseyi'ne bağlı eğitimle ilgili tek bir kurum vardı, o da Kamu Eğitimi Bakanlığı'ydı. Savaşın yarattığı koşullar nedeniyle bölgemizde tek bir öğretmen, tek bir eğitimci kalmamıştı. Asgari ölçüde de olsa eğitim-öğretim faaliyetlerini devam ettirebilmemiz için elimizde en ufak bir kurumsal işleyiş kalmamıştı.

Zorluklar devasaydı. İlk olarak, çeşitli sebeplerden dolayı, devlet okullarında büyük bir eğitimci açığı vardı. Diğer taraftan, özel okullar ve dini eğitim veren okullar eğitime son vermiş durumdaydı, laik okulların birçoğunda da durum aynıydı. Bu durum, yokluklar ve devam güçlükleriyle birleşince genel olarak eğitim-öğretim faaliyetlerinin 18 Temmuz öncesindeki normal haline dönmesine engel oluyordu.

En üstten başlayarak en alta kadar bütün yapıyı yeniden inşa etmek durumunda kaldık. İlkin Kamu Eğitimi Bakanlığı'nda bir çalışma grubu kurarak (bu gruba bir isim verip vermediğimizi, verdiysek o ismin ne olduğunu hatırlamıyorum) işe başladık. Ekipte sosyalist eğitimci Jose Barreiro, CNT ve işçi sınıfı içinde büyük saygınlığı olan deneyimli anarşist eğitimci Quintanilla, Sol Cumhuriyetçi ve Oviedo Ortaöğretim Enstitüsü Başkanı Ortega ve komünist Jose Barzana bulunuyordu.

Ekip bakanlık bünyesinde derhal çalışmalara başladı. Çalışmalarının başında eğitimin devam ettirilmesi ve savaş koşullarının çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini en aza indirmek vardı. Bunun yanı sıra ekip üyeleri ayrıca farklı siyasal konumlarından bağımsız olarak sanatın, kültürün ve güzel sanatların savaş koşullarında korunması için kendi aralarında ortak bir dil tutturup karmaşık sorunların üzerine azimle gittiler.

Daha sonra Franco tarafından kurşuna dizilen, İllas bölgesinde

öğretmenlik yapan Leoncio Zamora başkanlığında kurulan ve Asturias bölgesinde büyük saygınlığı olan yetkin eğitimcilerden oluşan bir ekip ilköğretim kurumlarında denetlemeler yaparak yola koyuldu.

Diğer bir eğitimci olan Campo Zurita başkanlığında kurulan bir ekip ise idari sorunlarla ilgilenmeye başladı. Bu sorunların başında öğretmenlik yapan eğitimcilerin maaşlarının ödenmesi, kapalı olan okullarda derslerin başlatılması gibi acil konular gündemdeydi.

Okullar

İşleyişte savaş bölgesi dışındaki devlet okullarında eğitim-öğretim aksamıyordu.

Terk edilmiş ve kapalı durumda olan dini veya laik özel okullardan pek çoğunu tekrar açtık. Kaç tanesini? Hatırlayamıyorum ama sayı çoktu ve çok değişik yerlerdeydi. Bir örnek olarak rahibeler tarafından yönetilen Puerta de la Villa'daki Pola Vakfı örneğini verebilirim. O dönemde sadece rahibelerin kalabilecekleri bir yer olarak hizmet veren kuruma Bakanlık el koyarak, burada daha önce yatılı eğitim verildiği bilgisinden hareketle sosyalist öğretmen Eladia Garcia yönetiminde yüz genç kızımız için yatılı bir okul olarak kullanılmasını sağladı. Kurumda kalmakta olan rahibelerin bulundukları yerden "transfer" edilmeleri "güzel bir uyum" içinde gerçekleştirildi, taşınma işlemlerinde yardımcı olundu, çoğunlukla akraba veya arkadaşlarının evlerine gittiler. İçlerinden bazıları (iki ya da üç tanesi) askeri hastanelerde görev yapmak üzere gönüllü oldu.

Bazı yerlerde kent konseyleri ve Halk Cephesi komiteleri sayesinde okullarda kantin işletmeleri kurulması başarıldı. Bu sayede Asturias'ın içinden geçmekte olduğu zorlu savaş koşullarında savaşçıların ailelerine bir nebze olsun yardım ulaştırılması sağlanmış oldu. Çocukların karşı karşıya kaldığı koşullar Bakanlığın öncelikli gündemi olmaya devam ediyordu.

Diğer okullarda, özellikle de yatılı okullarda çocukların faydalanacağı hizmetlerin sağlanması için atölyeler kuruldu. Örneğin Gijon'daki "Rosario Acuña" okulunda dikiş atölyesi kuruldu, dayanışma kapsamında iletilen malzemeyle başta yatılı olmak üzere

tüm öğrenciler için çeşitli giysiler üretilmiş oldu.

Okullardaki araç gereç eksikliği, özellikle de kâğıt yokluğu bizi çok zorluyordu. Bölgede bulunan kütüphane ihtiyaçları karşılamanın çok gerisinde kalıyordu. Bu sorunu çözmek için Bask bölgesinden 60 ton kâğıt (özellikle okul defteri) ve diğer araç-gereci getirmek durumunda kaldık.

Öğretmenler

Öğretmen eksikliği sorunlarımızın başında geliyordu, çok acil olarak çözmemiz gereken bir durumdu.

Eğitim-öğretim döneminin sonunda pek çok öğretmen okulların yönetimini devralabilecek durumdaydı, neredeyse hepsi de devraldı. Ancak bazı durumlarda Francocu kuvvetler tarafından işgal edilen bölgelerde veya ülkenin orta-güney kesimlerinde oldukları için görev yaptıkları okullarına ulaşamayacak durumda olanlar vardı. Buna ek olarak çok sayıda genç öğretmen savaşın ilk günlerinden itibaren doğrudan cepheye gitmişti, diğerleri de çeşitli ölçeklerde Halk Cephesi örgütlerinde çalıştıkları için okullarına dönemiyorlardı. Alfredo Coto örneğinde olduğu gibi bazı öğretmenlerimiz ayaklanmanın daha ilk gününde hayatlarını kaybetmişlerdi. Sayıları çok olmasa da azılı Cumhuriyet karşıtı olanların da görevlerine son verdiğimizi de eklemeliyim, Noreña'daki El Berron okulundaki Lobo bunlara örnektir.

Sorunun yakıcılığı herhalde anlaşılmıştır. Eğitim-öğretim faaliyetinde bölge çapında ortaya çıkan büyük açığı kapatmak için çok sayıda öğretmenin sürece dahil olması gerekti, özel okullarda özellikle de dinî okullarda çok daha büyük bir gayret gösterilmesi gerekti.

Asturias'ta bulunup, görev yaptıkları başka bölgelerdeki okullarına gidemeyen eğitimciler de vardı. Ancak bu kişilerin sayısı ihtiyaçlarımızı karşılayacak seviyede değildi, bu kişilerle temas kurma sorunumuz da vardı. Bu yüzden eğitimci eksiğini kapatmak için diğer alanlardaki sorumlulara başvurmak durumunda kaldık. İlk olarak lise eğitimini yeni bitirmiş gençlere çağrı yaptık, daha sonra yüksek lisans ve doktora öğrencileri başta olmak üzere akademik personele ilköğretimde görev yapmaları yönünde çağrıda bulunduk, seve seve ve büyük bir özveriyle yardımcı oldular. Böylelikle

sorumlu olduğumuz bölge çapında 1936-37 eğitim-öğretim dönemi, savaşın fiilen sürdüğü cephe bölgeleri hariç kesintisiz bir şekilde devam edebildi.

Yetimhaneler ve Bakımevleri

Savaş devam ediyordu. Devam eden savaş ardında her gün sayısı artan yetimler, cephede düşen milislerin çocuklarını bırakıyordu. Halkın haklı davası için hayatlarını feda etmiş olanların çocuklarına karşı toplumsal sorumluluğumuz ve görevimiz gereğince onlara sahip çıkmamız gerekiyordu.

Milis yetimlerine hizmet etmek üzere yetimhaneler kuruldu. Bu yetimhanelerin kapsamı süreç içerisinde genişletilerek cephede fiilen savaşmakta olan milislerin çocuklarının da dahil olabilmesinin önü açıldı.

Yetimhaneler yatılı okul mantığıyla planlandı. Burada kalan öğrencilere gördükleri eğitimin dışında ücretsiz olarak kalacak yer, yiyecek ve olanaklar ölçüsünde giyecek sağlanıyordu.

Yetimhanelerdeki çocuklar, hem eğitim bilimi açısından yeterli ve kabiliyetli, hem de yatılı okulun işleyişine ve ihtiyaçlarına vakıf eğiticiler tarafından bakılıyorlardı. Bu görevi kutsal sayarak bütün sorumlulukları üzerlerine alan cefakâr eğitimcilerimizi bir kez daha minnetle anmamız gerekiyor. Onların yanı sıra yetimhane kurumlarında görev yapan personel de savaşın bu çocuklardan çaldığı ailelerinin sevgi ve ilgisini telafi etmek için canla başla çalışmışlardır.

Aklımıza güzel örnekler geliyor: "Alfredo Coto" yetimhanesi, terk edilmiş bir manastırda kurulmuştu. Yaklaşık 300 veya 350 milis yetiminin kaldığı bu yetimhane Manolo Peña'nın eşi sosyalist Visitacion Remis tarafından yönetiliyordu.

Sevares, Infiesto'daki "Felix Barzana" yetimhanesi yukarıdaki örneğe benzer şekilde Asturiaslı Venerada Garcia Manzano tarafından yönetiliyordu. Bu yetimhane de sadece hayatını kaybetmiş milislerin çocukları içindi.

"Rosario Acuña" yetimhanesi ilk başta sadece milislerin yetimleri için kurulmuştu. Sanırım ilerleyen zamanlarda tüm milis çocukları, yetim olup olmalarına bakılmaksızın alınmaya başlamıştı, tam olarak emin olamasam da durum böyleydi. Ancak her

durumda buradaki çocuklar milislerin çocuklarıydı. Kızlı erkekli toplam sayısı 100-150 civarındaydı.

Quinta de Arango'da, yine Infiesto'daki Socorro Rojo'dakine[173] benzer bir yetimhane kuruldu. Faşistlerin ilerleyişi karşısında önce Bask toprakları sonra da Santander'den gelenleri buraya yerleştirdik. Gelenlerin arasında Arraras'ın kızı da vardı, kendisi sorumlu oldu. Gijon'da tamamlanan yetimhane 150 çocuğa hizmet veriyordu. Burada görev yapan eğitmenler arasında genç Jose M. Arregui de vardı, Oviedo, San Larenzo Muharebesi'nde sağ kolunu kaybetmiş olmasına rağmen canla başla yardım ediyordu. Damian'ın oğlu da buradaydı.

Savaşçıların yeni doğan çocukları Jove, Quinta de Roces'de bu hizmet için özel bir bakımevinin kurulmasına yol açtı.

Bakım verilen küçük çocukların ihtiyaçlarına göre bu kurumlar çok özel bir bakımla, sevgi dolu bir ortamda işliyordu. Genel olarak iaşe sıkıntısının yaşandığı, kıyılarımızın abluka altında olduğu, savaş sanayisi üretiminin aksadığı bir durumda dahi yetimlerimizin ve ilgili kurumlarımızın tüm ihtiyaçları sağlandı.

"A.Coto" veya "F. Barzana" örneğinde olduğu gibi bu kurumlar eski binalarında faaliyet gösteremez hale gelince, üst sınıflara ait muhteşem, gösterişli ve geniş malikâneler dönüştürülüp kullanılmaya başlandı. Sahipleri tarafından terk edilmiş olan bu yapılar toplum yararı için kamulaştırılmış ve yukarıda bahsedilen işlemlerde kullanılmıştı. Örneğin, "Rosario Acuña" yetimhanesi Somio'daki Figaredo malikânesinde faaliyete başladı.

Orta Eğitim

Tüm orta eğitim kurumları sorunsuz işliyordu. Bu dönemde iki yeni okul açıldı; Llanes ve Infiesto. Bu okulların açılışı bizler için gayet önemliydi, dolayısıyla açılışlara Kamu Eğitimi Bakanı katıldı. Infiesto 28 Ocak 1937 günü açıldı.

---

173 Ç.N: Socorro Rojo, *(Kızıl Yardım)* Komünist Enternasyonal tarafından 1922 yılında kurulan ve 1942 yılına kadar faaliyet gösteren kurum. Kızılay ve Kızılhaç gibi ancak dini bir eğilim olmadan halka yardım için kurulmuş uluslararası kurumdur. ABD, Almanya, Avusturya, Bulgaristan, İngiltere, İspanya, Fransa, İtalya, Meksika, Norveç, Hollanda, Polonya, İsveç ve Sovyetler Birliği'nde faaliyet gösterdi.

Faşizmin eğitim ve kültüre olan nefreti, bu okulların akıbetiyle görülebilir. Bu okullar savaştan sonraki dönemde uzun yıllar boyunca başıboş kaldı, çünkü çok önemli bir kusurları vardı. Onları bizler, Cumhuriyetçiler yapmıştık.

Aydınlar ve Sanatçılar

Kamu Eğitimi Bakanlığı aydınların ve sanatçıların toplumsal hayata dahil olmalarını teşvik etmeye çalışıyordu, bu kapsamda konferanslar, sergiler, resitaller, konserler, halk oyunları gösterilerinin düzenlenmesini sağlıyor veya düzenlenmesine yardımcı oluyordu. Bu etkinliklere toplumsal hayatta saygınlığı olan kişiler katılıyordu. Bir keresinde halkoyunları eşliğinde yerel şarkılar söyleyen Asturiaslı bir ekibin gösteri vermek üzere bölge dışına çıktığını biliyorum.

Bu etkinlikler yukarıda da bahsedildiği gibi Gijon'daki Enstitü Başkanı Profesör Ortega, *Avance* dergisinde çalışan karikatürist Goico-Aguirre[174], karikatürist ve ressam German Horacio[175], sahne sanatçısı Inhiesta, tanınmış keman sanatçısı ve bugün hâlâ İspanya'nın en iyi kemancısı olarak gösterilen Angel Muñiz Toca ve şimdi isimlerini hatırlayamadığım çok sayıda tanınmış aydın ve sanatçının katılımıyla gerçekleştirildi.

Kamu Eğitimi Bakanlığı aynı zamanda aydın ve sanatçıların maddi durumlarıyla da ilgilenerek özellikle zor durumda bulunan ve hayatını sürdürmekte sıkıntı yaşayanların yardımına koştu. Savaş dönemi bu kişilerin yaptıkları iş itibarıyla toplumun genelini

174 Ç.N: Faustino Goico-Aguirre (1906-1987) İspanyol ressam, heykeltraş ve karikatür sanatçısı. İç Savaş sırasında *Avance* dergisi için çizimler hazırladı. Madrid Hükümeti tarafından sanat eserlerinin savaşın yarattığı yıkımdan korunmasıyla görevlendirildi. Asturias düştüğünde yakalanarak ölüme mahkûm edilse de cezası beş yıl hapis cezasına çevrildi. Eserleri günümüzde Oviedo'daki Asturias Güzel Sanatlar Müzesi'nde sergilenmekte ve yoğun ilgi görmektedir.

175 Ç.N: German Horacio Robles Sanchez (1902-1975) Asturiaslı ressam, grafik sanatçısı ve karikatürist. İç Savaş'la beraber Cumhuriyetçi saflarda yer almış, Asturias ve Leon bölgesindeki propaganda çalışmalarına katılmıştır. Asturias'ın düşmesiyle önce Katalonya'ya sonra da savaşın tamamen kaybedilmesiyle Fransa'ya geçmiştir. Sonra Meksika'ya geçmiş ve hayatını orada sürdürmüştür.

olduğu gibi onları da çok zorlu şartlarla karşı karşıya bırakmıştı.

Bu kapsamda "yardım eli uzattığımız" isimlerden birisi tartışmasız Asturias'ın en ünlü ressamı Nicanor Piñole'ydi[176]. Çok çekingen bir kişiliğe sahip olan bu kişiye yapılan yardımın gerçekten onun hayatını olumlu anlamda değiştirdiğini düşünüyoruz.

Çok sayıda benzer örnekten bir tanesi de Maden Mühendisliği Fakültesi'nde öğretim üyesi olan saygın bir jeologdur.

1937 yılı Ağustos ayında Gaspar Melchos de Jovellanos anısına çeşitli etkinlikler düzenlendi.

Kültürel Hazinemiz

Konseyin ve özellikle de Kamu Eğitimi Bakanlığı'nın temel meselelerinden birisi de kültürel varlıklarımızı savaşın etkilerinden koruyabilmekti.

Bu görevi yerine getirmek için Ortega başkanlığında ve yukarıda bahsedilen isimlerin çoğunu içerecek şekilde bir komisyon görevlendirilmiştir. Komisyon üyeleri ve bu konuda yardım etmek isteyen kişiler, savaşın tehdit ettiği kültür varlıklarının belirlenip güvenli bir merkeze toplanması için çalışmaya başladılar. Bu çalışmaları sırasında hem milis kuvvetlerinden hem de Halk Cephesi bünyesindeki kurumlardan önemli destek aldılar. Çok sayıda kültür varlığını güvenceye alırken, daha önce varlıkları unutulan çok sayıda önemli eseri de yeniden topluma kazandırmış oldular. Çok sayıda sanat eseri bu sayede kurtarılmış oldu, ancak savaş ilerleyen dönemlerde o eserlerin asıl bulundukları yerlerden de geçti. Kurtarılanlar arasında ünlü Covadonga'dan alınan bazı eserler de vardı.

Taşınabilir kültür varlıklarımız çoktan paketlenmediyse hızla paketlenip deniz yoluyla Fransa üzerinden İspanya'nın Cumhuriyetçi orta-güney bölgesine aktarılmak üzere hazırlanıyordu. Bu yolculuk sırasında atılan adımları ve çıkan zorlukları özellikle biliyorum, bu eserlerin Fransa topraklarına girmesi sırasında "malların" özel durumu yüzünden uygulanması gereken bazı yasal prosedürler bulunuyordu.

Elbette bu konuda yukarıda bahsi geçen kişilerden daha ayrıntılı

[176] Ç.N: Nicanor Pedro Vicente Piñole Rodriguez (1878-1978) Asturiaslı ressam.

bir bilgi alınabilir. En azından Goico-Aguirre ve G. Horaci'nun halen Meksika'da olduklarını biliyorum, German Horacio hakkında ilk elden bilgim bulunuyor.

Sovyetler Birliği'ne Gönderilen Çocuklar

Tüm kültürel varlığımızdan daha değerli olan çocuklarımızı savaş bölgesinden ve faşist bombardımandan uzaklaştırmak için (o dönemlerde Gijon diğer pek çok şehir gibi hem denizden hem havadan bombardıman altında tutuluyordu) Sovyetler Birliği, Gijon Limanı'ndan kendi olanaklarıyla alacağı bin çocuğun bakımını savaşın sonuna kadar üstlenmeyi önerdi.

Kamu Eğitimi Bakanlığı, yukarıda tarif edilen yetimhanelerdeki milis yetimlerden çeşitli gruplar oluşturdu, eğer hayattaysa anneleri değilse akrabalarının onayıyla isimler kesinleştirildi. Çeşitli sebeplerle yetimhanelere bile gidememiş durumda olan milis yetimlerine öncelik verildi, bunların ardından diğerleri sıralandı.

Komünist Partisi Bölge Komitesi hiçbir şekilde komünist liderlerin çocuklarının bu kafilelere dahil edilmemesi yönünde bir karar aldı. Liderlik konumunun daha büyük zorunluluklar ve sorumluluklar getirmediğinden hareketle bu kişilere "ayrıcalık" tanınmaması istendi. Bu kararımızın bazı sorunlara yol açtığını hatırlıyorum, çünkü Valdes böyle bir ölçüte tamamen karşıydı, kızının kafileye dahil edilmesini ısrarla istiyordu. Talep üzerine kural esnetilse de SSCB'ye gönderilen bin çocuk içinde "hiçbir komünist liderin oğlu" yoktu.

Angel Alvarez ile birlikte Gijon'daki Sovyetler Birliği Konsolosluğu'na gittik, konsolosluk yetkilileri parti liderlerinin çocuklarına yönelik ayrıcalık yapılmaması kararımızı şaşkınlıkla karşıladılar. Yetkili yapılanın Püritence[177] bir davranış olduğunu ve komünist liderlerinin çocuklarının elinden diğer çocuklara tanınan hakkın alınmış olmasından dolayı bir adaletsizliğe yol açtığını belirterek, kararın yanlış olduğunu ve düzeltilmesi gerektiğini düşündüğünü iletti. Israrla devam ederek şunları söyledi: "Bana

177 Ç.N: Püritenlik, İngiltere'de Kraliçe I. Elizabeth (1533-1603, saltanatı 1558 yılında başlar) döneminde başlatılan kilise reformuna karşı çıkan, saflık arayışında olduğunu savunan bir Protestan mezhep.

yüz kişilik ilave bir liste getireceksiniz ve bu listede özellikle komünist liderlerin çocukları olacak!"

Böylece ilave olarak hazırladığımız listeyle beraber bin yüz çocuğun bindiği Sovyet bandıralı gemi abluka altındaki Mesuel Limanı'ndan demir alarak Sovyetler Birliği'ne doğru yola çıktı. 1937 yılının San Mateo gününde[178] güneş batmak üzereydi, Asturias'a faşist bombalar yağıyordu. Gemi önce Fransa'ya uğradı. Sormak istiyorum, bu çocukları yurtdışına yollamamış olsaydık, kaçı acaba o dehşetli günlerde sağ kalmayı başarabilirdi? Bugün hayatta olan kaç kişi hayatını Sovyetler Birliği'nin bu ve buna benzer enternasyonalist dayanışmasına borçludur?

Bu çocuk grubu Asturias'tan Oviedo'daki en saygın öğretmenlerden birisinin, Don Pablo Miaja'nın sorumluluğunda ayrıldı. Eskiden beri Cumhuriyetçi olan Miaja, başkent Oviedo'daki General Elorza Caddesi'ndeki kampüsün yöneticisiydi. Ona eşi Doña Enriqueta eşlik ediyordu.

Don Pablo Miaja'ya eşlik eden yaklaşık 40-50 kişilik eğitimci bulunuyordu. Aralarında çok deneyimli öğretmenler de vardı ancak bunların sayısı azdı çünkü savaş koşulları altında Asturias'tan ayrılabileceklerin sayısı çok değildi. Hemen hepsi 45 yaşın üzerindeydi, Jesus Quiros'u hatırlıyorum, Gijon'da saygın bir öğretmendi. Sonra Rabanal, Valbuena ve diğerleri. Aralarında sadece bir genç vardı, Jose M. Arregui, o da diyetini koluyla ödemişti. Sovyetler Birliği'ne gitmişti, o sıralarda en fazla 25 yaşında olmalıydı sanırım. Geriye kalan tüm eğitimciler kadındı. Görevleri çocukların eğitimlerine ara vermeden devam etmek, okul dışı faaliyetlerde de çocuklarla beraber olmaktı. Eğiticilerin önemli bir görevi de çocuklara toplum içinde davranış kurallarını öğretmek, temizlik alışkanlıklarını kazandırmak, eksiksiz bir şekilde yemek yemelerini sağlamak, yatak odalarını düzenlemek, giyim kuşamlarına dikkat etmek, boş zamanlarını verimli geçirmelerini sağlamaktı. Öğretmenler, öğretmenler... Çocuklarımız onlara ne kadar borçlular bir bilseler! Onlarla ilgili övgüleri dinlediğimde o kadar mutlu oluyordum ki! Sanırım genel olarak savaşın onlarla

178 Ç.N: Her yılın 21 Eylül günü şenliklerle kutlanan ve Hıristiyanlıkta kutsal sayılan Aziz San Mateo anısına ithaf edilen gün.

aileleri arasında açtığı kapanmaz yara öğretmenlerin ilgi ve desteği sayeside çocukların kalplerinde bir nebze de olsa kapanmış oldu. Gruplara ayrılan bu çocuklar başlarında en az bir eğitimci ve bir öğretmen olacak şekilde eğitimlerine devam ettiler. Eğitimleri Sovyetler Birliği'ne gittiklerinde de ara verilmeden devam etti.

Eğitimciler arasında isimlerini anmak istediklerim bulunuyor, Maria Rodriguez, Luz Mejido, Libertad Fernandez Inguanzo, Quintana Calvo ve diğerleri. Hepsi de Oviedo yetimhanelerinde görev yapmıştı.

Yine yetimhanede görev yapmış olan öğretmenler Maria Bayon ve Luisa Rodriguez'i anmamak olmaz.

Bu kişiler arasında CNT hariç çeşitli partilere üye olanlar, olmayanlar, ATEA üyeleri de vardı, bundan biraz sonra bahsedeceğiz.

Savaşın kaybedilmesi, geçici bir süreliğine de olsa, çocukların ve eğitimcilerin İspanya'ya dönmelerine engel oldu.

Gruptaki eğiticiler ve öğretmenler Sovyetler Birliği'ne varıldığında onlar için kurulan okullarda görev yapan ekibin çekirdeğini oluşturdular, Asturias'ta başladıkları eğitim aralıksız devam etti.

Öğretmenlerden bazıları zaman içinde başka ülkelere, özellikle Latin Amerika ülkelerine gitti. Ancak çoğu eğittikleri çocukların mezun olup, özel okulların varlık sebebi ortadan kalkınca Sovyetler Birliği'nin önlerinde açtığı fırsatları değerlendirdiler. Sovyet günlük hayatının bir parçası olmayı başaran bu çoğunluk sosyalist yeniden inşa ve kalkınma sürecinin birer gönüllüsü oldular. Az önce isimlerini belirttiğimiz Maria Rodriguez, Luz Mejido ve Jose M. Arregui örneklerinde olduğu gibi bazıları eğitim kurumlarında yüksek yerlere geldi, Libertad Fernandez gibi örneklerde de usta birer yazar oldular, hepsi onurlu bir şekilde davalarına sadık kaldılar.

Çocuklara gelince, Sovyet devleti onları 2. Dünya Savaşı'nın inanılmaz zorluklarına rağmen kalıcı olarak sahiplendi, savaşın ardından yeniden inşa döneminde onların eğitimlerine devam etme süreçlerinin önünü açarak onlara kendi ülkelerinde hayal bile edemeyecekleri olanakları sundu.

Bugün bu çocukların bazıları yüksek ihtisas gerektiren alanlarda uzman kişilerdir. Aralarında çok sayıda doktor, mühendis, teknik personel, akademisyen, ekonomist, sanatçı vb. bulunmaktadır.

Bazıları sosyalist yeniden inşa sürecinde öne çıkan tanınmış isimlerdir. Etelvino'nun oğlu Carlos Vega çok başarılı bir mühendis olmuştur, Langreo maden havzasından Eusebio Gomez Bratsk Hidroelektrik Santrali'nin yapımında görev alan değerli bir mühendistir.

1950'li yılların ikinci yarısında bazıları mesleklerini icra etmek üzere İspanya'ya dönme girişimlerinde bulundu, ancak kendilerine çok çeşitli zorluklar çıkartıldı, uzmanlıklarını yeniden ve yeniden ispatlamaları istendi. Ancak çoğu bu denetlemelerden geçerek mesleklerini icra etmeye başladı. Bazıları mühendis, bazıları mimar, bazı kızlarımız artık deneyimli birer öğretmen, bir diğeri tekstil mühendisi, bir başkasının dans okulu var, bazıları başarılı birer doktor. Aklıma gelen isimler arasında mühendis Delfin Val, yine döküm alanında çalışan bir firmada (sanırım ENSIDSA) iyi bir mühendis olan Aladino Cuervo, Doktor Gloria (soyadını hatırlamıyorum), Barcelona Üniversitesi'nde Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Profesör olan Rosita Suarez...

Bu son verilen bilgilerin ne Asturias ve Leon Konseyi ne de Kamu Eğitimi Bakanlığı'yla doğrudan bir ilgisi bulunuyor. Ancak bir son söz gibi algılanabilir. Ne olursa olsun elde edilen bu veriler 1937 yılının o karanlık günlerinde Musel'de alınan kararların olumlu sonuçlarının olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu çocukların aileleri ve akrabaları artık sömürücü faşist rejim altında çok büyük zorluklara göğüs gererek var olma kavgası verirken, Sovyetler Birliği ise tam tersine bu çocukların önlerine çok çeşitli olanaklar sunmaktaydı.

ATEA

Ancak bu konularda yapılacak her anlatım halk arasında bilinen kısa adıyla ATEA, yani Asturias Eğitim Emekçileri Birliği[179] kurumuna değinmezse eksik kalacaktır.

ATEA, 1928 yılında ITE'nin[180] (Eğitim Emekçileri Enternasyo-

[179] Ç.N: İspanyolca aslı *Asociación de Trabajadores de la Enseñanza de Asturias* şeklindedir.

[180] Ç.N: İspanyolca aslı *Internacional de Trabajadores de la Enseñanza* şeklindedir.

nali) bir alt kolu olarak kuruldu. Daha sonra FETE'nin[181] (İspanyol Eğitimciler Federasyonu) Asturias şubesi oldu. Savaş sırasında özellikle Madrid Muharebesi'nde önemli görevler yaptı, bu muharebelere "Felix Barzana" müfrezesiyle katıldı. Savaş sırasında çocuklarla ilgili yardım kampanyaları, cephede kültürel faaliyetler ve savaşın ardından Fransa'daki mülteci toplama kamplarında yine kültürel etkinlikler düzenledi.

ATEA ile devam edelim, 1931 yılında yaklaşık otuz gönüllümüz vardı. 1934 Ekim ayında Asturias'ta yüze yaklaşıyorduk. Şubat 1936'dan sonra sayımız artmaya başladı, savaşın hemen öncesinde 300 kişiye ulaşmıştık.

ATEA içinde komünistler azınlıktaydı. Yapının içinde sosyalistler, Cumhuriyetçiler, bazı anarşistler ve bir grup (belki de çoğunluktaydılar) siyasi eğilimi bulunmayan eğitimci vardı. Ancak ATEA bölge komitesinde komünistler çoğunluğu oluşturuyordu. Birlik üyesi eğitimciler bizlere güvenmişti, çünkü eğitim emekçilerinin çıkarlarını en iyi bizim temsil edeceğimizi düşünüyorlardı. Bu anlamda Kamu Eğitimi Bakanlığı'nda Fernando de los Rios ve İlköğretim Müdürlüğü'nde Rodolfo Llopis'in olmasına rağmen sosyalistler, eğitim emekçilerine güven telkin edememiş konumdaydı.

Ekim 1934 Sürecinde ATEA ve Eğitimciler

Asturias'ta yaşanan Ekim 1934 sürecinde elbette çok sayıda eğitimci de yer almıştı, bazıları ayaklanmaya katıldıkları gerekçesiyle sonraki süreçte tutuklandılar. Bunlar arasında yer almış olan ATEA Bölge Komitesi üyeleri Felix Llanos ve Alfredo Coto 1936 yılı Ağustos ayında Asturias önlerinde savaşarak ölmüşler, Asturias'ın düşmesinden sonra esir düşen Jesus Barzana ise Francocular tarafından kurşuna dizilmiştir.

Bu yoldaşlar arasından Felix Barzana'nın başardıklarının ayrıca anlatılması gerekir. Asturias'taki parti liderliğine yükselen bu yoldaşımız sağladığı istihbarat ve kararlı duruş sayesinde sayısız devrimci kadronun kurtulmasını sağlamıştır. Hapse düşmesine

[181] Ç.N: İspanyolca aslı *Federación Española de Trabajadores de la Enseñanza* şeklindedir.

rağmen kırılmaz iradesiyle cellatların elinden kaçmasını bilmiştir.

ATEA tutuklu eğitimciler ve aileleriyle sürekli olarak dayanışma içinde olmuştur. Tutuklu sayısı yaklaşık olarak 34 idi, her birine kişisel harcamaları için aylık olarak 25 peseta, ailelerine de 250 peseta gönderilmişti.

Bu paranın büyük bir kısmı bizzat Asturiaslı eğitimciler tarafından toplanmıştır. ATEA ile siyasi ve ideolojik bir bağı bulunmayan çok sayıda sağ görüşlü eğitimci de düzenli olarak maddi katkı yapmaya devam etti. Toplanan paranın yetmediği zamanlarda ITE kaynaklarına başvurduk. Bu konuyla ilgili temas kurduğumuz kişiler Fransız yoldaşlar Georges Cogniot[182] ve Georges Fournial'dı[183].

Francocu ayaklanmanın ardından savaşın ortalarına doğru CNT, "Eğitimin Emekçileri"[184] adını verdikleri bir örgütlenme içine girdiler. Asturias'taki ilerici eğitimci birikimle uzaktan yakından ilgili olmayan bu yapı, sonunda ATEA'ya kabul edilmeyen gerici eğitimciler için bir sığınak haline geldi. Bu örgütlenmeye dahil olanlar içinde rahipler, özellikle de Mieres bölgesinden gelenler bulunuyordu. CNT'nin bu yeni örgütlenmesine katılanların tek amacı, gericilikleri nedeniyle Cumhuriyetçi topraklarda karşılaşabilecekleri sorunlara karşı bir güvence sahibi olmaktı (neredeyse bütün CNT örgütlenmelerinin tamamında bu veya benzeri durumun gözlenmesi ilgi çekicidir).

ATEA içindeki eğiticiler çok çeşitli alanlardan geliyordu; içlerinde devlet okullarında görev yapmış olan öğretmenler, ortaokul öğretmenleri, sanat okulları veya sendikalarda görev yapmış eğiticiler vardı. Francocular tarafından öldürülen Oviedo Güzel Sanatlar Akademisi Başkanı ve aynı zamanda ATEA yöneticisi olan Alejandro Solera'yı da yeri gelmişken anmak isteriz.

---

182 Ç.N: Georges Cogniot (1901-1978) Fransız yazar, filozof ve komünist siyasetçi. 2. Dünya Savaşı sırasındaki Alman işgalinde tutuklansa da kaçarak direnişe destek verdi. Yeraltında basılan *L'Humanite*'nin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Fransız Komünist Partisi'nde üst düzey yöneticilik yaptı. Savaşın ardından milletvekili seçilmiştir.

183 Ç.N: Georges Fournial (1905-1994) Fransız komünist siyasetçi, gazeteci, sendikacı.

184 Ç.N: İspanyolca aslı *Obreros de la Enseñanza* şeklindedir.

O dönemde Asturias içinde kamu eğitimi, kültürel faaliyet, yetimlerin bakımı ve kültürel varlıkların korunması alanlarında yapılan her işin içinde bir şekilde ATEA vardır.

ATEA öncelikli olarak cephede yer alıyordu, faşist ayaklanmaya karşı genç üyelerinin çoğu en ön saflarda çarpışmak için koşmuştu. Bünyesinden çok sayıda milis komutanı çıkarmış olan örgüt Cumhuriyet Ordusu'na da çok sayıda başarılı komutan vermiştir.

ATEA üyeleri aynı zamanda Halk Cephesi komitelerinin üyesiydiler, cephe gerisindeki hayatın çok çeşitli sorunlarıyla doğrudan ilgileniyor, hem yerel hem bölgesel meselelere kafa yoruyorlardı. Sonraki dönemde kurşuna dizilmiş olan Jose Maria Suarez Velasco, Tarım Bakanlığı Genel Sekreterliği sırasında toprak reformunu hayata geçiren ekip içindedir.

Daha sonra yakalanıp, ağır işkencelerin ardından kurşuna dizilen Laureano Argüelles, Infiesto Belediye Başkanı'ydı.

ATEA'nın dahil olduğu faaliyet başlıkları Kamu Eğitimi Bakanlığı tarafından başlatılıp idare edilen uygulamalardı. Özellikle savaş ortamının yarattığı engellerin eğitim alanına etkilerinin olabildiğince kaldırılması, öğrencilerin özel olarak da milislerin çocuklarının veya yetimlerinin sorunlarına ilgi gösterilmesi bu uygulamalardan bazılarıydı. Bilindiği gibi Mieres ve Langreo havzaları milislere en çok katkıyı yapan bölgelerdi. Bu bölgedeki işçi aileleri arasında, milis çocuklarına sahip çıktığı bilinen ATEA'ya duyulan saygı ve sevgi çok büyüktü. Çoğu milis şunları söyleyerek cepheye gözü arkada kalmadan gidiyordu: "Çocuklarım için cepheye gidiyorum. Eğer bana bir şey olursa, onlara ATEA bakacaktır." Milislerin eşleri hiçbir aracıya gereksinim olmaksızın çocuklarıyla ilgili sıkıntıları paylaşmak için ATEA'ya doğrudan ulaşabiliyordu. ATEA onları hiç yüzüstü bırakmamıştı. Çoğu bu kısaltmanın anlamını veya eğitimcilerle bir bağının olduğunu bilmiyordu. Ancak kendi hayatlarından ve çevrelerindeki insanların hayatlarından bildikleri yeterliydi, milislerin çocukları veya yetimleri için sınıf dayanışmasının adıydı o kısaltma.

ATEA'nın Kamu Eğitimi Bakanlığı'nda hiçbir danışmanlık görevi bulunmuyordu. ATEA, üyeleri yoluyla Bakanlığın faaliyetlerine doğrudan dahil oluyor, ortaya çıkan sorunların aşılmasına yönelik çabaları kapsamında belirledikleri bölgelerdeki eğitim-öğretim

süreçlerini teftiş ediyor, çözüm önerilerini sunuyor ve sürece katılıyordu.

Özetle ATEA, Kamu Eğitimi Bakanlığı'nın tüm faaliyetlerinde sonuna kadar güvenebileceği bir kurumdu.

ATEA'nın desteği sayesinde eğitimin idari anlamda işleyişi de denetlenebiliyordu. Bu işleyişi güvence altına alacak kadroların belirlenmesi ve eğitilmesi sürecinde de ATEA öne çıkıyordu.

Özellikle milis çocuk ve yetimlerinin bakımı süreçlerindeki tüm personel ATEA tarafından ince elenip sık dokunarak belirleniyordu.

ATEA aynı zamanda Sovyetler Birliği'ne gönderilen çocukların belirlenmesi ve yolculuk hazırlıklarının yapılmasında da görev almıştı.

ATEA işte böyle bir örgüttü. Notlarımızın sonuna gelirken herhalde en çok saygı ve övgüyü devrimci görevleri için hayatlarını veren Asturiaslı eğitim emekçilerinin hak ettiğini söylemeliyiz.

Jose Barzana (21 Mayıs 1973)

Eğer ATEA bu derece olağanüstü bir başarı gösterebildiyse herhalde bunun en önemli sebebi bir sendika veya benzeri bir örgütte izlenen devrimci prensiplere sadık kalmasıydı. Üyelerinin birbirleri arasındaki ilişki, ideolojik farklılıkların ötesinde, karşılıklı sevgi ve yoldaşça saygıya dayanıyordu. Yoksa daha önce bahsedilen bazı örneklerdeki gibi sendika ağalığı, adam kayırma gibi uygulamalar hüküm sürmüş olsaydı bu yapılanların hiçbirinin hayata geçme olasılığı yoktu.

Özetlemek gerekirse, her üyenin haklarını hiçbir kısıtlama olmaksızın kullanabileceği, demokratik sendikal mücadele faaliyetleri içinde verimli ve akılcı bir şekilde görevlerini yapabileceği bir kurumsal yapı yaşadığımız dönem için bir zorunluluktu. (J.A.)

II

Cumhuriyet Hükümeti'ne İletilen Rapor ve Raporun Eleştirisi

Asturias Konseyindeki bir grup üye Cumhuriyet Hükümeti'ne hitaben rapor olarak değerlendirilebilecek bir metin kaleme almışlar, metin çok temel yanlışlar içeriyordu:

İlk olarak, ne komünist konsey üyeleri ne de Birleşik Sosyalist Gençlik temsilcileri böylesi bir çalışmadan haberdar edilmiş, oluşan metnin içeriği incelenip onaylanıyorsa imzalanması gündem bile edilmemiştir.

Buradan devam edilirse, Cumhuriyet Hükümeti'ne iletilen bu metin Asturias Konseyi tarafından değil, bir grup konsey üyesi tarafından iletilmiştir.

Biz komünistler, JSU üyelerinin de katılacağını düşündüğümüz düşüncelerimizi şu şekilde ifade etmek isteriz; genel olarak bu metne katılmamakla kalmayıp, bu metin nezdinde Asturias işçi sınıfı ve tarihe karşı ortaya çıkan sorumluluğu da reddettiğimizi bildiriyoruz.

İkinci olarak, metin tamamlanmamış durumdadır. Asturias'taki kavganın ilk dönemine hiç değinmemiştir. Bilindiği gibi bu dönemde Halk Cephesi bileşeni tüm partiler çok zorlu şartlarda mücadele vermiştir. Bu dönem savaşın ilk ayını kapsamaktadır. Bu dönemde direnişi örgütlemek, ileriki dönemde faşistlere ve yabancı istilacı ordulara karşı verilen kavga için temeli oluşturmuştur.

Dolayısıyla kaleme alınan metin Asturias'ta yazılan kahramanlık

destanını kapsamaktan uzaktır, biraz sonra bahsedeceğimiz konulardaki görüşlerimiz okunduğunda bu durum büyük bir açıklıkla görülecektir.

Raporun – metni böyle tanımlamaya gönlüm elvermese de böyle diyeceğim – çeşitli yerlerinde siyasal partiler ve sendika örgütleri arasında ilişkiler adeta dikensiz gül bahçesi gibi aktarılmıştır.

> "Konseyi oluşturan ve Konsey'de temsil edilen çeşitli siyasal parti ve sendika temsilcileri arasındaki ilişkilerin her zaman saygı çerçevesinde ve sürekli olarak uzlaşma halinde geliştiğini ilan etmekten büyük mutluluk duyarız."

Hayır. Farklı idelojik duruşu ve siyasal hatta sahip partiler arasındaki ilişkileri somut durumun tahliline göre ele almayan, tarihsel nesnelliği göz ardı eden ve tarihe sadık kalmayan bir yaklaşım doğru değildir. Eğer gelecek nesillerin hem felsefi hem de siyasal anlamda değerli bir devrimci mirasa sahip olabilmesini istiyorsak gerçeklerin ortaya çıkartılması gereklidir. Gerçekler ise ancak yaşanmış olayların tarihsel materyalist bir bakış açısıyla ele alınmasıyla ortaya çıkabilir.

Bahsedilenin aksine siyasal partiler ve örgütler arasında temel konularda uzlaşmazlıklar ve ciddi karşı karşıya gelişler bulunuyordu. Bu çelişkiler Asturias direnişi sırasındaki olayların gelişimine doğrudan etkide bulunmuştur.

Bu çelişkiler savaşın ilk günü ortaya çıkmıştı. Komünistler iki milis müfrezesinin Asturias'tan ayrılarak Madrid'e gönderilmesine karşı çıkmışlardı, böyle yapılarak Oviedo kenti Aranda'nın insafına bırakılıyordu. Başka bir görüş ayrılığı kuşatılmış konumda bulunan Aranda ile temas kurmak üzere batıdan ilerleyen faşist birliklere saldırmak yerine, doğrudan Oviedo'ya düzenlenen harekât sırasında ortaya çıkmıştı. Sonra 1936 yılı Aralık ayında savaşın siyasal gidişatına yön veren kurumlardan Komünist Partilileri tasfiye etmek üzere antikomünist unsurlar tarafından provoke edilen "bakanlar krizi"ni hatırlıyoruz. 1937 Şubat ayındaki harekâtta da Ekim 1936 seviyesinde olmasa da bozgunculuk yapılmıştır. Diğer bir konu ise Halk Cephesi bileşeni partilerin demokratik anlamda haklarını savunduğu küçük işletmeler, zanaatçılar ve köylülere, özellikle anarşistlerin gerekenin tam aksi şekilde

davranması, demokratik seçim kurallarını işletmeyip fabrika komitelerinin iradesi adı altında dayatmalarda bulunmasıdır.

Uzlaşmaz çelişkilerin varlığı Özerk Konsey'in kurulmasıyla da su yüzüne çıkmıştır, bu oluşuma komünistler ve Birleşik Sosyalist Gençlik karşı çıkmıştır. İlgili bölümde dile getirdiğimiz gibi Özerk Konsey'in amacı düşmana kayıtsız şartsız teslim olmaktı. Tumturaklı sözler ve ultra-devrimci ifadeler bu içeriği değiştirmiyordu. Bu durum Konsey'in karşı karşıya kaldığı en ciddi durumdu.

Kısaca söylemek gerekirse en temel olanlarına işaret ettiğimiz örneklerde görüldüğü gibi savaşın gidişatını önemli derecede etkileyen derin fikir ayrılıkları mevcuttu.

Kavganın sürdürülebilmesinin ardındaki temel dayanak Asturias işçi sınıfının sahip olduğu siyasal sınıf bilinciydi. İşçi sınıfının - hem cephede hem de cephe gerisindeki – birlik ve beraberliği belirliyici unsurdu. Parti ise emekçi kitlelerin içinde bulunduğu eylemlilik sürecinde JSU ile beraber yeraldı ve siyasal olarak öncülük görevini yerine getirmeye gayret gösterdi.

Özerk Konsey Anayasası'ndaki "Cumhuriyet Hükümeti'nin onayı alındı" şeklindeki bir söylemi ciddiye bile almamak gerekir. Cumhuriyet Hükümeti'nin bu karardan memnun olmadığı ve bir oldubittiyle karşı karşıya bırakıldığı apaçık ortadadır.

Aynı zamanda Konsey'in "özerkliğinin" "Cumhuriyet Hükümeti'nin yetki ve sorumluluklarına hiçbir şekilde halel getirmeyecek şekilde" olduğu da doğru değildir. Çünkü Özerk Konsey'e atfedilen bazı yetkiler ancak Cumhuriyet'e sadık, elde silah savaşan İspanya halkının hükümetinin sahip olması gereken yetkilerdi.

Ek olarak özerklik metninin 3. maddesi ortadayken Cumhuriyet'e nasıl sadık kalındığının yorumunu okuyucuya bırakıyoruz: Hem "Bu kararname, onaylanması için Cumhuriyet Hükümeti'ne bilgi olarak geçilecektir" diyerek hükümeti dikkate almadığınızı ifade edeceksiniz hem de "Yayınlandığı andan itibaren geçerli ve önünde hukuki olarak hiçbir engel bulunmayan bu kararname..." diyeceksiniz.

Bu tür yanlışlıklar ancak çok daha büyük bir yanlışlık meydana gelince değersiz hale geliyor, o da bahsettiğimiz durum için – istediğiniz kadar süslü kelimelerle tanımlayın - tam boy teslim

olma halidir. Bu teslim olma durumuna dair bakışımız belli, yine ve ısrarla vurguluyoruz. "Özerkçiler" teslim olma durumunu ve koşullarını kimseyle görüşmek istemiyor, sadece ve sadece kendileri buna karar vermek istiyorlardı.

Bunun haricinde hiçbir açıklama, savaşın o zorlu günlerinde tüm disiplin önlemleri çökmüş, tüm denetim mekanizmaları iflas etmiş de olsa, gerçeklerle örtüşmemektedir.

Francisco Galan komutasındaki XIV. Kolordu'nun olağanüstü bir hızla yeniden örgütlenmesi ve ayağa kalkması aksi yönde savların çökmesinin delilidir. Hatırlanacağı gibi olaylar da bu yönde gelişmiş, XIV. Kolordu'nun beklenmedik direnişi karşısında düşman harekâtı birkaç günlüğüne durdurulmuş, bazılarının hayretler içinde bırakan genel direniş yeniden başlamıştır. Benzer şekilde Doğu Cephesi'ndeki Yarbay Javier Linares komutasındaki XVII. Kolordu'nun da katılmasıyla direniş güçlenmiştir.

Metinde Kurmay Başkanlığı'na da açık bir saldırı içeren ifadeler geçmekte, "en üst seviyeden başlayarak tüm birimlerde habis (aynen böyle) bir şekilde kendi başına buyruk davranış biçiminin" yer ettiği belirtilerek "Siyasi komiserlerin, askeri doktorların, ulaşım birimlerinin, topçuların, istihkâmcıların, levazımcıların, ordu donatım birliklerinin hepsinin bu davranış biçiminde olduğu, merkezi Cumhuriyet Hükümeti'yle temaslarının bulunmadığı" öne sürülür.

Burada kendi başına buyrukluk olarak nitelenen davranış biçimi bir ordunun örgütlenme yapısındaki işleyişidir ve merkezi komutanın özü de budur. "Özerkçilerin" bu ve benzeri eleştirilerini dikkate bile almaya değmez.

Raporu okumaya devam edelim. Okunduğunda ilk başlarda merak uyandıran sonrasında da okuyanı çileden çıkartan kısma gelelim. Bahsettiğimiz kısım Basklarla ilgilidir. Burada Bask topraklarını Asturias'tan 24 taburun savunacağı dile getirildikten sonra aynen şu ifadeler geçmektedir:

> "...Deneyimli Asturiaslıların Bask gençlerini Bilbao sokaklarında gezerken görmeleri, (vurgu bize aittir) zorlu ve dağlık bölgeden onları işgalcilere karşı savunmaya gelmiş olan Asturiaslıların iki bölge arasında karşılaştırmalar yaparak, moral

bozucu yorumlar yapılmasına sebep olmuştu."

Bu satırlar bizde ancak nefret duygusu uyandırır. Bask Hükümeti'ne yönelttiğimiz sınıfsal, siyasal ve ideolojik eleştiriler herkesin bilgisi dahilindedir. Bunlardan önceki bölümlerde ayrıntıyla bahsettik. Ancak "özerkçilerin" burada yazdıklarından kabul edemeyeceğimiz temel nokta Bask halkına karşı açıkça ifade edilen küçük görme halidir.

Bask emekçi halkının ve işçi sınıfının görkemli geçmişini her zaman takdir etmişizdir. Emek mücadelesinde Perezagua[185] ve Meabe[186], Bask proletaryasının kahramanlığının birer simgesi konumundadır. Bunların dışında Leandro Carro, Vicente Uribe, Dolores İbarruri, Jesus Larrañaga ve diğerlerini bu sınıfta değerlendirmeliyiz. Bu isimler Bask topraklarının bağımsızlığı için mücadele etmiş, bu mücadeleyi enternasyonalist bir bakış açısıyla vermişlerdir. PCE'nin ulusal soruna Leninist açıdan bakışı, Katalunya, Bask toprakları ve Galiçya'da da geçerlidir.

Buna ek olarak nesnel gerçek, tarihsel gerçek şudur: Evet, Bask Milliyetçi Partisi ve onun kurduğu özerk hükümetin çok ciddi hataları olduğu doğrudur. Ancak bizim "özerkçilerin" bahsettiği dönemde Kondor Lejyonu'nun, İtalyan faşistlerinin düzenli ordu birliklerinin, Solchaga ve diğerlerinin ordularının saldırılarına karşı Basklar vatanlarını üstün bir gayretle, gerçek kahramanlara yakışır şekilde savunmayı bilmişlerdir... Bu direnişleri karşılığında Nazi Kondor Lejyonu tarafından acımasızca cezalandırılmışlar, Durango ve Guernica[187] kentlerinde taş üstünde taş kalmamıştır.

---

185 Ç.N: Facundo Perezagua Suarez (1860-1935) İspanyol komünist siyasetçi ve sendikacı. Bask topraklarında PSOE ve UGT adına çalışmıştır. PCE'nin öncülü olan işçi örgütlenmelerinin kurucusudur.

186 Ç.N: Tomas Meabe Bilbao (1879-1915) İspanyol sosyalist yazar ve siyasetçi. PSOE gençlik örgütünün kurucusudur. Çok genç yaşta veremden ölmüştür.

187 Ç.N: Guernica Bombardımanı, 26 Nisan 1937 tarihinde sonradan Feldmareşal olacak olan Wolfram von Richthofen (1895-1945) komutasındaki Alman ve İtalyan savaş uçakları tarafından gerçekleştirilen saldırıdır. Hava savunma sistemi olmayan kent halı bombardımanıyla neredeyse tamamen yakılmış ve sivil halk katledilmiştir. Ünlü sanatçı Pablo Picasso (1881-1973) aynı yıl içinde yaptığı *Guernica* adlı resimde katliamı resmetmiştir. Eser, Franco rejiminin çökmesinin ardından İspanya topraklarına getirilmiş, bugün Madrid'deki Reina Sofia Müzesi'nde sergilenmektedir.

Franco diktatörlüğünden onay alan Nazi savaş uçakları gerilerinde iki binden çok ölü, binlerce yaralı ve dehşetli bir acı bırakmıştır. Guernica'ya atılan bombalarla Bask insanının özgürlük ve bağımsızlık arayışı köreltilmek istenmiştir.

Yine, bilinmesine rağmen Bask direnişin gerçekleştirdiklerinin yeniden göz atmak zorundayız. "Özerkçiler" bizi buna zorluyor.

Irun savunması herkes tarafından takdirle karşılanmıştır, sonrasında 31 Mart günü Mola'nın saldırısına karşı İbarrola'da şiddetli direniş yaşanmıştır. Bu gerçekleri Franco yanlısı tarihçiler bile kabul etmektedir. 20 Nisan günü Jesus Larrañaga komutasındaki iki tabur şiddetli direnişi tekrarlamıştır. Mayısın ilk günlerinde Bermeo bölgesinde İtalyan "Kara Oklar" birlikleri mağlup edilmiştir. Bu muharebede Birleşik Sosyalist Gençlik üyelerinden oluşan "Meabe" müfrezesi başarı göstermişti. Düşman takviye talep etmek durumunda kalmıştı.

Jata, Sollube ve Bizcargui üçgeninde Basklar, Asturiaslılar ve Santanderliler omuz omuza kahramanca savaşmıştır. Düşman 10 kilometre mesafeyi 40 günde ancak geçebilmiştir.

Peña Lemona ve daha sonra Archanda'da yeni destanlar yazılmıştır. Düşman saldırısının başlamasından yaklaşık iki buçuk ay sonra, ihanetler, gizli pazarlıklar ve Baskların yiğitçe dövüşmesine rağmen Bilbao kenti 19 Haziran 1937 günü düşmüştür.

Bask topraklarında daha uzun süreli bir direnişin örülememiş olmasının sebebi sadece yerel etkenlerle açıklanamaz. Nesnel olarak buraya yapılan düşman saldırısının önüne açan etkenler de bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi neredeyse, anarşist bir iktidarın tartışmasız hüküm sürdüğü Aragon Cephesi'nin tamamen sessiz kalmasıdır. Diğer önemli etken Mayıs ayında Cumhuriyet Hükümeti'ne ve Katalunya Özerk Hükümeti'ne karşı Barcelona'da kalkışılan anarşist-Troçkist darbe girişimidir. Anarşist liderlere sorsanız Aragon Cephesi'ndeki bu çatışmasızlığın sebebinin yetersiz silah olduğunu söyleyeceklerdir, ancak kendileri de karşıdevrimci olan bu kişilerin ellerinde her türden ağır silah da dahil olmak üzere gerekli silah, cephane ve mühimmat olduğunu biliyoruz. Anlaşılan bu silahlar faşistlere karşı kullanılmak yerine "özgürlükçü komünizmin" inşasında kullanılmıştır.

Barcelona'daki darbe girişimi sayesinde faşistler Aragon

Cephesi'nde tutmak durumunda oldukları birliklerin çoğunu kaydırabilmiş, Mola'nın harekâtına ilave destek verilebilmiştir. Ayrıca faşistlerin bölücü girişimleri ve Sevilla'dan General Queipo de Llano tarafından radyo üzerinden yapılan yıkıcı yayın sayesinde ayaklanma şiddetlenmiş, Cumhuriyet Hükümeti darbe girişimini bastırmak için bölgeye daha çok birlik kaydırmak durumunda kalmıştır. Sanayi, işçi yoğunluğu ve Avrupa'ya açılan bir kapı olma durumu nedeniyle çok önemli olan Katalonya için hükümetin yapabileceği başka bir şey yoktu. Ayaklanmacılar başta hükümet olmak üzere Genel İşçi Sendikası, Katalonya Sosyalist Birlik Partisi ve Katalan halkı tarafından mağlup edilmiştir. Ancak Kuzey Cephesi'ne vurulan darbenin çaresi yoktu, iş işten geçmişti. Benzer şekilde İspanya'nın itibarı uluslararası kamuoyu nezdinde zedelenmiş, Cumhuriyetçi topraklarda olumsuz bir hava estirilmişti. Krizin hükümete yansıması ise Largo Caballero'nun istifa ederek yerini Doktor Negrin Hükümeti'ne bırakması şeklinde gerçekleşti.

Belirli açılardan bakıldığında CNT-FAI'nin bu davranışı 1934 Ekimi'ndeki karşıdevrimci tutumlarının bir tekrarı gibiydi.

Bilbao'nun düşmesinin ardından Baskların en iyi birlikleri Santander'i savunmaya devam ettiler, öte yandan Santoña ihanetinden sonra cumhuriyet fikriyle uyumlu Bask yurtseverliği yerini Bask milliyetçiliğine bıraktı. Bask toprakları elden çıktıktan sonra artık Asturias ve Santander onlar için önem taşımıyordu, en iyisi düşmanla uzlaşmaktı.

Ancak bu zatlar gerçeklerin üzerini örtmekle kalmıyor, enternasyonalist esasları benimseyenlerce tüm Kuzey Cephesi boyunca örülen büyük dayanışmayı da görmezden geliyorlar. Bu dayanışmanın yaşandığı en önemli yerlerden birisi de Asturias'dı.

1936 yılı Ekim ayındaki saldırımızda bizimle beraber savaşanlar Basklar – ve Santanderliler – değil miydi? 1937 yılı Şubat ayında da aynı görevi yeniden yerine getirmediler mi? Loma de Pando tepesindeki çok önemli mevzileri ele geçirip düşmanın Oviedo ile ana bağlantı yolunu kesen, ardı ardına gelen karşı saldırılara rağmen orayı elden çıkarmayanlar aynı kişiler değil miydi?

Acaba bazı şeylerin üzerinden çok zaman geçti diye tamamen unutulacağı mı düşünülüyor? Asturias'ı son ana kadar kahramanca savunanlar arasında Bask topraklarının – ve Santander'in – en

yiğit evlatlarının olduğunu unutmamız mı bekleniyor?

Prada'nın yanında diğerleriyle beraber Asarta ve Segurajauregui'nin olduğu unutuluyor mu? XIV. Kolordu'nun sağ kanadından Juan Ibarrola'nın sorumlu olduğu unutuluyor mu? Bask önderleri Marquina, Critobal Errandonea ve pek çoklarının bizimle omuz omuza savaştığı unutuluyor mu? Llanes Muharebeleri'nde gösterdikleri başarıdan sonra özgürlük nişanıyla onurlandırılan "Larrañaga" ve "Isaac Puente" taburlarına ne demeli? Bilmiyorlar mı Carrocera, Manolin Alvarez ve Ladreda ile beraber Baskların, Santanderlilerin aynı cephede yan yana savaştıklarını?

Yoksa Aguirre ile kantonculuk veya daha kötüsü dar bölgecilik, mikro milliyetçilikte mi yarışıyorlar?

Hayır, yoldaş konsey üyeleri, içinde bulunduğunuz konum Bask savaşçıları açısından anlaşılmaz ve haksızdır.

Özellikle devrimci ve enternasyonalist olan Asturias işçi sınıfının gerçekleri çarpıtarak anlattığınız küçük burjuva yalanlarınızla bir ilişkisi yoktur.

Raporda Asturias ve Leon Konseyi'nin olağanüstü bir toplantıya davet edildiği, toplantıda da Santander'de gözlemlenen düşük moral seviyesinin yükseltilmesi için bir delegenin görevlendirildiği söyleniyor. Ancak o sıralarda düşman saldırısı devam etmemekteydi, raporu yazanların deyimiyle "kendi kararları uyarınca".

Hayır, baylar öyle değil. Düşman kendi kararı uyarınca durdurulmaz. Böyle saçmalık olmaz! Bırakın askeri olarak siyasi olarak bile böyle bir şey düşünülemez. Düşman ancak zorla durdurulur. Bu zorunluluk ise bahsettiğimiz gibi Bask direnişi sayesindedir. Bunu bizzat düşmanlarımız bile kabul etmiştir.

Ancak temel olarak düşman, raporu yazan baylar tarafından dile getirilmeyen önemli bir olay yüzünden durmuştu: Kuzeydeki hükümetin yardımı sayesinde. Bu büyük yardım, 6 Temmuz günü başlayan ve aynı ayın 27'sinde sona eren Brunete Muharebesi'ydi. Raporu yazan bayların hafızaları pek kuvvetli değil sanırım! Evet, Brunete Muharebesi. 11. Tugay'a bağlı 9. Alay'ın başında savaşan ve hayatını kaybeden yiğit Doktor Gonzalo Pando'yu hatırlayalım. Yine aynı muharebede savaşan ve hayatını kaybeden büyük Kübalı savaşçı Alberto Sanchez. Kanlı bir muharebeydi ve düşman

kuvvetleri bizden en az 50 bin kişi daha güçlüydü. Faşist komutanların deyimiyle, savaşın çehresini değiştirebilecek bir muharebeydi. En önemlisiyse Brunette'de karşılaştıkları durum nedeniyle Francocuların Asturias cephesinden asker kaydırmak durumunda kalmalarıdır. Bunlar Temmuz ayında yaşanıyordu, o sıralarda Santander'e yönelik bir saldırı yoktu, Santander saldırısı Ağustos ortalarında başladı. Kuzeydeki siyasal ve askeri yönetim bu uzunca sayılabilecek dönemde ne yaptı? Bu, başka bir anlatının konusu.

Düşman Dera'yı geçtiğinde durumun ciddi hale geldiği doğrudur, ordu birlikleri saflarında yoğun firar olaylarının yaşandığı da gerçektir. Ancak durum bunun ötesindedir:

> "Cephede kalan komutanlar askerlerini dövüşmeye devam etmeleri konusunda teşvik etmekten uzaktı çünkü biliyorlardı ki arkalarında deniz, önlerinde de ölüm vardı."

Aslına bakılırsa denizden gözünü ayıramayanlar Özerk Konsey'in kurucularıydı, bakmayın demagoji yaptıklarına, bakmayın "Tanrı gelse buradan kıpırdamak yok", "Yüzünüzü denize dönmek yok" diye çılgınca bağırdıklarına... Zamanında Cortes'in yaptığı gibi "gemileri yakmak"tan bahseden elbette yoktu![188] Yüzünü denize ilk dönenin Özerk Konsey Hükümeti'nin kurucusu olması ilginçtir, sonrasında gitti ve bir daha da dönmedi.

Direnişi başarıyla örgütleyen çok sayıda komutan vardı, 48 gün süren direniş boyunca sayısız kahramanlıklar gösteren sayısız asker vardı. Bu kişiler arkalarında deniz olduğu için değil, devrimci ve yurtsever İspanyollar olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirdiklerine dair bilince sahip komutan, siyasi komiser ve asker oldukları için dövüştüler.

Gıptayla bakılan bu kahramanca direnişi ortaya çıkartan şey, Asturiaslı savaşçıların, onlarla beraber savaşan Baskların, Santanderlilerin sahip olduğu siyasi bilinçtir, yoksa hiçbir şekilde konseyin ilan ettiği "özerklik" değildir. Bunları önceki bölümlerde

---

[188] Ç.N: Yazar burada İspanyol konkistador Hernan Cortes'in (1485-1547) Amerika kıtasına çıktıktan sonra beraberindeki savaşçıların kafalarından vatanlarına ve evlerine geri dönme umudunu çıkartmak için bu umudu simgeleyen gemileri bilerek ateşe vererek, onların Azteklere karşı bütün varlıklarını ortaya koyarak canla başla savaşmalarını sağlamasına atıfta bulunmaktadır.

yeterince ele aldık.

Cumhuriyet Hükümeti, askeri yönetime müdahale etmemesi için Özerk Konsey'in uygulamalarını engellerken haklı bir gerekçeye sahipti. General Gamir Uribarri'yi görevden Özerk Konsey almamış mıydı? Onun yerine Albay Prada'yı kim getirmişti? Konsey. Bunun üzerine elbette Cumhuriyet Hükümeti yeni Kuzey Ordusu komutanı üzerindeki tasarruf hakkını kullanmıştı.

Diğer komutanların çoğunun Özerk Konseyi kabul ettikleri bir gerçek olsa da, çoğu komutan bu kararı bir oldubittiyle karşı karşıya bırakıldıkları için almıştır.

Ne olursa olsun, Asturias'taki direnişin son safhasında komutanlar bereket versin Cumhuriyet Hükümeti ve ona bağlı Genelkurmay Başkanlığı'nın emirlerini yerine getirmiştir. Kavganın izlediği gelişmenin seyri, "özerkçilerin" komuta etme sevdasını kursaklarında bırakmıştır.

Son olarak başka bir soru akla geliyor: Direnişin en önemli dayanaklarından birisi olan XIV. Kolordu'nun en alttan en üste kadar tüm seviyedeki komutanları Konseyin "özerkliği" hakkında ne düşünüyorlardı? Bizler orada olduğumuz için olanlara şahidiz, Konsey'in hiçbir şekilde önemsenmediğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

"Raporun" diğer bir kısmına cevap vermek gerekiyor. Fiilen sadece silah ve cephane eksiğimiz yoktu, ayrıca hava kuvveti gibi elzem kuvvetlerimiz bulunmuyordu. Sadece güvendiğimiz bir avuç pilotumuz vardı, hepsi gerçek birer isimsiz kahraman olan bu kişiler, her havalandıklarında büyük ihtimalle geriye dönmeyeceklerini biliyorduk. Sıranın unutulmaz yoldaşımız Panadero'ya geldiğini hatırlıyorum! Asturias göklerinde tur atarak cephede savaşan kahraman yoldaşlarına cesaret vermeye çalışırken düşüşe geçtiğini görünce dehşete düştük, sonrasında yeniden yükselemedi.

Sonuç olarak 48 gün boyunca dayanabilecek kadar silah ve cephanemiz vardı. Asturias'da da bazı silahlar üretilebiliyor veya tamir edilebiliyordu, bunlar arasında topçu birlikleri ve savaş uçakları için top mermileri, tapalar ve bombalar vardı. Bask topraklarından da el bombası gereçleri geliyordu, bazı tüfekler bomba atar olarak da kullanılabiliyordu.

Konseyin ricası üzerine Hükümet hiç vakit kaybetmeksizin bir

silah ve mühimmat sevkiyatı yapılmasına karar verdi. "Reina" adlı buharlı gemi Cumhuriyet Hükümeti'nin elinde olmayan sebeplerle Gijon'a 17 Ekim günü yani iş işten geçtikten sonra ulaştı. Ancak gelen silah ve ekipman kullanıldı, bu sevkiyatta 65 makineli tüfek ulaşmıştı elimize.

Konsey'in almış olduğu tahliye kararında itiraz edeceğimiz bir konu bulunmuyordu. Daha önceki bölümlerde belirttiğimiz konularda tutulmayan sözler vardı sadece: Ne 50-60 bin kişilik gemiler hazırdı, ne de en önemli maden havzaları ve savaş sanayisinde faliyet gösteren fabrikalar düşmanın kullanamaması için imha edilmişti.

"Raporun" yazarı konsey üyelerinin vardığı sonuçlar dar bölgecilikle maluldur, ayrıca baştan sona kadar bütün metne öznel bir bakış açısı hâkimdir.

Topraklarının her karışını canı pahasına savunan Asturias metinde belirtildiği gibi "yapayalnız" değildi. Her zaman başarıyla ulaşmasa da Cumhuriyet Hükümeti tarafından gönderilen yardımlar vardı, cephede ise Baskların, Santanderlilerin yoldaşça desteğini görüyorduk.

Son olarak raporu yazan konsey üyeleri "Asturias Ordusunun *kurban edilmek üzere seçilmiş olan tek ordu* olduğunun yarattığı acıyı susturamadıklarını" ifade etmiş (vurgular bize aittir, J. A.), "Asturiaslı askerlerin sadece onda birinin kurtarılabildiğini" belirterek İspanya için "tüm evlatların kanının feda edildiği" eklenmiştir.

Burada Cumhuriyetçi Hükümet'e alenen ağır bir suçlama yapılmakta, Asturiaslı yiğit kardeşlerimizin yüzüstü bırakılarak kendi başlarının çaresine bakmak üzere terk edildikleri öne sürülmektedir. Bu tür suçlamaları kökten reddediyoruz.

Böyle bir söylem, "raporun" pek çok yerinde başka örneklerde de görüleceği üzere tamamen temelsizdir, tamamen uydurma olmasının ötesinde İspanya'nın diğer bölgelerinde diğer Cumhuriyetçi savaşçıların yapıp ettiklerini de değersizleştirme çabası içindedir. Madrid Muharebesi sırasında kenti savunanların Madrid emekçi halkının kanı oluk oluk akmadı mı? Jarama'da, Guadalajara'da ve diğer yerlerde birlikte canımızı vermedik mi? Kuzey Cephesi'ne destek vermekten başka amacı olmayan Brunete, Belchite ve

pek çok başka yerde saldırılar düzenlenmedi mi? Uluslararası Tugaylar'ın fedakâr savaşçıları enternasyonalist dayanışma adına kanlarını bizimle beraber akıtmadılar mı?

Eğer öyleyse bu sürekli şikâyet eder homurtu hali nedir? Acaba Cumhuriyetçi Hükümet'in, Konsey'deki "özerkçilerin" kayıtsız şartsız teslimiyetçiliğine pabuç bırakmaması yüzünden olabilir mi? Belki de kim bilir, umut bağladıkları İngiliz ve Fransız donanmalarının gelmemesinden mi kaynaklanıyor rahatsızlıkları?

Öte yandan Bilbao'nun düşmesinin ardından Londra ve Salamanca[189] arasındaki sadece ticaret alanında değil tüm alanlarda ikili ilişkilerin gözle görülür derecede geliştiğini de mi göremiyorlar?

Tüm İç Savaş boyunca "Avrupa'da barışı daim kılmak!" adına daima Francocuların tarafını alenen tutan İngiliz Muhafazakâr Hükümeti'nin varlığını da unutmamak gerekir.

Cumhuriyet Hükümeti ne yapabilirdi? Kuzeye savaş ve yolcu gemileri mi yollasaydı? Bunu yapacak gücü bulunmadığını biliyoruz. Faşist abluka ve uluslararası müdahale etmeme siyaseti adım attırmıyordu. Eğer askerlerimizin onda birinden çoğu bölgeden ayrılamadıysa bunun tüm sorumluluğu Konsey'in omuzlarındadır, bizzat Konsey'in başkanıdır 50-60 bin kişi için listeler hazırlatan ve gemiler vaat eden.

Sonuçta bizim de Santoña'da Bask milliyetçilerinin yaptığı gibi başka bir yol izleyebileceğimizi ima edenler vardır, ancak Konsey'in içindeki bu birtakım kişilerin ruh haliyle Asturiaslı savaşçıların ruh hali arasında dağlar kadar fark vardı. Asturias'ta yapamadıklarını daha sonra Madrid'de Casada cuntasının hainleri eliyle yaptılar...

Her şeyin altında bir bit yeniği arayanlar olarak değerlendirilmek istemeyiz ancak raporun yazarlarının kayıtsız şartsız teslim konusundan bahsederken Santoña'da Bask milliyetçilerinin kayıtsız şartsız teslim olmalarından bahsetmemelerinden şaşkınlığımızı gizleyemiyoruz, bu teslimiyetin Santander'in düşüşüne de büyük etkisi olduğu bilinmektedir. Bu utanç verici durumun

[189] Ç.N: Henüz İç Savaş'ın bu aşamasında uluslararası kamuoyunda tanınmayan Franco rejimi kastedilmektedir.

sorumluluğunu kimse Uribarri'de aramasın!

Bizi şaşırtan bir başka durum ise raporda Asturias'daki Halk Mahkemesi hâkim ve üyelerinin 12 Ekim günü "Somme" adlı gemiyle kaçmalarından hiçbir şekilde bahsedilmemiş olmasıdır. Asturias'taki kahramanca direnişten bahsederken, bu ve benzeri kişilerin bu türden davranışlarının yarattığı olumsuzluğa rağmen direnişin yükseltildiğini unutmamak gerekir.

O dönemlerde Konsey toplantılarında orduda yaşanan firar olaylarının şiddetle eleştirildiğini anımsıyorum. Ancak başta Konsey Başkanı olmak üzere bazı konsey üyelerinin daha bu konuşmalar yapılırken ihanet olarak adlandırılan kaçış planlarını bizzat kendilerinin yaptıkları ortaya çıkıyor. Acaba bu "raporu" yazanlar arasında da onlardan birileri var mıdır? Bunu söylemek güç ancak karşımızdaki çıplak gerçek acı verici şekilde ortada duruyor.

Bu bölümü, raporun hiçbir şekilde Asturias'taki son kahramanca direnişten bahsetmediğini söyleyerek tamamlayabiliriz. Rapor bu anlamda yukarıdaki XIV. Bölüm'le karşılaştırılabilir.

Raporda hiçbir şekilde görmezden gelinemeyecek "El Mazuco" direnişinden bahsedilmiş. Ancak raporda ne Peña Blanca'daki Santanderli bahriyelilerin gerçekleştirdiği harekâttan ne de Albay Prada tarafından yürütülen Kuzey Ordusu'nun Sierra de Cuera'daki direnişinden bahsedilmiştir. Raporda Benzua harekâtından bahsedilmiş olsa da, cephede yürütülen faaliyetlerin saygısız, umursamaz ve aşağılayıcı şekilde betimlendiğini söylememiz lazım. Santianes, Benzua ve Mofrecho şiddetli çarpışmalara sahne olmuştur. Faşist I. Navarra Tugay komutanı Albay Garcia Valiño karşı karşıya kaldığı direnişin şiddetini kabul etmiş ve Cumhuriyetçilerin "inatçı direnişi" nedeniyle ilerleyemediklerini açıkça ifade etmiştir. Daha sonra generalliğe terfi eden Valiño dağlık arazide en şiddetli direnişin yaşandığı bölge olarak Benzua, Mofrecho, Ribeo, Sierra Cavada bölgesini belirtir.

Hem "raporu" yazanları, hem hükümeti hem de düşmanı şaşkınlığa sürükleyen son direnişin nasıl bir kahramanlık destanı olduğunu yeni baştan yazacak durumumuz yok. Buna yapamayız çünkü direniş sadece Mazuro, Benzua, Peña Blanca, Mofrecho ve Ribeo'da değildi, tüm doğu bölgesinde, yaylalarda ve dağlardaydı. Ayrıca "raporcu" konsey üyelerinin tamamen unuttuğu Cantabria

dağlık bölgesindeki limanlardaydı. Aralla, El Rozo, Peña Bujan, Machamedio, Piedrafita ve Vegerada'yı da bilmedikleri ortaya çıktı. Peki bu konsey üyesi yoldaşlar bu destansı direniş sırasında neredeydiler? Yaşanan sadece bilgi eksikliği midir acaba? Yoksa ordunun en üst seviyelerinde sadece bu belli başlı muharebelerin konuşulması mıdır sebep? Bu demek oluyor ki verilen kavgaya duyulan ilgisizlik, hatta alttan alta inanmadıkları bu kavgaya duyulan küçümseme durumu... Demek ki böyle "özerkçi" olunuyor.

Özetlemek gerekirse, kıyasıya eleştirdiğimiz bu rapor Asturias'taki savaşın gidişatını yansıtmamaktadır. Bütünlüklü değildir, yanlıdır; "sorumlu ben değildim" bakış açısıyla yazılmış, mantığa, nesnel eleştiriye ve özeleştiriye uzak bir metindir. Onlara göre, ilkin Halk Cephesi sonra da tüm birbirinden farklı bileşenleriyle Konsey her şeyi en güzel şekilde yapmıştır. Bu durum siyasal kendini beğenmişlikten başka bir şey değildir, amacı da açıkça tüm işlenmiş hataların, yapılan yanlışların üzerini örtmektir. Onlara göre tüm yanlışlar ve hatalar Cumhuriyet Hükümeti'nin, Baskların ve Santanderlilerindi.

Belge boyunca sürekli olarak bilinçli şekilde psikolojik değerlendirmeler gayet beceriksizce yapılıyor, bu tür tahlillerde böyle yaklaşımların nesnel gerçeği vermekten uzak olduğunu söylemeye bile gerek yok. Ancak metin boyunca bu argüman Cumhuriyetçi Hükümet'e karşı Özerk Konsey Anayasası'nı savunmak için gerekçe olarak kullanılıyor. Buradan hareketle "Psikolojik nedenler konumumuzu doğrulamaktaydı" şeklinde gerekçeler dile getirilmektedir. "Döneme egemen olan psikolojik faktörler" değerlendirildiğinde "özerk yapının daha fazla yetkiyi ele alması gerekiyordu." "Psikolojik etkenlerin temel değerini kimse yadsıyamaz". Özetle bu çok konuşup hiçbir şey söylemeyen zatlar - Cumhuriyetçi Hükümet tarafından görmezden gelinen! - Asturias'a özgü ve Asturiaslıların psikolojik durumuna dair özgünlüklerin bağımsızlık ilan etmek için yeterli sebep olduğunu iddia ediyorlar.

Her bölgenin hatta Katalonya, Bask toprakları ve Galiçya örneğinde olduğu gibi ulusal ölçeğe çıkan kendine has özgünlükleri ve özellikleri elbette vardır. Ancak İspanyol devletinde temel bir birleştirici unsur olduğunu da akıldan çıkartmamak gerekir: O da tarihin ilerletici gücü olan sınıflar savaşıdır, bu kavga tüm ülkedeki

işçileri aynı kavgada birleştirir. Asturias denilince akla yerel gayda ve trampet, bir de elma şarabıyla herkesin hayran olduğu güzel gelenek görenekler gelse de belirleyici ve önemli olan sınıf karşıtlığı ve sınıf savaşımıdır. İşçilerin psikolojisini belirleyen etken budur, bunun dışındaki yorumlar apaçık idealizmdir. İdealizm ise Marx tarafından ortaya konan tarihsel materyalizm ve Pavlov tarafından geliştirilen teorilerden sonra artık sadece gericiliğin ideolojilerine cephanelik sağlamaktan başka bir işe yaramaz![190]

Belki de "belgenin" yazarları arasında psikoloji alanında uzman veya bu ruh bilimine ilgi duyan birisi vardır ancak Asturiaslılar, Basklar ve Santanderliler işlerini ruh hallerine bırakmaz, eski moda psikoloji teranelerine pabuç bırakmaksızın vatanlarını 48 gün boyunca yiğitçe savunmasını bilirler.

İnsanda cesaret olacak. Asturias işçi sınıfı ve emekçi halkının bu yönde bir talebi var, bu talebin tarih karşısında yerine getirilmesini istiyorlar. Asturiaslı siyasal önderlerin, özellikle de o dönem emek hareketinde hâkim konumda olan PSOE liderlerinin ölümcül hatalar yaptıklarının ilan edilmesini istiyorlar.

Hatalardan ilki daha en başta anlattığımız Indalecio Prieto ile yapılan uzlaşmadır, maden işçilerinden oluşan birliklerin Asturias dışına gönderilmesidir. Bu birliklerin bulundukları yerde kalması durumunda Bilbao ve Santander örneğinde olduğu gibi Asturias'ın başkentinin[191] elde tutulması işten bile değildir. Bu utanç verici hamle tüm savaşın gidişatına etki yapan bir hale evrilmiştir. Buradan bir de sahte efsane doğmuştur; Oviedo geçilmez!

En son hata ise bizce hata değil bilinçli bir şekilde yapılan bir eylemdir, tüm sonuçlarını irdelediğimiz Özerk Konsey'in kuruluşudur.

Bütün bunların olabilmesinin ardında yatan sebep, siyasi partilerin küçük-burjuva liderlerinin apaçık antikomünist bir siyasi

190 Ç.N: Buradaki "idealizm" ve "materyalizm" felsefî terimler olarak kullanılmıştır. Kabaca sınıflandırmak gerekirse idealizm önce ruhun (tanrı) var olduğunu ve onun iradesiyle maddenin (fiziksel evren) var olduğunu savunurken, materyalizm evrende önce maddenin olduğunu ve ruhun (düşünce) ondan türediğini savunur. Bakış açılarındaki bu ayrımın bilim, ekonomi, siyaset, toplumsal hayat gibi temel alanlarda farklı yansımaları vardır.

191 Ç.N: Oviedo kastedilmektedir.

program etrafında anarşistlerle işbirliği yapmalarıdır. Böyle yapılarak antifaşist kavgaya büyük darbe vurulmuş, işçi sınıfı militanları içinde büyük ilgi gören birlik duygusu zedelenmiştir. O işçi sınıfı ki hem cephede hem cephe gerisinde örgütlenmede yaratıcılığını konuşturmuş, en başından en sonuna kadar savaşarak adeta tarih yazmış, savaşın en eşitsiz muharebesi olan son direnişte seve seve yer almış, Asturias'ın doğusunda ve güneyinde denizimize, nehirlerimize ve aşılmaz dağlarımıza layık bir kavga vermiştir.

III

Kuzey Neden Yenildi?

Bu soruya vereceğimiz cevabı dikkatlice şu şekilde ortaya koyabiliriz: Sonraki dönemde, 1939 yılı bahar aylarında Cumhuriyet hangi sebeplerden dolayı yenildiyse, Kuzey de aynı sebeplerden dolayı yenilmiştir.

Kuzey'in yenilgisinin sebepleri şunlardı:

Dış müdahale. Doğrudan girişilen askeri harekâtın yanı sıra – özellikle Naziler – ortak harekât düzenlenmiştir. İtalyan faşist ve Alman Nazi Hava kuvvetlerinin birlikte yürüttükleri saldırıların yanı sıra Alman topçusunun destek verdiği ve İtalyan Ordusu'nun doğrudan katıldığı harekâtlar yaşanmıştır. Franco'ya bütünlüklü bir şekilde sahip çıkılmıştır.

Müdahale etmeme siyaseti. Bu sayede Kuzey Cephesi'nin savunulmasında yaşamsal öneme sahip olan cephane ve mühimmatın gelişi engellenmiş, Cumhuriyetçi bölgenin Sovyetler Birliği ve diğer ülkelerle temas kesilmiştir. Müdahale etmeme siyaseti sürekli olarak saldırgan tarafa yarar sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu anlamda dış müdahalenin bir bileşenidir.

ABD'nin tarafsızlık siyaseti. ABD Kongresi'nin 6 Ocak 1937 günü aldığı kararda şunları dile getiriliyordu: "...varış yeri İspanya olan tüm silah, cephane veya savaş ürünlerinin ihracı yasaklanmıştır... "Bu karar müdahale etmeme siyasetinden daha ağır bir pranga anlamına geliyordu. Saldırganla saldırıya uğrayanı aynı kefeye koyan bu yasa hem hukuksal olarak hem de insani olarak adaletsizdi. Elbette bu yasa en çok saldırgan tarafın işine geliyordu çünkü onlar

çeşitli yollarla Kuzey Amerika kökenli savaş araç-gereçlerini ve özellikle petrol ürünlerini rahatlıkla elde edebiliyorlardı.

Ancak buna rağmen Amerikan halkının davamıza olan sempatisi gözlü görülüyordu. Bunun en asil ve en belirgin göstergesi Amerikan halkı tarafından oluşturulmuş olan ve bizimle omuz omuza yiğitçe dövüşen "Abraham Lincoln" Uluslararası Tugayı'ydı. Kamuoyu anketleri de (örneğin Gallup) bu durumu ispatlıyordu. Ancak buna rağmen Temsilciler Meclisi'nde sadece tek bir milletvekili tarafsızlık yasasına karşı oy kullanmıştı. Senato'da ise hiçbir vekil karşı oy kullanmamıştı. Uzunca bir süre halkımıza siyasal veya ekonomik olarak yardım etmek suç sayıldı. Rosenberglerin[192] yargılanması sırasında iddia makamı tarafından öne sürülen gerekçelerden bir tanesinin de çiftin Cumhuriyetçi İspanyollara "ekonomik yardım yaptıkları" olduğu unutulmamalıdır.

İspanyol Kilisesi ve Vatikan'ın *işbirliği.* Kilise ve Vatikan, "komünizme karşı haçlı seferi" olarak adlandırdıkları sürecin maddi ve manevi olarak planlanması, yola konması, geliştirilmesi ve sonuca bağlanmasında faşist saldırganlara destek vermiştir. Kilise sınıfsal olarak geleneksel görevini yaparak güçlüden, ezenden ve mali oligarşiden yana konumunu almıştır.

Papa XII. Pius'un galiplere hitaben yaptığı açıklama da tahlilimizin ne kadar doğru olduğunun teyidi niteliğindedir. Açıklamayı burada alıntılamaktan kendimizi alamıyoruz, şu şekilde:

"Katolik İspanya'nın sevgili evlatları, sizlere hitap etmeken büyük mutluluk duyuyor, sizin nezdinizde Hıristiyan inancının sınandığı yokluklar ve kahramanca fedakârlıklar sonucunda Tanrı'nın size bahşettiği barış ve zafer tacını elde etmenizden ötürü kardeşçe kutluyoruz. Aklıselim İspanyol halkı asil ruhunun iki öne çıkan özelliği olan cömertlik ve samimilikle, kökeni derinlere giden Hıristiyan uygarlığına ve dini inancına sahip çıkmıştır. İspanya'nın koruyucuları olan Kutsal Bakire ve Aziz Santiago ile diğer İspanyol azizlerinin lütfuna mazhar olan siz Katolik İspanya'nın çok sevgili evlatlarını Tanrı'nın devleti, hükümeti, piskoposluğu ve çile çeken kardeşlerimiz adına kahramanca

192 Julius ve Ethel Rosenberg hiç işlemedikleri halde ajanlık suçlamasıyla yargılanmış, suçlu bulunarak 19 Haziran 1953 tarihinde elektrikli sandalyede idam edilmişlerdir.

verdiğiniz savaştaki başarılarınız ve inancınıza her zaman sadık kaldığınız için kutsuyoruz."

XII. Pius, kendisinden önce papa olan XI. Pius'un sürdürdüğü siyasetin takipçisi olmuş, ayaklanmacı faşistleri kutsamaktan çekinmemiştir.

Kilisenin izlediği siyasette değişikliğe gittiği, taktiksel olarak önemli revizyonlar yaptığı ve Papa XXIII. Juan'ın[193] *Mater et Magistra*[194] ve *Pacem in Terris*[195] eserinin ve II. Vatikan Konseyi toplantılarının ardından değişim sürecine girdiği doğrudur. Ancak ulusal bağımsızlık savaşımızı izleyen dönemi anlatan tarihsel gerçeklik ve nesnel koşullar, İspanyol halklarının içine düştükleri felaketin esas sebepleri arasında yer alan ve yaklaşık 40 yıl boyunca ülkeye egemen olan gerici karanlığı ve eşi benzeri görülmemiş terörü görmezden gelemez.

Yenilginin sebeplerine devam edebiliriz. *En çarpıcı yansıması azılı bir Sovyet karşıtlığı olarak gerçekleşen antikomünist siyaset.* Özellikle Batı Avrupalı "demokratik" ülkeler tarafından yürütülen bu siyaset hem iç hem dış siyasette, hem de Milletler Cemiyeti'nde çok belirgindir. Bu siyaset tarzı 2. Enternasyonal yöneticilerinin çoğunun yönetim tarzını ifade eder, İngiliz işçi sınıfındaki emek hareketini belirler. Bu siyaset tarzı diyalektik olarak dejenere olmaya ve Nazizm tarafından doğrudan belirlenmeye mahkûmdur. Çekoslovakya'nın ilhak edilmesi süreci bunun çok çarpıcı bir örneğidir. Chamberlain ve Daladier'in[196] Çekoslovakya için istedik-

193 Ç.N: Papa XXIII. John veya Juan (1881-1963) 1858-1963 yılları arasında Papalık yapmıştır. İtalyan asılıldır, asıl adı Angelo Guiseppe Roncalli'dir. 1934-44 arasında Vatikan Büyükelçisi olarak Türkiye'de görev yapmıştır. 2. Dünya Savaşı sırasında özellikle Yahudileri ve mültecileri korumaya çalışmıştır. Metinde bahsedilen ve yazmış olduğu en önemli eserler olarak kabul edilen kitaplarda insan haklarına vurgu yapar. Yine metinde bahsedilen ve kilise kurullarının belirlenip reformların gündem edildiği II. Vatikan Konsey toplantısı 11 Ekim 1962 günü başlamıştır.

194 Ç.N: *Hıristiyanlık ve Sosyal Gelişim*

195 Ç.N: *Dünyada Barış*

196 Ç.N: Edouard Daladier (1884-1970) Fransız siyasetçi, 2. Dünya Savaşı'nın başında Fransa Başbakanlığı yapmıştır. 1938 Münih Konferansı'nda Adolf Hitler'e boyun eğerek yatıştırma siyasetini izleyenlerdendir. 1939 yılında Nazi-Sovyet Saldırmazlık Paktı imzalanınca Fransız Komünist Partisi'ni yasadışı ilan etmiştir. Nazilerin 1 Eylül 1939 günü Polonya'ya saldırması

leriyle, İspanya için denedikleri aynıdır.

Eğer durum bu şekilde değilse savaşın başından beri, özellikle de 25 Temmuz 1936 tarihinden itibaren Leon Blum önderliğindeki Fransız Hükümeti'nin almış olduğu İspanya'ya silah ihracatını yasaklayan ve iki ülke arasındaki yürürlükteki antlaşmaları açıkça ihlal eden karar başka nasıl açıklanabilir?

Önceleri ne Baldwin ve Leon Blum, ne de sonraki dönemde Chamberlain ve Daladier'in Cumhuriyet'e karşı "Avrupa'da barışın devamı" için cephe almadığı kuyruklu bir yalandır. Bu konuda gönüllerinden geçenleri Churchill küstahça dile getirmiş, ona göre Francocuların kazanacağı bir zafer "Cumhuriyetçi Hükümet'in kazanacağı bir zafere göre kötünün iyisi" olacaktır.

Bu kişiler emperyalistlerin sınıfsal çıkarları ve öfkeleri adına hareket ediyor, Avrupa'daki barış ortamına dair söylemlerini reformcu parti ve örgütler aracılığıyla halklarına iletiyorlardı.

Cumhuriyetçilerin olası bir zaferinin İspanya'da komünistlerin etkisini arttırmasından korkuyor, bu yönde bir zaferin ülkemizde Sovyetler Birliği'nin saygınlığını arttırarak uluslararası işçi hareketini güçlendirmesinden çekiniyorlardı.

Ayrıca İspanya'da olası bir halk zaferinin Fransız ve İngiliz işçi sınıflarını ve emekçi halklarını etkilemesinden, bunun ötesinde Avrupa'nın diğer ülkeleriyle dünyada da benzer bulaşıcı etkilerinin olmasından korkuyorlardı.

Kendi mantıklarıyla akıl yürüterek vardıkları sonuç şu şekildeydi: İspanya'da Nazi zaferine yardım edelim. Sonuçta Naziler mali sermayeyi temsil ediyorlar, bizim de onları asıl hedefleri ve hedefimiz olan Sovyetler Birliği'ne saldırmaları için zorlamamızdan doğal bir şey olamaz.

Bu siyaset uyarınca Chamberlain, Mussolini ile 16 Nisan 1938 tarihinde dostluk ve işbirliği antlaşması imzaladı, bu antlaşmanın tarihi tam olarak faşistlerin Cumhuriyetçi bölgede ilerleyerek Akdeniz kıyısındaki Vinaroz'u ele geçirip Cumhuriyetçi toprakları

üzerine Almanya'ya savaş ilan etse de devreye girmesi beklenen Fransa-Polonya Antlaşması'na rağmen silahlı kuvvetlere başvurmamıştır. Mart 1940'da başbakanlıktan istifa etmiştir. Alman işgalinin ardından Kuzey Afrika'ya kaçsa da Vichy rejimi tarafından yakalanmış ve vatana ihanetten tutuklanmıştır. Savaşın ardından belediye başkanlığı yapmıştır.

birbiriyle irtibatı kesilen iki ayrı bölgeye ayırdığı harekâtın ardından geldi. 27 Şubat 1939 tarihinde Fransa ve İngiltere, sonra da ABD, Cumhuriyetçi Hükümet ile ilişkilerini keserek Franco'yu tanıma yoluna gittiler.

Ancak emperyalistlerarası çelişkiler bu kadar kolay çözülemez. Naziler, şaşkınlıktan dehşete düşmüş Anglo-Fransız emperyalistlerine yardımlarından dolayı minnettarlığını Fransız, İngiliz ve müttefik birliklerini panzerleriyle ezerek, Londra üzerine kâbus gibi çöken V-1 ve V-2'lerle göstermiştir.[197] Madrid örneğinde olduğu gibi İngiliz başkentini koruyan Londra halkının öfkeli çığlığı olmuştur. Bütün bunlar "Tek bir İngiliz denizcinin hayatı İspanya'da tüm olup bitenlerden değerlidir" aptalca cümlesini sarf eden İngiliz amiraline rağmen gerçekleşmiştir.

Yüzbinlerce Fransız ve İngilizin kanına girilmiştir: Yaşananlar bu iki ülke hükümetinin Francocular ile onların ağababaları Nazilere yönelik uyguladığı ve yatıştırma siyasetinin doğrudan sonucudur.

Bu antikomünist ve Sovyet karşıtı siyaset, özellikle Cumhuriyetçi kamptaki teslimiyetçi İspanyollar arasında karşılık bulmuştur. Bu öbeklerin dahil oldukları çeşitli hükümetler de verilen kavgaya bu yönde müdahale etmiştir. Ancak hep dile getirdiğimiz gibi bu müdahale sınıfsal olarak bakıldığında hep Cumhuriyet'e ve emekçi halkın çıkarlarına karşı olmuştur.

İngiliz emperyalizminin izlediği siyaset İspanya'da kendisini ifade edecek kanalı Besteiro'nun şahsında bulmuştur. Buna göre komünistler olmaksızın savaşın kazanılamayacağı teslim edilirken, savaşın kazanılması durumunda ise komünistlerin kitleler nezdinde saygınlığının artacağı öngörülmektedir. Bu yüzden bu bakış açısı için savaşın en iyi, ya da kötünün iyisi sonucu Cumhuriyetçilerin savaşı kaybetmesidir.

2. Enternasyonal liderlerinin izlediği teslimiyetçi ve yönsüz siyaset, tüm dünyadaki proletarya ve emekçi halkların birlik ve dayanışma içinde olma durumunu parçalamış, bu sayede her ülkedeki emekçilerin – Nazileri yatıştırma siyaseti güden - kendi

197 Ç.N: Almancası Vergeltungswaffen (İntikam silahı) olan, ilk seyir ve balistik füzelerinin adıdır.

hükümetlerine, saldırgan faşistlere yardımı kesmeleri ve tam tersine yasal tek egemen kurum olan demokratik İspanya Cumhuriyeti Hükümetine yardım edilmesi için baskı yapmaları fırsatı kaçırılmış oldu.

Buna rağmen başta Sovyetler Birliği ve Meksika olmak üzere pek çok ülkenin küresel ölçekte ördüğü dayanışma, enternasyonalist dayanışmanın gereklerini harfiyen yerine getiren 3. Enternasyonal bileşenleri, başta Avrupa olmak üzere diğer bölgelerdeki işçi sınıfı ve emekçi halklar Cumhuriyetçi direniş için büyük bir destek sağlamıştır.

Bütün İspanya gözönüne alındığında Kuzey Cephesi'nin çöküşüne etki eden nedenlerin irdelenmesi konusunda dönemin Savunma Bakanı Indalecio Prieto'nun görüşlerine yer vereceğiz. Bu değerlendirmelerin, özellikle bir önceki bölümde ele aldığımız ve bazı konsey üyeleri tarafından yazılmış olan "raporun" ortalıkta gezdiği bir durumda önem taşıdığını düşünüyoruz.

Prieto'ya göre Kuzey'in yenilmesinin yedi sebebi vardı (*El Socialista, 30-X-1937*).

Birinci sebep, "karşıt siyasetler". Gerçekte olan tam da buydu. Tarihimizin çok önemli bir evresinde birbirleriyle taban tabana zıt görüşte olan siyasetçiler nedeniyle ortak düşman olan faşizme karşı tüm güçleri kapsayan kalıcı ve güçlü bir birlik sağlanamamıştır. Karşıtlık, tanım gereği en az iki farklı görüşün varlığını öngörür. Burada önemli olan hangi tarafın doğru olduğudur. Yukarıdaki tüm bölümlerde bu konuları yeterince detaylı şekilde irdelediğimizi düşünüyoruz. Yine de özetle değinmek gerekirse, bu karşıtlığın kısmen Bask Milliyetçi Partisi ve kısmen de Kuzey Bölgesi'ndeki az sayıda olmayan sosyalist ve anarşist lider tarafından sistematik bir antikomünist siyaset şeklinde sergilendiğini, bu durumun çoğu konuda görüş ayrılığına yol açtığını, Cumhuriyetçi güçleri böldüğünü söyleyebiliriz. Bu düşünce tarzının Santoña'daki kayıtsız şartsız teslimiyet ruhunu empoze etmeye çalıştığını ancak Asturias'ta bu planın Cumhuriyet Ordusu bünyesindeki işçi sınıfı ve emekçi halkın direnişi, Bölgelerarası Konsey'deki komünist ve Birleşik Sosyalist Gençlik temsilcilerinin kararlı tutumu nedeniyle uygulanamadığını yeniden hatırlatabiliriz.

Bu antikomünist ruh halinin en belirgin örneklerinden birisi

herhalde Bask Hükümeti Başbakanı konumundaki Jose Antonio de Aguirre y Lecube tarafından Cumhuriyet Hükümeti'ne sunulan rapordur. Rapordaki Asturias ve Santander'i aşağılayıcı tarz derhal fark edilmektedir. Raporda düşmana yani komünistlere karşı tutum, saplantı derecesinde belirgindir. Daha ilk maddeden itibaren her şey apaçık ortaya konur:

"1. Kuzey Ordusu'nda komutan konumunda sorumlulukları olan kişilerin, Santander ve Asturias'ta kendilerine yakın görülen bazı komünist unsurlar tarafından cesaretlendirilmesi sonucu girişilen görünüşte samimi ancak verimsiz ve rahatsızlık verici harekâtla kendisini var eden siyasi entrikalara karşı..."

Yine Aguirre'ye göre kendi kurdukları milis örgütlerini lağvederek düzenli orduya dahil olan Basklı komünistler bunu "siyasal olarak avantaj sağlamak amacıyla" yapmıştır. İşte yine karşımıza çıktı "başkalarını kendi safına çekme gayreti"!

Daha önce ilgili bölümde söylediklerimizi tekrarlıyoruz: Antikomünizm, hem Kuzey Cephesi'nin yenilmesinin hem de savaşın kaybedilmesinin en büyük sebeplerinden birisidir.

Kuzey Cephesi'nin yenilmesinde etkili olan ikinci sebep, Prieto'ya göre "askeri komuta mekanizmasına yapılan siyasi müdahaleler"di. Bu yorum kısmen doğru olsa da, genelleştirilmesi en hafif deyimle haksızlıktır. Bizler, düzenli ordu komutanlarıyla özellikle komünistler başta olmak üzere yürütülen saygılı ve kardeşçe ilişkinin şahitleriyiz. Asturias'ta askeri komuta kademelerine Konsey'in siyasal müdahalesi asla yaşanmamıştır. Özerk Konsey'in ilk kurulduğu günlerde bunun istisnaları yaşanmış olabilir, bu kurumun kuruluş ve işleyişine dair ayrıntılı bilgileri de önceki bölümlerde okuyucuyla paylaştık.

Üçüncü sebep, "savaştan etkilenen bölgeler arasındaki yetersiz dayanışma" olarak ifade edilir. Bu konuda da yeterince açık bir şekilde gerçekleri ortaya koyduğumuzu düşünüyoruz. Santanderli ve Asturiaslı yöneticiler de bu konuda sorumluluktan azade olmasalar da bu konuda en büyük sorumluluk Başbakan Aguirre'nindir, Asturiaslıları ve Santanderlileri her fırsatta küçümseyen kendisidir. Önceki bölümde görmüş olduğumuz gibi Özerk Konsey'in büyük bir kısmı bu duruma kısasa kısas şeklinde yaklaşarak Basklara ve Santanderlilere karşı düşmanca bir tutum sergilemişlerdir.

Dördüncü sebep olarak "siyasi komiserlerin kendi görevlerinin içeriğine vakıf olmamaları" belirtilmiştir. Hiçbir zaman siyasi komiserler düzenli ordu komuta heyetinin görev veya harekât planlarını engellememiştir. Bu maddede belirtilen durum genel olarak neredeyse hiç yaşanmamıştır, Prieto burada yanılmaktadır.

Kuzeyin çekmek zorunda kaldığı çile, Bask Başbakanı'nın siyasi komiserlerin görevlendirilmesine yönelik ilk başlardaki cepheden karşı çıkışıydı, onay verdiğinde ise siyasi komiserlerin ancak profesyonel askerlik geçmişleri varsa düzenli ordu komuta heyetine ancak bir "tavsiye" mekanizması olarak eklenmelerine onay verdi. Bu şekilde orduya Marksizm virüsünün sızmasının önüne geçeceğine inanıyordu. Jose Antonio Aguirre ve Halk Cephesi bileşeni siyasi partilerin azımsanmayacak sayıdaki lideri bu konuda Prieto ile benzer şekilde düşünüyorlardı: Siyasi komiserlik kurumuna kesinlikle olumlu yaklaşılmıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse bu terim onlara 1917 Ekim Devrimi'ni hatırlatıyordu.

Bu şekilde siyasi komirserlik kurumu temel siyasi karakterinden çıkartıldığında komiserlerin komuta heyeti ve ordu birlikleriyle kurduğu ilişkiler de istenen verimi almaktan uzaklaştı.

Jose Diaz siyasi komiserler için "ordumuzun siyasal olarak kalbidir" demiştir. Bu yüzden komiserlerin temel özelliği sağlam bir ideolojik ve siyasal duruşa sahip olmalarıdır. Her savaşta ve en çok da bizim savaşımızda olduğu gibi halkçı, ulusal kurtuluş amacıyla verilen ve devrimci nüveler barındıran savaşlarda sadece düşman ateşine karşı savaşılmaz, siyasal ve idelojik olarak da çetin bir savaş yürütülür. Prieto nedense bu konuya girmek istemiyor. Birçok siyasi komiserin siyasal gerekçelerle değil, siyasetçilerin isteğiyle bazı görevlere atandığını biliyoruz. Asturias Konseyi'nde de siyasi komiserlerin atanması konusunda benzer örnekler yaşandı.

Ne olursa olsun Kuzey Cephesi'nde mükemmel siyasi komiserlerle çalıştığımızı ve bu kişilerin görevlerinin bilincinde olduklarını ifade edebilirim. Öne çıkan isimler herhalde Bask topraklarında görev yapmış olan Jesus Larrañaga ve Asturias'ta görev yapan Ceferino Alvarez Rey olmalıdır.

Asturias ve onunla beraber Kuzey Cephesi kaybedildi. Ancak bu yenilgi uzun bir direnişin ardından oldu. Direniş hem dostu hem düşmanı şaşırtmayı başardı.

Larrañaga, Alvarez Rey; tugay ve tabur komutanları olarak Kuzey Cephesi'nin çöküşünün ardından savaşmaya devam etmek üzere diğer Cumhuriyetçi bölgeye geçmiştir.

Ayrıca hem nadir görülen hem de adil olmayan bir olay yaşanmıştır: Prieto Kuzey Cephesi'nden gelen siyasi komiserleri asla komiserler olarak tanımamış, onları kendi başlarının çaresine bakmak üzere yalnız bırakmıştır. Ancak yasal olarak tanımlı bir görevi olmayan kendi yandaşlarının her zaman arkasında durmayı bilmiştir.

Elbette bu durumun kendisi siyasi komiserlerin görevlerinin "gerçek doğasına" karşı yapılan saldırıydı. Aslında durum bundan daha kötüydü: Siyasi komiserler bilinçli olarak görevlerinin dışına itilmiş, nereden bakılırsa bakılsın iler tutar yanı olmayan bir yandaşlığın hâkim olduğu emir komuta zincirine mahkûm edilerek, kurumlarının içi boşaltılmıştır. Prieto döneminde yaşananların, 15 Ekim 1936 tarihinde Savaş Komiserliği kurulduğu zaman ilan edilen görevler ve bakış açısıyla uzaktan yakından ilgisi kalmamıştır.

Beşinci sebep olarak, "Ordudan muharip unsurların sürekli şekilde geçici görevlerle kopartılması" belirtilmiştir. Burada konu edilen durum bazı birliklerin veya savaşçıların kimi görevlerle cepheden cephe gerisine alınmasıdır. Bu durumu Kuzey Cephesi'nin yenilmesine büyük etkisi olan bir durum olarak değerlendirmiyoruz.

Altıncı sebep, "cephe gerisinde yapılan yanlışlar nedeniyle düşmanın buradaki etkisi artmıştır". Bu durum Bask toprakları ve Santander için geçerlidir, Asturias'ta ise etkisi ihmal edilebilir düzeyde olmuştur.

Yedinci sebep, "Ordu içinde güvenmeme ve şüphe halinin ortaya çıkması".

Bazı durumlarda bahsedilen durum ortaya çıkmıştır. Ancak bu durumların ortaya çıkmasının bir sebebi var. Düşman bizim saflarımızda faaliyet gösteriyordu. Sadece Kuzey Cephesi'nde değil, Cumhuriyet'e bağlı kalmış tüm İspanya topraklarında bu bozguncu faaliyeti sürdürüyordu. Prieto bunun farkında olmalı. Çok uzağa gitmeye gerek yok, Cartagena'daki faşist ayaklanma, sonrasında Madrid'de yaşanan Casado Darbesi aynı eksende ele alınması

gereken iyi örneklerdir. Kuzeyde Goicoechea olayı aynı yere oturmuyor mu? Bilbao'nın düşman tarafından kuşatılması sırasında yürütülen harekât buraya denk gelmiyor mu? Çokca bahsettiğimiz Trubia Fabrikası Müdürü Albay Jose Franco'nun durumu bununla örtüşmüyor mu?

Burada, "beşinci kol" faaliyetlerine karşı gösterilen Cumhuriyetçi ve devrimci uyanıklığın derinlemesine tahlil edilmesi önemlidir. Özellikle Bask topraklarında ve Santander'deki yöneticilerin beşinci kol faaliyetlerine karşı umursamaz tutumları veya yeterince önlem almamaları, Kuzey Cephesi'nin çöküşünün sebeplerinden birisidir, bu kaderden Asturias da kaçamamıştır.

Ayrıca sınıf savaşımında mutlaka başvurulması gereken istihbarat ve karşı istihbarat faaliyetlerinde oldukça zayıf olduğumuzu da teslim etmek gerekir.

Indalecio Prieto *merkezi komutanın sağlanamadığı* değerlendirmesiyle yorumlarını bitirmiş. Durum gerçekten de böyleydi.

Ancak Kuzey Cephesi'nde eksik olan şey, sadece askeri anlamda merkezi yönetimin sağlanamaması değildi. Siyasal ve ekonomik alanda da tek merkezden yönetim başarılamamıştı: Bu bileşenler ortak düşmana karşı örülmesi gereken güçlü bir direnişin vazgeçilmez dayanak noktalarıdır.

İlk başta yapılması gereken, özerk Bask yönetimini de razı ederek, tüm Kuzey Cephesi'nde siyasal alanda tek merkezden yönetimi oluşturmaktı – savaşın son döneminde göreve başlayan Kuzey Bölgesi Hükümet Delegasyonu'nun amacı da buydu. Savaşa dair yapılması zaruri olan tüm işlemleri merkezi olarak planlayarak icra edecek, takibini yapacak bir kuruma ihtiyaç vardı.

Bu anlamda bir genel eşgüdüm hali yoktu. Eğer dar anlamıyla alırsak elbette siyasal, ekonomik ve askeri anlamda bir eşgüdüm hali vardı. Savaş sanayisi alanında da Albay Morell ve Yarbay La Vega sorumluluğunda çalışan Savaş Bakanlığı'na bağlı Silahlanma ve Cephane Müdürlüğü yetkiliydi. Bu yönetici ekip önce Bilbao'da yerleşikti, sonra Santander'e geçti ve son olarak Ribadesella'da (Asturias) bulundu.

Kuzey Cephesi'nin yenilmesinin temel sebeplerinden birisini bizce bu konu oluşturuyor. Genel olarak siyasal, ekonomik ve askeri alanları kapsayan merkezi bir yönetim eksikliği belirleyici

olmuştur.

Askeri alana geri dönersek, Prieto haklıdır:

Tek merkezden komuta sağlanamamış olması, Kuzey Cephesi'nde yürütülen son harekâta kadar yakamızı bırakmamış olan bir sorundur. Aguirre, bir Napoleon olmayı kafaya takmıştır. Bölgedeki askeri birlikler bulundukları konumlara göre ilgili birimlere ayrılmış olsa da Bask Ordusu'nu oluşturmuştur.

Largo Caballero Hükümeti tarafından 239 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan kanunla General Francisco Llano de la Encomienda, Kuzey Ordusu Komutanı, Yüzbaşı Francisco Ciutat ise Harekât Başkanı olarak atanmıştır.

Aguirre'nin bu duruma karşı yaptığı protestolar o kadar şiddetliydi ki, Cumhuriyet Hükümeti daha büyük sorunlara yol açmamak için aldığı kararı neredeyse geçersiz kılacak şekilde hareket ederek Aguirre'nin bölgeci tutumuna taviz verdi. Bu taviz, bölgede çoğunluğu oluşturan Halk Cephesi bileşenlerinin 1937 Mart ayında açıklanan program uyarınca "Merkezi komutanın işlevli olabilmesi için Bask Kurmay Başkanlığı'nın, merkezi Genelkurmay Başkanlığı'nın Kuzey Cephesi'ndeki temsilciliğine geçmesi" yönünde tutumlarına rağmen verilmiştir. Bu bileşenler şu şekildeydi: PSOE, Bask Komünist Partisi, Cumhuriyetçi Birlik, Cumhuriyetçi Sol, Genel İşçi Sendikası, Birleşik Sosyalist Gençlik...

Bask Milliyetçi Partisi elbette bu karar karşı çıkıyordu.

İlginç olan şey ise aynı Indalecio Prieto'nun o dönemde Savunma Bakanı olarak ve 31 Mayıs tarihli kararname uyarınca Kuzey Cephesi'nde askeri birliklerin bölünmesine onay vermiş olmasıydı, kendisinden önce görev yapan Largo Caballero gibi.

General Llano de la Encomienda, Santander'e geçti.

Bask toprakları elden çıkınca, Kuzey Cephesi Kurmay Başkanlığı Santander'de faaliyete geçti, ancak tüm bölgeyi sarmak üzere olan felaket zaten kapıdaydı. Kuzey'de kurulmaya çalışılan Kurmay Başkanlığı daha önce de söylediğimiz gibi çok geç atılmış bir adımdı.

Asturias'ta Özerk Konsey Anayasası tarafından temsil edilen teslimiyetçi ideolojinin kesin bir şekilde ezilmesinden sonra yaşananlardan Prieto hiç bahsetmemektedir. Oysa Asturias'ta *merkezi komuta ve orduda çelik disiplin sağlanmış*, hayal olarak görülen

direniş tam kırk sekiz gün boyunca sürdürülmüş, düşmana önemli zaiyat verdirilmiştir.

Kuzey Cephesi'nin yenilmesinde etkili olan ve Prieto'nun hiç değinmediği başlıklar da vardır. Bunlardan bir tanesi bize göre çok belirleyici temel bir öneme sahiptir: Madrid Muharebesi sırasında gösterilen yaklaşımda olduğu gibi tüm halkı kapsayan bir siyasal seferberlik halinin yaratılması, bu alandaki tüm enerjinin toplanarak düşmana yöneltilmesi çok önemlidir. Bu enerji cephede olduğu kadar, cephe gerisinde de seferber edilmelidir: Üretimde, toplumsal düzenin sağlanmasında, düşmanın tüm alanlardaki bozguncu faaliyetlerine ve sızma denemelerine karşı uyanık olacak şekilde... Bunu yapabilmek için kitleleri ayakta tutmak, siyasal kabiliyetini güçlendirmek gerekir. Bunu yapabilmek ancak propaganda yoluyla mümkündür, her alanda yoğunlaştırılmış bir propaganda faaliyetiyle: Mitinglerle, cephede ve cephe gerisinde, uygun olan her yerde yapılacak sohbetlerle...

Ancak durum ne Bask topraklarında ne de Santander'de böyleydi. Her iki bölgede de siyasal miting yapmak yasaktı, halk kitlelerine ulaşmak engellenmişti. Ne Chamberlain ne de Leon Blum ürkütülmeliydi, savaşın komünistler tarafından yürütülen bir savaş olduğu gerçeği asla dile getirilmemeliydi. Sonuçta tüm bu yapılanlar Aguirre'nin temsil ettiği sınıfların siyasal tavrının yansımalarıydı, Santander'de de durum aynıydı.

Valencia'da 1937 yılı Kasım ayında yapılan PCE Merkez Komitesi toplantısında partinin genel sekreteri olan Jose Diaz yoldaş yaptığı konuşmada siyasal alandaki bu anormalliği şiddetle eleştirerek yapılan bu uygulamanın sadece ve sadece Baskları ve Santanderlileri geriletip, saflarını dağıtacağını söyledi.

Savaşın tüm akışı boyunca Bask topraklarında bahsettiğimiz şekilde bir kitlesellikte siyasal bir eylem yapılmamıştır. Özerk yönetimin izlediği siyaset de bu yöndedir. Aguirre'nin korkulu rüyası "ayak takımının aşırılıkları"ydı.

Santander'de ilk başlarda durum böyle değildi, bizzat ben 1936 yılı Kasım ayında yapılan Ekim Devrimi'nin 19. yıldönümü kutlamalarına katılmıştım. Daha sonra 1937 yılı Haziran ayında, Bilbao'nun düşmesinden sonra olanlar oldu: Yoldaş Larrañaga'nın şiddetle eleştirdiği bir karar alındı, bu kararla hem tüm kuzey

bölgesinin birliği derin yara alıyor hem de vahim bir hata yapılıyordu. Bask Hükümeti'nin yaptığı yanlış Santander ve Asturias'ta devam ettirilmek isteniyordu. Halk Mahkemesi Başkanı Roberto Alvarez (Asturiaslı Melquiades Alvarez'in yeğeni) ve Santander valisi Juan Ortiz Olazaran aldıkları kararla kamuya açık siyasal gösterileri yasakladılar. Faşistler Santander üzerine yürürken ve tam da tüm halkı yaklaşan felakete karşı kenetlemek için kitlesel siyasal gösterilere ihtiyaç duyulurken alınan karar çok çarpıcıdır.

Alınan kararın bilgisi Asturias'a ulaştığında partinin bölge komitesindeki yoldaşlar benden Santanderli yöneticilerin aldıkları kararın vahametini ele alan bir duyuru kaleme almamı istediler, duyuru o dönemde partinin resmî yayın organı olan *Asturias*'ta başyazı olarak yayınlandı.

Çok az bir süre sonra – yine Santander'den devam ediyoruz – Bask yoldaşlarımızın çıkardığı *Euzkadi Roja* adlı yayının kâğıt yokluğu gerekçesiyle basılmasına izin verilmedi. Diğer bir bölümde dile getirdiğimiz gibi Larrañaga hiçbir gerekçe gösterilmeksizin XIV. Kolordu siyasi komiserliğinden alındı. Ciutat de merkeze çekildi (Ciutat'ın Asturias'taki son çarpışmalara kadar Kuzey Cephesi'nden ayrılmadığını biliyoruz.) Birbiriyle eşgüdüm içinde yapılan bütün bu işler, antikomünist siyasetin nereden kaynaklandığını çok güzel bir şekilde gözler önüne seriyor.

Ancak belki de en kötüsü bu aynı *apolitik* tutumun Cumhuriyet için elde silah savaşanlar arasında da inatçı taraftarlar bulmasıydı. Aguirre'ye cephede yapılması gereken siyasal faaliyetlerden bahsetmek, yarasına tuz basmak gibidir.[198] Bazı farklılıklar olmakla beraber benzer bir durum Santander'de de yaşanmıştır. JSU Santander Bölge Sekreteri Antoni Ruiz Hidalgo anlatıyor:

"Ordu birliklerinde yapılan siyasal faaliyet tamamen yetersizdir. İstememizin ötesinde yapmak zorunda olduğumuz bu faaliyetleri büyük zorlukları aşarak yerine getirdik. Ancak siyasetimizi, Halk Cephesi siyasetini, elde silah faşizme karşı savaşan gençlere götürmeliydik."

---

198 Ç.N: Yazar burada İspanyolca bir deyim olan *"No hay que mentar la soga en casa del ahorcado"* ifadesini kullanmıştır. Birebir tercümesi *"Kendisini asmış birisinin evinde ipten bahsetmemek gerekir"* şeklinde yapılabilir. Verilmek istenilen anlam dilimizdeki uygun bir terimle verilmeye çalışılmıştır.

"Çok sayıda siyasi komiser askerlerin vicdanına seslenebilecek donanımda değildi, çünkü siyasi kabiliyetlerine ve gelişkinliklerine göre değil, belirli bir partiye üye oldukları için o göreve getirilmişlerdi."

Bu yüzden tekrar ediyoruz: Cephe gerisindeki insanların vicdanlarına nasıl hitap etmeli, onları şu veya bu faaliyetle nasıl bu kavganın bir parçası yapmalı? Bu insanlar ısrarlı ve sürekli bir siyasi propaganda olmasızın, verdiğimiz savaşın gerekçeleri anlatılmaksızın, faşizme karşı verilen kavganın önemi aktarılmaksızın kavgaya dahil edilebilir mi?

Savaşçı neden savaştığına dair ideolojik beslenmesini almazsa akıl ve yüreğiyle nasıl savaşmaya devam edebilir?

Bu durum Asturias'ta yaşanmadı. Yaşananların sorumluluğu doğrudan doğruya Bask Hükümeti ve Santander, Palencia ve Burgos Bölgelerarası Konsey'in omuzlarındadır.

Sonuç olarak; Kuzey Cephesi'nin yenilgisinin sebepleri arasına hep eleştirdiğimiz bir konu mutlaka eklenmelidir: Merkezi yönetimin olmaması veya siyasal yönetim mekanizmalarının eşgüdümsüz olması.

Özeleştiri kavramı, Indalecio Prieto'nun öne çıkan özelliklerinden birisi hiç olmadı. Bu yüzden Asturias'ın ve dolayısıyla Kuzey Cephesi'nin elden çıkmasını unutuyor, savaşın ilk günlerinde bizzat yaptıklarını da hatırlamıyor. Kötü başlayan süreç nasıl başladıysa öyle devam etmiştir.

Örneğin, Prieto'nun kişisel ve belirleyici müdahalesi sonucunda Asturias'taki PSOE yönetimindeki partililer Albay Aranda'ya güvendiler – Cumhuriyet'e karşı kurulan komplonun tam göbeğinde olmasına rağmen gözlerimizin içine baka baka yalan söylemişti – böylelikle madencilerden oluşan birlikler Madrid'in faşistlere karşı savunulması için bölgeden ayrıldı. Bunun sonucunda Oviedo kenti Aranda'nın denetiminde kaldı, bu tarihten sonra Asturias'taki tüm Cumhuriyetçi askeri harekâtın gündeminde temel olarak tek bir konu olageldi; Oviedo'nun yeniden ele geçirilmesi. Bu gündem sadece tüm enerjimizi almakla kalmadı, daha büyük ölçekte bakıldığında çok sayıda Asturiaslının kanına ve canına maloldu.

Tüm siyasi partilerin ve örgütlerin bütünleşmiş bir şekilde var olduğu Hak Cephesi Konseyi siyasal olarak öncü kurumdu. Parti

savaşın sevk ve idare edilmesinde asla hegemonya kurmadı; ancak direniş boyunca öncülük rolü giderek arttı, bunda Merkez Komitemizin siyasal hattının başarısının ve bu siyasal hattın Asturias'ta başarıyla uygulanmasının payı büyüktür.

Partinin aktif ve samimi olarak faşizme karşı kavgaya dâhil olmasının doğal sonucu olarak XVII. Kolordu birliklerinin çoğunluğunun komuta kademeleri komünist siyasetin içindeki isimlerden oluştu. Halk Ordusu'nda JSU üyelerinin de azımsanmayacak bir ağırlığı vardı.

Asturias'taki İspanya Komünist Partisi Bölge Komitesi sürekli şekilde siyasal olarak bağımsız bir hatta devam etti. Hiçbir zaman eleştirileri reddetmedik. Eğer böyle yapmasaydık, oportünizme kaymak kaçınılmaz olurdu, aynı Bask topraklarında yaşanan örnekte olduğu gibi. Marksizmin ve devrimciliğin eleştiriye asla kapalı olmaması gerektiğini, kapalı olursa artık onun adının Marksizm ve devrimcilik olmayacağını hiç unutmadık. Dahası eleştiri ve özeleştiri özellikle savaş dönemlerinde çok önemli bir yer işgal eder. Yapacağımız eleştirilerin daima yapıcı, yoldaşça, sağduyulu, esnek olması gerekliydi, ancak bunun zorlaştığı anlar da oldu. Özellikle Özerk Konsey bize başkaları tarafından empoze edildiğinde yani teslimiyetçi zihniyettekiler Cumhuriyet Hükümeti'yle bağlarını kopartmaya karar verdiklerinde.

Sosyalist yoldaşlar arasında birlik sağlanması için yapılan çalışmalarda hiçbir zaman pazarlık yapmadık, küçük hesaplar peşinde olmadık. İlgili bölümde bu çabanın değişik evrelerine dair yeterince bilgi vermiş olduk. Hatta komünistlerle sosyalistler arasında gerçek bir birliğin sürekli olarak kurulabildiği Trubia top fabrikası deneyiminin gerçekten bir örnek olarak ele alınması gerektiğini ekledik. Sendikal alanda da benzer bir tutum içinde olduk. Gençlik alanında da, buna en iyi örnek herhalde JSU olmalıdır, hiç yorulmadan dinlenmeden komünistlerle sosyalistlerin birliğini sağlamak için uğraşan bu kurum çabalarını Asturias Konseyi bünyesinde de sürdürdü.

Asturiaslı kadınların işçi sınıfı ve emekçi halkın savaşımına aktif olarak katılması artık bir gelenek haline gelmiştir. Birçok örnekte emekçi kadınların kocalarının emeklerini sömüren patronların karşısına dikildiklerini, grev kırıcıların üzerlerine çullandıklarını,

haklarını savunduklarını gördüm. La Argañosa'daki evimizin önünden her tren geçişinde annemin bana "Makinist Silverio'ya dikkat edin, muhbirin teki o" dediğini hatırlıyorum. Hele o ünlü 1917 Ağustos genel grevini izleyen dönemde... Emekçi kadınlar eşlerinin veya kendilerinin hapse düşmeleri durumunda bir eksikleri olmaması için hazırlıklar yapmıştı. Bu emekçi kadınların pek çoğu hapsedilmiş, özellikle 1934 yılı Ekim ayındaki ayaklanmaya katılmış olmak gerekçesiyle. Kız kardeşim – babamla beraber – emniyet binasında tutuluyordu. Annem onu oradan çıkartamadı, olabildiğince avukat desteği verilmeye çalışıldı ancak hapsedilmesine engel olunamadı. Kadın öğretmenler arasında çok sayıda devrimci vardı. Onlardan birisi Venerada Garcia Manzano sonraki dönemde milletvekili olarak da görev yaptı. Diğerleri eline silah aldı, 1934 yılında Aida de la Fuente'nin yaptığı gibi, onun hatırası 1936 yılında emekçi kadınlara örnek oldu. Onlar arasında Paulina, Maruja ve Pilar de la Fuente'yi sayabiliriz.

Bu arka plan ışığında İspanya Komünist Partisi Asturias Bölge Komitesi'nin bir bütün olarak ve özel olarak emekçi kadın çalışmalarının büyük boşluklar bıraktığını düşünüyorum. Asturiaslı emekçi kadınların muazzam devrimci enerjisinin ulusal bağımsızlık savaşına aktarılamadığını düşünüyorum. Gerçekte emekçi kadın çalışmasının hakkını hiçbir şekilde veremedik. Elbette yerel komiteler aktifti – özellikle UGT içindeki kadınlar – savaşın ilk günlerinde çok sayıda milisi cepheye göndermişti, çok sayıda emekçi kadın cephenin yanı sıra savaş sanayisi üretimlerinde, hastanelerde ve diğer üretim atelyelerinde görev aldı. Ancak antifaşist örgütlenme beklenen ölçeklere ulaşamadı.

Gijon'da öne çıkan emekçi kadınları da hatırlatmak isterim, bunlardan önde geleni yoldaş Oliva Lopez çok temiz, fedakâr ve cesur bir savaşçı olarak bilinmektedir. JSU örgütünün Gijon'daki üyelerinden Marina Cuesta, Oviedo'dan Enedina Madera, Etelvina Garcia Roza ve Teresa Gonzalez'i de hatırlıyoruz. Maden havzalarından gelen ve yorulmak nedir bilmeyen Fanny Gutierrez, 1934 Ekimi'nin savaşçılarındandır, Infiesto'da yakalanmış, ağır işkence görmüş, sonra da öldürülmüştür. Yine Infiestolu Nina Pelaez, Laureano'nun yakın çalışma arkadaşı, tahliye döneminin büyük acılara nasıl göğüs gerilmesi gerektiğinin yaşayan örneğidir.

Örnek birer savaşçı olarak Silvio Moran'ın, Moreda'nın eşlerinden bahsetmezsek haklarını yemiş oluruz. Savaşın en çetin günlerinde eşlerinin yanındalardı. Sonunda çevreleri faşistler tarafından sarıldığında ve hiçbir kurtuluş umudu kalmayınca cellatlarının ellerine düşmektense kendi hayatlarına kendileri son verdiler... Asturias düştükten sonra da emekçi kadınlarımız gerilla direnişinde önemli bir rol oynadı.

Yoldaşlarımızın önerdiği ve hazırlık yapılmasına dair teorik ve pratik adımları içeren plan dikkate alınmadı. Bu gibi planlar barış zamanında bile önemliyken, savaş durumunda özellikle yüklenilen yeni ve ağır sorumluluklarla beraber düşünüldüğünde önemini anlatmaya bile gerek yok sanırım. Bunun sonucu olarak yeni karşılaşılan duruma hazırlıksız yakalanılmış ve kervan yolda düzülmüştür; örgütsel, siyasal, ekonomik ve askeri konularda hep böyle olmuştur. Teorik hazırlık olarak, Marksizm-Leninizm öğretisi pekiştirilmeli, dünya işçi sınıfının deneyimleri yeniden hatırlanmalıdır. Özellikle Sovyet işçi sınıfının iktidardayken gerçekleştirdikleri temel bir devrimci eğitim konusunu oluşturmaktadır. Elbette bir başka görev yeniden ve yeniden yapılmalıdır, partimizin üye sayısının arttırılması. Bu görev devrimci teorik çalışmalarımızın asla hafifletilmemesi görevini de omuzlarımıza yükler. Bu görev sırasında öğretmenin bizzat kendimiz olmamız gereklidir, özellikle önceki dönemin ötesinde 1934 Ekim günlerini yaşamış olan her parti militanı bu tanıma dahildir. O günleri yaşayan kadroların pek az teorik eğitim alabildiğini ve bu anlamda kavgaya görece zayıf başladığını unutmayalım.

Cephe hattının gerisinde düşman bölgesinde yapılan gerilla faaliyeti de Savaş Komitesi döneminde başlatılmıştı. Bu konuda ikinci büyük saldırıdan (1937 yılı Şubat ayı) önce ısrar etmiştik, o dönemde de sürekli olarak cephenin batısına dönük bakışımız geçerliydi; ancak bu konuda sadece özel kuvvetler bünyesinde patlayıcı uzmanlarını örgütleyebilecek kadar vaktimiz oldu, bu konuyla ilgili olarak ayrı bir bölüm ayırmıştık.

Sorumluluğu temel olarak ne doğrudan doğruya Özerk Konsey'e ne de partimize atılamayacak olan bir eksiklik de Asturias'ın artık su götürmez bir şekilde kaybedileceği belli olduktan sonra bölgede bırakılacak gerilla birlikleri veya gerilla direnişinin nüveleri

konusu hakkında hiç akıl yürütmemiş olmamızdır. Halbuki elimizde her şey vardı: Savaşçılar, silahlar, deneyim ve direniş için uygun bir coğrafya. Cumhuriyetçi bölgeyi terk edemeyen savaşçılarımıza bazı talimatlar verildi. Bu savaşçılar inişli çıkışlı bir süreçte yaklaşık on yıl boyunca gerilla savaşı yürüterek direnişlerini sürdürdüler. Bu eksiklik tüm İspanya ölçeğinde yaşanmıştır. Elbette geride kalan yoldaşlara, mükemmel şekilde örgütlenen gerilla birliklerine ve bu yoldaşlarla temas kurarak onları başarıyla yönlendiren Parti'ye takdirlerimizi iletiyoruz.

Savaşın sonunda Doğu Cephesi'nde yürütülen kahramanca direniş sürerken düşmanın işine yarayacak olan her şeyin soğukkanlı ve sistematik şekilde imha edilmesi konusunda boşluklar bırakıldı. Her şeye yetişemesek de daha fazlasını yapabilirdik.

Öte yandan kuzeydeki komünistler en başından beri Bask toprakları, Santander ve Asturias'dan gelen temsilcilerden oluşan komitelerle çalışmaktaydı. Yapılan toplantılar ve görüş alışverişleri sonrasında ortak bir komiteye evrildi. Bu durum özellikle Bask topraklarında siyasal alanda yaşanan zayıflıkların belirlenmesini kolaylaştırdı. Bask yoldaşlarımızın açık bir şekilde burjuva karakterine sahip bir hükümete tabii olmaları buradaki işçi sınıfı ve emekçi halkın hükümetin yaptığı yanlışlıklara vakıf olmasının önüne geçmişti, aynı zamanda kuzeydeki komünistlerin de enternasyonalist bir anlayışla tek vücut halinde durabilmesine de engel oldu.

Eksikli de olsa tüm kuzey bölgelerindeki komünistlerin tek vücut halinde durması bölge halklarına, Halk Cephesi bileşeni siyasi partilere hatta Bask milliyetçilerine olumlu etki yapmıştır.

Asturias'ta partimizin eksiklikleri bunlardı, partimiz faşist ayaklanmanın ilk saatlerinden itibaren ciddi kayıplarla karşılaşmıştı. Bu kötü zamanlarda Genel Sekreterimiz yoldaş Carlos Vega ve bölgedeki Komünist Gençlik Genel Sekreterimiz Jose Maria Castro'yu kaybettik.

Özetlemek gerekirse görüldüğü gibi partimiz de hatalardan ve yanlışlardan azade değildi. Ancak nesnel koşullar gözönüne alındığında kavgaya siyasal yön verme, savaşın sevk ve idaresi, savaş sanayi üretimi ve bizzat savaşın yürütülmesi açılarından partinin savaşa dahil olmasının ve katkısının önemi apaçık ortadadır.

IV

Yeniden Cumhuriyetçi Bölgede

Savaşçıların, komutanların ve siyasetçilerin büyük bir kısmı Asturias'ta kaldı. Ancak komutanlardan ve savaşçılardan oluşan önemli bir grup bölgeden ayrılarak Cumhuriyetçi diğer bölgeye geçmeyi başardı. Ekim ayının sonuna geliniyordu.

Burada bölgeden tahliye edilen yoldaşların kısa bir listesini veriyoruz. Listenin özellikle Asturiaslılar ve başka bölgelerden olsalar da Asturias'ta savaşmış antifaşist savaşçılara ağırlık verdiğini belirtelim.

Asturias Konseyi'nden:

Belarmino Tomas, Asturias eski valisi, havacılıktan sorumluydu. Bize göre bulunduğu konuma uygun değildi, işgal ettiği konum için yeterli siyasal hazırlığa sahip değildi.

Amador Fernandez, Asturias'ın düşmesinden çok önce zaten diğer Cumhuriyetçi bölgeye geçmiş, Kara Kuvvetleri İstihkâm Birlikleri Genel Yöneticiliği'ne getirilmişti. Bu görevin mantığını Prieto açısından açıklamak zordur. Özerk Konsey'in kuruluşuna dair getirdiği eleştirileri ilgili bölümde aktarmıştık. Asturias'taki "özerkliğin" ilham kaynağı durumundaki bu kişi nasıl oluyor da bu derecede önemli bir göreve getirilebiliyor? Bize öyle geliyor ki burada bir ödüllendirme durumu söz konusu. Ancak bir şeyi asla unutmamamız gerek: Amador, Asturias'ta Prietocu hareket tarzının lideri konumundaydı ve Valencia ile Barcelona'da da bu tutumunu devam ettirdi. Buna ek olarak Amador'un sahip olduğu

uzlaşma ve taviz vermeye yönelik ruh hali, Prieto'nun beynini de yıkamış, çok geçmeden olaylı bir şekilde Savunma Bakanlığı'ndan ayrılmasına da yol açmıştır.

İstihkâmın başında Amador'la beraber çok sayıda Asturiaslı da vardı. Bunların arasında yine Konsey üyeleri Onofre Garcia Tirador (İberya Anarşist Federasyonu FAI üyesi); Rafael Fernandez (JSU) yer alıyordu. Merkezleri Fransa sınırındaki Puigcerda'daydı. JSU'dan Luis Roca de Albornoz da Fransa sınırındaki La Junquera'da istihkâmdan sorumluydu, Anarşist Gençlikten Ramon Fernandez Posada da kendisini istihkâmdan sorumlu olarak tanıtmıştır.

CNT'den Segundo Blanco, Kamu Eğitimi Bakanı olarak atanana kadar konfederasyon örgütlenmesinde yer alıyordu. İleriki bölümlerde bu konsey üyesinin oynadığı siyasal rolü ayrıntısıyla inceleyeceğiz.

Yine konfederasyon örgütlenmesinde yer alan FAI'den Ramon Alvarez Palomo[199], Segundo Blanco bakan olarak atanınca onun yerine geçti. Şimdilerde antikomünist kitaplar yazmakla geçiriyor zamanını. Zeki ve yapılı birisidir.

UGT'den Valentin Calleja, diğer Cumhuriyetçi bölgeye geçmesinin hemen ardından vefat etmiştir.

Yine UGT'den Aquilino Fernandez, Valencia bölgesinde partimize yakın bir isimdi, Besteiro-Casado ihaneti günlerinde yakalandı. Asturias'a götürüldü ve infaz edildi.

Cumhuriyetçi Sol'dan Jose Maldonado Gonzalez, partisinin yönetici kurullarında görevliydi.

Yine Cumhuriyetçi Sol'dan Antonio Ortega ise genel siyasi komiser Osorio Tafall'ın yardımcısı konumundaydı.

İspanya Komünist Partisi'nden Juan Ambou ise partinin görevlendirmesiyle Merkez Komite'de siyasal-askeri komite üyesi olarak

199 Ç.N: Ramon Alvarez Palomo (1913-2003) Asturiaslı anarşist sendikacı ve devrimci. CGT yönetiminde yer almış, 1934 Ekim Ayaklanması'nda rol oynamıştır. İç Savaş sırasında FAI temsilcisi olarak Asturias ve Leon Konseyi'nde yer almış, Kuzey Cephesi'nin çökmesinden sonra Katalonya'ya geçmiştir. İç Savaş'ın ardından Fransa'ya sürgüne gitmiş, ilerleyen dönemde Nazilere karşı Fransız direnişine katılmıştır. 1976 yılında İspanya'ya geri dönmüştür. CNT ile görüş ayrılığına düşerek CGT sendikasını kurmuştur.

atanmıştı. Bu görev sayesinde savaş sırasında Madrid hariç tüm cephelere gitme fırsatını buldu.

Yine İspanya Komünist Partisi'nden Gonzalo Lopez, Merkez Komitesine bağlı faaliyet yürüten örgüt komitesi üyesi unutulmaz Pedro Checa ile birlikte çalışıyordu.

İspanya Komünist Partisi Asturias Bölge Komitesi'nden:

Juan Jose Manso, PCE milletvekili, Kuzey Bölgesi'ndeki hükümet heyetinin üyelerinden birisi, partinin Politbüro üyesi olarak atandı.

Angel Alvarez, benzer şekilde Politbüro üyesidi, Ebro Ordusu'nda bir süre askeri ve siyasal komuta heyetinde yer aldı. Yanında ondan hiç ayrılmayan sekreteri yoldaşımız Valdes vardı.

Casto Garcia Roza, Silah ve Mühimmat Genel Müdür Yardımcılığı görevini yerine getiriyordu.

Aquilino Fernandez, Gonzalo Lopez ve Juan Ambou aynı zamanda Asturias'taki parti Bölge Komitesi üyesiydiler ve yukarıda belirtilen görevleri de yerine getiriyorlardı.

Felix Llanos Asturias'ta kaldı, iki yıl sonra gittiği Fransa'da hayata veda etti.

Salustiano G. Sopeña Asturias'ta kaldı. Sonrasına dair bir bilgim yok.

Jose Garcia Alvarez Asturias'ta kaldı ve burada öldü.

Fernando Rodriguez savaşın sonuna kadar Castellon de la Plana valisi olarak görev yaptı.

JSU bölgesel yönetiminden olan ve önceki bölümde kendilerinden bahsedilen konsey üyelerinin haricindeki isimler ise şu şekildedir:

Federico Patan, JSU genel yönetiminde yer almış ve Ebro Ordusu'nda bulunmuştur. Francisco Fernandez "Panço" Cumhuriyetçi orta İspanya bölgesine geçti. İbargüen ise Fransa'ya geçmek üzereyken yolda hayatını kaybetti. 1937 Şubat ayında Oviedo'yu ele geçirmek için yapılan harekâtta yaralanan Eliseo Fernandez 1937 yılı Kasım ayından itibaren Valencia'da ulusal ölçekte çeşitli görevler aldı, Barcelona'da JSU Kuzey Komitesi'nin yönetimine girdi. Burada Santander'den kadın yoldaşımız Rodriguez ile birlikte çalıştı. Kuzeydeki Birleşik Sosyalist Gençlik üyesi gençlerin

çıkardığı haftalık dergi *Reconquista*'da görev yaptı. Sonrasında doğudaki Galan komutasındaki XI. Kolordu'ya Asturias'taki rütbesiyle dahil oldu. La Argañosa mahallesinden on yedi yaşında bir delikanlı olan ve Barzana birliklerinde mükemmel bir şekilde siyasi komiserlik görevi yapan Marino Granda Asturias'ta kaldı, yaklaşık on beş yıl hapis yattı, cezasının büyük bir kısmını Burgos'ta çekti.

CNT-FAI üyesi Avelino Gonzalez Mallada, Birleşik Devletler Sendika Konfederasyonları'nda görev alıncaya kadar konfederasyon örgütünde çalıştı. ABD'de çok sayıda konferans verdikten sonra bir trafik kazası sonucu hayatını kaybetti. Hatırlayabildiğim kadarıyla Gijon yerel yönetiminde görev almıştı.

Avelino G. Entrialgo - öne çıkan bir savaşçıydı – Gijon'daki Simancas Kışlası'na yapılan saldırı sırasında kendisini göstermiş, diğer siyasi parti ve örgütlerle yürütülen görüşmelerde oldukça başarılı bir temsilci olduğunu ispatlamıştı, CNT Ulusal Komitesi'ndeydi.

Anarşist güçlerin ideloglarından Eleuterio Quintanilla kabiliyetli ve çalışkandı, bizimle sürekli olarak çok düzeyli bir ilişki tutturan – özellikle de Kamu Eğitiminden sorumlu olduğum için benimle - başarılı bir gazeteciydi aynı zamanda. Fransa'da öldü. Asturias'tayken kültürel varlığımızın korunması konusunda görev almıştı.

Kuzey Cephesi'nde görev alan ordu komutanları şunlardır:

Albay Adolfo Prada. Endülüs Ordusu komutanı.

Yarbay Francisco Ciutat. Levante Orudusu Kurmay Başkanlığı görevini yüklendi. Teruel Muharebesi'ne komuta etti. Askeri alandaki olağanüstü yeteneklerinin yanına partiye bağlılığı da eklenmelidir. Hain Casado Darbesi'ne karşı son ana kadar mücadele etmiştir.

Yarbay Francisco Galan. XI. Doğu Kolordusu komutanı olunca albaylığa terfi etti. Çok kritik bir dönemde faşistler tarafından tehdit altında olan Cartagena Deniz Üssü'nün komutanıydı. Kurtarıldı ve Cumhuriyetçi donanmayla beraber Kuzey Afrika'ya doğru yola çıktı.

Yarbay Juan İbarrola, Bask topraklarında, Santander'de ve Asturias'ta çok iyi işler çıkardı. XXII. Kolordu Komutanı'ydı.

Juan İbarrola aynı zamanda Jandarma komutanıydı ve Katolik inancına sahipti. Kendisini Marksist olarak tanımlayanlar arasında hep saygı ve sevgi görmüştür. Enrique Lister onu hep el üzerinde tutmuş, birçok kereler XXII. Kolordu Komutanı'na Cumhuriyet'e sonsuz sadakatinden dolayı şükranlarını iletmiştir.

Cumhuriyet'e olan benzersiz sadakatini ve Asturias için verdiği mücadeleyi asla unutmayacağımız Yarbay Javier Linares. Katalonya'da çeşitli cephelerde de savaştı. Doğu Ordusu Kurmay Başkanı'ydı.

Milis komutanı olarak öne çıkan isimler ise şu şekildedir:

Gijonlu Manolin Alvarez "Balıkçı" hakkında çeşitli bölümlerde uzun uzun bilgi verdik. Yiğit Asturiaslı savaşçıların öne çıkan lideriydi. 42. Bölük komutanıydı, XV. Kolordu'ya bağlıydı, kısa bir süreliğine de olsa V. Ebro Ordusu'na bağlı faaliyet gösterdi. Büyük Ebro Muharebesi'ne katıldı ve başarıyla görevini tamamladı. Bu Asturiaslı cesur balıkçı konuşlandığı bölgeye dönerken nehir kıyısında düşman obüslerinin kurbanı olarak hayatını kaybetti.

Oviedolu eğitimci Luis Barzana, önemli bir komutan ve siyasal aklı gelişkin bir yoldaşımız olan Jose Maria Galan komutasındaki XXIII. Kolordu'ya bağlı 71. Bölüğün komutanıydı. Barzana düşmana karşı önemli başarılar kazanmış, Carchuna örneğinde olduğu gibi faşistlerin baskısının hissedildiği Cumhuriyetçi bölgeleri özgürleştirmiştir. Önemli bir savunma mevzisi olan Carchuna güney İspanya'daki Granada sahilinde, Calahonda ile Cabo Sacratif arasında yer alır. Bu zorlu harekât sırasında tek bir milis bile kaybetmemiştir. Yoldaş Barzana komutasındaki bölüğün başarıları bütün Cumhuriyetçi basında yer almıştır.

Bölük komutanları arasında burada sayılacak isimler arasında şunlar vardır: Victor Alvarez, CNT'de yer alıp cephede en ön saflarda bulunan tek örnek, sosyalistlerden Garzabal, Recalde, Marquina, Damian Fernandez, Juanin (Juan Martinez), Cristobal Errandonea, komünistler Juan Ibañez, Juan Iglesias ve geçici bir süreliğine Bravo ve Claudio Martin.

Diğer birlik komutanları arasında Enrique Garcia Vitorero, Martinez Luna, Asarta, M. Arriaga, Celestino Uriarte, Valledor, Santiago Gutierrez ve diğerleri sayılabilir.

Gençler arasında da öne çıkan isimler vardı. Yüzbaşı Jose

Fernandez, konsey üyesi Aquilino Fernandez'in oğlu, Cartagena Garnizonu'nda komutan Rodriguez'in yardımcılığını yapmıştır. Cartagena'da Francocuların el koymak üzere oldukları bir gemiyi batırma emrini vermiştir. Deniz Üssü'nün savunmasında da önemli bir rol oynamıştır. Daha önce de Luis Barzana'nın yardımcılığını yapmıştır.

XXIII. Kolordu komuta heyetinde yer alan subaylardan Eduardo Barzana. Casado Darbesi'nin ardından enterne edildiği Albatera Toplama Kampı'ndan kaçtı. Aralarında "Planeria"nın da olduğu diğer yoldaşlarıyla bir araya geldi, ancak düşmanı şaşırtmak için ayrılmaya karar verdiler. Sınırı geçerek Fransa'ya gitti.

Barzana kardeşlerin en küçüğü olan Cesar Barzana 71. Bölüğe bağlıydı. Casado Darbesi'nden sonra tutuklanarak Jaen'deki Cazorla'da hapse atıldı. Onu yakalayanlar – bize ulaşan bilgilere göre Cesar – Casado Darbesi'ni destekleyen sosyalistlerdendi. Bu durum bizde hem üzüntü hem de öfke yaratıyor. Faşist güçlerin yaklaştığı haberi gelince hapishane görevlileri kaçtı ve tek suçu antifaşist olmak olanları tutsak şekilde bıraktılar. Buna rağmen kapıları kıran mahkûmlar kaçmayı başardı. Cesar uzun yıllar hapis yattı.

Diğer Asturiaslı komutanlar daha sonra geldiler. Faşistlerin denetimindeki bölgelerden geçmek zorunda kaldılar. Onlardan birisi de bölük komutanı "Planeria" Jose Suarez'di. Gijonlu bir inşaat işçisi olan bu komünist komutan 1934 Ekimi'ndeki ayaklanmada da görev almıştı. Trubia direnişine, Oviedo saldırısına ve son direnişe katıldı. Tahliye edilemedi. Talavera de la Reina'ya gelinceye neredeyse bütün İspanya'yı baştan başa katetti. Tejo Nehri'ni geçti ve Cumhuriyetçi bölgeye ulaştı. Hastaneye kaldırıldı ve sonrasında yeniden cepheye döndü. Extremadura'da (Albay Burillo komutasındaki Extremadura Ordusu'na bağlı) bir bölüğün komutasını aldı. Casado-Besteiro cuntasının ihanetinin ardından tutuklanarak Alicante'deki Albatera'ya götürüldü. Oradan kaçsa da Pireneleri aşamadı. Çok çeşitli hapishanelerde türlü türlü işkencelere maruz kaldı, en son Gijon'daki Coto Hapishanesi'ndeydi.

Cumhuriyetçi bölgeye geçebilen siyasi komiserler, o zaman Savunma Bakanı olan Prieto tarafından tanınmadılar. Kendi başlarına bırakıldılar. Doğal olarak bu durum onların savaşmasına

engel olmadı.

Bölük siyasi komiseri Ceferino Alvarez Rey derhal savaşa dahil oldu. Doğu Cephesi'ndeki Teruel Muharebesi'ne katıldı, V. Kolordu'ya eğitmen olarak katıldı, bu birlikle beraber Ebro Nehri'ni geçip aynı adla anılan ünlü muharebede savaştı. İhanetin zorlu günlerinde Cartagena Deniz Üssü'ndeydi. Buradan kendisini bekleyen bir tekneyle Afrika'ya geçse de orada atıldığı toplama kampında çok eziyetli günler onu bekliyordu.

Yine bölük siyasi komiseri olan Simon Diaz. Ceferino ile birlikte Teruel'deydi, sonra parti tarafından Levante Ordusu'nda görevlendirildi.

İşçi sınıfının ve Bask halkının yetenekli ve muhteşem önderi Jesus Larrañaga. Milis komutanı ve Kuzey Ordusu siyasi komiseri olarak çok çeşitli cephelerde önemli görevlerde bulundu. Partinin Doğu Cephesi'ndeki bu zorlu günlerinde başarıyla hizmet etti. Sonra Cartagena ve Albatera cehennemi.

Çok çeşitli rütbelerde çok sayıda Asturiaslı siyasi komiser de savaşa dahil oldu.

Ordunun farklı sınıflarından gelen desteklerden bahsederken istihkâm birliklerinin gerçek önderi Yarbay Manuel Fernandez'den bahsetmemek olmaz. Bu sınıfta görev yapan çok sayıda Asturiaslıdan zaten bahsettik. Bunlara şu isimleri eklemek istiyoruz: Urcesino Tomas, Comas, Armando Sanchez, Isaac Fernandez, Jose Menendez Rodriguez, Montaraz, Florentino Moral...

Ulaştırma sınıfında komuta Manuel Perez Fernandez'deydi. Yine çok değerli yoldaşımız Joaquin Almeida, Vicente Requena, Alfonso Roza ve diğer tüm yüzbaşıları hatırlıyoruz. Ulaştırmadan sorumlu siyasi komiser Manuel Naves'i de unutmadık.

İkmal sınıfında özellikle Levante Ordusu'nda çok sayıda Asturiaslı yoldaşımız görev yaptı.

Katalonya'da çok sayıda komuta kademesinde savaşta yaralanmış Asturiaslı yoldaşımız bulunuyordu. Figueras'ta Gijonlu Jose Somoza, Port-Bou'da Trubialı yiğit savaşçı Manuel Menendez görev yapıyordu. Manresa ve Puigcerda 'da da Asturiaslı komutanlar vardı.

Kuzey Ordusu Kara Kuvvetleri'ne bağlı özel kuvvetler bünyesinden çok sayıda değerli komutan çıkartmış, özellikle düşman

topraklarında faaliyet gösteren XIV. Kolordu'ya bağlı gerilla birliklerinde başarıyla görev yapmışlardır. Asturias'ta olduğu gibi burada da Fransız Direnişi'nin efsane ismi Cristino Garcia[200] savaşmıştır, kendisine dair ayrıntılı bilgi bir sonraki bölümde verilecektir.

Genel olarak savaş sanayisi üretimi, özel olarak da Silahlanma ve Mühimmat Müsteşarlığı'nda Trubia top fabrikasındaki, Reionas tersanesinin ve tüm kuzey bölgesindeki metal fabrikalarının işçi ve teknisyenlerinin büyük katkısı vardı. Ayrıca Trubia dışında Asturias'taki la Felguera, Lugones, La Manjoya ve Gijon'daki fabrikaları da anmamız lazım.

Orduya bağlı tasarım ofislerinde yaşanan ve Trubia'da çalışan Asturiaslı bir işçinin geliştirdiği önemli bir tasarımdan bahsetmek istiyorum: Yorulmak bilmeyen bir işçi ve kuzeydeki savaş boyunca savaş sanayisinin en önemli destekçisi olan Trubia'daki sendikanın genel sekreteri olan Desiderio Garcia'dan bahsediyoruz.

Keşfini anlatan Desiderio, aslında bulduğu şeyin Valencialı matematikçiler Viñaque ve Madridli tıpçı Medina'ya ait olduğunu söyledi. Ayrıca Bask kimyacı Monzon'un da bu keşifte payı büyüktü.

Peki, keşfedilen şey neydi?

Keşfedilen şey, iki destek üzerinde bulunan rampadan atılan bombalardı. Rampanın ve atılan bombanın karmaşık hesaplamaları vardı. Ancak uzun süren çabaların ardından deneme atışları yapılacak aşamaya gelinmişti.

Bize "Marina" operetini hatırlatan Lloret plajında Meksika, Fransa, İngiltere, Belçika ve Sovyet askeri ataşeleri bekleyiş halindeydi...

Bomba atar rampa çalıştı ve yaklaşık 6 kg. ağırlığındaki bomba düz bir hat boyunca 7 km. öteye fırlatılmış oldu.

Katalonya düştü. Bu keşfe dair tüm teknik bilgiler Barcelona'da

---

200 Ç.N: Cristino Garcia Granda (1914-1946) İç Savaş'ta özellikle düşman hatlarının gerisinde yürüttüğü gerilla faaliyetiyle tanınır. İç Savaş'ın kaybedilmesinin ardından Fransa'ya kaçmıştır. 2. Dünya Savaşı sırasındaki Nazi işgaline karşı Makilere katılmıştır. Savaşın ardından Franco rejimine karşı savaşmak için İspanya'ya döndüğünde 15 Ekim 1945 günü yakalanmış ve izleyen süreçte 21 Şubat 1946 günü idam edilmiştir. Paris Saint-Denis'te adının yaşatıldığı bir cadde vardır *(Rue Cristino Garcia 75020 Paris)*.

kaldı. Sonradan bu bilgilerin Nazilerin eline geçtiğini öğrendik.

Desiderio'ya sonraları başka ülkelerde de benzer füze rampaları yapılmış olacağını söyledim. Ancak sanırım Almanların V-1 ve V-2 füzelerinin öncülü Valencialı bir metal işçisi, Madridli bir öğrenci, Asturiaslı bir teknisyen ve Bask kimyacı tarafından yapılmıştır.

Ayrıca teknik açıdan bakıldığında Sama de Langreo Maden Fakültesi'nden Florentino Fernandez, maden alanındaki uzmanlığı sayesinde büyük yararlılık sağlamış, hükümet nezdinde önemli görevlerde bulunmuştur. Özellikle pirit[201] madeniyle ilgili yoğun bir çalışma yürütmüştür. Cartagena'da da benzer sorumluluk almıştır. Florentino savaşın ardından gittiği Sovyetler Birliği'nde Kızılordu saflarında savaşmış ve hayata veda etmiştir.

Tahliye edilenler Cumhuriyetçi bölgede savaşın çok öncesinden beri yerleşik olan diğer Asturiaslılarla buluştular, diğerleri ise dövüşerek öldüler. Bunlar arasında şu isimler vardı:

Felix Barzana, siyasal bilinci, gelişkin aklı, soğukkanlılığı, sempatik tavırları ve kararlılığı sayesinde 1934 Ekim günlerinde sayısız değerli parti kadrosu ve sendikacının kurtulmasını sağlamıştır. Bu dönemde tutuklandığında ben de Asturias'taydım. Ancak o hapisten kaçmasını bildi. Yeniden Madrid'e geçti ve partinin görevlendirdiği şekilde faaliyetlerine devam etti, Madrid Bölge Komitesi üyesiydi. Savaşın patlak verdiği dönemde Guadarrama Cephesi'nde görevlendirildi, burada Uluslararası Tugaylar'la beraber düzenlenen harekât sırasında hayatını kaybetti. Halk Ordusu birlikleri ve okul birlikleri –ATEA'da eğiticiydi – arasında onun adını taşıyan birlikler vardı.

Faşist ayaklanma sırasında Asturias'taki Komünist Parti Bölge Komitesi Sekreteri Carlos Vega'nın kardeşi *Etelvino Vega.* Etelvino, 1932 yılında Sevilla'da yapılan 4. Kongre'ye kadar partinin ulusal ölçekteki yöneticileri arasındaydı.

Kongrede partinin izlediği sekter hattı eleştirdi, bunun yeni bir siyasi hatta ve yönelime karşılık geldiğini söyledi, kendisinin bu hattı benimsemediğini dile getirdi.

Vega'nın kongre sürecine verdiği siyasal cevap sağlıklıydı,

201 Ç.N: Demir sülfür alaşımı olan değerli bir maden

partinin ulusal birliğinin sağlanması için alınan kararların vazgeçilmez olduğunu kabul etti ve ikna oldu. Yaşanan bu krizden sonra ideolojik ve siyasal olarak geri dönüş süreci hızlı, onurlu ve bilinçli oldu. Ulusal bağımsızlık savaşının patlak vermesinden kısa bir süre sonra bütün üyelik hakları korunarak partiye yeniden dahil oldu.

Madrid'de genç sosyalist ve komünistlerden yani birleşik sosyalist gençlik üyelerinden oluşan "Ekim" adlı birliği örgütledi ve komutanlığını yaptı. Birlik Madrid'in savunulduğu muharebede birçok cephede başarılı oldu; üniversite bölgesi, Casa de Campo vb. Guadalajara Muharebesi'ne de katıldı.

Pirenelerde X. Bölüğe komuta etti. Karargâhını Lerida bölgesindeki Seo de Urgell içindeki Orgaña'da kurdu.

Birlik XII. Kolordu bünyesine geçince karargâh Lerida'daki Borjas Blancas'a taşındı.

Cephe hattı Segre Nehri boyunca uzanıyordu. Ebro Muharebesi kapsamındaki harekât sırasında XII. Kolordu'ya Seros'ta (Lerida başkentinin güneydoğusunda yer alır) köprü başının tutulması görevi verildi. Düşmanı şaşırtarak yapılan harekât başarıyla tamamlandı.

XII. Kolordu faaliyetinin çoğunu Ebro Ordusu'nun bir parçası olarak gerçekleştirdi. Yarbay Francisco Galan onun yerine geçti ve E. Vega yeni yedek birlikler örgütlemek ve savaşçılar yetiştirmekle görevlendirildi.

Katalonya'nın tahliyesinin yaşandığı acı dolu günlerde Genelkurmay Başkanlığı'nın emriyle Fransa'ya geçti. Ancak E. Vega yeniden Cumhuriyetçi bölgeye geçmekte gecikmedi. Tam Besteiro-Casado Darbesi'nin yaşandığı günlerde Alicante'nın valisi olarak atandı.

Cumhuriyet'e ve Partiye sonsuz bir sadakatla bağlıydı, hain Casado kalkışmasına karşı tüm gücüyle direndi... Acı dolu Albatera kampından dolayı, Alicante faşistlerden ve Casado ihanetinden kaçanların toplanma yeri hali geldi.

E. Vega Littorio Bölüğü'ne bağlı birlikler tarafından ele geçirildi. Onunla beraber hapsedilenler arasında yoldaşlardan Recalde, Luis Barzana ve birçok isim vardı. Recalde ile beraber infaz edildiler. Yaşadığı gibi öldü: Sosyalizmin nihai zaferine olan sarsılmaz

inançla...

Bir keresinde Etelvino'yu Jose del Barrio komutasındaki kolordunun karargâhında görmüştüm. Onunla gerçekleşen şiddetli bir tartışmadan sonra – sürekli olarak Jose Diaz'a ve partimizin siyasi hattına eleştiriler yöneltirdi (kendisi PSUC üyesiydi) - E. Vega ile oradan ayrıldım ve konuşmaya başladık. Konu ister istemez onun da çok sevip saydığı ağabeyi Carlos'a geldi. Onun Oviedo'da nasıl esir düştüğünü anlattım. Onu ne zaman ve nasıl kurşuna dizdiklerini öğrenme sürecimi paylaştım. Benim sorumluluk alanımdaki jandarmalara ulaşan ve Kuzey Demiryolu'nda çalışan faşist Doktor Rodriguez San Pedro aracılığıyla teyit ettirdiğimiz bilgileri ilettim. Ağabeyi de Saenz kardeşlerle aynı kaderi paylaşmıştı. Bildiklerimi anlatmayı bitirdikten sonra E. Vega sustu. Suskunluğuna rağmen ağabeyinin hayata veda ettiği koşulları bilmek onu derinden sarsmıştı. Onu bir daha görmedim.

Etelvino Vega askerleriyle ilişkilerinde anlayışlı ve kardeşçe davranırdı. Ancak aynı zamanda askeri disiplinin işletilmesi konusunda da taviz vermezdi.

Etelvino Vega özetle çok iyi bir askeri liderdi. Yetenekli, sakin, zeki, mükemmel bir örgütçü, üstün komuta yeteneklerine sahip ve ikna gücü olan bir kişiydi. Carlos gibi iyi bir aydındı. Yanında hep bir sürü kitap taşırdı. Sürekli olarak yer değiştiren komuta merkezinde arkasında mutlaka bir şey bırakırdı ama kitaplarını asla.

Villaviciosalı *Gonzalo Pando*, yoldaşımız Salustiano G. Sopeña'nın memleketlisiydi. Savaştan önce Madrid bölgesindeki Riberto yakınlarındaki Lozoya Vadisi'ndeki Rascafria'da mesleği olan doktorluk yapıyordu. Savaşın patlak vermesiyle beraber eline silah alarak bölgedeki köylüleri örgütledi. Lister'in anlattıklarına göre tabanca ve avcı tüfekleriyle donatılan kırk kişiyle Sierra yönüne ilerleyen faşistlere karşı durmuş, Pico Nevero'yu ele geçirmişti. Olağanüstü örgütçü kişiliği ve askeri kabiliyetleri sayesinde 11. Alay'ın 9. Bölük Komutanı olmuştur. Kuzey Cephesi'ne destek amacıyla Cumhuriyetçi Hükümet tarafından 1937 yılı Temmuz ayında başlatılan Brunete Harekâtı sırasında hayatını kaybetmiştir. Destek sağlama amacındaki harekât elbette başarıya ulaşmıştı. Düşmanın Santander saldırısının ancak Ağustos ayı ortalarında başlayabildiği hatırlanacaktır.

Manuel Vidal, 1934 yılına kadar Asturias'da bulundu JSU Ulusal yönetiminde yer aldı. Savaşın ardından Sovyetler Birliği'nde bir fabrikada çalıştı.

Şimdi isterseniz tahliye edilenlere bakalım.

Kuzey Cephesi'nde yaşanan tahliye sürecinin ardından pek çok kişinin Asturias'ta olduğu gibi aynı şevkle savaşmaya devam ettiğini bizzat biliyorum. Ancak hepimiz insanız ve bu şekilde savaşmış olan herkesi isim isim hatırlamamızın imkânsız olduğu herhalde takdir edilir. Hele hele bu konuyla ilgili yazan yazarların çoğunun bu şekilde paylaştığı isim sayısının çok düşük seviyede olduğu düşünülürse.

Ancak bir şey kesindir. O da burada bahsettiğimiz isimlerin neredeyse tamamı Asturias direnişine omuz vermiş ve teslimiyetçilere asla boyun eğmeyerek onlara karşı mücadele etmiştir.

Ne var ki bazıları Cumhuriyetçi bölgedeki antifaşist mücadeleye zihnen ve siyasal olarak, kanıyla canıyla katkıda bulunmamıştır.

Bu kişiler işçi sınıfına ve Asturiaslı savaşçılarına layık olmadıklarını ispatlarken, olumsuz birer örnek oluşturmuşlardır. Burada öne çıkan isimler Amador Fernandez ve Segundo Blanco'dur. Burada onların davranışlarını ele alacağız; çünkü Asturias'taki siyasal faaliyetlerinin, özellikle de Özerk Konsey döneminde yaptıklarının arka planını da aydınlatmak amacındayız.

Kim derdi ki Indalecio Prieto, yiğitçe direniş gösteren Asturiaslılara Savunma Bakanı sıfatıyla bozguncu ve teslimiyetçi fikirleri aşılamak için çabalayacak, bu yolda hem kendi partisi içinden hem de anarşist ve teslimiyetçi profesyonel ordu komutanlarından destek alacak...

Elbette öncelikle kendisinin PSOE üyesi olduğu ve asla bir Marksist olmadığı akıldan çıkartılmamalıdır. PSOE partisinin sağ kanadının militanı olan Prieto 1931 yılında burjuva siyasetini yönetmeye talip olan ekip içindeydi, bu yolda denetimlerinde olan sendikaları da yaptıkları işe alet etmişlerdi: Sınıf uzlaşısı, işçi sınıfı hareketinin bağımsız hattının kaybedilmesi, işçi sınıfı çıkarlarının burjuvazinin çıkarları lehine terk edilmesi... Daha sonra Bayındırlık Bakanı olduğunda ücretlerimize zam talebinde bulunan biz demiryolu işçilerine (o sırada günde 5.41 peseta alan demiryolcular vardı) şunları söylemekten çekinmemişti; "Eğer grev

yapmaya cüret ederseniz o grevi bastırmaya yönelik kararları imzalamaktan hiç çekinmem!" Bunlar içinde zerre devrimci unsur bulunmayan tipik küçük burjuva davranışlarıdır. Bunlar adilane ve insancıl olanla aralarında sorun vardır, onların tek yaptıkları kötümserlik yaymak, safları bölerek bozgunculuk yapmaktır. Davaya ve emekçi halk kitlelerine inanç onlarda yoktur. Bir Marksist-Leninist önderde asla göremeyeceğiniz kafa karışıklığının, gelgitlerin sebebi tam da budur.

Bu ön bilgiye sahip olunduğunda savaş sırasında yeniden ortaya çıkan eski antikomünist hesaplar daha iyi anlaşılır. Bu hesaplarla, Komünist Parti'nin doğal olarak büyümesinin, partinin ve davamızı büyük bir özveriyle destekleyen Sovyetler Birliği'nin emekçi halk nezdinde artan saygınlığının önü kesilmeye çalışılıyordu.

Tek cümleyle özetlemek gerekirse; bütün farklılıklarına rağmen Prieto, Besteiro ve Largo Caballero aynı ve çok önemli bir siyasal noktada birleşirler, o da antikomünizmdir. İşte teslimiyetçilik ve bozgunculuk buradan doğdu. Savaşın sonunda yaşanan kanlı olaylar bu tespiti doğrular niteliktedir.

Düşman Teruel'i aldığında teslimiyetçilk ve bozgunculuk ciddi bir seviyeye yükseldi. Herhalde Savunma Bakanı'nın 1938 yılında kızlarına yazdığı şu satırlar bu bakış açısını çok iyi yansıtıyor: "Son evreye girdik, sonun Nisan ayı sonunda geleceğini tahmin ediyorum."

Doktor Negrin'in biraz sonra bahsedeceğimiz "bataklık siyaseti" de benzer sonuçlar yaratmıştır.

"Özerkçi" konsey üyelerimiz Segundo Blanco ve Amador Fernandez de aynı bataklığa batmış durumdadır.

Bir bakanın görevden alınmasına dair gündem olduğunda Segundo Blanco başkanlığındaki bir CNT heyeti, Prieto'yu ziyaret etmişti. Hükümet içinde herhangi bir değişikliğe karşı olduklarını ilan eden taraflar, "komünist diktatörlükten" ve gerekirse sorunun çözümü için "silahlara başvurulabileceğinden" bahsetmişlerdir.

Daha sonraları komünist bakanlar Albay Casado'nun görevlerinden alınmasını talep ettiklerinde dönemin Kamu Eğitimi Bakanı Segundo Blanco talebe şiddetle karşı çıkmıştır. Casado-Besteiro cuntasının haince planının gerçekleşmesi için çok zaman geçmesi gerekmedi, Madrid kenti ve yiğit savaşçıları Francoculara

teslim edildi.

Amador Fernandez'e gelirsek, o da ustası Prieto'nun siyasal hattının sadık bir takipçisiydi; uzlaşmadan, teslim olmaktan ve boyun eğmekten yanaydı.

Meslekdaşı Julian Zugazagoitia ile aralarında şu konuşmalar geçmiştir:[202]

> "Komünistlerin bu tür bir siyasal hatta onay verdiklerine dair şüphelerim var – diyor Zugazagoitia – sendikacılar da onaylıyor mu bunu?"

Amador şöyle cevap verir:

> "Komünistleri biliyorsun, her şey aldıkları talimata bakar. Uzlaşmaz tutumlarında ısrarcı olabilirler ancak bunu yapmalarının tek koşulu tüm diğer öznelerin bunun aksini savunmasıyla olur, her zaman olduğu gibi demogojiyle elbette. Tüm taktiklerin zorluğu var. Onlar sonuçta Moskova ne derse onu yapacaklar. Anarşistlere gelirsek, Blanco (Segundo) ile görüştüm, o da benim gibi askeri anlamda artık bekleyecek bir şeyin olmadığı kanısında. ***Komünistlere karşı düşmanlığı o kadar derin ki, onları mahvetmek için bize katılmaya can atıyor.***" (Vurgular bize aittir)

İşte Amador Fernandez ile Segundo Blanco'nun gerçek yüzleri ortaya çıkmış oluyor. Ebro'daki tarihi zaferin ardından yükselişe geçen direnişin ölümcül düşmanları. Bu başarılı ve zaferle sonuçlanan saldırının üzerinden daha dört ay geçmemiştir ki başlanılan yere dönülmüştür. Ellerinin altında yarım milyon asker olmasına rağmen ne merkezde ne diğer cephelerde hiçbir şey yapılmadan geçirilen dört koca ay! Faşistlere sonsuz kaynak aktaran Mussolini ve Hitler'in korkudan titrediği dört uzun ay. Eğer başarılı Ebro harekâtı merkez ve güney cephelerinden harekâtlarla desteklenip ilerletilseydi, her şey bambaşka bir hale bürünebilirdi. Ancak bir kez ihanet saflarda kök saldıysa oradan yurtsever ve Cumhuriyetçi bir askeri komuta beklenemez. İşte Casado, Besteiro ve Mere'nin yaptığı da budur. Hükümete ithafen yayınladıkları

---

202 Guerra y vicisitudes de los Españoles, Paris, Libreria Española, 1968 sayfa 142 *(Savaş ve İspanyolların Değişimi)*

bir belge paçavrasıyla ordunun ve devletin içinden komünistlerin tasfiye edilmelerini istemişler, siyasi komiserlik kurumunun kaldırılarak ordu komutasının sadece profesyonellere devredilmesini talep etmişlerdir. Gerici taleplerinde son olarak da Doktor Negrin Hükümeti'nin istifa etmesini istemişlerdir.

Bu konuları yeniden gündem etmemizin sebebi, savaşın son aylarında ne olup bittiğini tahlil etmek değildir. Amacımız önceki bölümlerdeki yorumlarımızın doğruluğunu teyit etmek, Özerk Konsey'in gerçek siyasal amacının ne olduğunu doğru şekilde ortaya koyduğumuzu okuyucuya göstermektir.

Amador Fernandez ve Segundo Blanco bu emellerini Asturias'ta uygulamaya koymaya çalıştılar. Komünistleri yalıtıp yok etmek için bir araya geldiler. Bu şekilde utanç verici teslimiyetçiliğin kapıları ardına kadar açacaklardı. Ancak başarılı olamadılar, boylarının ölçüsünü aldılar. Durumu tahlil edip, teslim olmak hariç gereken neyse yapmaya hazır olduğumuzu ortaya koyduk. JSU liderliği de bize destek verdi. Savaşçıların ruh hali ve bilinçli duruşu da bize kuvvet verdi. Sonuçta onursuz bir tahliye yerine, Asturias, gösterdiği efsanevi direnişle Cumhuriyet'e çok değerli bir kırk sekiz gün kazandırdı.

Madrid, o yiğit Madrid, Asturias gibi bir direniş örgütleyemedi. Hainler muzaffer oldu. Casado'nun söz verdiği "Ya İspanya'da barış ya da ölene kadar savaş" vaadinin yerine, Madrid Francoculara ve işgalcilere altın tepside sunuldu. Direniş için tek bir el bile silah atılmadı. Duyulan tek silah sesi Casado ve Besteiro'nun vakitsizlikten öldüremediği komünistleri ve antifaşist savaşçıları kurşuna dizen Francocuların silah sesleriydi. Hayır, faşistlerin kanı akmamalı varsın Cumhuriyetçilerin kanı oluk oluk aksın... Faşist terörün kurbanları onbinlerceydi. Düşmana karşı direniş örgütlenseydi kayıplar kesinlikle bu kadar olmayacaktı.

Ancak sonuçta kayıtsız şartsız teslim olundu.

Bugün hâlâ bazı sosyalist yoldaşlar reformcu Besteiro'ların teori ve pratiklerinin işçi hareketi içinde yarattığı yıkımın boyutunu değerlendirememekte, Casado cuntasına verdikleri desteği mazur göstermeye çalışmaktadırlar.

Diğerleri de aksine kendi oportünistlikleriyle yüzleşerek doğru şekilde yaptıkları tahlillerde, yaptıklarının ulusal kurtuluş

savaşımızın felaketle sonlanmasına yol açan temel etkenlerden birisi olduğunu teslim ediyorlar.

Önde gelen sosyalist yazarlardan Antonio Ramso Oliveira, yazmış olduğu *Historia de España* adlı eserde Julian Besteiro'nun direnişe karşı faaliyet gösteren "ihanet şebekesinin merkezlerinden birisi" olduğunu yazarak, aynı zamanda "teslimiyetçi zihniyetin avukatı" olduğunu ekliyor.[203]

PSOE Yürütme Kurulu üyesi Juan Simeon Vidarte, cuntaya "Albay Casado'nun ihaneti" adını veriyor, "İspanya Cumhuriyeti tarihinin en yiğit sayfalarını bizzat yazan beş yüz bin insanın elleri ve ayakları bağlanarak Franco'ya teslim edildiğini" yazıyor.[204] Julian Zugazagoitia ise şu sonucu çıkartıyor: "Teslim olan Casado yanlısı çok sayıda subay, sivil ve gizli ajan verdikleri ifadelerde darbe olmamış olsaydı direneceklerini ifade ettiler."[205]

Merkez orduları siyasi komiseri ve UGT Başkan Yardımcısı Edmundo Dominguez, yazdığı hacimli kitapta cuntanın oluşum sürecini ve sonuçlarını irdeliyor.[206]

Savaşın son günlerinde Cipriano Mera komutasındaki 4. Kolordu'yla beraber cephede bulunan anarşist Joaquin Piñol oradaki acılı durumu şu sözlerle anlatıyor:

> "Komünist komutanların silahlarını alıp onları tutuklamak zorunda kaldığımda insanın içini ezen derin bir hüzünle dolduğumu hatırlıyorum. Artık bir savaş bitmiş yeni bir savaş başlıyordu, savaş Cumhuriyetçi saflar arasındaydı artık. İspanya'da komünistler savaşı devam ettirmekten yanaydı. Diğer tüm unsurlar savaşın sonlandırılmasından yanaydı, ancak önce komünistlerin ezilmesi gerekiyordu. Bunu gerçekleştirdik ama sonunda çok yanılmış olduğumuz ortaya çıktı."[207]

---

203 Meksika, Compañía General de Ediciones, cilt III, sayfalar 370 ve 371

204 Todos fuimos culpables. Testimonio de un socialista español *(Hepimiz Suçluyduk. Bir İspanyol Sosyalistinin Şahitliği)*, Meksika, Fondo de Cultura Económica, 1973, sayfalar 923 ve 925

205 Guerra y vicisitudes de los Españoles, Paris, Libreria Española, 1968 sayfa 285 *(Savaş ve İspanyolların Değişimi)*

206 Edmundo Domínguez Aragonés, Los vencedores de Negrín *(Negrin'i Fethedenler)*, Meksika 2. Baskı, Roca, 1976

207 Excelsior. Meksika, 14 Şubat 1974

İtalyan sosyalist lider Pietro Nenni de cuntayı doğrudan karşısına alır: "Cuntanın tek amacı faşistlerin kanının akmasına engel olup, Madrid'i Franco'ya teslim etmekti. Cunta emekçi halkın öncüleri olan ve teslim olmayı kabul etmeyen savaşçıların kurşuna dizilmesini de emretmiştir. Bu korkunç bir şeydir."[208]

Elimizde dört ordu ve yarım milyon savaşçı bulunuyordu, buna ek olarak üç yüz bin eli silah tutan kişi vardı. Birliklerimizin durumu düşmandan daha iyiydi, komutanlarımız Cumhuriyet'e sadıktı, Katalonya Cephesi'nin çöküşünden sonra Fransa üzerinden İspanya'ya dönmüşlerdi. Denetimimizde olan on eyalette dokuz milyon kişi yaşamaktaydı, elimizde önemli limanlar, savaş sanayisi ve gıda stokları vardı...

Direnebilirdik. 1937 sonbaharında Asturias elindeki çok dar bir kıyı şeridinde tam kırk sekiz gün boyunca direnmedi mi?

Düşman hiçbir zaman Casado yanlılarının bulunduğu cephelere saldırmadı, ayaklanmayı desteklemeyen ve Cumhuriyet Hükümeti'ne sadık kalan birliklerin mevzilerine saldırmaya devam etti.[209]

Casado, Besteiro, Wenceslau Carrillo ve Cipriano Mera cuntası, 1. Kolordu Komutanı Barcelo'yu, onun siyasi komiserini ve çok sayıda antifaşist savaşçısını kurşuna dizmiştir. Eş zamanlı olarak tüm faşist mahkûmlar salıverilmiştir.

İşte karşımızda dramatik ve aksi iddia edilemez bir şekilde oportünizmin ve ihanetin karşılığı görülmektedir. Bunlarla Marx, Engels ve Lenin'in yaptığı gibi siyasal olarak kararlı bir şekilde mücadele etmek her devrimcinin temel görevlerindendir.

---

208 La Guerra de España (İspanya Savaşı), Meksika, ERA, 7 Ocak 1964, sayfa 210

209 Edmundo Dominguez yukarıda alıntılanan eserinin 195. sayfasında Casado'nun bu saldırıyla eşgüdümlü olarak 7. Alay karargâhına bir saldırı düzenlediğini bildirir. Paseo de San Vicente'de bulunan komuta merkezine yapılan bu saldırı Francocu birliklerin aynı bölgeye yaptıkları saldırıyla "şaşırtıcı bir tesadüfle" eş zamanlı olur. Diğer sayfada ise anlatıya devam eder: "Faşistlerin cuntacıların işbirliğini ve istihbarat eşgüdümünü keşfettikleri ilk örnek bu değildir. Casadoculara yapılan yardım ve işbirliğinin bir diğer örneği de Arganda Cephesi'nde 12'sinde yaşanan ve aldığı destekle duruma hâkim olan Casadoculara zaferidir."

V

Sonrası

Katalonya'dayken İspanya'dan nasıl çıktık?

Savaş sırasında yaşadığımız hiçbir şey beni sivil halkın kitlesel göçü kadar derinden yaralamadı. Faşizmin sınıf nefreti hiçbir örnekte bana bu kadar çarpıcı şekilde etki etmedi. Akılalmaz bir varlık olarak insanları insandan daha aşağılık bir yaratık yerine koyarak nefretlerini kusmaları, akla Dimitrov'un faşizm tanımını getiriyor. Dimitrov faşizmi mali sermaye denetimindeki terör diktatörlüğü olarak tanımlarken, faşizmin insani olan her şeye düşman olduğunu bir kez daha vurguluyordu.

Bu dramatik günlerde Malagalıların kıyı boyunca karayoluyla Almeira'ya kaçışını düşünüyorum. Orada, köşeye sıkışmış halde binlerce yaşlı, kadın ve çocuk İtalyan savaş uçakları tarafından acımasızca bombalanarak katledildi.

Malaga hakkında okuduklarımı iletiyorum. Şimdi ise Figueras'da gördüklerimi hatırlıyorum, akılalmaz bir aşağılanma gözlerimin önünde. Aileler ilerlemekte – aileler, askerler değil – alabildikleri eşyaları omuzlarında, bebeleri kucaklarında, binlerce birbirinden farklı uydurulmuş taşıma aracıyla ilerliyorlar. La Junquera'dan ta Fransa'ya kadar. Kışın buz gibi soğuğunda, yanlarında yiyecek hiçbir şey olmaksızın. Hastalanan çocuklara artık hiçbir şey verilemiyor, anaların memeleri kurumuş, hasta, yaralı ve yaşlılar birbirlerine destek verecek şekilde kenetlenerek adeta yekvücut halde ilerliyorlar. Hepsi çaresiz, korunmasız devam ediyorlar yollarına. Açlık, azap, çile ve ölüm yolunda. O sırada Figueras

(Gerona) göklerinde muzaffer faşist Nazi savaş uçakları beliriyor. Ölümcül yüklerini insanların üzerine boşaltıyorlar. Figueras mahvolmuştur.

Çocukların büyük bir kısmı yaşlılar, kadınlar, hastalar ve yaralılar dondurucu soğukta faşizmin kendilerine lâyık gördüğü şekilde yatıyorlardı.

Ebro ve Doğu Ordularının düzenli şekilde savaşarak geri çekilen birliklerine faşist savaş uçakları çok az hasar verebilmişti. Gerona'yı hatırlıyoruz.

Ebro Ordusu'yla sonuna kadar bulunma şansım oldu. "Şimşekler" denilen istihkâmcılarla beraber faşistlerin ilerleyişini yavaşlatmak üzere geçilen yerlerdeki köprüleri bir bir havaya uçuran birliklerle beraberdim.

1939 yılı Şubat ayında partiden yeni bir emir aldım. Bu emri bana Politbüro üyesi Luis Cabo Giorla[210] getirmişti. "Perpignan'da[211] kendini gizle." Ben de oraya gittim. Hem de Fransa'ya giderken Indalecio Prieto tarafından terk edilen "Packard"[212] ile. Araba sonra Fransızlarda kaldı.

İspanya geride kaldı. Onunla beraber Cumhuriyetçi bölge ve ihanetin başladığı güney bölgesi.

Aramızda ulaşmak istediği yere varamayanlar da oldu. Pirenelerde binlerce farklı patikada binlerce yorgun ve yaralı savaşçı karların üzerinde son nefeslerini verdi...

Diğerleri de Fransız yetkililerin İspanya direnişinin kahramanlarına reva gördükleri toplama kamplarına tıkıldılar.

Partimiz beni ve yoldaş Angel Alvarez'i toplama kamplarındaki faaliyetleri örgütleyip idare etmemiz için görevlendirdi. Ailem – eşim, kızım Aida ve yeni doğmuş olan oğlum Viktor - başka küçük bir sığınmacı kampına gönderildi.

---

[210] Ç.N: Luis Cabo Giorla (1903-1975) PCE yöneticisi ve komünist sendikacı. İç Savaş sırasında Madrid'de sonra da Murcia'da görev yaptı. Katalonya'nın düşmesinden sonra Fransa'ya geçti. Tahliye edilenlerle ilgilendi. 2. Dünya Savaşı'nda Fransa'nın Naziler tarafından işgal edilmesinin ardından Arjantin, Buenos Aires'e sürgüne gitti. Fransa'nın yeniden işgalden kurtarılmasıyla buraya döndü ve PCE faaliyetlerini burada sürdürdü.

[211] Ç.N: İspanya sınırında küçük bir Fransız kasabası. Occitanie bölgesi.

[212] Ç.N: Dönemin ABD yapımı ünlü bir lüks otomobil markası.

PCE lider kadrosu, (soldan sağa): Dolores İbarruri, Pedro Checa (gözlüklü), Luis Cabo Giorla, Jose Diaz (oturan), bilinmiyor, Jesus Hernandez, Manuel Delicado ve Antonio Mije

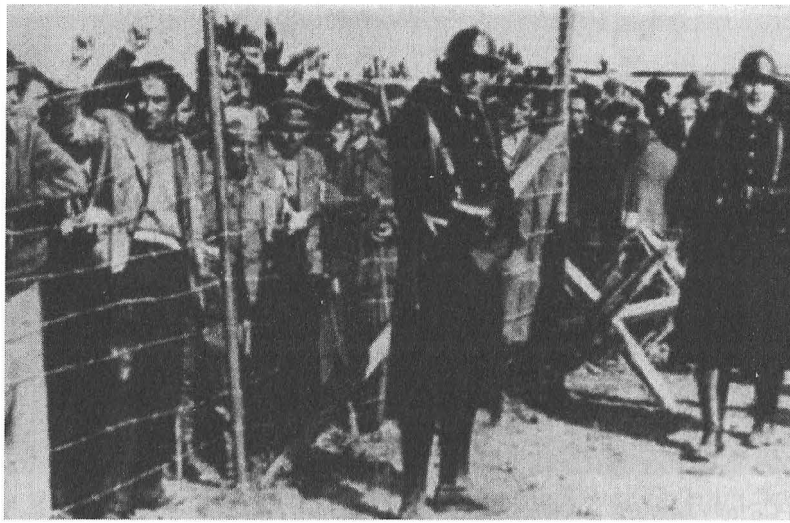
Karakışın ortasındaydık. Çoğumuz plajlarda dikenli tellerle çevrili şekilde alıkonuluyorduk. Başımızı sokacak bir deliğimiz yoktu, sağlık hizmetinden yoksunduk, endişe verici şekilde açtık. Bize öfkeyle ve hınçla kötü davranmak için fırsat kollayan Senegalli askerler tarafından korunuyorduk!

Evimiz, kumların içinde bir delikti. Eğer bir yatak olarak kullanılabilecek ve 30 kişinin bir arada yatabileceği bir kamyon kasası gibi lüksleriniz varsa kendinizi şanslı sayabilirdiniz. Açlık, sefalet ve açık hava hapishanesinde bulunmanın verdiği acı, her şekil ve renkteki haşeratın saldırılarıyla birleşiyordu.

Yaralılarımız tıbbi bakım eksikliğinden, kangrenden ve ilaçsızlıktan gözlerimizin önünde ölüyordu. Sadece hastalar değil. İntiharlar artık alışık olduğumuz günlük olaylardandı. Bölgede çıkan günlük gazetelerde iki haftada bir yayınlanan İspanyol ölülerinin listesi bazen sekiz sayfaya kadar çıkıyordu.

Bazı toplama kamplarında baraka inşaatına başlandıysa da bunların kendisine hayrı yoktu.

Angel Alvarez ile beni yakalayarak Argeles-sur-Mer Toplama Kampı'na götürdüler. Nazilerin Polonya'ya saldırdığı dönemdi. Kısa sürede kaçarak Paris'e geçtim.

Argeles-sur-Mer Toplama Kampı, Şubat 1939

Sanırım artık tüm toplama kamplarının isimlerini yazmanın zamanı geldi: Argeles-surMer, Prats de Mollo, Barcares, Gurs, Saint Cyprien, Vernet d'Ariege, Septfonds, Bram ve en kötüsü Coillure Toplama Kampı. Eski bir şatoya kurulan bu kampın bir Nazi toplama kampından tek eksiği krematoryumdu.[213] En azından onun öncülüydü diyebiliriz.

Fransız işçi sınıfı ve en önemlisi Fransız komünistleri sayesinde çilemiz çekilebilir hale geliyordu. Komünistler toplama kamplarına gıda ve ihtiyaç malzemeleri getiriyor, kampların içinde İspanyol komünistlerin kurduğu örgütlülük sayesinde gelen yardımlar ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıyordu.

Kuzey Afrika sahillerine kaçan savaşçılar da aynı kaderi paylaştılar.

Savaş yaklaşıyordu. Perpignan'da çıkan günlük gazete *L'Independant*, İspanyol mültecilerin ölümüne düşmanıydı. Birçok kereler tekrarladıkları emelleri, Fransız yetkililerin bizi oradan götürmesiydi. Amaçları "vebanın kökünü kazımaktı". Vatan haini

213 Ç.N: Ölülerin yakıldığı büyük fırınlar

Petain[214] ise bizim için "istenmeyen fareler" diyecekti.

Yukarıda bahsettiğim günlük gazetenin arka sayfalarında yer alan bir makaleyi bugün gibi hatırlıyorum. Makalede Pireneler bölgesinin hiçbir İspanyol mülteci kalmayıncaya kadar savaşa girmemesi gerektiğinden bahsediliyor, İspanyol mülteciler bölgede olduğu sürece bölge halkının "ne mal ne de ırz güvenliğinden" emin olamayacağı vurgulanıyordu.

Üç yıl boyunca canını dişine takarak Nazilere, faşistlere, gerici Fransızlara karşı savaşan İspanyol savaşçılarına bu şekilde davranılıyordu. Aynı Fransızlar sadece kırk gün savaşıp vatanlarını Nazilere teslim edecekti.[215]

Fransız Hükümeti İspanyol savaşçıların Lejyona[216] katılması için büyük bir seferberlik başlattı. İspanya'daki Tercio'nun[217] benzeri olan bu kurum soysuzlukla eşanlamlı bir yapıya sahipti. Parti bu girişime kesinlikle karşı çıktı. Nazilere karşı savaşmak üzere düzenli ordu birliklerine dahil olunabilirdi ancak soysuz bir paralı askerler toplamı olan Lejyona asla. Çoğu Lejyona katılmadı, sadece çok az kişi bu teklifi kabul etti. En üzüldüğüm şey ise "Packard"ın şoförü Asturiaslı Quidiello'nun katılmasıydı. Onun yanından ayrılmayan yoldaşı Martul da onunla beraber katıldı, Martul, Figueras'da komutanken Somoza ile beraberdi.

---

214 Ç.N: Mareşal Henri Phillippe Petain (1856-1951) 1. Dünya Savaşı kahramanı. 2. Dünya Savaşı sırasında Fransa Ordusu Nazilere yenilince Adolf Hitler ile uzlaşan Vichy rejiminin lideri. Savaşın ardından düşmanla işbirliği ve vatana ihanetten dolayı yargılanmış, suçlu bulunmuş ancak ilerlemiş yaşı nedeniyle verilen idam cezası ömür boyu hapis cezasına çevrilmiştir.

215 Ç.N: 2. Dünya Savaşı sırasındaki Fransa Savaşı 10 Mayıs-25 Haziran 1940 tarihleri arasında yaşanmıştır. 46 gün süren savaşta Naziler Fransa'yı teslim almıştır.

216 Ç.N: Fransızcası *Légion Étrangère* (Fransız Yabancı Lejyonu) olan kurum Fransız Ordusu'na bağlı olarak 1831 yılından beri faaliyet göstermektedir. Fransız Ordusu'nda görev yapmak isteyen yabancılardan oluşur. Fransız vatandaşlarına da açık olan birlikler genellikle Fransız sömürgelerinde görev yapmak için kurulmuştur. 1. Dünya Savaşı'nda Batı Cephesi'nde görev alan Lejyon, 2. Dünya Savaşı'nda daha küçük bir rol oynamış, savaşın ardından Vietnam Savaşı, Cezayir Bağımsızlık Savaşı'nda karşıdevrimci harekâtlara katılmıştır.

217 Ç.N: 16. yüzyılda İspanyol İmparatorluğu'nda kurulmuş olan özel piyade birliği

Sonra amele taburlarına[218] katılmamız için emir geldi – bu kez gönüllü olmamızı beklemeden zorla dahil ediliyorduk. "Siper kazacaksınız" dediler bize. Yakın bir zaman içinde çatışmaların yaşanacağı ileri mevzilerde İspanyollar siper kazıyordu. Çok geçmeden savaşın daha ilk günlerinde Naziler tüm bu ileri mevzileri, ünlü Majino Hattı[219] dahil olmak üzere aşacak, İspanyolların neredeyse tamamı esir edilecek ve Nazi toplama kamplarında hayatlarını kaybedecekti.

Bunlar yaşanırken, Meksika ve Şili'ye doğru giden ilk kafileler yola çıkmıştı. Partiyi temsilen Bordeaux'da bulunuyordum, diğer siyasi parti temsilcileriyle beraber Şili'ye gidecek olan mültecilerin gidiş organizasyonunu yapan komitedeydim. Orada Şili'de ve dünyada işçi sınıfının savaşçı şairi Pablo Neruda[220] ve Fransa'daki Meksika elçilik görevlileri Fernando ile Susana Gamboa ile beraber çalışıyorduk.

Şili'de durum gayet güzeldi. Şili'de iktidarda olan Aguirre Cerda'nın Halk Cephesi Hükümeti,[221] Meksikalı Lazaro Cardenas Hükümeti gibi İspanyol Cumhuriyetçileri kucaklarını açarak karşıladılar, hayatlarını her anlamda yeniden kurma fırsatı verdiler.

İspanyol yoldaşlarının ve dostlarının sorunlarını çözebilmek

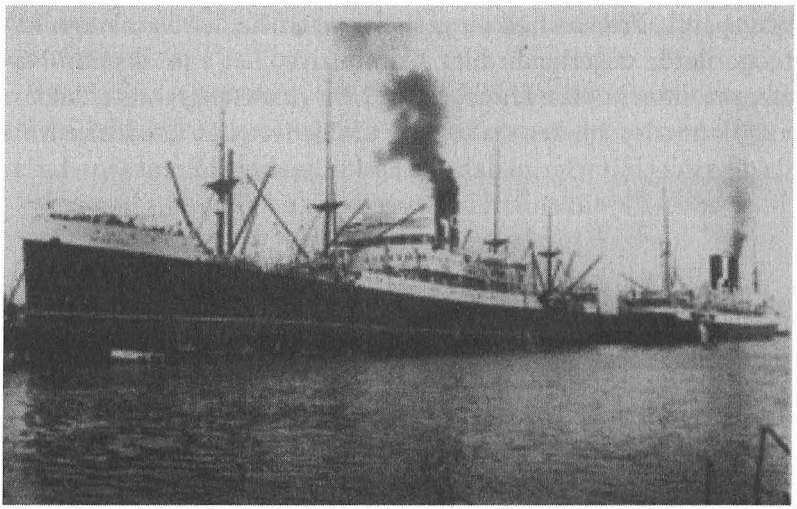
218 Ç.N: Askeri geri hizmet görevlerini fiziksel zor karşılığında yapmak durumunda kalan kişilerin oluşturduğu birim

219 Ç.N: Fransızcası *Ligne Maginot* olan istihkâm hattı. 1930'lu yıllardan başlayarak olası bir Alman işgaline karşı inşa edilmiştir. İsviçre sınırından başlayarak Almanya ve Lüksemburg sınırları boyunca devam eder, ancak Belçika sınırına ilerlemez. Fransa Savaşı sırasında Naziler bu hatta doğrudan saldırmak yerine, kesintiye uğradığı yerden harekât başlatmış ve başarılı olmuşlardır.

220 Ç.N: Pablo Neruda (Asıl adı *Ricardo Eliécer Neftalí Reyes Basoalto*) (1904-1973) Lenin Barış Ödülü ve Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Şilili komünist şair ve devlet adamı. ABD destekli 11 Eylül 1973 darbesiyle solcu Allende hükümetini devirerek iktidara gelen Augusto Pinochet (1915-2006) rejimi tarafından öldürülmüştür. 23 Eylül günkü cenaze töreni Pinochet diktatörlüğüne karşı ilk kitlesel protestoya dönüşmüştür.

221 Ç.N: Şili Komünist Partisi önderliğinde 1935 yılında Komintern kararları uyarınca ortaya atılan fikir, 20 Ekim 1938 başkanlık seçimlerinde hayata geçti. Sağcı Gustavo Ross'a karşı Halk Cephesi adayı Pedro Aguirre Cerda (1879-1941) oyların %50.5'ini alarak iktidara geldi. Kurulan hükümette Sağlık Bakanı görevini daha sonra başkan seçilecek olan Salvador Allende (1908-1973) yerine getirecektir.

için durup dinlenmeden koşturan Neruda, "Winnipeg" gemisiyle Şili'ye doğru yola çıkan İspanyollar için çok güzel bir broşür kaleme aldı.

İspanyol mültecileri Şili'ye taşıyan Winnipeg adlı gemi

Dünyanın başındaki en büyük düşman olan faşizme karşı savaşmış olan İspanyollara gerçek kardeşlik ruhuyla yardım eden, siyasal olarak destek sağlayan ve insani dayanışma gösteren Bassols, Bosque, Neruda ve Gamboa'yı hiç unutmayacağız. İnsan gerçek dostlarını dara düştüğünde görürmüş, onlar her zaman bizim için gerçek dostlarımız olacak kalacaklar.

Sonunda biz de gemiye bindik. Tüm ailemle beraber Dominik Cumhuriyeti'ne gidecek olan sonuncu gemi "Lassalle"a bindik, yılbaşı gecesi başkent Ciudad Trujillo'ya vardık. Bu gemide çok sayıda Asturiaslı vardı; onların arasında Komünist Parti'nin Asturias Bölge Komitesi'nden Casto Garcia Roza, Gonzalo Lopez, Juan Ambou ve Jose ile Eduardo Barzana vardı.

Ancak yeniden Avrupa'ya yoldaşlarımızın ve yurttaşlarımızın ağırlıklı olarak kaldığı yere dönelim. İlk olarak Fransa'daki direnişle başlayalım. Buradaki İspanyolların verdikleri mücadele, Cumhuriyet'i yaklaşık üç yıl boyunca savunanların yaptıklarına

eşdeğerde önemlidir.

Fransız gericiliği eliyle mülteci konumundaki İspanyol savaşçıların çektiği aşağılanmayı yeniden anlatmayacağım. Ancak Fransa işgale uğrayınca İspanyol Cumhuriyetçiler, çok iyi yaptıkları bir işi yaparak, Fransız halkını gericiler ve emekçiler olarak ayrı kateogorilerde değerlendirdiler. Cumhuriyetçiler için düşman Nazizm ve onun kuklası Francoculardı. Bu yüzden uğramış oldukları aşağılanmaları bir kenara koyan Cumhuriyetçiler, kendi aralarında devrimci bilinçlerini daha da keskinleştirerek Fransa'nın kırlarında adeta bir düzenli ordu gibi hareket eden direniş hareketine, ünlü Makilere katıldılar.

Özellikle kırsal alanda önemli bir silahlı güç haline gelen Makiler

Ünlü General Leclerc[222] ile birlikte hiç azımsanmayacak sayıda İspanyol savaşmıştır. Ünlü komutanın İspanyol savaşçılarına verdiği değer, Paris'e Hotel-de-ville'den giren ilk muzaffer birliklerin en önüne İspanyollar tarafından komuta edilen zırhlı araçları koymasından bellidir. Leclerc komutasındaki ünlü "Dokuzuncu Zırhlı Alay" komutası Dronne'dan İspanyol Antonio Granell'e geçmiştir, alaya bağlı birliklere ise tarihi İspanyol ünlülerinin isimleri

222 Ç.N: Phillippe François Marie Leclerc de Hauteclocque (1902-1947) Fransız Mareşal. 2. Dünya Savaşı'nda Afrika'da, sonrasında Fransa'nın Nazi işgalinden kurtarılması sırasında savaşmıştır. Savaşın ardından Fransa'nın Hindiçini'nde yürüttüğü sömürgeci politikayı eleştirmiştir. 1947 yılında Cezayir'de geçridiği bir uçak kazası sonucunda ölmüştür.

konulmuştur. Paris'in Nazi garnizon komutanı General Choltitz[223] teslim antlaşmasını imzalamıştır. Ancak gerçek teslim merasimi daha önce, Nazi komutanın Hotel Meurice'deki[224] karargâhında gerçekleşmiştir. Burada bir İspanyol, Antonio Gutierrez, Nazi generalinin silahına hatıra olarak el koymuş, ona da kendi saatini anı olarak vermiştir.[225]

Uzun yıllar boyunca süren Fransa'daki direniş içindeki İspanyol mültecilerinin oynadığı rolden bahsetmemek haksızlık olur.

26 Ağustos 1944, Nazi işgalinden kurtarılan Paris'e ilk olarak Leclerc'e bağlı zırhlı birlikler giriyor

223 Ç.N: Dietrich Hugo Hermann von Choltitz (1894-1966) Alman asker. Her iki dünya savaşına da katılmıştır. Daha çok Nazi işgali altındaki Paris'in son garnizon komutanı olarak tanınır. Geri çekilen Nazilerin Paris kentini yakıp yıkmasına dair Adolf Hitler tarafından verilen emri yerine getirmemesiyle bilinir.

224 Ç.N: 1815 yılında açılan bu görkemli lüks otel bugün hâlâ Rue de Rivoli 228 adresinde faaliyet göstermektedir.

225 Paris'te geçen bu ve benzeri olaylar, Alberto Fernandez'in "Direnişte İspanyollar" (Españoles en la Resistencia) adlı eserinde okunabilir.

Herhalde gelişkin bilince sahip, sorumlu, siyasal aklı gelişkin ve yiğitliğin kendisinde cisimleştiği en iyi örnek yoldaş Cristino Garcia Granda'dır.[226] Sama de Langreo'lu bu genç adamla Kuzey Ordusu özel kuvvetler akademisinde tanışmıştık. Okuldaki herkes ona "El Camaradin" diye çağırdığı için Fransa'da da lakabı buydu.

Cristino, Asturias'dan ayrılabilenler arasındaydı ve Cumhuriyetçi bölgeye sağ salim ulaştı. Burada 14. Kolordu saflarında gerilla subayı olarak düşman saflarının arasında çarpıştı. Burada da Cristino Garcia ismi efsane haline gelse de o bununla hiç böbürlenmedi.

Fransız Direnişi'ne katıldığında gerçekleştirdiklerinin ardından artık ismini gizleme çabaları boşa çıktı, yaptıkları ve başardıkları tüm Fransa'da biliniyor ve takdir ediliyordu.

Güney Fransa bölgesinde İspanyollar siyasal olarak, maddi ve manevi olarak çok kötü muameleye maruz kalmalarına rağmen, elde silah savaşan İspanyol Makiler Ansiklopedistlerin[227], Büyük Fransız Devriminin[228], Paris Komününün[229], Jaures[230] ve Thorez'in[231] topraklarını canları pahasına savunmasını bilmiştir.

---

226 Ç.N: Cristino Garcia Granda (1913-1946) İspanyol komünist militan, sendikacı, savaşçı ve 2. Dünya Savaşı sırasındaki Fransız direnişinin önderlerinden. Savaşın ardından Franco rejimine karşı savaşmak üzere İspanya'ya karşı gerçekleştirilen başarısız harekât sonucunda yakalanır ve idam edilir. Başta Paris ve Nimes olmak üzere çok sayıda Fransız kentinde anısı çeşitli sokak ve cadde isimlerinde yaşatılmaktadır.

227 Ç.N: Denis Diderot (1713-1784) ve Jean le Rond d'Alembert (1717-1783) öncülüğünde 150'nin üzerinde Fransız Yazarlar Birliği üyesi aydının 1751-1765 yılları arasında yazdığı 17 cilt eserden alınan terim. Bilim, laiklik, farklı fikirlere hoşgörü, mantık gibi alanlarda yaşanan aydınlanmanın ilk işaretlerindendir.

228 Ç.N: 1789 yılı 14 Temmuz günü Paris'teki Bastille Hapishanesi'ndeki tutsakların özgürleştirilmesiyle başlayan çağımızın en önemli toplumsal olaylarından birisi olan devrim. Mutlakiyet rejimini deviren devrim, yerine Cumhuriyet'i koymuştur.

229 Ç.N: 18 Mart-28 Mayıs 1871 yılları arasında ayakta kalabilmiş tarihteki ilk işçi iktidarıdır.

230 Ç.N: Jean Jaures (1859-1914) Fransız sosyalist lider. 1. Dünya Savaşı çıkmadan önce savaş karşıtı görüşlerinden dolayı suikast sonucu öldürülmüştür.

231 Ç.N: Maurice Thorez (1900-1964) Fransız Komünist Partisi'nin 1930-1964 yılları arasında lideri, 1946-47 yılları arasında Başbakan Yardımcılığı yapmıştır.

Franco rejimi tarafından kurşuna dizilen İspanyol Makiler. Ortadaki Cristino Garcia.

Afrika'da İspanyollar sonrasında Leclerc'e katılacak olan birliklere dahil olmuştur.

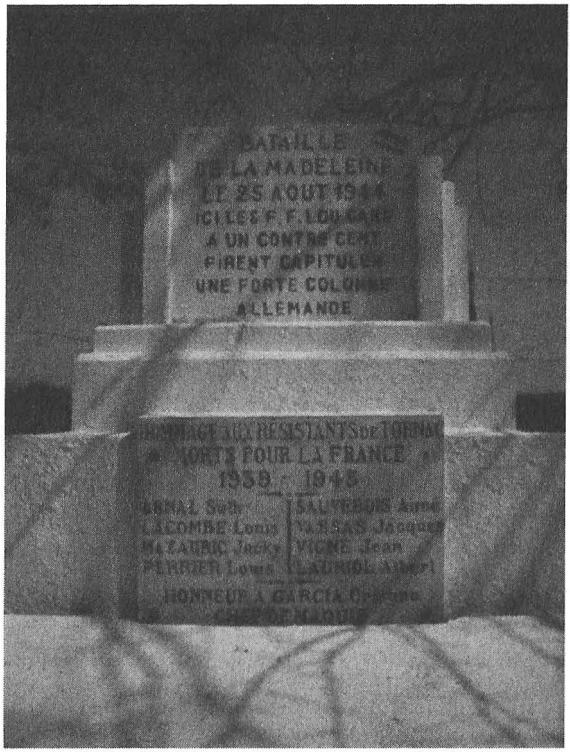
Makiler hızlı bir şekilde örgütlenip tüm faaliyetlerini merkezi bir eşgüdümle planlamaya başladılar, önemli bir silahlı güç haline geldiler. Cristino Garcia FFI[232] bünyesinde savaşan 3. Gerilla Bölüğü'nün komutasını aldı. Cristino Garcia'nın gerillaları madenler, demiryolları, köprüler, iletişim merkezlerini hedeflerine koydu.

Faaliyetlerini gerçekleştirdikleri bölgeler olan Lozere, Ardeche, Gard, Vaucluse, Arrige, Akdeniz'e yakın yerler olup Pireneler'in Fransa tarafında yer alır.

Genel olarak kamuoyu tarafından bilinse de Cristino'ya bağlı güçlerin gerçekleştirdiklerinden bahsetmek yararlı olacaktır. Bu anlamda Madeleine Muharebesi[233] çok önemlidir. Bu muharebede bir avuç gerilla 1500'den fazla Nazi'yi yenmiş, Gard Bölgesi başkenti Nimes'deki hapishanedeki siyasi tutukluları özgürleştirmiş, Lozere Bölgesi başkenti Mende'yi düşman işgalinden kurtarmıştır.

232 Ç.N: Fransızcası *Forces Françaises de l'Intérieur* olan Fransız İç Kuvvetleri.

233 ÇN: 1944 yılının Ağustos ayında yaklaşık 30 kişilik gerilla birliği kendisinden çok üstün kuvvete sahip bir Nazi birliğini pusuya düşürmüş, yoğun çatışmaların ardından Naziler teslim olmuş, 700 Nazi askeri esir edilmiştir.

Muharebenin olduğu yerdeki anıt

Cristiano ve aralarında çok sayıda Asturiaslının bulunduğu gerillaları Fransa'nın Nazi işgalinden kurtarılması adına yaptıkları katkılarla ülke tarihine adlarını silinmez bir şekilde yazmışlardır. Onun ve yoldaşlarının isimleri birçok anıtmezarda bulunmaktadır, güney bölgesinde çok sayıda kentte Cristino Garcia ismi birçok cadde ve sokakta yaşamaktadır. Paris, Saint Denis'te bile yoldaşımızın adıyla bir cadde bulunmaktadır.

Ölümünün ardından kendisine ayrıca çok sayıda İspanyola olduğu gibi Légion d'honneur nişanı[234] verilmiş, yarbay rütbesine terfi ettirilmiştir.

234 Ç.N: Napoleon Bonapart zamanında uygulamaya konan kanunla başlatılan ve ilki 1803 yılında verilen liyakat nişanı. Fransa'nın en yüksek seviyeli nişanıdır.

Cristino, 1936 yılında başladığı, sonrasında Fransa'da Nazi işgalcilere karşı sürdürdüğü savaşı kendi vatanında devam ettirmek için İspanya'ya döndü. Nazilerin ve Fransız faşistlerin yapamadığını Franco rejimi yaptı. Tutukluluk halinin sona erdirilmesi ve özgürlüğüne kavuşması için yapılan geniş çaplı kampanyalara rağmen Cristino Garcia 22 Şubat 1946 günü tutulduğu Carabanchel Hapishanesi'nde kurşuna dizilerek öldürüldü.

Ondan geriye devrimci örneği kaldı. Bugün onun ismi günümüzün ve yarının savaşçılarına ilham veriliyor. Çok iyi bir Asturiaslı, İspanyol ve enternasyonalist savaşçıydı.

PCE Bölge Komitesi'nin önemli isimlerinden Felix Llanos da Fransız direnişinin içindeydi, Dachau Toplama Kampı'nda bulundu. Sosyalizm davasına sonuna kadar inanmış örnek bir yiğit savaşçı, kahramanca verilen sınıf savaşımının süreçlerinde pişmiş, Asturiaslı ve İspanyol komünistlerinden övgüyle sözedilmesine yol açacak derecede iyi bir örgütçü ve siyasal bir liderdi. Siyasal önder olarak Marksist-Leninist formasyonuyla dikkat çeken Llanos karmaşık olayları net bir şekilde tahlil edebilir, işçi sınıfı ve emekçi halka gösterdiği derin sevgiyle bilinirdi.

Alberto Fernandez, *Direnişte İspanyollar,* Miguel Angel ise *İspanyol Savaşçılar Fransa'da* (1940-45) adlı eserlerinde Felix Llanos'dan ve Fransa'da Nazilere karşı yürüttüğü direniş faaliyetlerinden bahsederler.

Ancak bu çok önemli Asturiaslı (Llanos Cienfuegos, Küba doğumludur) devrimci lider hakkında söylenenleri bir küçük anıyı aktarmadan bitirmek istemiyorum. Bu kısa ve duygusal anıyı Llanos ile Fransa'da beraber yaşamış olan eğitimci Carlos Aparicio anlatıyor.

Burada Aparicio'nun Felix Llanos ile ilgili bana yazmış olduğu mektuptan kısa bir alıntı yapmak istiyorum:

> "Gelelim konumuza. Bildiğin gibi Felix gönüllü olarak Asturias'ta kaldı, görevi partiyi yeraltında örgütlemekti. Dağlardaki bir grubun başındaydı ancak ekibi faşistlerin saldırıları altında eridi, sonunda yapayalnız kaldı. Çok açlık çekti, maruz kaldığı soğuktan dolayı hastalandı. Gijon'daki bir dostunun evine sığınabildi, parti onu gizli bir şekilde

Fransa'ya sokuncaya kadar orada kaldı. Onunla Gurs Toplama Kampı'nda 1939 yılının Eylül ya da Ekim ayında karşılaştım. Ben İspanya'dan yeni çıkmıştım, o da yeni gelmişti. Cienfuegos (Küba) doğumlu olduğu için Kübalı savaşçıların kaldığı barakaya yerleştirildi, Küba'ya nakledilmeyi bekliyorlardı. Luis Montero ve ben de diğer bir barakadaydık."

"Montero ve ben Fransızlar tarafından amele taburlarına alındığımızda, Felix Kübalılardan ayrılarak bize katıldı. Kazma kürek hep beraber çalışıyorduk. Fransa Almanlar tarafından işgal edilinceye kadar Loire Bölgesinde Saumar dolaylarında Fransız askerlerinin gözetiminde siper ve mevzi kazmaya devam ettik. Sayısını unuttuğum maceraların ardından üçümüz en sonunda Orleans'da buluştuk. Bir İspanyol ailenin yanında üçümüz birlikte yaşadık. Bu ailenin kızları Amelia ve Llanos'un eşi olacak Adelina da aynı evdeydi. Orleans'da özgür işçiler olarak çalıştık. Maaşımız ve yiyecek karnemiz bile vardı ancak yaptığımız iş çok zordu, taş ocağında çalışıyorduk."

"Felix Fransız Komünist Partisi'yle, dolayısıyla da İspanya Komünist Partisi'yle temas kurmaya çalışıyordu. 1940-41 kışıydı. Sonra Hitler Sovyetler Birliği'ne saldırdı.[235] Komünist Parti'nin faaliyetleri baskı altına alınmaya başladı. 1941 yılının sonunda Felix partiden güney Fransa'da gerçekleştirilmesi gereken özel bir görev aldı, bunun için gizlice işgal edilmiş topraklara girerek Marsilya'ya geçti. Bundan sonra onunla tüm iletişimimiz mektuplar üzerinden oldu. Ben Orleans'dan sonra Brötanya, Paris ve Normandiya'da bulundum. Felix ise parti görevi gereğince 1943 yılına kadar Marsilya'da kaldı, sonra da Fransız polisi tarafından yakalanarak Eysses Hapishanesi'ne atıldı."

"Felix Llanos'un önderliğini yaptığı Eysses mahkûmlarının ayaklanması[236] Fransa'daki direnişin altın sayfalarından

---

235 Ç.N: Naziler 22 Haziran 1941 günü Barbarossa Harekâtı adını verdikleri saldırıyla Sovyetler Birliği'ne saldırdı.

236 Ç.N: Nouvelle Aquitaine Bölgesindeki Lot-et-Garonne iline bağlı Villeneuve-sur-Lot kasabasındaki Eysses Toplama Kampı'ndaki 23 milletten yaklaşık 1200 tutuklu direnişçi 19 Şubat 1944 günü gardiyanları alaşağı ederek kampta denetimi ele alır. Bölgede güçlü olan Fransız direnişiyle temas kurmaya çalışan mahkûmlar çok geçmeden bölgeye gelen Vichy rejimi jandarmaları

birisidir."

"20 Haziran 1944 günü Llanos ve tüm diğer mahkumlar Dachau İmha Kampı'na gönderildiler. Alman toplama kamplarına gönderilenlerin akıbetini anlatmama gerek yok sanırım. Binlerce İspanyol bu kamplarda can verdi. Dachau'da yakılan değerli yoldaşlarımızdan biri de Joaquin Barrios idi. Llanos Dachau'dan canlı kurtulmayı başardı ancak verem onu çoktan ölüme mahkûm etmişti. Onunla Almanya'dan döndükten sonra 1945 yılında Paris'te yeniden bir araya geldik. Ben veremden dolayı hastanede yatıyordum. Sık sık görüşüyorduk. Ya onun bulunduğu hastane veya sanatoryuma gidiyordum ya da o beni görmeye evime misafir oluyordu. Hastalığının çaresinin olmadığını bilmesine rağmen neşesinden hiçbir şey kaybetmiyordu. Konuşuyor, her zaman olduğu gibi şakalar yapıyor, çalışıyor ve moralini hiç bozmuyordu. Ancak sağlığı günden güne kötüleşiyordu. Eşi Adelina ve kendisiyle aynı ada Felix ismine sahip oğlu geldi ve beraber Paris'in dışındaki bir sanatoryuma gittiler. Bundan sonra onunla bir daha görüşemedik. Mektuplarımızda vedalaştık. 1951 yılının ortalarında Viyana'ya (Avusturya) taşındıktan kısa bir sonra eşinden aldığım mektupta Felix Llanos'un ölüm haberini aldım."

Jose Ramon Alvarez "Güvercin". Ariege Bölüğü siyasi komiseri. Montauban kentinin siyasi sorumlusuydu. Madencidir. Asturias'taki çok çeşitli madenlerde çalıştı. Birleşik Sosyalist Gençlik örgütünün Fransa'daki Nazilere karşı direnişin içindeki varlığının önemini hatırlatan sıradışı bir örnektir.

Luis Montero ve Emilio Hernandez "Gagancho". Oviedo'daki Kuzey Demiryolları makine deposunun işçileriydiler. Her ikisi de

ve Nazi topçu birlikleri karşısında direnemez. Cezalandırma yapılmaması koşuluyla teslim olan mahkûmlara karşı verilen sözler tutulmaz. Ayaklanmanın bastırılmasından sonra elebaşı olarak değerlendirilen 12 mahkûm derhal kurşuna dizilir. Mahkûmlar 30 Mayıs 1944 günü Compiegne'deki Royallieu Toplama Kampı'na ve kalanlar ise 18 Haziran 1944 günü Dachau İmha Kampı'na gönderilir, burada 400'ü aşkın mahkûm öldürülür. Eysses kamp alanı bugün Fransa'nın tarihi ve kültürel varlıkları arasında anıt statüsündedir.

gayet kabiliyetli montaj işçileriydi. Partide onlarla aynı alanda çalışma onuruna ulaşmıştım, 1934 Ayaklanması'nda da beraberdik. Makina deposu başketteki ayaklanmanın merkezindeydi. Onlarla beraber diğer genç demiryolcuları Savaş Bakanlığı'na çağırıp, onlarla beraber demiryolu işçilerinden oluşan ilk makineli tüfek müfrezesini kurduk. Montero'nun ışık dolu küçük gözleri kısıktı ve duyduğu iyi haber üzerine seviniyordu.

Bu döneme kadar bu müfrezenin de dahil olduğu direnişte Naranco bölgesi Pinar de Uria'ya kadar savunulmuştu. Ayrıca müfreze 1936 yılı Ekim ayında Oviedo'ya düzenlenen saldırıya da katılmıştı. Şimdi bu makineli tüfek müfrezesi Trubia cephesine güç veriyor, Monte de los Pinos, Escamplero ve Monte de la Berruga cephelerine de destek sağlıyordu. Bu cepheler komutan Valledor'un komutasındaydı. Daha sonra Luis Montero yüzbaşı rütbesiyle komutan Claudio Martin'in – eski jandarma komutanı - emrine geçecekti. Asturias düştükten sonra Montero tahliye edilemedi. Cagancho onunla kız kardeşi üzerinden iletişim kurdu. San Sebastian'a gittiler ve ikisi, Montero ve Cagancho, 1939 yılı Ağustos ayında Bidasoa Nehri'ni geçtiler. Fransa'da toplama kampına atılarak "karşılandılar". 2. Dünya Savaşı patlak verince bu ayrılmaz ikili Orleans'a geldi. Burada Felix Llanox, Carlos Aparicio ve diğerleriyle yeraltı direniş faaliyetlerini başlattılar.

Fransa Savaşı başlayalı daha bir ay olmamıştı ki, Maginot Hattı dahil olmak üzere tüm Fransız silahlı kuvvetleri teslim oldu. Tüm Fransa işgal edildi. Kurulan işbirlikçi Vichy Hükümeti bin yıl süreceği ilan edilen Reich İmparatorluğu'na bağlı bir hainler toplamından başka bir şey değildi.

Luis Montero İspanya Komünist Partisi adına, Jose Miret[237] de Katalunya Birleşik Sosyalist Partisi adına işgal altındaki tüm Fransa'daki siyasal-askeri örgütlenmeden sorumluydu. Bu durum gerçekçi görünmese de böyleydi ve bu çok az kişinin bildiği bir şeydir. Yoldaş Cagancho bu bilgiyi bizzat bana son günlerinde söylemişti. Yoldaşlarımızın kararlılığına şapka çıkartmamak elde değil: Onlara bağlı silahlı gruplar Paris'te sayısız çatışmaya katılmış, sabotajlar düzenlemiş, azımsanmayacak sayıda Nazi yetkilisine, Gestapo

237 Jose Miret Katalonya Hükümeti Başbakanı'ydı.

ajanlarına ve Doriot[238] ve Darnand[239] gibi Fransız işbirlikçilerine suikastler düzenlemişlerdir. Sonrasında Gestapo; Montero, Miret, Cagancho ve diğerlerini yakalayarak daha önce bahsedilen kötü şöhretli Mauthausen İmha Kampı'na göndermiştir.

Dünyadaki cehennem olarak tanımlanabilen bu kampta Sovyet askerlerini ve siyasi komiserlerini öldürmek için gaz odalarının yanı sıra baltalı cellatlar da kullanılıyordu, her biri çok başarılı birer antifaşist savaşçı olan genç demiryolcularımız Montero, Cagancho ve Miret'in 1943 yılında girdikleri bu kampta hayatta kalabilmek için mucizeye ihtiyaçları vardı.

Metal işçiliğinde uzman olan Montero cephanelikte çalışmaya başladı. Kısa süre içinde hem İspanyollar hem de diğer uluslardan işçiler arasında çok başarılı bir lider ve örgütçü olarak öne çıktı. Alandaki örgütlenme bir çaresizlikten değil, tam tersine tüm mahkûmlar arasında bir insani dayanışma örme ve hatta silahlı bir ayaklanma başlatma amacıyla geliştirilen siyasal bilinçten kaynaklandı. AMI[240] adlı örgüt yola bu şekilde koyuldu. Örgütün sorumlusu olarak Montero belirlendi. Özellikle İspanyol savaşçılarından oluşan gruplarda Montero'nun etkisi belirleyicidir.

Her gün yaşanan ve binlerce kişinin öldürüldüğü katliamlar İspanyol ve diğer uluslardan mahkûmları korkutamamıştı. Tam tersine, yaşananlar savaşçıların direnişini biledi. Direnişin kamptaki tüm hizmet birimlerinde adamları vardı. Mahkûmlar arasındaki dayanışma inanılmaz seviyelere çıktı. Her geçen gün daha çok silah cephanelikten yok olmaya başladı. Bu silahlar gizlendi ve

---

238 Ç.N: Jacques Doriot (1898-1945) Fransız faşist. Bir dönem komünist partiye üye olmasına rağmen partiden atılmıştır. Fransa'nın Nazi işgaline uğramasının ardından Vichy Hükümeti eliyle işgalden yana olmuş, Alman Ordusu'nda savaşmak üzere Fransızların gönüllü olması için çaba göstermiştir. Doğu Cephesinde Sovyetler Birliği'ne karşı savaşmıştır. 22 Şubat 1945 günü öldürülmüştür.

239 Ç.N: Joseph Darnand (1897-1945) Fransız asker, Nazi işbirlikçisi. İki savaş arasında faşizan örgütlerde yer almıştır. Fransa Savaşı'nın ilk günlerinde Almanlara karşı savaşsa da esir düşmüştür. Sonraki dönemde işbirlikçi olmuş, Vichy Hükümeti'nin kurduğu milis kuvvetlerinde önemli görevler almıştır. Bu sırada Waffen SS bünyesine katılmıştır. İngilizler tarafından İtalya'nın kuzeyinde kaçmaya çalışırken yakalanmış, 10 Ekim 1945 günü kurşuna dizilmiştir.

240 Aparato Militar Internacional, Uluslararası Askeri Aygıt

Naziler tarafından bulunamadı. Benzer şekilde gıda stoklandı, hasta mahkûmlar sağlık merkezindeki dostlar sayesinde tedavi edildi. İnsanoğlunun yaşadığı en büyük sefalet ve acılar, insanlararası sevginin en büyüğünün, hangi ulustan olursa olsun en büyük yoldaşlığın yaşanmasına neden oldu... Bir insanı, bir savaşçıyı yönlendiren ve ayakta tutan en büyük felsefi prensiplerden birisi de proletarya enternasyonalizmidir...

Montero ve tüm ailesi Franco'nun Sovyetler Birliği'ne karşı Nazi üniformasıyla savaşmak üzere kurduğu garip ve yasadışı Mavi Tümen'e[241] katılmayı reddeder.

Razola, yazmış olduğu "Mavi Üçgen" kitabında[242] Luis Montero'dan "...yorulmak nedir bilmeyen bir örgütçü, her anlamda örnek gösterilen bir savaşçı, AMI'nin ruhunu o taşımaktaydı.'" diye bahsediyor.

Bu sırada Montero'nun yoldaşı olan ve işgal altındaki Fransa'da direniş hareketinin içinde olan Jose Miret hava saldırısı sırasında yaralanmıştı. Yarası hafif olsa da SS peşini bırakmamış ve onu öldürmüştür. Takvimler 12 Kasım 1944 gününü gösteriyordu.

Sona yaklaşılıyordu. İçinde İspanyollar ve diğer ulusların yer aldığı silahlı örgüt her eylemde daha da ustalaşmaktaydı. Nazilerin kaçmaya hazırlanırken tüm mahkûmları öldürmelerinin önüne mutlaka geçilmeliydi. Örgüt tamam, sayıları az ve kötü durumda da olsa silahlar var ancak birkaç otomatik silahımız da

---

241 Ç.N: Adı İspanyolca *División Azul*, Almanca *Blaue Division* olan İspanyol gönüllülerinden oluşan birlik. 1939 yılında sona eren İspanya İç Savaşı'nın ardından faşist rejimini güvence altına alan Francisco Franco, patlak veren 2. Dünya Savaşı'na fiilen katılmasa da dolaylı olarak Naziler yanında dahil olur. Böylece iç savaş sırasında kendisine verilen desteğin karşılığını vermiş olur. Ancak Franco İspanyol askerlerin sadece Sovyetler Birliği'ne karşı Doğu Cephesi'nde kullanılmasını ister, böylelikle Batı Avrupalı ülkelerle arasını iyi tutmak istemektedir. Yaklaşık 45 bin askerin dahil olduğu Mavi Tümen 24 Haziran 1941-21 Mart 1944 arasında savaşır. İspanyol faşistlerinin bu şekilde 2. Dünya Savaşı'na dahil olmaları bugün bile hâlâ İspanyol toplumunda farklı açılardan tartışılmaktadır.

242 Ç.N: Fransızca asıl adı *Triangle Bleu: Les Republicains Espagnols a Mathausen* (Mavi Üçgen: Cumhuriyetçi İspanyollar Mathausen'da) şeklindedir. Yazarı Manuel Razola'dır. İlk baskısının yapıldığı 1969 yılında suskunlukla karşılanmıştır. Kitap hak ettiği ilgiyi 2002 yılı baskısıyla kazanmıştır. ISBN 978-2866454203

bulunuyor. Gestapo katliam yapma rüyalarını gerçekleştiremeyecek. İşte şimdi sahne alma sırası bizde. İşte SS'lere karşı vuruşmaya başlıyor bizimkiler. Tuna Nehri'ni geçen köprübaşları ve komşu köyler tutulmalı. Razola kitabında Montero'dan bahsetmeye devam ediyor: "Nazi saldırısı karşısında tek yara almayan kişi Montero, köydeki varlığı örgüte güç katıyor. Cesur ve yenilmez lider sürekli olarak otomatik silahların mevzilerine dair emirler yağdırıyor...." Bu satırları okuduğumda İspanya'da müfrezeyi kurma aşamasında Montero'ya ilk makineli tüfeği kendi ellerimle verdiğimi hatırlıyorum!

7 Mayıs günü çatışmalar sona erdi. Havada yankılanan br türkü o kadar tanıdık ki, evet "Enternasyonal!". Yoldaşlarımızın gaz odalarına ölümlerine gittiklerinde veya binbir farklı şekilde cellatları tarafından ölüme götürüldüklerinde söyledikleri Enternasyonal. Ve kimin nereden getirdiği, o güne kadar nasıl saklandığı bilinmeyen bir bayrak Müttefik Güçler geldiğinde gururla havada sallandı; Cumhuriyetçi İspanya bayrağı...

Orada sona eren bu korku dolu kâbustan uyanıldı. Kamplara gönderilen İspanyolların büyük oranda toplandığı bu işkencehane, bu imha kampında yedi bin İspanyol özgürlük istedikleri için katledildi. Anıları bugün aynı yerde onlara ithafen dikilmiş anıtta yaşatılmakta.

Sonra... Havana'dayken Montero'dan ve Cagancho'dan birer mektup aldım. Paris'telermiş. Olağanüstü alçakgönüllü şekilde Fransız Direnişi içerisindeki ve Mauthasen'deki günlerini anlatıyorlardı bana. Mektupta Luis'in mahkûm üniformalı bir de resmini göndermişler.

Sonra... Partinin aldığı kararla İspanya'ya birçok kereler yasadışı olarak girmiş. Sonuncusunda oldukça hastaymış, önceki gidişlerinden daha çok. Bir yoldaş ona yola çıkmadan önce iğne bile yapmak zorunda kalmış. Parti kadrolarının hele hele Montero gibi önde gelen savaşçılarının sağlığına dikkat etmek, hastaysa iyileşmesini beklemek gerekmez miydi diye düşünmeden edemiyorum...

Luis Montero'nun yakınlarda öldüğünü biliyordum. Razola'ya göre "Yasadışı yollarla girdiği İspanya'da yürüttüğü gizli bir görev sırasında trajik bir şekilde kaybolmuştu." (*Mavi Üçgen, sayfa 142*)

Jose Maria Alvarez Posada ("Celso Amieva"). Llanesli eğitimci ve şair. Güçlü bir siyasal bilince sahip, soğukkanlı. Fransız Direnişi'ne katıldı. İspanyolların da bulunduğu 3. Uluslararası Tugay'da çavuş olarak görev yaptı.

Felix Llanos, Cristino Garcia, Luis Montero, Jose Ramon Alvarez "Güvercin", Emilio Fernandez ve Celso Amieva. Bu isimler Fransa'nın kurtuluşu için verilen savaşa katılan yüzlerce Asturiaslıdan sadece birkaçı. Birçokları için en kötü kâbuslarının bile ötesine geçen koşullarda, Mauthausen, Dachau, Buchenwald (burada Naziler Alman işçi sınıfının önderi Thaelmann'ı[243] öldürmüşlerdir) ve Auschwitz İmha Kampları'nda insanlık tarihinin en onurlu sayfalarını yazan, hem maddi hem manevi direniş örgütleyen gerçek devrimcilerdi.

Sovyetler Birliği Kızılordusu saflarında savaşan başarılı ve fedakâr çok sayıda İspanyol ve Asturiaslı vardı. Lister, Modesto, Jose Maria Galan ve diğerlerinin yanı sıra Asturiaslı Damian Fernandez, Enrique Garcia Victoriano, Ceferino Alvarez Rey bulunuyordu. Bazıları düzenli ordu birliklerine katılırken diğerleri de partizanlara katıldı. Bazıları Moskova Muharebesi'nde savaşırken, diğerleri Nazi barbarlığının mezarı olan Berlin'e kadar ilerledi. Bu açıdan bakıldığında elimizde ilk ağızdan anlatılan ve bana Ceferino Alvarez Rey'in bizzat yaşadıklarını ilettiği bir anıyı paylaşmak isterim:

> "Kahvaltıdan sonra askeri hazırlıklarımız başlıyor. Mareşal Timoşenko[244] tatbikatta bile zor olanı yapmanın gerçek savaş durumunda daha zor olacağını söylemişti. Komutamdaki

[243] Ç.N: Ernst Thälmann (1886-1944) Almanya Komünist Partisi lideri. 1933 yılında Gestapo tarafından tutuklandı ve 11 yıl boyunca hücrede tutuldu. Bizzat Adolf Hitler'in emriyle Buchenwald İmha Kampı'nda 18 Ağustos 1944 günü infaz edildi.

[244] Ç.N: Semyon Konstantinoviç Timoşenko (1895-1970) Sovyet mareşal. Ekim Devrimi'nden önce Çarlık Ordusu'nda süvari askeri olarak görev yaptı. Ekim Devrimi'yle beraber Kızılordu'ya ve Bolşeviklere katıldı. İç Savaş yıllarında çok çeşitli cephelerde görev yaptı, bu sırada Stalin'in silah arkadaşlığını yaptı. 1930'lu yıllarda önemli komuta görevleri yaptı. 2. Dünya Savaşı sırasında Smolensk, Kiev, Harkov Cepheleri'nde savaştı. Leningrad, Stalingrad, Kafkaslar ve Baltık ülkelerinde komuta görevlerini yerine getirdi. İki kez Sovyetler Birliği Kahramanı seçilmiştir.

İspanyolların çoğu İç Savaş'tan dolayı deneyim sahibiydi, o yüzden en iyisini en çabuk şekilde yapmak için canla başla çabalıyorduk."

"Sovyet kardeşlerimizle aynı aşkla, sanki İspanyamızı savunuyor gibi savunuyorduk Sovyetler Birliği'ni. Başkentin, tüm dünya işçilerinin başkentini, proletarya enternasyonalizminin başkentinin savunmasına katıldık. Karakış koşulları hâkimdi. Termometre eksi kırkı gösteriyordu. Düşman ne olursa olsun başkente girmek istiyordu. Bizse ne pahasına olursa olsun başkentimizi savunacaktık. 1936 yılının Kasım ayında, Madrid'de olduğu gibi NoPasaran![245] Geçemediler! Önce durduruldular sonra da güçlü bir karşı saldırı sonrasında başkentin çok uzaklarına atıldılar. Karların üzerine binlerce ceset, silah ve ekipman bırakarak geri çekildiler."

"Moskova'daki tehdit geçip yerini Kafkaslardaki yeni tehlikeye bırakınca birliğimiz uzun bir yolculuğun ardından buradaki savaşçıların yardımına yetişti. Türkmenistan'daki Karakum Çölü'nü aşıp Özbekistan'ın başkenti Taşkent'e vardık. Burada kuzeye gitmeye çalışan trenlerden yolumuzu açıp ilerlemeye çalıştık. Burada hoş bir sürprizle karşılaştık; bizi İspanya'dan ziyarete gelenler vardı. Onlardan birisi onyedi yaşında Turonlu bir delikanlı partimizin kurucusu yoldaşımız Ramos'un oğluydu. Kendisi rahatsız olduğu için gelememişti. Oğlu ise çok genç olmasına rağmen bir uçak fabrikasında işçi olarak çalışıyordu. Duyduğumuz mutluluğu tarife kelimeler yetersiz kalıyor."

"Yine yollardayız. Hazar Denizi'ni geçiyoruz, Azerbaycan'ın başkenti Bakü ve Gürcistan'ın başkenti Tiflis'te vakit geçirdik. Kafkaslarda doğan ve Azov Denizi'ne boşalan Kuban Nehri'ne ulaştık. Bu bölgede çok zaman geçirdik. Moskova'ya döndüğümüzde Sovyet Orduları artık ülke sınırlarının ötesine geçmiş, Avrupa halklarını özgürleştirmeye başlamıştı. Stalingrad'da birkaç gün durduk çünkü demiryolu hatları tamir ediliyordu. Bu fırsattan istifade ederek tarihi bir savaşa sahne olan kenti gezdik. Kentte taş üstünde taş kalmamıştı, kentin dışındaki

245 Ç.N: Geçemeyecekler!

tarlalarda ise çok sayıda ölü savaş uçağı, tank ve her türden ulaşım aracı boylu boyunca yatıyordu."

"8 Mayıs 1945 günü yapılan zafer kutlamaları sırasında Moskova'daydım."

"Hiç huyum olmamasına rağmen o gün sarhoş oluncaya kadar içtim. Savaş bitmişti, Hitlercilere karşı mutlak zafer kazanılmıştı."

"Birkaç ay sonra yetkililerden bir bildirim aldım. Sovyet Hükümeti Büyük Vatanseverlik Savaşı'na[246] katkıda bulunan İspanyollar için çok çeşitli ödül ve nişanlar hazırlamıştı. Hep sadık olduğumuz anavatanımızın savunulmasına yaptığımız bu naçizane katkının birer nişanesiydiler."

"Kendi adıma konuşacak olursam benim için en değerli olan şeylerden birisi de Sovyet topraklarına düşmüş, yiğit ve unutulmaz yoldaşlar olan Pelegrin Perez, Justo Lopez de la Fuente, Felipe Ortuño, Emiliano Fabregas, Antonio Gros ve daha isimlerini sayamadığım onlarca komünist İspanyolla beraber savaşmış olmaktı."[247]

Diğer İspanyollarla beraber yüzlerce Asturiaslı yurttaşımız işte bu şekilde Büyük Vatanseverlik Savaşı'na katıldı. Tüm alanlarda faaliyet gösterdiler; piyade, denizci, topçu, havacı olarak. Ayrıca Kuzey Cephesi'nde görev yapmış ve özel kuvvetler akademisi mezunu XIV. Kolordu'ya bağlı askerler yetkin birer gerilla olarak savaşa katılmışlardır.

---

246 Ç.N: Rusçası Вели́кая Оте́чественная вои́на́ (Velikaya Oteçestvennaya Voyna)

247 Yoldaş Ceferino Alvarez Rey'in yoğun bir savaşım içeren devrimci faaliyetlerinin anlatımı böyle sona eriyor. Asturiaslı madencilerin, bu geleneksel devrimciliğin anlatımı da. Bir madencinin oğlu olan Ceferino da işçi olarak madene ilk indiğinde yıl 1922 idi. Daha sonra 1923 yılında usta oldu. Sonra da madende kullanılan atlardan sorumlu oldu, vagoncubaşı oldu, kırıcı ekipte yer aldı, ateşçi oldu. Başından geçenler "Minas Hulleras de Turon" (Turon Kömür Ocakları) eserinde mevcut. Ondaki devrim aşkı aileden geliyordu. Alvarez Rey ailesinin faşizme karşı ödediği kanlı bedel ancak böyle açıklanabilir: Dört Ceferino kardeş hayatını kaybetti, bunlardan üçü, Rogelio, Agustin ve Virgilio Asturias'ta faşistler tarafından tutuklanıp infaz edildi. Diğeri Luis ise Argeles-sur-Mer Toplama Kampı'nda hayata veda etti.

Bizlerle dayanışma sorumluluğunu sonuna kadar yerine getiren Sovyet Hükümeti yaklaşık 200 İspanyol vatandaşını havacı olarak yetiştirip, bir vadede İspanya'ya göndermeyi planlıyordu. İspanya'ya gitmek bilindiği gibi gerçekleşmese de bu kişilerin pek çoğu Sovyetler Birliği Hava Kuvvetleri'nde kahramanca görev yaptı. Yine büyük bir dayanışma örneği olarak Sovyetler Birliği'ne giden çocuklar bugün artık sorumlu birer genç olarak Sovyet savaş sanayisini güçlendirmek için işçi olarak görev yapmaktaydı. Elbette az sayıda da olsa Sovyetler Birliği'ne göçmek durumunda olan İspanyol kadınlarının da bu çabalara destek verdiğini unutmayalım.

İspanyol savaşçılar az önce bahsettiğimiz gibi savaşın her cephesinde yer aldılar; Moskova Muharebesi, Leningrad ve Kafkasların yanı sıra Polonya, Romanya, Macaristan, Yugoslavya ve Çekoslovakya'nın faşizmin işgalinden kurtarılması sırasında ve tarihi Berlin Muharebesi'nde aktif görev aldılar.

Bilindiği gibi Sovyet ve İspanyol halklarının en güzel dayanışması İç Savaş sırasında da yaşandı. Verdiğimiz kavga Sovyet topraklarında da yankı buldu. Muzaffer komutan Malinovski, enternasyonalist sorumluluk kapsamında İspanya'ya gelerek Madrid'in ve Cumhuriyet'in savunulmasında önemli görevler üstlendi. Hem Sovyet topraklarında çarpışan İspanyollar, hem de İspanya topraklarında kavga veren Sovyet insanları evrensel bir devrimci prensip olan proletarya enternasyonalizminin yaşayan örnekleri oldular.

Aslına bakılırsa eğer bizim savaşımızda Sovyet kanı İspanyol kanıyla karıştıysa, Büyük Vatanseverlik Savaşı'nda da İspanyol kanı Sovyet kanına karışmıştır. Sovyet halkı tarafından sürekli olarak ziyaret edilen ve adeta bağırlara basılan Ruben Ruiz İbarruri[248] ve

248 Ç.N: Ruben Ruiz İbarruri (1920-1942) İspanyol komünist ve Sovyetler Birliği Kahramanı. Ünlü İspanyol komünist siyasetçi Dolores İbarruri'nin oğludur. Genç yaşta siyasi faaliyete başladı. 1935 yılında annesi tutuklanınca Sovyetler Birliği'ne yollandı. Moskova'da Bolşevik lider Panteleimon Nikolayeviç Lepeşinskiy'nin (1868-1944) yanında kaldı. İspanya İç Savaşı başladığında Moskova'daki İspanya Büyükelçiliği'ne başvurup, yaşı hakkında da yalan söyleyerek Cumhuriyetçi saflarda savaşmak üzere ülkeye döndü. Ebro Muharebesi'nde görev aldı. 1939 yılı Şubat ayında Pireneler'den Fransa'ya geçti. Tutuklandıktan sonra konulduğu Argeles-sur-Mer Toplama Kampı'ndan kaçarak Paris'teki Sovyetler Birliği Elçiliği'ne ulaştı. Nisan

Santiago Paul Nelken'in mezarları ebediyen Sovyet topraklarında kalan bu İspanyolların Sovyet halkı için önemini göstermektedir.

Dolores İbarruri'nin oğlu Ruben Ruiz İbarruri'nin bugün Volgograd (eski adıyla Stalingrad) kentindeki anıt mezarı

Cumhuriyetçi İspanyollar 2. Dünya Savaşı'nın her cephesindeydiler. Dunkirk'de, Nervik'de, tüm Avrupa'da. Az sayıda da olsa Pasifik Cephesi'nde bile. Afrika kıtasında da katılım gösterdik. Savaşın sonunda İspanyol Cumhuriyetçilere Fransa, İngiltere, Sovyetler Birliği ve ABD Hükümetleri tarafından verilen ödül ve nişanlar İspanyolların gösterdiği kahramanlıkların aksi iddia

ayında annesi ve ablasıyla Moskova'da buluştu. Bu dönemde askeri akademiye devam etti. 1941 yılı Temmuz ayındaki çarpışmalarda Borisov bölgesinde ağır yaralandı ve cephe gerisine gönderildi. İyileşince Stalingrad'ı savunan 62. Ordu bünyesinde 100. Makineli Tüfek Bölüğü'ne atandı. 23 Ağustos 1942 günü birliğiyle beraber Nazi ilerleyişini durdurmak için girişilen muharebe sırasında karnından yaralandı. Volga Nehri'nin diğer yakasındaki Srednaya Aktuba Sahra Hastanesine götürülse de 3 Eylül 1942 günü hayata veda etti. 2 Kasım 1948 günü naaşı Mamayev Kurgan anıtmezarına gömüldü. 22 Ağustos 1956 günü Sovyetler Birliği Kahramanı ilan edildi. 1972 yılında keşfedilen 2423 numaralı asteroide onun anısına İbarruri adı verilmiştir.

edilemez delilleridir, İspanyollar kendi anavatanlarında başlattıkları yiğit direnişi dünyanın diğer bölgelerinde devam ettirmesini bilmişlerdir.

Diğerleri de bizim gibi Fransa'dan ayrılarak Meksika ve Şili'ye doğru yola çıktı. Çok az bir kısmımız da Dominik Cumhuriyeti'ne. Bu kadrolar da Halk Cephesi ve sendikal örgütlerin ulusal yönetimlerini yeniden ayağa kaldırdılar.

İspanyol Cumhuriyetçilerin çoğu Meksika tarafından kabul edildi. Başta General Lazaro Cardenas olmak üzere çalışma arkadaşları Narciso Bassols, Isidro Fabela, Vicente Lombardo Toledano, Adalberto Tejada, Gilbert Bosques, Jose Mancisidor, Fernando Gamboa, Ignacio Garcia Telez, şairlerden Carlos Pellicer, ressamlardan dünya çapında üne sahip Diego Rivera, Alfaro Siqueiros ve diğerlerine bu onurlu davranışlarının hiçbir zaman unutulmayacağını iletmemiz gerekir. Tüm İspanyol Cumhuriyetçiler kendilerine kucak açan bu ikinci vatanlarına faydalı olabilmek için ellerinden geleni yaparken, Meksika işçi sınıfı ve emekçi halkıyla kaynaştılar, geride bıraktıkları ülkelerine dair siyasal faaliyetlerini de aksatmadan yürütmeye çalıştılar.

İspanyol Cumhuriyetçilerin siyasal merkezi birkaç yıl boyunca Meksika oldu. Hükümet buradaydı, Parlamento buradaydı, Halk Cephesi bileşeni tüm siyasi partilerin ulusal yönetimleri buradaydı.

Cumhuriyetçi İspanyollara Meksika tarafından gösterilen ilgi ve verilen yardımlara dair söyleneceklere Meksika'nın anayasal Cumhurbaşkanı General Lazaro Cardenas'ı da anlatan birkaç cümle eklenmelidir.

Cumhurbaşkanı Cardenas 10 Ağustos 1936 tarihinde aldığı kararla Hükümeti'ndeki Savaş Bakanı'nı ülkedeki İspanyol Büyükelçisi Felix Gordon Ordax'ın[249] emrine vermiş, *Magellan* adlı İspanyol ticaret gemisi elçilikte kâtip görevinde bulunan Jose Maria Argüelles komutasında 20 bin tüfek ve 20 milyon mermiyi Veracruz Limanı'ndan İspanya'ya götürmüştür. Aynı zamanda Cardenas

249 Ç.N: Felix Gordon Ordax veya Ordas (1885-1973) İspanyol veteriner, siyasetçi ve devlet adamı. İç Savaş sırasında Meksika Büyükelçisi'ydi, savaşın ardından sürgünde kurulan hükümette başbakanlık görevini 1951-60 yılları arasında yürütmüştür.

Hükümeti, İspanya'daki Meksika Büyükelçisi Abelardo Tejeda aracılığıyla Fransa'nın yasal İspanyol hükümetine silah satışı gerçekleştirmesi için arabuluculuk yapmıştır. Ancak Leon Blum'un "sosyalist" hükümetinin bize hediyesi müdahale etmeme siyaseti olmuştur. Milletler Cemiyeti kürsüsünden Meksikalı diplomat Narciso Bassols bu siyaseti "başarısızlığa mahkûm, talihsiz karar" olarak eleştirmiştir.

General Cardenas'ın nazik, yurtsever ve devrimci davranışı 10 Eylül 1936 tarihinde Parlamento'ya hitap ederken dile getirdikleriyle apaçık ortaya çıkmaktadır, bu söylev kendisinin biyografisini yazan birçok yazar tarafından da nakledilmiştir:

> "Meksika Hükümeti ahlaki ve siyasal olarak, Bay Manuel Azaña tarafından başkanlık edilen İspanyol Cumhuriyeti'nin anayasal hükümetine yardım elini uzatmaya mecburdur. İçeride ve dışarıda bu sorumluluğumuzun hakkını vereceğiz. Meksika, diplomatik ilişkilere sahip olduğu anayasal hükümetlere savaş malzemelerini sağlayabilir. Bunun ötesinde Cumhuriyetçi İspanyol Hükümeti, hükümetimizin ve ülkemizdeki devrimci kesimlerin saygısını ve sevgisini kazanmıştır. Cumhurbaşkanı Azaña, İspanyol halkının toplumsal ve ekonomik kurtuluş mücadelesini simgelemektedir. Bugün ayrıcalıklı, egemen sınıflara karşı şiddetli, zorlu ve kanlı bir savaşım verilmektedir. Ben Cumhuriyetçi hükümetin kazanacağını düşünüyorum ancak eğer sonuç aksi şekilde olsa bile İspanya'daki emekçi halkın yeniden daha güçlü bir şekilde ayağa kalkıp sömürücülerinden kurtulacağına dair umudumuz tamdır."

Bizler daha önce de söylediğimiz gibi 1939 yılı Aralık ayında Atlantik Okyanusu'nu geçtik, Nazilerin Polonya'yı işgal etmesinin üzerinden üç aydan çok zaman geçmişti. Alman denizaltılarıyla köşe kapmaca oynayarak yılbaşı gecesi Dominik Cumhuriyeti'ne ulaştık. Burada ne bulabilirsek onunla hayatta kalmaya çalışıyorduk. Bir tiran, gerçek bir feodal ağa tarafından yönetilen bir ülkedeydik. Her yerde aynı cümle vardı: "Tanrı ve Trujillo"[250] Bu

[250] Ç.N: Rafael Leonidas Trujillo Molina (1891-1961) Dominikli siyasetçi ve asker, ülkeyi 1930 yılından suikast sonucu öldürüldüğü 1961 yılına kadar kesintisiz şekilde yönetmiştir. İktidarı, Latin Amerika'daki diktatörlüklerin en kanlısı ve en baskıcısı olarak tanımlanır.

slogan bize önceki dönemlerde Asturias'ta görmeye alıştığımız "Tanrının evinden sonra Quiros'un evi gelir" cümlesini hatırlatıyordu. Tarlalarda çalışmak üzere kentin dışındaki köylere gidiyorduk. Buralarda kalacağımız barakaları inşa ettik, bir tiyatro ve bir okul yaptık. Yerel halk çok geri kalmış durumdaydı. Yiyecek neredeyse yok denecek kadar azdı, eti yalnızca haftada bir yiyebiliyorduk. Süt ise sadece hastalara, o da ulaşabildiğimizde verilebiliyordu...

Patates yetiştiriyorduk, yeni başlayan köylüler gibiydik. Savaşın içinden çıkıp, toplama kamplarından kurtulup tropik bir havada daha önce hiç yapmadığımız bir şeyi yaparak hayatta kalmaya çalışıyorduk.

Ancak bunların da ötesinde bizim için en ciddi sorun hasta ve zayıf olanlarımızın adeta bir yaprak gibi yere düşmeleriydi. Her yanımızdan sokan binlerce haşerat artık güçlü olanlarımızı da hasta düşürüyordu. Burada bu şekilde yaşayamazdık! Arkamızda az olmayan sayıda yoldaşımızı bırakarak Dominik Cumhuriyeti'nden ayrılmamız gerekiyordu, bir iş yapamamanın ötesinde siyasal olarak üzerimizde kurulan baskılardan bunalmıştık... Trujillo'nun askerlerinin, bu "korkunç" komünistlerin "Başkumandan"larına karşı ne peşinde olduklarını araştırmak için yapmadığı şey yoktu, bu isimle çağırdıkları mide bulandırıcı diktatörlerine yaranmak için şekerkamışı tarlalarında delil arıyorlardı! Sonunda iktidarı da çileden çıkartan bazı siyasal eylemler gerçekleştirdikten sonra Dominik Cumhuriyeti Hükümeti ülkeden çıkmamız için gerekli kolaylığı sağladı. Bazılarımız Meksika'ya giderken, aralarında benim de olduğum diğerleri de Küba'ya geçti.

Küba'ya vardığımızda ülkedeki siyasal atmosfer dünya savaşı koşulları düşünüldüğünde görece iyiydi. Küba Hükümeti tarafından ülkeye girmesine izin verilen Cumhuriyetçi İspanyol sayısı sınırlıydı. Ancak ülkeye daha önceden gelmiş olanlar sayesinde Cumhuriyetçi birlikler özellikle de Casa de la Cultura gibi kurumlar ekonomik olarak oldukça gelişkin seviyeye ulaşmıştı. Savaşımız sırasında Kübalı işçiler ve emekçi halk Cumhuriyetçilerin davasına sahip çıkmış ve dayanışma içinde bulunmuşlardı, bu faaliyetler öte yandan Küba işçi sınıfı hareketini yeraltından çıkartmaya

da yaramıştır. Böylelikle Lazaro Peña[251] liderliğindeki CTC'nin[252], Blas Roca[253] ve Juan Marinello gibi liderleri olan Sosyalist Halk Partisi'nden çok samimi bir destek ve yardım görüyorduk. İspanyol bir aileden gelen ve o sıralarda öğrenci hareketinin içinde olan Fidel Castro[254] da davamızın yılmaz bir savunucusuydu. Siyasi faaliyetlerimizi bir süre hiç müdahale görmeden devam ettirme fırsatı bulduk.

Cumhurbaşkanı olarak Grau San Martin[255] seçildiğinde işler değişmeye başladı. Durumumuz Prio[256] döneminde daha kötüye giderken Batista[257] dönemi en zorlu dönemdi.

---

251 Ç.N: Lazaro Peña Gonzalez (1911-1974) Kübalı işçi, sendika lideri ve devrimci. 18 yaşında Küba Komünist Partisi'ne girer. Machado Hükümeti'ne karşı yapılan 1933 Genel Grevi'ne katılır. 1939 yılında CTC Sendikası'nın lideri seçilir. 1955 yılında partinin Merkez Komitesi'ne seçilir. 1959 Küba Devrimi'nin ardından sınıfın örgütlenmesi için çaba sarfeder.

252 Ç.N: İspanyolcası *Central de Trabajadores de Cuba* olan Kübalı işçi sendikası. 1939 yılında kurulan sendikanın lideri komünist önder Lazaro Peña idi. 1940'lı yıllarda sendika Grau San Martin iktidarının müdahalesiyle karşılaşır; şeker kamışı işçileri lideri Jesus Menendez Larrondo (1911-1948) ve liman işçileri lideri Aracelio Iglesias (1901-1948) suikastle öldürülür. Sendika 1959 Küba Devrimi'nin ardından faaliyetlerine devam etmiştir.

253 Ç.N: Francisco "Blas Roca" Calderio (1908-1987) Kübalı komünist ideolog ve siyasetçi. Sosyalist Halk Partisi Genel Sekreteri ve Küba Komünist Partisi Genel Sekreteri'ydi. 1959 Küba Devrimi'nin ardından yeniden kurulan Küba Komünist Partisi'nin Politbürosu'nda yer aldı, ayrıca Küba Parlamentosu'nda 1976-81 yılları arasında başkanlık yaptı. Yeni insanın yaratılması tartışmalarına katılmış, Küba Anayasası'nın kaleme alınmasında görev almıştır. Küba bağımsızlık savaşçısı ve devrimcisi Jose Marti'nin (1856-1895) fikirleriyle Marksist-Leninist ideoloji arasındaki ilişkiyi irdeleyen çok sayıda eser kaleme almıştır.

254 Ç.N: Fidel Castro Ruz (1926-2016) Kübalı hukukçu, komünist siyasetçi, devrimci ve devlet adamı. 1959 Küba Devrimi'nin lideridir. 1959-76 arasında Küba Başbakanı, 1976-2008 arasında ise devlet başkanıdır. 1961-2008 yılları arasında Küba Komünist Partisi Birinci Sekreteri'dir.

255 Ç.N: Ramon Grau San Martin (1881-1969) Kübalı doktor ve iki dönem (1933-34 ve 1944-48) Küba Cumhurbaşkanı.

256 Ç.N: Carlos Prio Socarras (1903-1977) 1948 yılından Batista yönetimindeki askeri darbeyle devrildiği 1952 yılına kadar görev yapmış olan Küba Cumhurbaşkanı.

257 Ç.N: Fulgencio Batista y Zaldivar (1901-1973) 1940-44 yılları arasında seçimle, 1952-59 arasında ise darbeyle başa gelmiş Küba Cumhurbaşkanı. Kurduğu yoğun sömürü düzeninde işçi ve insan haklarını dikkate almayarak en temel hakları askıya almıştır. ABD tarafından desteklenen iktidar ülkeyi

Grau San Martin Hükümeti'yle beraber maceraperest vurguncular ve gangsterler ilk kez ortaya çıkmaya başladı. Bunlar arasında lümpen İspanyol anarşistler, iç savaşta Uluslararası Tugaylara siyasi saiklerle değil macera olsun diye dahil olanlar görülüyordu.

Bu gruplardan birisi ilk eyleminde Eğitim Bakanı'nı rehin almıştır. Bu bakan devrim öncesi Küba'daki en büyük hırsızlardan birisiydi.

Bandoleroların[258] en tanınan lideri Rolando Masferrer[259] de Uluslararası Tugaylar'da çarpışmıştı. Komünist ve devrimcileri rejim temsilcilerine ihbar ederken, para karşılığında suikast de düzenliyordu. Devrimden sonra ülkeden kaçmak zorunda kalan Masferrer, aradığı güvenli yuvayı ABD'de buldu.

Komünist ve antifaşistlere karşı eylem iki ülke arasındaki dostluk faaliyetlerinin önde gelen ismi Dr. Agustin Cruz başkanlığında toplanan Küba-İspanya Konferansı sırasında yaşandı. Toplantıdaki Franco karşıtı katılımcılar soğukkanlı olmamış olsa bu eylemin büyük olaylara yol açması işten bile değildi.

Eylem şöyle gerçekleşti; başlarında ünlü Katalan anarşist Joaquin Aubi[260], buz gibi bir suratla, yanında onsuz hiçbir yere gitmeyen ufak tefek, çelimsiz haydut bozuntusu çömezi Carbo (veya Cardo) olduğu halde bir grup İspanyol anarşist ortaya çıktı. Bir zaman

---

Amerikan mafyasının ve çokuluslu şirketlerinin denetimine açarken yoğun yolsuzluk, işkence ve yargısız infaz içeren bir baskı rejimi haline sokmuştu. Batista iktidarı 1959 Küba Devrimi'yle alaşağı edildi.

258 Ç.N: İspanyolca *bandolero*, özellikle şehirlerarası yollarda hırsızlık, yol kesme, rehin alma gibi faaliyetlerde bulunan haydutlara verilen isim.

259 Ç.N: Rolando Arcadio Masferrer Rojas (1918-1975) Kübalı hukukçu, maceracı, kongre üyesi, gazete sahibi ve siyasetçi. İspanya İç Savaşı'nda Abraham Lincoln Tugayı bünyesinde savaştı. Savaşın ardından döndüğü Küba'da Fidel Castro ile rekabete girmiş, en az bir kez onu öldürmeye teşebbüs etmiştir. Masferrer'in aslanları (Los Tigres de Masferrrer) adlı bir paramiliter örgüt kurup Batista'yı gerillalardan korumaya çalışmıştır. Devrim'e kadar olan süreçte 2 binden çok insanı infaz ettiği bilinmektedir. Devrim'in ardından Miami ABD'ye kaçmıştır. 1960'lı yıllarda ABD destekli Küba karşıtı mafya örgütlerinin içinde yer almıştır. 1975 yılında birbirine düşman Küba karşıtı grupların hesaplaşması sırasında bir bombalı saldırı sonucu ölmüştür.

260 Ç.N: Joaquin Aubi (1901-1986) İspanyol anarşist. İç Savaş sırasında Barcelona'da bulundu. Savaşın ardından Küba'da antikomünist hareket içinde yer aldı ve rejimle işbirliği yaptı. Liman işçileri önderi Aracelio İglesias başta olmak üzere çok sayıda işçi önderi, komünist ve sendikacının kanına girmiştir.

Uluslararası Tugaylar'da – bu onurlu isimle birlikte anılmayı kesinlikle hak etmiyorlar - bulunmuş olan Malagamba önderliğinde Kübalı bir gruptan da destek aldılar. Bu ve benzeri kişiler çoğunlukla komünistlere karşı yürüttükleri muhbirlik faaliyetlerinde ortaklaşmışlardı. Neredeyse tamamı zamanla azılı komünizm karşıtlarının denetiminde emperyalistlerin çıkarlarını koruyan SIM (Askeri İstihbarat Kurumu) örgütüne dahil oldular.

Hem şahit olduğum hem de mağdur konumunda olduğum olaylar şu şekilde gelişti: Casa de la Cultura genel sekreterinin ofisi tuzaklanmış. Orada bulunduğum bir gün tam çıkarken kalemimi unuttuğumu fark edip hızla geriye dönmeseydim, az ötede patlayan bomba belki de beni paramparça edecekti. Emniyet güçleri bu konuyu araştırmadı bile. Bir diğer seferinde ise kurum silahlı kişiler tarafından basıldı ve hepimiz duvara dizildik. Oradaki tüm Franco karşıtı ve antiemperyalist yayınlar, kitaplar ve evrak alındı. Bizi tehdit eden kişiler muzaffer bir edayla "İşte burasının bir komünist ini olduğunun kanıtları" dediğini hatırlıyorum. Mütevazı evim birçok kereler soyuldu. İlkinde hırsızlar büyük bir keşifte bulunmuşlardı kendileri adına: Konferansta yaptığım ve Franco rejimiyle ABD emperyalizmine saldırdığım konuşmayı bulmuşlardı. Bir diğer soygunda evde olan kızım Aida bu sevimsiz durumla karşı karşıya kalmıştı. Annesi hemen Kübalı yoldaşlara haber vermişti. Sosyalist Halk Partisi'nden milletvekili Manuel Luzardo diğer yoldaşlarla beraber derhal eve gelmişti. Burada Aubi ile karşılaşan Luzardo ona hakaret ederek söylediği "Benim ülkemdeki gericiliğe hizmet etmek için kendi vatandaşının evine bu şekilde gelmen ne kadar utanç verici!" sözleri üzerine Aubi utanmazca "Bana bunun için para veriyorlar" karşılığını vermiş.

Bir başka seferinde Dr. Augustin Cruz ile birlikteydik. Bu haydut bozuntuları daima olduğu gibi yine tepeden tırnağa silahlı geldiler. Aslında bizim yaptığımız Cruz'un başkanlığındaki dayanışma faaliyetlerini sonlandırmamızı istediler. Söylediklerine karşı çıktığımda da asansörle yanlarında aşağıya inerken içlerindeki en genç olanı silahını bana doğrulttu. Malagamba ona bir işaret yaparak beni başka bir sefere bırakmasını sağladı. Sonraki dönemde J. J. Manso hastalanıp Meksika'ya gittiğinde onun görevlerini ben devraldığımda yeraltına inmek durumunda kaldım. İşçi sınıfına

ihanet içinde olan aşağılık hainlerin durumu bu şekildeydi.

Bu çakallar Juan Jose Manso'yu da gözlerine kestirdiler. Birçok kez evine girdiler. Bir keresinde Aubi'nin başında olduğu bir ekiple onu tutukladılar, kendileri arabadayken onu yorgunluktan bitkin düşene kadar yürütmüşler. Öldürmeyle tehdit ederken etraftan geçenler yüzünden suikast gerçekleşememiş. Sonrasında SIM'e götürmüşler ve ABD'li bir ajanın da dahil olduğu bir sorguya maruz bırakmışlar, tam dört saat boyunca. İki Sosyalist Halk Partisi milletvekilinin araya girmesiyle serbest kalabilmiş.

Neredeyse tüm yoldaşların yolu SIM'e düşmüştü, artık 1953 yılındaydık ve hiç utanmaları yoktu.

Artık Küba'daki tüm sendikalar işçi sınıfının düşmanlarının doğrudan silahlı tehdidi altındaydı. Sosyalist Halk Partisi yer altına çekilmek durumunda kalmıştı. Hepimiz Kübalı yoldaşlarımızla bu zorlu dönemde dayanışma içindeydik.

Grau ile başlayan ve sonunda Batista diktasıyla sona eren macera bu şekilde gelişti. Görüldüğü gibi Latin Amerika'daki hayatımız dikensiz gül bahçesi değildi. Katil Aubi, Küba Devrimi'nin zafere ulaşmasıyla birlikte hak ettiği şekilde cezaevine gönderildi.

Meksika'da ise işler genel olarak farklıydı.

VI

Sonuç Yerine Oportünizm ve Proletarya Enternasyonalizmi

İzin verirseniz anlatının sonuna gelirken bunları neden kaleme aldığıma dair birkaç noktayı bilgilerinize sunmak istiyorum.

İspanya'da ve özellikle de Asturias'ta, deneyimlerimizi ve verdiğimiz kavgayı miras alan nesiller nesnel gerçekleri bilmek istemektedir, kendilerinden önceki neslin verdiği tarihsel olarak doğru bir kavganın tamamına erdirilmesini istemektedirler. Yapmaya çalıştığımız şey onları cesaretlendirerek bugün ülke çapında gerçek bir devrimci kavganın örülmesine ve büyütülmesine katkıda bulunmaktır.

Genel olarak eğer işçi sınıfı dün verilen kavgaya dair ilgi duyar ve öğrenme isteğiyle dolarsa, genç devrimci aydınların hem 1934 hem de 1936-39 süreçlerine dair tüm ayrıntıları bilmeleri ve tüm süreçleri açıklığa kavuşturmaları kolay değildir.

Halkımızın tarihsel devrimci gelenekleri bilinmeksizin ve ondan ilham almaksızın günümüzde verimli bir şekilde demokrasi ve sosyalizm mücadelesi verilemeyeceğini düşünüyorum. Lenin'in bu konuya ne kadar büyük bir ilgi ve aşkla bağlı olduğunu unutmamak gerekir.

Dün emekçi halkımızın ve işçi sınıfımızın verdiği kavgaya dair yanlış bilgilere sahip olup, kurtuluş savaşımıza dair bilgileri örtbas ederek veya çarpıtarak sınıfsız topluma doğru ilerlemek olası

değildir.

Emekçi halk hepimiziz, tüm İspanya'yız. Demokratik cumhuriyetimizde vücut bulmuş gerçek anlamda özgür ve egemen bir ülkeyiz. Tüm hatalarına, yalpalamalarına ve özellikle de partimizin ısrarlarına rağmen kritik hata olarak değerlendirilebilecek, Halk Cephesi Hükümeti'nin ordudaki gerici komutanları tasfiyeye yanaşmamasına rağmen bu durum böyledir. Karar aşamasında yalpalamalar ve kararsızlıkların sebebi liberal burjuvazinin korkularıdır. Liberal burjuvazi, faşist karakterli olmasına rağmen gericilikten çok, işçi sınıfından korkmaktadır. Cumhuriyetçi Hükümet'in bu yalpalamaları devrimci sürecin ilerleyişini baltalamış, karşı karşıya kaldığımız ve her adımda daha pervasızca hareket eden haince pusuya yeterince hazırlık yapmamıza engel olmuştur. Artık sokaktaki adam bile Mihver Devletleri'yle el ele faşist-askeri bir ayaklanmanın gelmekte olduğunu söylemekteydi.

Eğer işçi sınıfının ve emekçi halkın tarihsel davasını sürdürmek konusunda ciddiysek, tarihsel gerçekleri yeniden ortaya çıkartmak bizim ilk ve ertelenemez görevimiz olmalıdır. Çünkü bugün bile halkın önemli bir kesimi savaşın neden çıktığı ve nasıl geliştiği hakkında kafa karışıklığına sahiptir ve yanlışları doğru sanmaktadır. Bu iş çok zorlu da olsa yapılmalıdır.

Özellikle de günümüzde 1934'den ve ulusal kurtuluş savaşımızdan konuşmak yaygın hale gelmişken. Konu hakkında çok sayıda kitap, broşür, makale ve dergi yazısı çıkmakta. Özellikle İspanya'da durum bu şekilde olmasına rağmen yurtdışında da konuya ilgi üst düzeydedir. Yayınlanan eserlerin tamamına kötü demek doğru olmaz, ancak en çok baskı yapan kitapların genel olarak tarihsel olayları çarpıtarak gerçekliğe ve halkımızın verdiği tarihi kavgaya zarar verme amacında olduğunu da unutmamak gerekiyor. Durum genel olarak bu şekilde. Ancak elbette istisnalar da var ve bunlar da çok önemli bir yer tutuyor. Yukarıda bahsettiğim şekilde gerçeğin peşinden yorulmak bilmeden giden yeni nesiller için yazılıyor bu satırlar.

Ancak yine de yazdıklarımı okuyanlara bir uyarıda bulunmak istiyorum: O tarihi dönemde yaşananlardan çıkartılan dersleri bir şablon gibi günümüze aktarmak doğru olmayacaktır, bu dersler ancak yaratıcı bir şekilde yeniden gözden geçirilerek günümüze

aktarılmalıdır. Olayların üzerinden geçen otuz yıldan[261] fazla zaman insanoğlunun ekonomik, toplumsal, siyasal ve hatta dini alanlarda önemli değişimler geçirmesine sebep olmuştur. Bunlara ek olarak Marksizm-Leninizmin bilimsel esaslarını gözden geçirme iddiasında yeni teoriler ortaya çıktı.

Son tahlilde, Marksizm-Leninizmin temel esaslarının hâlâ geçerliliğini koruduğu söylenebilir. Buna delil olarak ise küresel işçi sınıfı hareketinin deneyimleri ve sosyalist ülkelerde kazanılan başarılar gösterilebilir.

Diyalektik materyalizm ve tarihsel materyalizm – teorinin sosyal bilimler alanına uygulanması – komünizmin terorik altyapısını kurmakta, işçi sınıfı partisinin teorik zeminini oluşturmaktadır.

Marksizm-Leninizm toplumsal gelişim yasalarını, sömürülen geniş emekçi kesimlerin, sömürgelerin, bağımlı ve yarı bağımlı ülkelerindevrimci başkaldırısını anlamaya yarayan bir kılavuzdur. İşçi sınıfının en gelişkin unsurlarının, burjuvaziyi kesin bir şekilde alaşağı ederek sosyalizmin zafer kazanmasını sağlayacak olanların ideolojisidir.

Sınıf savaşımı, Karl Marx'ın şeytani bir icadı değildir, kapitalist toplumun engellenemez bir şekilde sömürenler ve sömürülenler şeklinde bölünmesinin bir sonucudur. Marx'ın büyük başarısı kapitalizmin toplumsal gelişiminin nesnel kurallarını ortaya çıkartarak tahlil etmesindedir. Bu yüzden faşist rejimlerin yaptığı gibi sınıf savaşımını yalana dayanan ideolojiyle veya terörle "sınıfsal farklılıkların ortadan kaldırıldığını" iddia etmek akıl dışı bir aptallıktır. Kanlı baskılar karşısında işçi sınıfı Galileo gibi cevap vermektedir: "Her şeye rağmen dünya dönüyor."[262] Sanayileşmiş ülkeler başta olmak üzere dünyanın her yerinde grevler hiç olmadığı kadar yaygınlaşırken, kokuşmakta olan düzen onu ölümcül sonuna yaklaştıracak olan genel krizin tam ortasındadır.

---

261 Ç.N: Kitap 1974 yılında kaleme alınmıştır.

262 Ç.N: Başta astronomi, fizik, mühendislik, felsefe ve matematik olmak üzere pek çok farklı bilim dalında engin bilgiye sahip olan İtalyan Galileo Galilei (1564-1642) savunduğu Kopernikçi güneş sistemi yerleşimi nedeniyle Kilise yönetimiyle ters düşer. Engizisyon mahkemesinde fikirlerinden vazgeçmesi istenmiş ve ev hapsine mahkûm edilmiştir. Galileo'nun bu sırada savunduğu güneş sistemine göre dünyanın merkezde hareketsiz değil güneş etrafında dönmesine ithafen "E pur si muove" (Yine de dönüyor...) dediği iddia edilir.

Sınıf savaşımı insanın insan tarafından sömürülmesi varolmaya devam ettikçe sürecektir. Kapitalizmin mezar kazıcısı olan işçi sınıfı, insanlığı artık sınıf savaşımının yaşanmayacağı sosyalist topluma taşıyacak olan öncü güçtür.

Egemen sınıfların kendileri adına bazı uygun ekonomik durumlarda işçilerin bazı "aristokrat" kesimlerine onları yozlaştıracak şekilde yardım edip destek oluyor olması genel olarak işçi sınıfını bağlamaz. İşçi sınıfı kesintisiz olarak ve gücü oranında sömürücü sınıflara karşı savaşır. Marcuse'ün[263] yeni teorisi bu gerçekliğe uymamaktadır, ona göre işçi sınıfı burjuvalaşmış ve kapitalizme entegre olmuştur.[264] Buna göre toplumsal süreçler söylendiği gibi ilerlememektedir, artık toplumun dinamiğini oluşturan burjuvalaşan işçi sınıfı değil, toplumun yeni ortaya çıkan katmanları, tekelci kapitalizmin sermayeyi merkezde toplamaya başlamasıyla beraber önceki toplumsal konumlarını kaybederek proleterleşen küçük ve orta burjuvazidir.

Bu bakış açısına göre bilimsel-teknolojik devrim sanayi üretimindeki pek çok usulü değiştirdiği gibi emek süreçlerini de değişmiştir. Ancak kapitalist üretim ilişkileri ve sınıf çelişkileri temel olarak değişmeden kalmıştır. Sınıf savaşımının devamı da, her yaşadığımız gün yeniden gördüğümüz gibi, durdurulamaz şekilde ilerlemektedir. İspanya bunun canlı bir örneğidir. Elbette onunla beraber Asturias'ın yenilmez işçi sınıfı da...

Sonuçta günümüzde karşı karşıya kaldığımız durum şu şekilde tahlil edilebilir:

Yaşanan bilimsel-teknolojik devrim, üretim süreçlerinde görev yapan teknik-bilimsel uzmanların ve kalifiye işçilerin sayısının artmasını gerektirir. Öte yandan üretim süreçlerine kadın emeğinin dahil olma seviyesi gözle görülür biçimde artmıştır. Tarımsal

263 Ç.N: Herbert Marcuse (1898-1979) Alman asıllı ABD'li filozof, sosyolog ve teorisyen. Frankfurt Okulu'nun önde gelen temsilcilerindendir. Marksist bir söylemle kapitalizm eleştirisi yapsa da reel sosyalizmi ve özellikle Sovyetler Birliği'ni eleştirdiği için başta ABD olmak üzere emperyalist devletler tarafından el üzerinde tutulmuştur. Sözde Marksist olan ama devrimci olmayan "Yeni Sol"un babası kabul edilmiştir. 1943-1950 yıllarında CIA'nin öncülü Office of Startegic Services ile işbirliği yapmıştır.

264 Marcuse için burjuvaya dahil olmayan hat öğrenci hareketidir ve günümüzün işçisi "gerçek anlamda burjuvadır."

üretimdeki kapitalist dönüşümler yüzünden şehirlere kitlesel şekilde kırsal nüfusun ve özellikle gençlerin göçü yaşanmıştır. Burjuva devletin sorumluluğunda olan kamusal hizmetlerin çapının artmasıyla beraber bu alandaki işçi sayısında da artış yaşanmıştır. Ancak bu sıralanan nüfusun tamamı, istisnasız tamamı, emeğiyle geçinenler kategorisindedir ve sınıfsal çıkarları kapitalizmle, çokuluslu şirketlerle ve devletin güdümündeki tekelci kapitalizmle taban tabana zıttır.

Bütün bunlar yaşanırken kavgacı yanı her geçen gün yeniden alevlenen öğrencilerin sayısı geometrik olarak artmaktaydı. Öğrenciler de kapitalizmin sonunun yaklaştığının farkındaydılar.

Öğrencilerin yanı sıra bahsedilen tüm toplumsal kesimlerin de benzer proleterleşme sürecine maruz kaldıkları, bu durumun karmaşık ideolojik, siyasal durumlar yarattığı akıldan çıkartılmamalıdır. Süreçte Marksistler değil küçük burjuvazi radikal bir konum almakta, yeniden ortaya çıkan anarşistlerle beraber sözde devrimci öncü olduklarını iddia etmektedirler.

Burada can alıcı konuya geliyoruz. Marksizm-Leninizm'in teori ve pratiğine, Sovyetler Birliği'nde muzaffer olan sosyalizmin tarihsel deneyimine ve küresel emek hareketiyle birlikte Komünist Enternasyonal'in dünya çapındaki deneyimine göre, gelişen devrimci süreçte işçi sınıfının öncü rolünün önemi, belirleyiciliği, sınıfın bu rolü ele geçirmesi, tekelinde tutması ve güçlendirmesi sorunu.

Bu sorunsal komünistlerin omuzlarına çeşitli görevler yükler. İşçi sınıfını sınıf uzlaşmasına itecek, onu burjuvaziye ve emperyalizme adeta eli kolu bağlı şekilde sunacak eskimiş reformist teorilere karşı şiddetli bir mücadele verilmesi gereklidir. Komünistlerin görevi işçi sınıfına ideolojik olarak önerilen ve bir avuç işçiye yağmadan pay verecek olan, aslına bakılırsa sömürü rejimini asla değiştirmeyen "halkçı kapitalizm" yalanlarını ifşa etmektir. Bu yalanları söyleyen "konformistler" için devrimci süreçte tüketim toplumu "non plus ultra"[265]dır, Marcuse ve takipçileri bizi sınıflar savaşımının sonuna gelindiğine ikna etmeye çalışmaktadırlar...

Diğer revizyonist ve oportünistlere de az sonra değineceğiz.

---

265 Ç.N: En yüksek nokta, aşılmaz seviye.

PCE yönetici kadrosunun oportünizminin kaynağı eski Fransız Komünist Partisi lideri filozof Roger Garaudy'dir.[266] Bu yüzden özgünlükten uzak ve genelgeçer oportünizm söylemleriyle sınırlı ve malüldür.

Garaudy bazı çevreler tarafından "fosilleşmiş", "katılaşmış" veya "modası geçmiş" Marksizme karşı "yeniden inşa edilmiş" Marksizmin kurucusu sayılmakta, ona göre başta Sovyetler Birliği Komünist Partisi olmak üzere genel olarak tüm komünist partileri çağdışı kalmıştır.

İçinden geçmekte olduğumuz bilimsel-teknolojik devrim, atomun parçalanması, sibernetik ve bilgisayar alanındaki gelişmeler, Almanya, Fransa, İtalya, ABD, Japonya ve diğer sanayileşmiş ülkelerde yaşanan ilerlemelerin pırıltılı ışıltısı Garaudy'nin gözlerini kamaştırmıştır. Kapitalist üretimdeki bu gözalıcı gelişmeler "yüce revizyonistimiz"in gözlerini o derece kör etmiştir ki, kendisi artık gelişmekte olan kapitalizmin sosyalizmle birleşeceğini vaaz etmektedir. Bu yüzden tarihin ve devrimin ilerletici gücü olan sınıflar savaşımının bir anda sanki bir tür sihirbaz numarasıyla yok olacağını, böylelikle işçi sınıfı devriminin de var olamayacağını söylemektedir. Durum böyle olunca neden işçi sınıfı devrimci mücadelesi pratiği ve teorisiyle kendimize işkence edip vaktimizi boşa harcayalım ki? O halde işçi sınıfının öncüsü olma iddiasındaki komünist partilere niye gerek olsun ki? Neden halihazırda Garaudy ile uzlaşmış olan burjuvaziyi gereksiz yere proletarya diktatörlüğü gibi kurumlarla ürkütelim ki?

Garaudy işçi sınıfının tarihsel hedefine ulaşacağına dair inancını kaybetmiş, egemen sınıflarla uzlaşı arayışına girmiştir. Ancak tövbe ettikten sonra uzlaşı sağlamak adına bizzat burjuvaziyi güzelleyen tüm "sosyalizm" biçimlerinden övgüyle bahsetmeniz gerekmektedir. Bu davranış tarzıyla uyumlu olarak işte karşınızda

266 Ç.N: Roger "Ragaa" Garaudy (1913-2012) Fransız filozof, direnişçi ve komünist yazar. 2. Dünya Savaşı sırasında Nazi işgaline karşı savaşan Makiler'e katılmıştır. Savaşın ardından Fransız Komünist Partisi'ne üye olmuş, milletvekili seçilmiştir. Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'ya müdahalesini eleştiren tutumu nedeniyle 1970 yılında partiden ihraç edilmiştir. 1982 yılında Müslümanlığı benimsemiştir. 2. Dünya Savaşı sırasında yaşanan Yahudi soykırımını reddeden eserleri bulunmaktadır.

"yeni sosyalizm modelleri." Bakalım yazarımız *L'Alternative* dergisinde neler yazmış: "...Fransa gibi bir ülkede sosyalist demokrasi burjuva demokrasinin reddine değil onun sınırlarının genişletilmesine dayanmalıdır." İşte bu kadar kolayca Garaudy "sosyalizme" yani aslında sosyalist kıyafeti giydirilmiş burjuva düzeninin sürdürülmesine ulaşır! Santiago Carillo'nun da emek ve kültür güçlerinin "tarihsel" ittifakından bahsederken aynı sonuca ulaşması ilginç değil midir?

Özüne bakıldığında "yeni sosyalizm yolları" başta Bernstein[267] ve Kautsky[268] olmak üzere Marksist revizyonistlerin geçtiğimiz yüzyılda ve bu yüzyılın başında savundukları, sonunda da kapitalist sistemin bir uşağı oldukları savunuların aynısını söylemektedir. Bize inanmayanlar Asturiaslı ve tüm İspanyol işçilere sorabilirler. Ulusal kurtuluş savaşımızda faşistlere karşı kan ve ateş içinde savaşırken Leon Blum'un "sosyalist" hükümetinin İngiliz İşçi Partisi'yle beraber bize ekmek ve tuz göndermeyi reddederek Cumhuriyetçi direnişi boğma çabalarını örgütlemek için kurdukları müdahale etmeme komitelerini unutmadık. Öte yandan aynı koşullarda gerçekten sosyalist bir hükümete sahip olan Sovyetler Birliği'nin ise büyük zorluklara göğüs gererek elinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığını gördük. İşte size "sosyalist modeller" arasındaki farklar...

Sosyalizmin yeni modelleri falan yoktur. Aslına bakılırsa sosyalizmin tek biçimi vardır, o da bilimsel sosyalizmdir. Bu, tarihin materyalist olarak ele alınmasıyla da uyumludur. Sosyalizm alanında herhangi başka bir felsefi yaklaşım doğrudan diyalektik materyalizmin dışına ve idealizme düşer. Bilimsel ve tarihsel gelişmeler de bunu teyit eder. Her ülkenin özgünlüklerinin ayrıca ele alınması da burada önem taşır. Bu yüzden Lenin şunları söylemiştir:

---

267 Ç.N: Eduard Bernstein (1850-1932) Alman siyasetçi ve teorisyen. Marksizmi revize etme girişimlerinden dolayı "Revizyonizmin" kurucusu sayılır. Devrim fikrine karşı çıkarak, sosyalizme ancak barışçıl bir şekilde reformlarla geçilebileceğini savunmuştur.

268 Ç.N: Karl Kautsky (1854-1938) Çek asıllı Avusturyalı Marksist teorisyen. Marx'ın ölümünden sonra Marksizmin önde gelen ismi sayılsa da etkisi Ekim Devrimi'yle beraber silinmeye başlamıştır. Rus İç Savaşı sürerken Menşeviklerin iktidarı aldığı Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti'ni ziyaret etmiş, Bolşevikleri "diktatörlükle" suçlayarak eleştirmiştir.

> "Bütün uluslar sosyalizme ulaşacaktır. Bu kaçınılmazdır. Ancak hepsi aynı yolu izleyemeyecektir; her biri kendi özgünlüğünden devşirecekleriyle demokrasinin şu ya bu biçimine geçecek, proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu biçimini kuracak, tüm toplumsal hayatı değiştirecek sosyalist dönüşümleri şu ya da bu hızda gerçekleştireceklerdir."

Büyük tekellerin "mucizeler" gerçekleştirdiği çağımızda Garaudy'nin revizyonizm çukuruna düşmesine sebep olan etkenler, PCE'nin önder kadrosunun izlediği siyasal hatta da yanlış anlamaya yer bırakmayacak şekilde büyük bir açıklıkla gözlenebilir. Ulusal uzlaşı adı altında izlenen siyaset bunu apaçık ortaya koyar. Francocuların iç savaş siyasetine karşı bu siyaset iyi sonuçlar alabilir. Ancak bu siyaset tarzı – elbette bunlar parti üyelerine bu açıklıkla söylenmiyor – sınıflar arasında bir uzlaşı arayışındadır. Bu yaklaşım tarzını parti genel sekreterinin her konuşmasında görebiliyoruz, neredeyse her ağzını açışında mali oligarşiye, modern yüksek burjuvaziye (hangi burjuvazi?), büyük sermayenin güdümündeki medyaya mesaj veriyor, adeta işçilerle hiçbir bağının olmadığını ve sadece özgürlük istediğini yineliyor.

Elbette siyasal hatta alınan ve giderek daha sağa doğru kayan bu tutumun başta Sovyetler Birliği Komünist Partisi olmak üzere diğer partiler tarafından tutunulan devrimci konumlanmayı karşısına alan, bu anlamda giderek revizyonistlere yaklaşan bir yanı da vardır.

Bu açıdan bakıldığında parti merkez komitesinin teorik yayın organı olan *Nuestra Bandera*'da[269] Garaudy'nin "tarihsel blok"tan bahsettiği yazılarının çıkması doğaldır. Burada okur diğer "sosyalizm modellerine" dair örnekler bulabiliyor, Sovyet karşıtlığı ayyuka çıkmış olan Çin Kültür Devrimi'nden verilen örnekler bizlere içinden geçmekte olduğumuz günlerde Çin Hükümeti'nin Şili'deki faşist cuntaya yaptığı yardımlar, işçi sınıfı partilerinin demokratik şekilde temsil edildiği ve unutulmaz Salvador Allende tarafından önderlik edilen Halk Cephesi Hükümeti'ne karşı Çin Hükümeti tarafından takınılan aşağılayıcı tutumlar akla geliyor.

269 Ç.N: *Bayrağımız*

Ne güzel enternasyonalizm anlayışı ama![270]

Garaudy'nin ideolojisi İspanyol meslekdaşlarının gözünü "mucize" hayaletleriyle beraber o kadar boyamıştır ki, en önemli olanın dünya devrimci hareketindeki antiemperyalist çizginin güçlendirilmesi olduğunu görmüyorlar ve anlamıyorlar. Ayrıca tüm dünya işçileri açısından bu kavganın amiral gemisinin de Sovyetler Birliği olduğunu algılayamıyorlar.

Liderlerimizin gözleri o kadar kör ki, koca bir kongreyi – VIII. Kongre[271] – İspanya'nın benzer bir "mucizeyi" nasıl olup da ken-

---

270 Ç.N: Yazar burada Richard Nixon'ın (1913-1994) Mao Zedung (1893-1976) önderliğindeki Çin Halk Cumhuriyeti'ni ziyaretiyle tepe noktasına çıkan sürece işaret etmektedir. Bu dönemde artık Çin Komünist Partisi için en tehlikeli düşman ABD emperyalizmi değil, Sovyetler Birliği ve sosyalist bloktur. Bu tutumun bir yansıması da 1973 yılında Şili'de yaşanan darbenin ardından Çin Halk Cumhuriyeti'nin ABD desteğiyle başa geçen faşist darbeci rejimi tanıması ve ilişki kurmasıdır.

271 Ç.N: 1960 ve 70ler İspanya Komünist Partisi'nde ciddi sorunların yaşandığı yıllar olur. Bu dönemde parti hem Franco iktidarının vahşi tedbir yöntemlerine hem de özellikle İtalyan ve Fransız Komünist Partilerinde ortaya çıkan revizyonist "Avrokomünizm" ideolojisine maruz kalır. 1960 yılında 6. Kongre'sini Prag'da toplayan partinin genel sekreterliğine Dolores İbarruri'nin yerine Santiago Carillo getirilir. Bu dönemde parti İşçi Komisyonları (Comisiones Obreras CCOO) adlı yan örgütle kriz içindeki İspanya ekonomisi nedeniyle faşist rejime karşı biriken öfkeyi örgütlemekte önemli adımlar atar. Franco rejimi ise bu hamleye 1961-64 döneminde 1500 komünist işçi önderini tutuklayarak cevap verir. 1962 yılında Parti Merkez Komitesi Üyesi Julian Grimau (1911-1963) tutuklanır, ağır işkencelerden geçirilir ve dünya çapında serbest bırakılmasını isteyen gösterilere rağmen 20 Nisan 1963 günü kurşuna dizilir. Bütün bunlar yaşanırken partide revizyonizm egemen hale gelmeye başlar. 1964 yılında partinin önde gelen isimleri Fernando Claudin (1913-1990) ve Jorge Semprun (1923-2011) tasfiye edilir. 1965 yılında yapılan 7. Kongre'de ise parti iktidara barışçıl yollarla gelmeyi hedeflediğini, İspanya'nın özgün koşullarına uygun ve dünyadaki bağlantısızlar hareketleri ekseninde bir siyasi hat izleyeceğini açıklar. Parti 1968 yılında Sovyetler Birliği'nin Çekoslovakya'ya müdahalesine de karşı çıkar. Parti 1972 yılında topladığı 8. Kongre'de ülkede demokrasiye dönüş konusunda başta sosyal demokrasi olmak üzere diğer siyasi yapılarla temas içine girer. 1975 yılında Kral Juan Carlos (doğumu 1938, saltanatı 1975-2014) parti lideri Carrillo ile görüşerek monarşiye karşı partinin yaptığı eleştirilere son verilerek biraz sabredilmesini talep eder. Parti "demokrasi cephesinin" yara almaması için talebi kabul eder. Parti 1977 yılında Marksizm-Leninizmi terk ettiğini açıklar. 9 Nisan 1977 tarihinde ise İspanya Komünist Partisi yasal bir parti olarak tanınır. Parti 1932'den bu yana İspanya topraklarında ilk kez topladığı 9. Kongre'yle 1978 yılında Carrillo çizgisini kabul eder. Ancak süreç sırasında

di topraklarında gerçekleştirebileceğini tartışarak geçirdiler. Bunun anahtarı Avrupa Ortak Pazarı'ydı.[272] Oldukça şaibeli bir şekilde düzenlenen kongrede – partinin Meksika'daki örgütü ve İspanya'da faaliyet yürüten örgütü çağrılmamıştı – buna rağmen parti yönetiminin Avrupa Ortak Pazarı'na yönelik tutumu şiddetle protesto edilmiş, genel sekreter bu konuya dair açıklama yapmak zorunda kalarak tüm dünya kamuoyuna parti yönetiminin İspanya'nın Avrupa Ortak Pazarı'na katılmasına karşı olduğunu dile getirmek zorunda kalmıştır. Nasıl oluyor da işçi sınıfının öncüsü olduğunu iddia eden bir parti, egemen sınıfların işine gelen bir siyasal açılımı, yani İspanyol kapitalist tekellerinin Avrupa Ortak Pazarı'nın tekellerinin ve onlarla beraber çokuluslu Yanki şirketlerinin ortaklık kurmasını destekliyor? Bu tutumun İspanyol işçi sınıfının çıkarlarıyla ilgisi nedir?

Bir diğer konu da bilimsel-teknolojik devrim sayesinde üretimde yaşanan "patlama"ya rağmen kapitalizmin genel krizinin önlenemez şekilde neden devam ettiğidir. Avrupa Ortak Pazarı da bu krizden azade değildir. Bu gerçekler neden gizlenmektedir? Avrupa Ortak Pazarı'nın içinde büyük çelişkiler taşıdığı, bugün tek para birimine geçişin sağlanamamasının ötesinde ve gümrük uygulamalarının ötesinde ekonomik ve siyasal bir birliğin sağlanamamış olması nasıl gizlenebilmektedir?

Sanayileşmiş ülkelerde gerçekleşen bilimsel-teknolojik devrimlerin ve kapitalist üretimdeki kısa vadeli üretim artışının sistemdeki yapısal kırılmaları onarmadığı ve bu gelişmelerin yine genel bir kriz bağlamında gerçekleştiği unutulmaktadır. Bu gerçekleri unutmak demek, kapitalizmin nesnel bir kuralı olan eşitsiz sosyo-ekonomik gelişmeyi dikkate almamak demektir. Buradan devam edilirse sosyalist toplumun gelişmesine ilişkin nesnel yasalar da küçümsenecektir. İşte bu şekilde kafalar boşaltılınca oportünizmle burun buruna gelinmektedir.

çeşitli uğraklarda çok sayıda komünist kadro partiden ayrılarak yeni komünist örgüt kurma girişimlerinde bulunmuştur.

272 Ç.N: Avrupa Ortak Pazarı veya Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Birliği'nin öncülüdür. Temelleri 1951 yılında Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Batı Almanya, Fransa ve İtalya tarafından kurulan Avrupa Kömür ve Çelik topluluğuna dayanır.

Öte yandan sosyalist ülkelerde tüm toplumsal yapının bütünlüklü bir şekilde hızla geliştiği, kapitalist ülkelerde yaşananın aksine elde edilen bilimsel-teknolojik gelişmelerin bir avuç tekelin yararına olacak şekilde değil, tüm işçi sınıfının ve emekçi halkın yararına şekilde kullanıldığı neden görülmek istenmiyor? Neden CAME[273] ile uluslararası bir ittifak kurmuş sosyalist ülkelerde en ufak bir ekonomik krizden eser olmadığı, enflasyon veya durgunluk yaşanmadığı, aksine sosyalist toplumun nesnel yasaları ve bunların kıskançlıkla uygulanmasıyla istikrar içinde sürekli bir gelişme içinde olunduğundan bahsedilmiyor?

Peki, sanayileşmiş ülkelerdeki "mucize"ler sayesinde kapitalizmde daha iyi bir hayat seviyesine ulaşıldığı sonucuna nasıl varılıyor? Neden bu sorular ilgililerine sorulmuyor? İşçilere, köylülere, maaşlı çalışan teknik personele, hiçbir gelecek beklentisi olmayan gençlere ve öğrencilere neden sorulmuyor? Genel olarak zorla işsizlik koşullarına tabi tutulan, alın teriyle kazandığı ücreti sürekli olarak düşmekte olan ve sürekli olarak baskı altında tutulan emekçi halka neden sorulmuyor? Egemen sınıflar insanlığa sadece acı, sefalet ve yeni bir dünya savaşıyla ortaya çıkacak felaketlerle dolu bir gelecek vaat edebilir. Sovyetler Birliği başta olmak üzere diğer sosyalist ülkelerin büyük bir başarıyla sürdürdüğü barış içinde birarada yaşama siyasetine[274] rağmen Maocu liderliğin de desteğini alan emperyalistler savaşın kaçınılmaz olduğunu söyleyerek NATO'nun[275] varlığını, Avrupa'da ve dolayısıyla

---

273 Ç.N: CAME veya SEV veya COMECON (Rusçası: Совет экономической взаимопомощи, Türkçesi: Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi) Sovyetler Birliği liderliğinde sosyalist ülkeler arasında ekonomik alanda dayanışma ve işbirliğini sağlamak üzere 1949 yılında kurulmuş olan kurum.

274 Ç.N: "Barış içinde bir arada yaşama" siyaseti Soğuk Savaş ortamında Sovyetler Birliği öncülüğündeki sosyalist ülkelerin kapitalist blokla bir arada savaşmaksızın var olabileceğine dair teoridir. Teorik olarak eleştirilen yanlar barındırsa da bir dönem Sovyet dış siyasetine egemen olmuştur. Bu siyasetin de etkisiyle özellikle iktidarda olmayan komünist partiler, iktidarın ihtilalci bir şekilde alınmasını reddeden Avrokomünizmi benimsemiştir.

275 Ç.N: NATO (Türkçesi: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü) 1949 yılında ABD liderliğinde kurulan uluslararası askeri ittifak örgütüdür. Özellikle Soğuk Savaş döneminde emperyalist müdahale aracı olarak sayısız ülkenin egemenliğine savaş ve askeri zor yoluyla müdahale etmiş, siyasi hayatına ABD çıkarları uyarınca şekil vermiştir.

İspanya'da konuşlu olan atom bombalarının varlığını meşrulaştırmaya çalışmaktadırlar.

Biz tüm varlığımızla barış içinde bir arada yaşama siyasetini destekliyoruz. İspanya'nın başta Avrupa Ortak Pazarı'na üye ülkeler olmak üzere tüm kapitalist ülkelerle ticari ilişkisini arttırmasını istiyoruz ancak bize göre güven dolu bir gelecek vaat eden en uygun ve ulusal çıkarları koruyan yol sosyalist ülkelerle sürdürülen ekonomik ilişkilerin her geçen gün daha da güçlendirilmesinden geçer. Bu yol İspanyol işçi sınıfının ve kendisini yurtsever olarak tanımlayanların çıkarınadır.

Avrupa Ortak Pazarı'nın da aslında NATO'nun bir şubesi gibi çalıştığı ve silahlı birlikler, askeri üsler ve levazım bileşenleriyle beraber ABD'nin saldırgan siyasetinin bir parçası olduğu akıldan çıkartılmamalıdır.

Avrupa kıtasının güneybatı ucunda yer alan İspanya'daki sınıf hareketinin önemini kavramak için bir Marksistin sadece kıtamızın batısına bakması yeterli olacaktır. Bu sadece temel jeopolitik bakış açısıdır, ülke ölümcül bir coğrafyadadır, bunun Leninizm'le bir alakası bulunmamaktadır. Bizim için önemli olan işçi sınıfının odaklanacağı yerdir, o da sosyalist Avrupa ile Avrupa ve tüm dünyadaki komünist ve işçi sınıfı hareketleriyle dayanışma içinde olmaktır. Eğer Fidel Castro, Yanki emperyalizminin burnunun dibinde – asıl ölümcül coğrafya burasıdır - hiçbir şey yapılamayacağını söyleyen Kübalı reformistlere kulak vermiş olsaydı bugün Küba'da sosyalizm olmayacaktı.

"Garaudy"nin yolundan giden oportünistlerin, içinden geçilen dönemdeki ve özellikle İspanya'daki kapitalizmi gözlerinde büyüttükleri, hatta idealize ettikleri apaçık ortadadır. Çok daha ciddi olan ise, sosyalist ülkelerin attığı küçük ama birbirleriyle uyum içinde emin adımları küçümsedikleridir.

Garaudy bilimsel-teknolojik devrimden şu sonucu çıkartmıştır: Yeni dönemler için yeni adetler gerekir. Garaudy'ye göre üretimdeki teknik personel sayısının artmış olmasına rağmen işçi sınıfı yeni ittifaklar yapmak zorundadır. Toplumun en alt seviyesinde bulunan ve toplumu yeniden kuracak olan işçi sınıfı ve teknik aydınlar arasındaki "tarihsel blok" işte bu şekilde doğmuştur. Garaudy bu ittifakı Ekim Devrimi'nde ittifak halinde mücadele

eden işçi sınıfı ve köylülüğün yerine koymuştur. Oysa 1969 yılında toplanan Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Konferansı'nda başarılı Leninist ittifak politikasının halen geçerli olduğu teyit edilmiştir.

Bu "tarihsel blok" İspanyol oportünisterinin Emek ve Kültür Güçleri Birliği'ne[276] benzemektedir. Görüldüğü gibi her iki isimde de ne "proletarya" ne de "işçi" kelimeleri geçmektedir.

İşçilerle aydınların, hele teknik anlamda doğrudan üretim süreçlerinde çalışan aydınların ittifakına itiraz etmenin devrimcilikle uzaktan yakından ilgisi yoktur. Son tahlilde bu teknik personel – çok küçük bir elit azınlık hariç - işçi gibi sömürülmekte, kapitalist üretim tarzının izin verdiği ölçüde, görece yüksek veya düşük olmakla beraber maaşla geçinmektedirler. Bizim kabul etmeyeceğimiz şey ise devrimin itici kuvveti olan işçi sınıfının yerine küçük ve orta burjuvazinin sayısız katmanıyla işçi sınıf arasında yapılan bu ittifakın konmasıdır. Tekrar etmek istiyoruz, burada formüle edilen durum işçi sınıfının aydınlar ve öğrencilerle eylem birliği içinde olmasına engel değildir.

Bu açıdan bakıldığında partimizin Meksika'da gerçekleşen bir toplantısında Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Konferansı kararlarını hatırlatarak işçi sınıfı ve köylülük ittifakına dikkat çektiğimizde partinin Marksizmde kendisini kanıtlamış ve filozof sayılabilecek bir üyesi bize; "Sizler için zaman durmuş sanırım" diyebilmiştir. Benzer şekilde Sovyetler Birliği'ndeki ve diğer sosyalist ülkelerdeki sosyalizmin zaferlerini savunduğumuzda yine aynı kişi Sovyetler Birliği'nde sosyalizm olmadığını, onun yerine "post-kapitalist" bir toplum olduğunu söylemiştir, bu söylem Garaudy'nin söylemine tıpatıp uymaktadır. Bu sözümona filozof için Sovyetler Birliği bir "bürokratik deformasyon"dan öte bir şey değildir, Fransız filozof burada da karşımıza çıkmaktadır. Özetlemek gerekirse, "yenilikçi" Marksistlerden değilseniz ve revizyonizmi selamlamıyorsanız, siz de artık eskimiş ve çoktan durmuş antika bir saatten başka bir şey değilsiniz demektir.

Yaptıkları en ciddi müdahale ise bunu açıklıkla dile

276 Ç.N: İspanyolca aslı *Allianza de las Fuerzas del Trabajo y la Cultura* şeklindedir.

getirmemelerine rağmen devrimci mücadelede işçi sınıfının öncü rolünün geçerli olmadığını öne sürmektir, buradan hareketle antiemperyalist mücadele içinde artık sosyalist ülkeler ve komünist hareketler belirleyici etkenler değildirler.

Ayrıca partinin VI. Kongresi'nde alınan kararlar arasında bu sınıf ve katmanlardan oluşan bulamaça birtakım görevler verilmiş; "sürece yayılmış bir dönem boyunca" İspanya'nın modern üretim araçlarına sahip olması, sosyalizmin kurulmasından önce tekel karşıtı bir demokrasiye geçilmesi, diğer ülkelerde ancak proletarya diktatörlüğüyle çözüm bulunan konuların çözülmesi öngörülmüştür. Bütün bunları söylemek burjuvaziyi korkutmamak adına işçi sınıfı hareketine sınıf uzlaşmacılığını sokmaktır. Yapılan bu tahliller sonunda proletarya diktatörlüğünden vazgeçilmesi anlamına gelmektedir. Proletarya diktatörlüğü yoldaş Lenin'in hem teori hem de siyasette en çok değer verdiği konuların başında gelmektedir. Ünlü *Devlet ve Devrim* eserinde Lenin şöyle söylemektedir:

> "...Marksist kişi sınıflar mücadelesinin farkındalığını proletarya diktatörlüğünün farkındalığına evriltebilen kişidir. Bir Marksistle basit bir küçük (veya büyük) burjuva arasındaki en temel fark burada yatar."

Herhalde hiç söylemeye gerek yok ancak yine de söyleyelim, hiçbir "tarihsel blok" veya adı ne olursa olsun, proletarya diktatörlüğüne yol açmaz, yol açacağı tek şey, burjuvazinin diktatörlüğünün uzamasıdır.

Proletarya diktatörlüğünden bahsedilmesi egemen sınıfları korkutabilir. Ancak bundan ne işçiler ne de emekçiler korkar. Bilirler ki proletarya diktatörlüğü sayesinde sosyalizm yenilemez oluncaya kadar durumunu sağlamlaştırır ve güçlenir. Bilirler ki, ancak proletarya diktatörlüğü sayesinde gerçek bir demokrasi kurulabilir. Ancak bu sayede tüm işçilerin ve emekçilerin emeklerinin ürünlerinin tüm topluma ulaştırılabileceğini ve egemen sınıflara mensup bir avuç ailenin sürdüğü safahat rejimi olan kapitalist sömürünün köklerinin ancak bu şekilde kopartılabileceğini bilirler. Bilirler ki dünyamızın bugün küresel bir yokoluşa karşı yegâne direnç noktası sosyalizmdir. Ve yine bilirler ki sosyalizm tüm dünyada emperyalizmi mağlup ettiği zaman tüm savaşlar sona erecektir. Tüm

dünya ölçeğinde yaşanacak barış ve bolluk insanlık için yepyeni bir uygarlık seviyesi olan komünizme kapı açacaktır.

Özetle Garaudy ve Carrillocu grup arasındaki benzerlikler tesadüfün ötesinde şaşırtıcıdır: Romanya hariç tüm Varşova Paktı üye ülkeleri tarafından Çekoslovakya'ya karşı yapılan müdahale[277] hem Garaudy hem de Carillocular tarafından kınanmıştır; Sovyetler Birliği'nde bürokratik deformasyona dair burjuva yalanlarını desteklemişlerdir; Sovyetler Birliği tarafından uygulanan barış içinde bir arada yaşama siyasetini kasıtlı olarak başka şekilde yorumlamışlardır ve elbette her iki grup da koyu Sovyet karşıtıdır. Bunların kiliseye bakışı da değişmiştir. Garaudy açık açık partinin "ne idealist ne de materyalist, ne dindar ne de ateist" olamayacağını söylerken, Carillo da "İspanyol sosyalizmi bir elinde orak çekiç diğer elinde haç olarak ilerleyecektir" diyebilmiştir. Elbette her geçen gün dini kurumların ve kesimlerin adım adım demokratikleşmesini önemsiyor ve destekliyoruz. Önceden de söylediğimiz gibi, amacınız faşizmin saltanatına karşı savaşmaksa buyurun katılın saflarımıza. Savaşırken her şey daha iyi ortaya çıkar. Biz dini inançlara gereken saygıyı gösteririz. İdeolojik eksende sizin ideolojinizin bizimkiyle taban tabana zıt olduğunu da asla gizlemeyiz. Elbette çoğu bizimle beraber sosyalizm yolunda ilerleyecektir, Marx'ın, Lenin'in ve işçi sınıfının yolunda ilerleyen büyük Kolombiyalı önder Camilo Torres[278] örneğinde olduğu gibi.

Son olarak ise hem Garaudy hem de Carillocular burjuva basınının ilgisini çekmeyi başarmış, Sovyetler Birliği ve uluslararası komünist harekete karşı "cesurca" sürdürdükleri "bağımsız" hat

---

277 Ç.N: Prag Baharı adıyla da bilinen askeri müdahale. 5 Ocak-21 Ağustos 1968 tarihleri arasında Varşova Paktı'na bağlı silahlı birliklerin, iktidardaki Çekoslovakya Komünist Partisi liderliğinin karşıdevrimci uygulamalarına son vermek ve özellikle ABD-Batı Almanya kaynaklı emperyalist müdahaleler karşısında sosyalizmin iktidarını korumak için yaptığı müdahaledir. Müdahale uluslararası sol kamuoyunda yankı bulmuş, komünist ve işçi sınıfı partileri bu müdahaleye karşı aldıkları tutuma göre siyaset arenasında yeniden konumlanmışlardır.

278 Ç.N: Camilo Torres Restrepo (1929-1966) Kolombiyalı Katolik rahip, aynı zamanda sosyalist ve Kolombiyalı ELN (Ejército de Liberación Nacional) silahlı örgütü üyesi. Marksizmle Katolik inancını birleştirmeye çalışan teorik eserleri vardır. Kolombiya güçleriyle girdiği çatışmada öldürülmüştür.

takdir edilmiştir. Ancak burada unutulan nokta, işçi sınıfının enternasyonalist olduğu ve sömürücü sınıflara karşı çıkmaktan öte bir "bağımsızlık" bilmediği gerçeğidir.

Ancak öznelliğin büyük rol oynadığı bu oportünist konumlanmaların karşısında tarihi ve nesnel gerçek apaçık ortadadır: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde grev dahil olmak üzere binlerce farklı yöntemlerle kapitalizmi protesto eden devasa bir sınıf hareketi mevcuttur. Bunun güzel bir örneğini İspanyol işçi sınıfı ve emekçileri vermekte, Francocu rejimin yasaklamalarına rağmen ilan edilen grevlerin sayısı her gün artmakta, eylemler gittikçe siyasal içerikler kazanmaktadır. Francocu rejime karşı ve demokrasi için verilen kavgada öncünün devrimci işçi sınıf olduğu bir kez daha kesin bir şekilde gözler önüne serilmektedir. Bu öncülük görevi gökten zembille inmemektedir: Kavga günlerinin zorlukları içinde kazanılan bir görevdir. Bu gerçeği inkâr etmek, hayatın kendisini, devrimi inkâr etmektir. Görüleceği üzere bilimsel-teknolojik devrim ne sınıf savaşımını ortadan kaldırmış ne de zayıflatmıştır. Bugün işçi sınıfının güncel mücadelesinden çıkartılması gereken temel ders budur.

Varılan sonuç nettir: Dün olduğu gibi bugün de diyalektik ve tarihsel materyalizmi, Marksizm-Leninizmi, proleter enternasyonalizmini inkâr eden "sağ" veya "sol" oportünizme karşı savaşı eşzamanlı olarak yürütmeksizin gerici kapitalizme karşı savaşmak mümkün değildir.

1969 yılında yapılan Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Konferansı'nın temel belgelerinde şöyle deniliyor:

> "Yakın tarihimizde yaşanan olaylarla da kanıtlandığı gibi işçi sınıfı, kapitalizmin kalelerinin içinde yürütülen tüm demokratik ve antiemperyalist devrimci kavganın temel itici gücüdür."

Güzel ancak genel olarak kavgadan bahsetmek yetmez. Bu kavga örgütlü ve eşgüdümlü şekilde verilmelidir.

> "Dağınıkken işçiler hiçbir şeydir. Bir aradayken her şey." demiştir Lenin.

Gerçekleştirmeye çalıştığımız bu anlatı boyunca sürekli olarak işçi sınıfın birliğine vurgu yaparken savaş boyunca diğer siyasal

güçlerle ittifak sorununu ele aldık.

Günümüzde İspanyol işçi sınıfının birliği konusu kendisini şiddetli ve acil bir şekilde dayatmaktadır.

Bu konuda en başa, tüm İspanyol yurtseverlerinin, demokratlarının ve işçi sınıfının birlikte mücadelesinin temel yapıtaşı olan İspanyol komünistlerinin birliği yazılmalıdır.

İspanya Komünist Partisi'nin ideolojik ve siyasal birliği Çekoslovakya olaylarından sonra ciddi şekilde hasar görmüştür. Bilindiği gibi 1968 yılı Ağustos ayında Varşova Paktı'na bağlı silahlı kuvvetler diğer tüm müdahale yöntemleri sonuçsuz kalınca Çekoslovakya sosyalizmini kurtarabilmek için ülkeye enternasyonalist bir müdahalede bulunmuştu. Eğer başlarda bazılarının kafalarında birtakım soru işaretleri vardıysa bu eleştirilerini Marksist bir şekilde yapmışlardı, ancak belirli bir aşamadan sonra bazı prensipler rafa kaldırılmaya başlandı.

Sosyalist birliklerin Çekoslovakya'ya girmesini yanlış bulduğunu düşünen, bu görüşün yanlış olmasına rağmen kabul edilebilecek bir eleştiri olması durumu, hızla yerini Sovyetler Birliği'nin iç ve dış politikada yaptıklarının kıyasıya ve sistematik bir şekilde mahkûm edilmesine bıraktı. Eleştiriler artık Marksist tarafta olma kaygısı gütmüyor ve emperyalizmin sahtekâr ideologlarının yalanlarını yineliyordu. Aslında yaşananlar bir gerçeği tüm çıplaklığıyla ortaya koymuştu; Çekoslovakya meselesi bir ayrımın başlangıcı değil, çok uzunca bir süredir PCE liderliğinin bünyesinde adeta kuluçkada bekleyen bir sorunun, yani Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile PCE arasındaki ideolojik ve siyasal farklılaşmanın patlak verdiği bir olay olmuştu. Parti oportünizme kayıyordu. Beklenen sonuçlar görülmeye başladı: İdeolojik ve siyasal bölünmenin ardından örgütsel bölünme. Böylece 1932 yılında Sevilla'da toplanan IV. Kongre'den bu yana görülmeyen şeyler yaşanıyordu. Partinin birliğinin bize kazandırdığı çok önemli kazanımlar vardı, bunların başında Cumhuriyetçi direnişi üç koca yıl boyunca ayakta tutmuş olması sayılabilir. Jose Diaz liderliğinde komünistlerin ne birliğinde ne disiplininde ne de militanlığında böylesine bir kırılma yaşanmıştı.

Uluslararası komünist hareketin edindiği deneyime ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin ideolojik- siyasal hattına karşı yapıcı

olmaktan uzak eleştirilerin, iftiraların ve hatta hakaretlerin varlığı o partinin, örgütün veya liderliğin oportünizme düştüğünün bir işaretidir. PCE'nin ve özellikle parti önderliğinin içinde bulunduğu durum budur.

Bugün partinin herhangi bir militanı için parti önderliğinin Çekoslovakya olaylarındaki Antisovyetik tutumunun, yukarıda izah etmeye çalıştığımız gibi, partiye bulaştırılmış oportünizmin bir yansıması olduğu açık seçik ortadadır. Bugün artık partimiz tarafından 1956 yılında başlatılan "ulusal uzlaşı" siyasetinin de özünde oportünizmin tohumlarını barındırdığını görebiliyoruz.

Partinin Meksika'da bulunan bir Merkez Komite üyesinin de söylediği gibi artık bugün Sovyetler Birliği veya sosyalist ülkelerde yaşanan olaylar veya toplantılar hakkında bilgi paylaşılması alışkanlığı ortadan kalkmıştır.

Benzer şekilde artık ulusal kurtuluş savaşımızdan bahsetme alışkanlığı da ortadan kalkmıştır. Bu savaş unutulmalıdır. Son dönemde partinin bugünkü yönetimi Madrid'i başarıyla savunan militanlarını ne zaman andı? Cumhuriyetçi direnişin zaferleri, tarihsel deneyimleri ve başardıkları nerededir? Bunlardan bahsetmek doğru olmaz çünkü oligarşiyi mahçup edebiliriz, ittifak yapmayı veya daha doğrusu tâbi olmayı düşündüğümüz oligarşiyi!

Faşizm, okullarda ülkenin bütün yeni yetişen nesillerini kapsayacak şekilde müfredata yedirilirken, faşizm güzellemeleri yapan sayısız kitap ve broşür basılırken, sinema-radyo-televizyonda faşist uygulamalar göklere çıkartılırken bizlerin halkımız, vatanımız ve ulusumuz hakkında gerçekleri söylemekten geri durmamız nasıl beklenebilir?

Halkımız için hâlâ bir direniş ve ilham kaynağı olan tarihsel gerçekler nasıl gizlenebilir ve hatta çarpıtılabilir?

Nasıl bir yozlaşma seviyesine geldik ki savaşımızın bir devrimci halk savaşı, ulusal kurtuluş savaşı değil de İspanyollar arasında bir savaş olduğu, halkın bir kesimiyle diğer kesimi arasında yaşandığı iddia edilebilir? Bütün bunlar kötü bir kâbus görenlerin tahayyülleri değildir; partinin lider kadrosu bu şekilde konuşmaktadır. Kurtuluş kavgamızın karakterini inkâr edip olmadığı bir şekilde göstermeye çalışmak emekçi kitleleri kandırmak, aptal yerine koymak ve siyasal olarak silahsızlandırmaktır.

Bugün ve yarın için işçi sınıfının bakacağı pusula büyük devrimci geleneklerdir. Her geçen gün ideolojik ve siyasal olarak biriktirdiğimiz paha biçilmez bir hazinedir.

Biz savaş istemedik, savaş bize dayatıldı. İç Savaş yanlısı olmadık ancak savaş yanlısı olmamak büyük tarihsel muharebeleri gözardı etmekle değil tam tersine onları öğrenerek, onlardan ilham alarak olur. Bu gelenek bize sadece umut değil cesaret ve güç de vermektedirler.

Eğer Carrilloculuk "demokratik" bir çözüm arıyor, işçi sınıfımızı oligarşiye veya burjuvaziye yedeklemek istiyorsa, bunu yapan kişiler ve onların takipçileri alenen oportünisttir. Yenilgileri de kaçanılmazdır. Daha şimdiden ayaklarının altındaki zemin kaymaktadır. Şanlı geçmişimizden güç alan ve sağlam Marksist-Leninist temellere sahip parti militanları, her türden oportünistliği, Antisovyetizmi ve antikomünizmi alaşağı edecektir.

Leninistlerin yolu prensiplerle belirlidir, egemen sınıflar karşısında boyun eğmezler.

Sonuç olarak oportünistler, en önemli devrimci geleneğimizi, üç yıl boyunca yürütülen kahramanca direnişimizi inkâr ediyorlar. Biz komünistler, işçiler ve emekçi halk ona sahip çıkıyoruz, bu geleneğin sahibi ve taşıyıcısıyız. Boyun eğenlere inat, tarihimizden devraldığımız kavgacı ruhumuzla Franco rejimini kaçınılmaz sonuna doğru giden sürecin öncüsü olup onunla beraber kral bozuntularını da alaşağı ederek demokrasiyi yeniden fethedecek ve sosyalizme doğru emin adımlarla yürüyeceğiz.

Devam edelim. Komünistlerin dağılması üzüntü verici bir gerçek. Olanlar ise şöyle özetlenebilir: Açıkça çöküşe geçmiş olan resmi parti[279] halen komünistlerin çoğunu bünyesinde barındırmaktadır. Parti bürokratik yapısıyla, her geçen gün artan seviyede örgüte sirayet eden burjuva etkisiyle ve düzeniçi partilere yapılan ekonomik yardımla çöküşüne devam etmektedir. Her geçen gün daha net olarak Carrilloculuğun amacının teslimiyetçi bir parti ve düzen içinde adeta bir "majestelerinin muhalefeti" olmayı hedeflediği ortaya çıkmaktadır. Öte yandan bu süreçte bir başka parti

279 Ç.N: Yazar oportünizme savrulduğunu belirttiği PCE'ye bundan sonra "resmi" demektedir.

kuruldu, VIII. Kongre Partisi[280], sonrasında bu parti de kendi içinde ikiye bölündü. Ülkenin içinde ve dışında da aslında bir başka parti daha vardı: Arada kalan yüzlerce binlerce yoldaştan oluşan bir toplam, bu toplama çoğu siyasal hattı eleştirse de resmi partiden ayrılmayanlar da eklenince kendisini dışlanmış hisseden bu kitle partinin görünürlüğünü olumsuz yönde etkilemiştir.

En iyimserimizin bile kabul etmesi gereken bir gerçeklik ortada durmaktadır: Komünist saflarda bir dağılma yaşanmaktadır. 1920'li yıllarda olduğu gibi aynı ülkede iki ayrı komünist partisinin olması gibi bir lüksümüz yoktur, hatırlanacağı gibi o tarihlerde bu iki parti tek bir partiyi oluşturmak üzere birleşmişti. Bugün İspanyol komünist hareketinin daha fazla dağınık, kafası karışık ve örgütsüz kalmasına izin verilemez. Bu yüzden bölünme ve dağılma süreçlerinin karşısındayız, bize göre komünistlerin birlik süreci hızlandırılmalı, Leninist prensipler ışığında çalışan, proletarya enternasyonalizmini bayrak edinmiş, komünist strateji ve taktiklere vakıf, örgütlenme pratikleri sağlam, demokratik merkeziyetçi ve İspanya işçi sınıfının biricik öncüsü olacak bir partinin birleşme kongresi toplanmalıdır.

Dünya çapında verilen antiemperyalist devrimci kavgada Sovyetler Birliği'nin öncü rolünü kabul etmeyen bir proletarya enternasyonalizmi anlayışının olamayacağını düşünüyoruz.

Veriler, öne sürdüğümüz bu tezin doğruluğunu hiç tartışmaya yer bırakmayacak şekilde kanıtlıyor: Vietnam, Küba, Şili, Arap ülkeleri, Bangladeş, Portekiz'in sömürgeleri Sovyetler Birliği'nin enternasyonalist prensiplere dayanan dış politikasının öne çıkan örnekleridir. Detant[281] ve barış politikaları "Soğuk Savaş"a ölüm-

---

280 Ç.N: Partinin İspanyolca adı *Partido Comunista de España (VIII-IX Congresos)* şeklindedir. 1968 yılında PCE'den ideolojik olarak ayrı düşen Agustin Gomez Pagola (1922-1975) ve Eduardo Garcia Lopez (1918-1981) tarafından kurulmuştur. Parti 1980 yılında PCT Partido Comunista de los Trabajadores (İşçilerin Komünist Partisi) ile birleşerek PCEU Partido Comunista de España Unificado (İspanya Birleşik Komünist Partisi) adını almıştır. Parti 1984 yılında PCPE Partido Comunista de los Pueblos de España (İspanyol Halklarının Komünist Partisi) kurucu öznelerinden birisi olmuştur. PCPE bugün Marksist-Leninist geleneğe sahip çıkarak yoluna devam etmektedir.

281 Ç.N: Fransızca *Détente* kelimesinden türetilen *yumuşama* anlamına gelen kelime. Soğuk Savaş döneminde özellikle 1960'lı yılların sonuyla 1980'lere

cül darbeler indirmiştir. Emperyalistlerin en sevdikleri silah olan "termonükleer savaş" bu sayede başlatılamamış, barış siyaseti Sovyetler Birliği ve sosyalist ülkelerin ekonomik ve askeri gücüyle korunabilmiştir.

Eğer Çekoslovakya olayları Sovyet karşıtı bütünlüklü siyaset için bir cephanelik sağladıysa bugün bu cephanelikten bahsetmek olanaksızdır. Çekoslovakya'daki komünist parti ve onunla beraber sendikalar, gençlik, öğrenci ve aydın hareketleri yeniden kurulmuştur, elbette aşılacak direnç noktaları bulunmaktadır. Sanayi ve tarım üretimi sürekli olarak artmakta, beş yıllık planlarda hedefler tutturulmakta ve aşılmakta, iki yıl önce yapılan genel seçimlerde de görüldüğü gibi Çekler ve Slovaklar demokratik haklarını özgürce kullanabilmektedir. Uluslararası kamuoyunda Çekoslovakya'nın sosyalist hükümetinin itibarı artmış, Federal Almanya Cumhuriyeti[282] ile imzalanmış olan Münih Antlaşması geçersiz ilan edilerek iki ülke arasında diplomatik ilişkiler yeniden kurulmuştur. Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti bugün artık sosyalist blokun önemli halkalarından birisidir.

Çekoslovakya, Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı üyesi diğer sosyalist ülkelerde yaşanan gelişmeler, binlerce yoldaşımızın düşüncelerinin haklı olduğunu, İspanyol komünistlerini birleştirecek bir kongrenin en acil yaşamsal öneme sahip görevlerimizden olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. Yaşanan güncel gelişmeler karşısında İspanyol halkı ve işçi sınıfı öncüsünü göreve çağırmaktadır.

Eğer bu gerçekleşirse diğer emekten yana partilerle siyasal eylem birliği yapılması da kolaylaşır, İşçi Komisyonları'na, UGT'ye ve diğer bağımsız sendikalara bir itki verilmiş olur.

Önemli bir sorun olan ve olmaya da devam edecek olan tabanda birlik inşa sürecinde bu şekilde adım atılabilir. Her fabrikada, her madende ve her işyerinde siyasal partilerin, örgütlerin ve sendikal yapıların birlikte hareket edebileceği tabanda bir birlik hali yaratılabilir, bu birlik köylülükle ittifak sağlanması için de önaçıcıdır.

---

kadar ABD-Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin yakınlaştığı açılımları ifade eder.

282 Ç.N: Kitabın yazıldığı tarihte iki ayrı Almanya bulunmaktaydı. Kapitalist Federal Almanya Cumhuriyeti ve sosyalist Alman Demokratik Cumhuriyeti.

İşçilerin tabanda birliğinin sağlanması çok daha geniş ölçekte ittifak veya koalisyonların da itici gücü ve anahtarı olacaktır. Franco diktatörlüğünü yıkmak için örgütlenen bu birlikteliklerin önderliğini işçi sınıfının yapıyor olması elzemdir. İşçi sınıfının önderliğinin hakkının verildiği ve sınıfın öncüsü olan partinin ise hepsinden öte bağımsız bir siyasal hattı tutuyor olması garanti altına alınmalıdır. Ulusal, demokratik, halkçı, Franco karşıtı, tekel karşıtı ve antiemperyalist karaktere sahip bir koalisyon, cephe veya blok – isim önemsizdir – İspanya'da demokrasinin yeniden tesis edilmesi ve sosyalizme doğru hamle yapılması için vazgeçilmezdir. En olmayacak olan – San Sebastian Anlaşması'nda[283] olduğu gibi – şey ise işçi sınıfının elleri kolları bağlı olarak burjuvaziye teslim edilmesidir.

Şansımıza, biz resmi komünist partinin yönetiminin savrulduğu oportünizm hakkında yazarken 1974 yılı Şubat ayında basılmış olan Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin yayın organı *Parti Hayatı* elimize geçti.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin tuttuğu ideolojik konumlanışın bizim öngördüğümüz yerde olduğunu görmek bizi çok memnun etti.

Burada geçen yazılar Carrillocuların tuttuğu oportünist ve antiSovyet konumlanışa karşı ayrıntılı, ustaca ve derinlemesine bir cevap üretiyor.

Makalede Sovyet dış politikasının yanlış tanıtılmasıyla ilgili şunlar söyleniyor:

"M.Azcarate[284] – PCE (resmi) VIII. Kongresi'nde *Parti Hayatı*

283 Ç.N: 17 Ağustos 1930 tarihinde tüm Cumhuriyetçi partilerin temsilciler gönderdiği bir toplantıdır. Toplantıda Alcala Zamora (1877-1949) önderliğinde oluşan bir devrimci komite 2. Cumhuriyet'in ilk hükümetini oluşturmuştur.

284 Ç.N: Manuel Azcarate Diz (1916-1998) PCE üyesi komünist siyasetçi. Babası İç Savaş sırasında Londra Büyükelçiliği yapmış olan Pablo de Azcarate'dir (1890-1971). 1934 yılında partili oldu ve İç Savaş'ın ardından Paris'e geçti. 1960 yılından itibaren parti merkez komitesinin üyesi. 1959-64 arasında Sovyetler Birliği'nde yaşadı, 1976 yılında İspanya'ya döndü. Sıkı bir Avrokomünizm savunucusuydu. Carrillo ile beraber 1981 yılından itibaren önce parti yönetiminden sonra da partiden atıldı. Burjuva gazetelerinden El Pais'te köşe yazarlığı yaptı.

dergisinin sorularını yanıtlayan yetkili – sosyalist devletlerin çıkarlarıyla, devrimci haraketin ve kardeş partilerin çıkarlarını birbirinin karşısına koymaktadır. Bu tür bir bakış açısının sosyalizmin prensipleri ve devrimci mücadele pratikleriyle çeliştiği açıktır."

Sovyetler Birliği'nin barış içinde bir arada yaşama siyasetinin kapitalist ülkelerde statükoyu sürdürmeyi amaçladığı yönündeki saçma eleştiriye makalede şöyle cevap veriliyor:

"Bu siyaset ne toplumsal ve siyasal statükonun korunmasını içerir ne de ideolojik mücadelenin zayfılatılmasını. Tam tersine bu siyaset, emperyalizme karşı sınıf mücadelesine ulusal ve uluslararası ölçekte katkı koyar."

Son yıllarda Avrupa'da ve dünyada yaşanan tüm olaylar bu önermeyi doğrular niteliktedir. Bu yüzden emperyalistler detant siyasetinin saygınlığını azaltmanın peşindedir.

İspanyol oligarşisinin akıl hocalığını yapanlarla uyum halinde olacak şekilde hareket eden S. Carrillo Batı Avrupalı bir siyaset peşinde koşarak komünist hareketi ikiye bölmek için harekete geçti: Bunlardan birisi Batı Avrupalı ülkelerdeki komünist hareket, diğeri de sosyalist ülkelerdeki komünist hareket. Dergi şöyle diyor: "Ancak bu "alternatif" aşırı milliyetçi bir yaklaşım barındırıyor. Azcarate "demokratik ve sosyalist" bir Avrupa görmek istediğini belirtiyor ama sosyalist ülkelerle tüm teması da kesiyor." Bunun üzerine biz de şunu soruyoruz kendilerine, nerede kaldı sizin proleter enternasyonalizminiz?

Sovyet rejimine karşı yapılan saldırılara karşı ise şunlar söyleniyor:

"Benzer şekilde M. Azcarate'nin sosyalist Sovyet yönetimine karşı yaptığı saldırılar karşısında suskun kalmak olası değildir. Sovyetler Birliği'nde gelişkin sosyalist Sovyet demokrasisi gelişip, emekçi kitlelerinin yaratıcı faaliyetleri toplumsal hayatın tüm alanlarında serpilip genişlerken sosyalist Sovyet rejiminin düşmanlarının yolundan giden M. Azcarate, Sovyetler Birliği'nde demokrasinin bulunmadığına dair çeşitli iftiralar atmaktadır."

Dergi, oportünistlerin proleter enternasyonalizmiyle uzaktan yakından ilgisi bulunmayan yeni bir komünist ve işçi partileri toplantısı çağrısı yapmalarını mahkûm edip, merakla beklenen yakıcı bir konu olan Sovyetler Birliği-Çin ilişkilerine değinir:

> "Sovyetler Birliği Komünist Partisi sürekli ve ısrarlı bir şekilde Sovyetler Birliği ile Çin arasındaki ilişkilerin normalleşmesi için çalışmalar yürütür, Sovyetler Birliği Çin yönetimine bu yönde yapıcı yöntemler önerse de bu girişimler Çin yönetimi tarafından ardı ardına geri çevrilmektedir. Sovyetler Birliği ve Çin arasında yaşanan gerilimin sorumluluğunu Sovyetler Birliği ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin üzerine atan M. Azcarate, böyle yaparak hem gerçekleri tahrif etmekte hem de Sovyet karşıtlarının, Leninizm karşıtlarının değirmenine su taşımaktadır."

Dergi ayrıca hakkında çokça konuşulan "bağımsızlık"tan, ancak S. Carrillo'nun raporlarında geçen ve gerici İspanyollarca benimsendiği şekilde siyasi partilerin Sovyetler Birliği'ne cephe alacak şekilde "bağımsızlık" tan ne anladıklarını şöyle açıklamış:

> "Komünistlerin bağımsızlığından bahseden Marksizm-Leninizm'in kurucuları, ilk olarak komünistlerin sınıf düşmanlarından, oportünistlerden ve her çeşit revizyonistlerden bağımsız olma durumunu anlamışlardır. Başka bir deyişle bağımsızlık, komünistler için sınıfsal konumları gereği vazgeçilmezdir, ayrıca gerçek bir sınıfsal konumlanış enternasyonalist bakış açısı olmaksızın sağlanamaz. Tam da bu sebeple Marksist-Leninist partilerin özerkliği ve bağımsızlığı Marx, Engels ve Lenin ile başlamak üzere komünistler tarafından siyasal hattının bağımsız şekilde ifade edilmesi olarak algılanır. İşçi sınıfının her kesiminin çıkarını korurken aynı zamanda uluslararası işçi hareketinin genel çıkarlarını göz ardı etmeyecek ve tüm dünya ölçeğinde komünistlerin arasında azami işbirliğinin yapılabilmesi için gayret gösterecektir."

Oportünistler bir yandan "bağımsızlık" rüzgarını arkalarına alarak saldırırken öte yandan Sovyetler Birliği'nin içişlerine karışmaktan da kendilerini alamıyorlar. Dergi şöyle diyor:

"M. Azcarate partimizin içişlerine müdahale ederken gemi azıya almış, partimizin yönetici kurullarına kimin seçilip kimin seçilmemesi gerektiğini dile getirecek kadar ileri gitmiştir."

Marksizm-Leninizmin ve proleter enternasyonalizmin tüm temel prensiplerini ihlal eden oportünistçe tavıra yönelik herhalde bu kadar alıntı yeterlidir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin bu belgesi okunup arşive kaldırılmak için değildir. Metin yaşayan bir belgedir, oportünizme ve Sovyet karşıtlığına karşı uzun vadeli verilen kavgada İspanyol komünistlerinin günlük olarak kullanacağı değerli bir silahtır.

Zengin Marksist-Leninist değerlendirmeler içeren belge, yöneticilerinden başlayarak resmi partinin tüm üyelerinin gündemine sokularak özel bir eleştiri ve özeleştiri süreci başlatılmalıdır, bu sayede partiye yeniden hayat verilecek ve kitleler arasındaki devrimci faaliyetler atılıma geçecektir. Ancak Leninist eleştiri usullerini ve dahası özeleştiri kurumunu çoktan geride bırakmış olanlar düşünüldüğünde bu söylediğimizi kim yapacak? Samimi olmak gerekirse bu söylediğimizin gerçekleşmesinin olası olduğuna inanamıyoruz.

İspanya'daki devrimin karakterine dair de birkaç şey söylemek istiyoruz. Devrimin doğalında tutması gereken radikal antiemperyalist hattan bahsediyorum. Bundan özellikle bahsetmemizin sebebi, demokratik ve devrimci örgütlerin çoğunun ve bu açıdan bakıldığında resmi komünist partinin de öncelikli görevleri arasına yazmadığı bir başlık olmasıdır.

Eğer Franco rejimine karşı verilen kavga emperyalizmin, özellikle de Yanki emperyalizminin İspanya'ya sızmasına karşı verilen kavgayla birleştirilmezse büyük bir hata yapılmış olacaktır.

Yanki çokuluslu şirketlerinin İspanya'ya hızla yayıldığı herkesin bildiği bir gerçek. Önlerinde hiçbir engel bulunmuyor: Bir sanayi kolunda, bir maden tesisinde veya herhangi bir hizmet üretiminde sermayenin katılım oranının tamamını sağlayabilecek şekilde önleri açıktır. Buna bir de Federal Almanya Cumhuriyeti, Fransa, İsviçre, İtalya, Büyük Britanya ve diğer ülkelerden gelen sermaye yatırımları eklenince şöyle bir sonuca ulaşmak zor olmayacaktır: İspanya, ülkenin ulusal egemenliğini ve bağımsızlığını tehlikeye

atacak derecede satılmış ve yeniden sömürgeleştirilmiştir. Ayrıca CIA, ülkenin gündelik hayatına dahil olmuş, iç siyasetin adeta bir parçası haline gelmiştir.

Bütün bunlardan daha endişe verici olan şey ise İspanya'daki Yanki askeri üslerinin varlığıdır. ABD'de *"U.S Military Installations in Spain"*[285] olarak bilinen üsler hakkında günlük gazetelerde, dergilerde ve diğer kitle iletişim araçlarında çeşitli değerlendirmeler çıkmaktadır. Radyo ve televizyon bundan bahsetmektedir. Boşuna değil. ABD'nin Stratejik Hava Komutanlığı'nın Torrejon de Ardoz (Madrid) ve Zargoza y Moron (Sevilla) kentlerinde bulunan üslerinde atom bombaları ve nükleer silahlar bulunmaktadır. Rota (Cadiz) üssünde Polaris füzesiyle[286] donatılmış denizaltılar mevcuttur. Onlara göre İspanya, ABD'nin Avrupa'daki ve belki de dünyadaki en önemli kalesi haline gelmişti. Los Angeles'da çıkan *Folio* adlı dergi bu konuyla ilgili şu bilgileri vermektedir:

> "3 adet genel karargâh, 12 adet hava üssü, 20 adet nükleer atış kabiliyetli platform, 7 radar merkezi, 5 adet yeraltı hidrojen bombası deposu ve 4 deniz üssü..."

Olasılıklar arasında göz ardı edilemeyecek olan ve İspanya topraklarına bir atom veya hidrojen bombasının düşmesini içeren senaryonun sonuçları mutlak bir facia olacaktır. Ancak çok yakın bir zamanda yaşanan bir olaya bakalım: Yom Kippur (Kefaret Günü) olarak da bilinen Arap-İsrail Savaşı.[287] Artık İspanya'daki Yanki askeri üslerinin gerektiği savaş durumlarında kullanılmak üzere siyonistlerin kullanımına açıldığı herkesin bildiği bir gerçek.

---

285 Ç.N: Metnin aslında özellikle İngilizce bırakılmıştır, *İspanya'daki ABD askeri tesisleri* anlamındadır

286 Ç.N: Lockheed firması tarafından ABD Silahlı Kuvvetleri için üretilmiş olan iki kademeli, katı yakıtlı, denizaltıdan fırlatılabilen ve nükleer silah taşıyabilen balistik füze. NATO kapsamında İngiltere ve İtalya'nın da envanterine girse de İtalya'daki füzeler hiçbir zaman operasyonel hale gelememiştir.

287 Ç.N: 6-25 Ekim 1973 tarihleri arasındaki savaş. Mısır ve Suriye ile İsrail arasındaki savaşın ardından Mısır Süveyş Kanalı'nın doğu yakasına hâkim olsa da İsrail hem Deversoir civarında kanalın batı yakasında önemli bir noktayı kontrolü altına almış hem de Suriye'den stratejik Golan Tepeleri'ni ele geçirmiştir. Askeri anlamda İsrail zaferiyle bittiği kabul edilen savaşın ardından 1978 Camp David Antlaşması imzalanmıştır.

Ülkemize kurulu Yanki üslerinin İspanyol halkıyla hiçbir ilgisi bulunmayan benzer başka bir savaşa dahil olmayacağını düşünmek çok tehlikeli bir saflık olur. Benzer şekilde İspanya topraklarından kalkan savaş uçaklarının veya denizaltıların dost ülkelere nükleer silahlarla saldırmasından sonra bu ülkelerin kendilerini korumak için karşılık vermeyeceklerini düşünmek de benzer bir saflık olur. Bizim ulusal egemenlik ihlali anlamında engellememiz gereken durum tam da budur, ulusumuzun, milyonlarca İspanyolun varlığını korumamız gereklidir. İspanya'daki ABD askeri üslerinin kaldırılması ve boşaltılması sadece İspanya için bir ulusal onur meselesi değil, aynı zamanda detant siyasetine ve dünya barışına da önemli bir katkı olacaktır.

Bu üslerin aynı zamanda halkımızın Franco rejimine karşı verdiği yiğit kavganın karşısında sürekli bir tehdit ve benzer şekilde rejim için de ayakta kalabilmek için önemli bir destek olduğu eklenmelidir.

Bu söylenenlerin ışığında antiemperyalist mücadele, Franco rejimine karşı mücadele veren tüm siyasal parti ve örgütlerin, hatta İspanya'da demokrasi mücadelesi veren koalisyonların programlarının en başına ısrarla yazmaları gereken bir başlıktır.

Bütün dünya çapında işçi sınıfının dayanışması güçlendirildiği ölçüde antiemperyalist devrimci mücadele ilerletilecek ve barış korunmaya devam edecektir. Karl Marx'ın 1872 yılında söylediği şu sözler yüzyılı aşkın bir süreden sonra geçerliliğini korumaktadır:

> "Enternasyonal'in temel prensibini hatırlayalım: Dayanışma. Peşinde koştuğumuz o büyük amaca ancak bütün dünya işçilerinin hayatlarındaki temel prensibin bu olması halinde ulaşabileceğiz."

Bugün proletarya enternasyonalizmi Sovyet toplumunun ve tüm sosyalist ülkelerin tüm yaşamsal faaliyetlerinde, siyasetinde ve zihninde mükemmel bir gerçekliktir. Bu anlamda teoride ve pratikte milliyetçiliği benimseyen ülkelerden ayrılmaktadır. Bu ülkeler eşyanın doğası gereği Sovyet karşıtı bir mevzi tutmakta ve çekingence de olsa emperyalizmin değirmenine su taşımaktadırlar.

Kapitalist ülkelerdeki proletarya enternasyonalizmi en çok işçi sınıfı partileri tarafından yükseltilen kavgada temsil edilir. Bu

kavga her seferinde daha sık olmak üzere değişik ideolojik eğilimlerin hâkim olduğu sendikal hareketlerle etkileşime girer.

Leninist öncü, işçi sınıfı ve insanlığın emperyalizm belasından kurtuluşu için proletarya enternasyonalizmi ülküsünün yön göstericiliğinde milyonlarca işçinin kendi deneyimlerinden var ettiği kararlılık, inanç ve mücadele pratiklerinin ortaklaştırılması, süreci hızlandırıcı etkiye sahiptir.

İşçi, yalıtılmış ve dağınık şekilde başladığı kavgasının ilk evrelerinde sınıf güdüsüyle hareket eder. Hareket gelişip, birleşip dayanışma içinde olmaya, kavga etmeye başladığında ise adım adım asıl düşmanın kapitalizm ve onun siyasal baskı aracı olan devlet olduğu bilinci oluşur. Bu sürecin aşılması ve tarihsel görevin algılanmasıyla beraber klasiklerde geçtiği şekliyle işçi sınıfı "kendinde sınıf"tan "kendi için sınıf" haline geçer. Artık işçi, dünya çapındaki proleterya ordusunun bir neferi haline gelir. Enternasyonalist bir bakış açısı, oportünizme karşı cepheden karşı çıkış ve sınıf savaşımının öncüsünün saflarında, yani partinin saflarında bir mevzi.

İspanya, özellikle de Asturias enternasyonalist pratiğinde özel bir onursal yere sahiptir. Büyük Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren Rus işçi sınıfına, Alman Spartakistlerine[288], Scottsboro'daki[289] siyahilere gösterilen dayanışmanın yanı sıra, Luis Carlos Prestes'in[290], Dimitrov'un, 1934 Şubat Ayaklanması'nda yer almış

---

288 Ç.N: Spartakistler veya Spartaküs Birliği (Almanca Spartakusbund) 1. Dünya Savaşı döneminde Alman devrimciler tarafından kurulan örgüt. Almanya Komünist Partisi'nin öncülüdür. 1. Dünya Savaşı'nın ardından Almanya'da monarşinin devrilmesiyle sonuçlanan devrimci süreçte güçlenmiş ancak 1919 yılı Ocak ayında iktidarı alma girişimleri kanlı bir şekilde bastırılmıştır. Liderleri Rosa Luxemburg (1871-1919) ve Karl Liebknecht (1871-1919) de bu süreçte öldürülmüşlerdir.

289 Ç.N: Scottsboro Olayı ABD'deki bir hukuk skandalıdır. 1931 yılında dokuz Afrika-Amerikalı siyahi genç Alabama'da iki beyaz Amerikalı kadına tecavüz etmekle suçlanırlar. Uzun dava süreci boyunca sanıklar sayısız kez mağdur edilir, ırkçılığa ve devlet şiddetine maruz kalır. Haklarında alınan ölüm cezası dahil olmak üzere çeşitli ağır cezalar ABD Komünist Partisi öncülüğünde temyiz edilir ve dava yeniden görülür. Süreç içinde tanıkların yalan söylediği ve sanıkların hiçbir şekilde kadınlarla temasının olmadığı ortaya çıkar.

290 Ç.N: Luis Carlos Prestes (1898-1990) Brezilyalı devrimci astsubay, sonraki

olan Asturiaslı işçilerin, büyük Alman işçi önderi Thaelmann'ın özgürlüklerine kavuşmaları için yapılan faaliyetlerde bu pratik görülmektedir.

Öte yandan 1934 ve 1935 yılllarında esirlerimiz için dünya çapında gösterilen dayanışmayı, ulusal kurtuluş savaşımıza gösterilen sempatiyi ve içten dayanışmayı da bu duyguların taçlandığı muhteşem Uluslararası Tugaylar örneği ışığında hatırlıyoruz.

Günümüzde bile bu dayanışma sürmektedir. Onca baskı ve zulme rağmen İspanya'nın çeşitli yerlerinde halkımız Vietnam'ın kahramanca mücadelesine destek eylemleri yapmadı mı? İspanyol halkının benzer şekilde Şili halkına uzattığı dayanışma eli de önemlidir çünkü Şili'de faşist bir askeri rejimi yönetime getirmek için yapılanlar, İspanya'da demokratik cumhuriyete karşı düzenlenen Falanjist askeri ayaklanma sırasında karşı karşıya kaldığımız uygulamalarla örtüşmektedir.

Bunun tersi de geçerlidir. İspanya'da artık kalıcı hale gelmiş olan terör rejimine karşı, siyasi mahkûmların özgürlüğü için yapılan uluslararası dayanışma eylemleri de buna örnek değil midir?

Tüm kavgamız, Marksizm-Leninizmin bu önemli prensibi etrafında şekillenmelidir.

Bunun için hem kafa hem de kol emekçilerine sabırlı, mantıklarına hitap eder şekilde sürekli bir anlatı gereklidir. Bununla beraber yerel bakışlar, dar çıkarcılıklar, milliyetçi eğilimler mahkûm edilmeli, devrimci işçi sınıfının sözde önderleri ifşa edilmelidir. Hazırlıksız ve sabırsızlıklarından dolayı kolaylıkla antikomünizme savrulmaya meyilli oportünist sağ veya sol akımlarla radikal küçük burjuva unsurlara meydan bırakılmamalıdır.

Emperyalizmin temel ideolojik özünü ve siyasal hattını oluşturan antikomünizm ve Sovyet karşıtlığının bulunduğu yerde devrimci bir hareket veya devrimci bir bilinçten söz etmek

süreçte komünist militan ve siyasetçi. 1920'li yıllarda Tenente Ayaklanmaları olarak bilinen askeri kalkışmalarda yer almıştır. Brezilya'daki Getulio Vargas (1882-1954) dönemindeki diktaya karşı mücadele etmiştir. Brezilya Komünist Partisi Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır. Özellikle 2. Dünya Savaşı'na giden dönemde ve savaş sırasında Nazi yanlısı rejim tarafından sürekli olarak hapsedilmiş, Alman Yahudisi kökenli eşi ve yoldaşı Olga Benario Prestes (1908-1942) Gestapo ile işbirliği halinde sınır dışı edilerek Nazilere teslim edilmiştir. Olga, Ravensbruck Toplama Kampı'nda katledilmiştir.

olanaksızdır.

Son olarak devrimci tarihimizin önemine vurgu yapmak adına Asturias'ta doğmuş veya burada kavgaya dâhil olmuş önde gelen enternasyonalist örnekleri sıralamak isteriz:

Isidoro Acevedo. Luanco'da 1867 yılında doğdu. Dizgici. Asturias'ta sosyalizmin öncüsü ve kalbi. PSOE ve UGT kuruluş süreçlerinde Pablo Iglesias'ın yoldaşı. Asturias Sosyalist Federasyonu'nun doğmasını sağlayan manifestonun Lazaro Garcia ile beraber imzacısı. Garica Quejido y Perezagua ile beraber PCE'nin kurucusu. Önemli gazeteci. *El Socialista*'da[291] yazar; Santander'de çıkan *La Voz de Pueblo*[292], Bilbao'da çıkan *La Lucha de Clases*[293] ve Asturias'ta çıkan *La Aurora Social*[294] gazetelerinin yöneticisi. Aralarında *Los Topos*'un da bulunduğu çok sayıda kitap yazmıştır. Çok başarılı bir hatipti. 1933 yılı sonbaharındaki seçimler için Oviedo'daki Fontan Meydanı'nda düzenlenen mitingde konuşmuştu, bu satırların yazarı olan kişi de daha genç bir yeni yetme olarak oradaydı.

Gustavo de la Fuente. Asturias'a derinden bağlı bir Vallodolid'li. Sosyalist kökenli. Komünist Parti kurucularından. Babası gibi ressam, Oviedo'daki Campoamor Tiyatrosu'nun tanınan grafikçisi. 1934 yılı Ekim devrimci olaylarından sonra hapse atılmış, serbest bırakılınca da Madrid'e yerleşmiştir. Devrimci ulusal kurtuluş savaşının ardından Eche'deki Alicante Kalesi'ne hapsedilmiş, sonra Madrid'de M. Unamuno adının verilmiş olduğu ve sonradan hapishaneye çevrilen okulda – ne tezatlık ama! – tutuklu kalmıştır. Serbest kaldıktan sonra 1948 yılında maruz kaldığı sadist işkencelerin etkileri nedeniyle hayata veda etmiştir.

Jesusa Penaos. Gustavo de la Fuente'nin eşi ve yoldaşı. Savaşın ilk günlerinde Oviedo'daki San Francisco kırsalında Santa Susana Caddesi'ne paralel giden Paseo de los Curas adı verilen bölgede – burada sayısız cinayet işlenmiştir – acımasızca öldürülmüştür.

Aida de la Fuente. Komünist gençliğin önde gelen isimlerinden,

291 Ç.N: *Sosyalist*

292 Ç.N: *Halkın Sesi*

293 Ç.N: *Sınıf Savaşımı*

294 Ç.N: *Toplumsal Şafak*

1934 Ekim işçi sınıfı ve emekçi halk ayaklanmasının sembol isimlerinden kadın kahraman. 13 Ekim 1934 günü San Pedro de los Arcos mevzilerini savunurken öldürülmüştür. Son sözleri proletarya kavgası için adeta bir slogana dönüşmüştür: "Yaşasın Komünist Partisi, yaşasın özgürlük!" Daha 17 yaşına basmamıştı. Katili Bulgar asıllı Jandarma Teğmen Dimitri İvan İvanov'du. Aida ile birlikte o gün orada yüze yakın antifaşist savaşçı toprağa düşmüştür.

Aida'nın ilk ölüm yıldönümünde onun anısı için yazılmış çok etkileyici bir şiiri okuyan büyük şair Federico Garica Lorca, bir süre sonra onunla aynı kaderi paylaşacaktı.

Maruja de la Fuente. 1934 Ekimi'nden sonra tutuklandı. Hastanede çeşitli işkencelerden geçti. Çırılçıplak soyularak sahte bir kurşuna dizme numarasına maruz bırakıldı. O günler için sonraları "Alçakgönüllülük, bende ölümden ötede de varmış" diyecekti. Sovyetler Birliği'nde hayata veda etti.

Daniel de la Fuente. Oviedo'daki MAOC lideri. Faşist ayaklanmanın ilk gününde Santa Clara Kışlası'nda hayatını kaybetti. Bir başka söylentiye göre Galiçya birliklerinin Oviedo'ya girdiği zaman çatışmalar sırasında ölmüştü.

Gustavo de la Fuente. Demiryolcu (Kuzey Demiryolu Hattı). Siyasi komiser görevindeydi. O dönemlerde öldürülmeyle eş anlamlı olmak üzere kayboldu. Onunla ilgili ilave hiçbir bilgi elde edilemedi.

Marksizm-Leninizm felsefesinin insan sevgisi ile eğitilmiş örnek devrimci bir aileyi bir grup halinde sizlere sunmaya çalıştık. Bir baba ve yoldaşın hayatı, prensiplerine sadakati, devrimciliği, dürüstlüğü ve kabiliyetiyle sosyalizm kavgasına atılmış olan genç nesiller için adeta bir yol göstericidir.

Leninizm Asturias'a bu şekilde çok sayıda aile kazandırmıştır: Trubia'lı Castrillo ailesi, Oviedo'lu Barzana ailesi, Turon'lu Alvarez Rey ve Garcia Alvarez aileleri, Sotrondio'lu Gutierrez ailesi, La Felguera'lı Garcia Roza ve pek çok diğerleri.

Onlardan kısa da olsa aşağıda bahsetmeye çalıştık.

Ramon Garcia Roza. Komünist Parti'nin Asturias'taki önemli öncüllerinden. 1931 yılında bölge sekreteri. Yorulmak nedir bilmeyen propagandacı ve örgütçü. İşçi kökenli bir gazeteci. Asturias'ın

düşmesinin ardından başlatılan baskı döneminde öldürüldü. Naaşının nerede olduğu bulunamadı.

Fernando Rodriguez. Parti'nin Asturias'taki kurucularından. Sendika yöneticisi. Bölge Komitesi üyesi. Faşist ayaklanmanın ardından ilk aylarda Savaş Bakanı. Daha sonra Castellon de la Plana valisi. Moskova'da hayata veda etti.

Gonzalo Lopez. Madenci ve metal işçisi. Asturias'ta partinin kurucularından. Bölge Komitesi üyesi. Asturias ve Leon Konseyi'nde tarımdan sorumluydu. 1937 yılı sonlarından savaşın sonuna kadar Merkez Komite Örgüt Seketeri Pedro Checa'nın yardımcısı. 1966 yılında Meksika'da hayata veda etti.

Carlos Vega Carpintero. Faşist ayaklanma sonrasında PCE Asturis Bölge Komitesi üyesi. 1934 yılında Devrimci Bölge Komitesi üyesi. Savaşın hemen başlarında faşistler tarafından öldürüldü.

Jose Maria Castro. Komünist Gençlik Genel Sekreteri. PCE Bölge Komitesi üyesi. Faşist ayaklanmanın ilk gününde Santa Clara Kışlası'ndaki çatışmalarda yaralandıktan sonra hayatını kaybetti.

Juan Jose Manso. Trubia top fabrikasında metal işçisi. PCE Merkez Komite üyesi. 1934 Ekim ayında Trubia'daki ayaklanmanın beyni. Asturias'ın ilk komünist milletvekili (1936 Şubat). 1972 yılında Meksika'da öldü.

Casto Garcia Roza. La Felguera'da metal işçisi. PCE Asturias Bölge Komitesi üyesi. Sonradan Merkez Komite Örgüt Komisyon üyesi. 1946 yılında Gijon Emniyet Müdürlüğü'nde öldürülünceye kadar partinin bölge komite sekreteri.

Felix Llanos. Eğitimci. PCE Bölge Komitesi üyesi. Partinin milis örgütlerinden sorumlu. Çok zeki ve ayrıksı özellikleri olan bir yoldaş. Fransa'ya geçerek Nazilere karşı direnişe katıldı, Dachau Toplama Kampı'nın türlü sefaletlerine göğüs gerdi. Müttefiklerin zaferinin ardından Fransa'da kaldı ve orada hayata veda etti.

Aquilino Fernandez Roces. Madenci ve sendika önderi. PCE Bölge Komitesi üyesi. Asturias Konseyi'nde UGT temsilcisi. Casadocu hainler tarafından tutuklanarak Asturias'a nakledildi ve burada katledildi.

Salustiano G. Sopeña. Villaviciosa bölgesinden köylü önderi. Savaş süresince partinin Bölge Komitesi üyesi. Partinin Asturias'taki savaşın sonunda başlattığı görev sırasında öldürülmüştür.

José Garcia "Pin". Turonlu maden işçisidir. Partinin Bölge Komitesi'ndeki Örgüt Sekreteri'ydi. Savaşın ilk aylarında Asturias ve Leon Konseyi üyesi. Falanjistler tarafından suikast sonucu öldürülmüştür.

Felix Barzana. Eğitimci. FETE ve PCE'nin ulusal ölçeğinde yönetimdeydi. Savaşın ilk günlerinde Madrid, Sierra de Guadarama'da hayatını kaybetmiştir.

Luis Barzana. Eğitimci, önde gelen siyasal ve askeri önder. PCE Bölge Komitesi üyesi. Önceki bölümlerde detaylı şekilde anlatıldığı üzere Asturias ve Endülüs'teki halk ordusunun göz bebeği ve övünç kaynağıdır. Franco hapishanelerinde uzunca süre yattıktan sonra hayatını kaybetmiştir.

Jesus Barzana. Yukarıda adı geçen kişilerin ağabeyidir. ATEA yönetimindeydi. Asturias'ın düşüşünün ardından yakalanmış, ağır işkencelerden sonra katledilmiştir.

Horacio Argüelles. Olağanüstü örgütçü ve kitle önderi. Gijon'da inşaat işçileri (CNT) önderi. 1934 Ekim'inden sonra Sovyetler Birliği'ne göç etmiştir. Anarşist safları bırakmış ve İspanya'ya dönmesiyle beraber PCE saflarına katılmıştır. Halk Ordusu'nun öne çıkan örgütleyicilerindendir. "Maksim Gorki" Alayı'nı kurmuş, Lamas ve Balbino ile birlikte üç bölüğe komuta etmişlerdir. 1937 yılı Şubat ayında dövüşürken hayatını kaybetmiştir.

Manuel Alvarez. Gijonlu balıkçı. Öne çıkan komutanlardan. 1938 yılında 42. Piyade Alayı'nın komutasındayken savaştığı Ebro Muharebesi'nde hayatını kaybetmiştir.

Etelvino Vega. Carlos'un kardeşi. 1932 yılına kadar partinin ulusal ölçekteki yönetimindeydi. Halk Ordusu'nun en başarılı komutanlarından birisiydi. XIII. Kolordu'nun komutası ondaydı. Casado ihanetinden sonra tutuklandı ve kurşuna dizildi.

Silvino Moran. Moredalı maden işçisi ve önderi. Hem milis kuvvetlerinde hem de orduda komutanlık yaptı. Kuzey Cephesi'nin çöküşüyle beraber hiç yanından ayrılmayan eşiyle beraber kahramanca can verdi.

Crispulo Gutierrez. Maden işçisi. Sotrondio'lu. Önde gelen sendikacı. Aynı zamanda iyi bir komutan. Asturias'ın düşmesinin ardından öldürüldü. Nerede ve ne zaman öldürüldüğü bilinmiyor.

Socrates Gutierrez. Crispulo'nun kardeşi. Maden işçisi.

Asturias'ın düşüşünün ardından eşiyle beraber kahramanca savaşırken can verdiler.

Libertad Gutierrez. Crispulo ve Socrates'in kız kardeşi. Bilbao'da yakalandı ve tutuklanarak ağır işkencelerden geçirildi. Sonrasında katledildi.

Alfredo Coto. ATEA'nın genç eğitimcilerinden. Cabruñana Muharebesi'nde hayatını kaybetti. Savaşta ölen ilk eğitimcidir.

Emilio M. Moran. Caiño'ludur. Parti üyesi ve gençlik çalışması sorumlularından. Leon Cephesi'nde komutanlık yaptı. Savaşın ardından Asturias'ta suikaste kurban gitti.

Laureano Argüelles. ATEA üyesi eğitimci. Asturias'taki PCE sorumlusuydu. Savaş boyunca Infiesto yerel yöneticiliğini başarıyla gerçekleştirdi. Faşistler tarafından işkence edilmiş ve katledilmiştir. Fedakâr yoldaşı Olivia'nın sonu da aynı olmuştur.

Pepon de la Campa. Efsanevi savaşçı. Halkın bağrından kopup gelmiş muhteşem bir komutan. Langreo – Los Cuetos – bölgesinde gerilla savaşı vermiştir. Yakalanmış ve katledilmiştir.

Mariano Fernandez. Doktor. PCE Bölge Komitesi üyesi. Ordudaki sıhhiye birimlerinin kurucusudur. Falanjistler tarafından boğma teliyle infaz edlmiştir.

Antonio Muñiz. Gijon'daki PCE yönetiminden. MAOC lideri. Siyasal ve askeri anlamda öne çıkan bir isimdir. Tineo Muharebesi'nde hayatını kaybetmiştir.

Julio Castrillo. Trubia top fabrikasındaki parti komitesinin sekreteri. Aynı yerdeki sendikanın da başkan yardımcısı. Asturias'ın düşmesinin ardından kendisiyle aynı ada sahip babasıyla beraber katledilmiştir.

Alfonso Castrillo. Julio'nun kardeşi. PCE üyesi ve Trubia'da JSU yöneticisi. O da benzer şekilde katledilmiştir.

Abundio Castrillo. Castrillo kardeşlerin en küçüğü. Savaşın ilk günlerinde Castropol'de tutsak alınmış ve katledilmiştir.

Cristino Garcia. Sama de Langreo'ludur. İspanyol ve özellikle sonrasında Fransız Direnişi'nin önemli isimlerindendir. 1946 yılında Carabanchel Hapishanesi'nde öldürülmüştür.

Luis Montero. Demiryolu işçisi. Asturias'ta piyade komutanı. Fransa'da direniş kahramanı. Nazilerin Mauthausen İmha Kampı'ndaki direnişin beyni. 2. Dünya Savaşı'nın ardından İspanya'da

hayata veda etmiştir.

Joaquin Barrios. Partinin Oviedo'daki yöneticilerinden. Muhasebeci. Fransa'da Naziler tarafından yakalanmış ve Dachau'ya gönderilmiştir. Burada katledilmiş ve sonrasında yakılmıştır.

Guadella. Katalunya doğumludur. Gijon'daki Simancas Kışlası'na düzenlenen saldırı sırasında öldürülmüştür. Tarifsiz bir kahramanlığa imza atarak Albay Pinilla komutasındaki faşist kuvvetlere karşı elinde bir bidon benzinle saldırmış, benzini tutuşturmuş, oluşan patlamada faşistlerle beraber hayatını kaybetmiştir.

Avelino Mata. Partinin Trubia'daki yerel komitesinin üyesi. Fabrikadaki sendikanın başkanı. Faşistler tarafından vahşice katledilmiştir.

Manuel Fernandez "Manolin". Oviedo havagazı fabrikasında işçi. Ayaklanmaya karşı ilk anda eline silah alanlardan. Noreña astsubay okulunun örgütleyicilerinden. Suikast sonucu öldürülmüştür.

Jose Ramon Cabezas. Oviedo'da çıkan yaygın günlük gazete *El Carbayon*'da çalıştı. Oviedo'daki PCE radyosunun yöneticisi. Grafik Sanatlar Sendikası genel sekreteri. 1934 Ekim Ayaklanması'nda olağanüstü bir rol oynamıştır. Faşist ayaklanmadan bir gün sonra ciddi şekilde hastalanan ünlü sinema sanatçısı Juan Piqueras'a yardım etmek için Palencia'ya doğru yola çıkmıştı. Her ikisi birden katledilmiştir.

José Cossio. Miereslidir. Maden işçisi, PCE üyesi ve gençlik sorumlusudur. "Aida de la Fuente" Alayı'nın kurucusudur. 1936 yılında Oviedo üzerine yapılan harekât sırasında hayatını kaybetmiştir.

Manuel Zapico "Rebullu". Santa de Langreolu maden işçisidir. Savaşırken ölmüştür.

Baldomero Ladreda. İşçi. Alay komutanı. Gerilla savaşçılarından. Yeraltı faaliyetleri sırasında kimliği ortaya çıkartılmış, yakalanmış ve Oviedo'daki hücresinde boğma teliyle infaz edilmiştir.

Silverio Fernandez. Oviedo silah fabrikası işçilerinden. Partinin yerel yöneticilerinden. 1934 Ekim'inde önemli rol oynamıştır. Savaş boyunca topçu birliklerinde siyasi komiserlik yapmış, görev başındayken ölmüştür.

Ocejo Kardeşler. Oviedo'daki Vega silah fabrikasında işçiydiler. Katledildiler.

Enedina Madera. Oviedo JSU'dan. PCE Bölge Komitesi üyesi.

Yakalanmış, işkenceye uğramış ve Las Palmas'da hapsedilmiş (Kanarya Adaları) ve burada hayatını kaybetmiştir.

Daniel Cantero. Partinin Oviedo'daki yerel yöneticilerinden. Kardeşlerinden birisi gibi siyasi komiser olarak görevi başında ölmüştür.

Luis Ruibal. Manuel'in kardeşi, partinin Oviedo'daki yöneticilerinden. Suikast sonucu öldürülmüştür.

Jovino Florez. Siyasi komiser, suikaste kurban gitmiştir.

Columbiano Machado. Partinin Oviedo örgütünde örnek gösterilen partiliydi. Eşi ve yoldaşı Olivia da öyle. 1934 Ekim'inde önemli bir rol oynamıştı. Sovyetler Birliği'ne göç etmiş, 1936 ilkbaharıyla geri dönmüştü. Milis komutanı olarak katıldığı 1936 Ekim ayındaki Oviedo üzerine harekât sırasında Casa Negra (Naranco yolu bölgesi) çarpışmasında kahramanca hayatını kaybetmiştir.

Agustin del Campo. "Carbayon Şehitleri" Alayı'nın komutanı. Nazilere karşı Fransız Direnişi'nde yer aldı. Gerilla birlikleriyle beraber Fransa'dan Asturias'a türlü badireler atlatarak gizli bir şekilde girdi – Casto G. Roza birliklerinden az sonra. Varlığı ortaya çıkınca postu pahalıya sattı, düşmanı öldürerek öldü.

Fernando Fernandez. Manolin Alvarez komutasındaki 10. Alay'ın siyasi komiseri. Yakalanmış ve infaz edilmiştir.

Roces "El Seta"[295]. El Seta'ya ne kadar da borçluyuz! Düşmanlar ondan o kadar nefret ederlerdi ki! Her türlü patlayıcının bizzat hazırlanması ve kullanılmasında ustaydı...

Enrique Jarero. ATEA üyesi eğitimci. Savaşın ardından hayata veda etti.

Sabino Menendez. Peña Rubia'lıdır. Halkın içinden çıkmış bir maden işçisi önderidir. Onu efsanevi Rus savaşçısına atfen kendisine verilen "Çapayev"[296] takma ismiyle tanıyoruz. VII. Komünist Enternasyonal Kongre delegesiydi. İlk muharebelerde ağır şekilde yaralandı. Öldürüldü, naaşı Santa Cruz'da bir kanalizasyonda

---

[295] Ç.N: *Mantar* anlamındadır, havaya uçurma işlemine atfen verilmiş bir takma isimdir.

[296] Ç.N: Vasili İvanoviç Çapayev (1887-1919) Efsanevi Rus askeri ve Bolşevik. Ekim Devrimi'nin ardından patlak veren Rus İşçi Savaşı'nda Kızılordu komutanı. Dimitriy Furmanov tarafından aynı adla yazılan romanla dünya çapında tanınırlığa kavuşmuştur.

bulundu.

Emeterio Garcia. Aviles'lidir. Aviles yerel örgütü sekreteriydi. Asturias'ın düşüşünün ardından Falanjistler tarafından katledildi.

Jose Trabanco. Aviles yerel komite üyesi. Önemli bir milis komutanıydı. Savaşın ardından hayata veda etti.

Florentino Fernandez. Lada'lıdır. Maden mühendisi. 2. Dünya Savaşı sırasında Sovyet Kızılordusu saflarında savaşırken hayatını kaybetti.

Jose Garcia. Pola de Lenalıdır. Maden işçisi. Önemli bir komutandı. Savaşın ardından hayata veda etti.

Virgilio, Rogelio ve Agustin Alvarez Rey. Turon'ludurlar. JSU ve Komünist Parti üyesiydiler. Üstün savaşçılardı. Franco rejimi tarafından katledildiler.

Luis Alvarez Rey. Az önce bahsettiğimiz kişilerin ağabeyi. Diğer yüzlerce Cumhuriyetçiyle beraber Argeles-sur-Mer Toplama Kampı'nda öldü.

Manuel Zapico. Blimea'lıdır. Maden işçisi. Akıbeti bilinmiyor.

Herminio Garcia Alvarez. Turon'lu maden işçisi. Pin'in kardeşi. Komünist Parti ve JSU'nun öne çıkan kadrolarından. Askeri alanda da önemli katkıları olmuştur. Oviedo kuşatması sırasında öldürülmüştür.

Jose Garcia Argüelles "Casin". Yukarıda bahsedilen kişilerin babası. Turon'da katledildi.

Arcadio Monge. Turon'ludur. Partinin yerel örgüt sekreteriydi. Tam bir savaşçıydı. Falanjistler tarafından öldürüldü.

Victoriano Colias. Turon'ludur. JSU üyesi. Savaşın ilk gününde Oviedo caddelerinde savaşırken hayatını kaybetti.

Jose Fernandez. Sama'lıdır. Aquilino'nun oğlu, JSU üyesi. Endülüs'te komutan Luis Barzana'nın, daha sonra da Cartagena'da komutan Rodriguez'in yardımcısı. Yakalanmış ve faşistler tarafından katledilmiştir.

Jose Martin "Chinto". Maden işçisi. Sendika önderi. 1936 Ekim ayında Oviedo üzerine yapılan ilk harekât sırasında hayatını kaybetmiştir.

Komutan Rapin. JSU üyesi örnek savaşçı. Naranco'nun kuzeyindeki Pico del Arbol saldırısı sırasında hayatını kaybetmiştir.

Savaş sırasında veya sonrasında gerilla savaşı ve yeraltı

mücadelesi sırasında hayatını kaybeden maden işçileri ise şunlardır: Daniel Barcala, Joaquin Zapico, Fermin Solis (PCE), Leonico Zapico, Jose Zapico, Cipriano Castaño, Jose Rodriguez (JSU), bu kişilerin tamamı savaş sırasında savaşarak hayatlarını verdiler. Gerilla savaşı ve yeraltı mücadelesi sırasında ise şu kişiler katledilmiştir: Cesar Rodriguez, Eliseo Argüelles, Tomas Zapico, Aladina Garcia, Constantino Zapico (Boger) hepsi PCE üyesi; Vicente Rodriguez, Belarmino Fernandez, Silvino İglesias (JSU); yoldaşlarımız Pilar Terente, Amada Zapico ve Josefa Zapico.

Liste bu şekilde uzayıp gidebilir. Ancak kapitalizm ve emperyalizme karşı mücadelede onların yerini almış olan yeni nesillerin yollarını aydınlatacak devrimci, yurtsever ve enternasyonalist geleneğin ateşinin sönmemesi için bu kadar isim yeterlidir.

Mart 1974

Yazılama

Bu kitapta, İspanya İç Savaşı sırasında, özellikle ülkenin kuzeyinde geçen olaylar anlatılıyor ve olayların gelişiminin siyasi analizi yapılıyor. Bu özelliğiyle kitap, sadece anılardan oluşmanın ötesine geçiyor; Kuzey cephesinde, Asturias, Bask ve Santander'de yaşanan önemli olaylarla ilgili, daha önce yayımlanmamış veriler sunuyor. Son bölümde ise, İspanya Komünist Partisi'nin güncel siyasi çizgisinin eleştirel analizine yer veriliyor.

26 TL
9 786052 222003